

OSHO LOTOS KNJIGA
16.

OSHO

**NEMA VODE
NEMA MJESECA**

Deset predavanja o zen pričama

Preveo
Swami Prem Mahavira

Osho Lotos Knjiga



Sutomore
1997

Naslov originala

OSHO
No Water, No Moon



Izdavač
Slobodan Vučković

(c) copyright Osho International Foundation
(c) copyright for Yugoslavia by S.Vuckovic, 1995.

Nijedan dio ove knjige se ne može prešampavati ili umnožavati u bilo kom obliku, mehanički, elektronski ili fotokopiranjem, bez pismenog odobrenja Izdavača.

Navedene priče u ovoj knjizi su preuzete iz knjige
Zen Flesh, Zen Bones (Penguin, 1972)
sačinjene od Paul Repsa.

SADRŽAJ

- 1. Nema vode, nema mjeseca**
- 2. Irgovački dijalog za prenoćište**
- 3. Je li tako?**
- 4. Odgovor mrtvaca**
- 5. Gutejev prst**
- 6. Zašto se ne povučesh?**
- 7. Buda ocrnjenog nosa**
- 8. Davalac treba da bude zahvalan**
- 9. Filozof pita Budu**
- 10. Ninakava odlazi**

UVOD

"Zen nikada ne obećava ništa.

On ti jednostavno daje *ovdje i sada*."

Ova knjiga je dragocjena; ona je riznica. Ona može postati dijalog između tebe i Prosvjetljenog Majstora Osha. To može postati veoma rijetka pojava - susretanje, prožimanje dvaju bića.

U duhu njegove milostivosti, Osho oživljava suštinu zena u svoj njegovoj ljepoti i tajnovitosti. Vi ćete zasigurno uživati u apsurdu i humoru, nepredvidljivim i skrivenim iznenađenjima u knjizi **Nema vode, nema mjeseca**. Cijela knjiga je protkana zen šokovima, zen dosjetkama i velikim smijehom koji te može protresti iz svakodnevne jednoličnosti i dovesti do bljeska spoznaje ko si ti. Osho izliva njegov jedinstveni uvid i jasnoću o životu, ljubavi, smrti, meditaciji i prosvjetljenju putem štampane riječi. U ogledalu unutarnjih tišina, ti možeš započeti sa posmatranjem sebe.

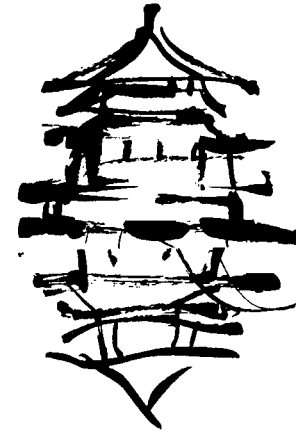
Ova predavanja bazirana na zen pričama mogu postati stepenice za dublje razumijevanje vlastitog života jer su one *o* tebi, one su adresirane na tebe, one i *jesu* to što si ti! Ti si ta riznica, sakrivena od samog sebe.

"Meditacija je otvaranje očiju.

Meditacija je gledanje."

Ova knjiga je dragocjena; ona je riznica. To je poklon od strane egzistencije, poziv da se vratiš svom domu.

Ma Yoga Rabiya



*Ova predavanja,
bazirana na zen pričama,
Osho je dao u periodu od
11 do 20 avgusta 1974,
u Osho internacionalnoj komuni
u Puni, Indija.*

NEMA VODE, NEMA MJESECA

*Monahinja Čijono
je godinama učila
ali nije mogla da otkrije prosvjetljenje.
Jedne noći
je nosila stara vedra
prepuna vode.
Hodajući je promatrala
puni mjesec
kako se oslikava u vedrici punoj vode.
Iznenada,
štap od bambusa,
koji je držao vedrice,
je pukao
i vedrice padoše na stranu.
Voda se izli,
odsajaj mjeseca iščeznu -
tada se Čijono prosvijetli.
Potom je napisala ove stihove:
Na sve moguće načine
pokušavala sam
da vedrice održim zajedno
nadajući se da tanki bambus
neće nikada pući.
Iznenada se dno provalilo.
Nema više vode;
nema više mjeseca u vodi -
praznina u mojoj ruci.*



Prosvjetljenje je uvijek iznenadno. Nema postepenog procesa u tome jer svi postepeni procesi pripadaju umu, a prosvjetljenje ne potiče od uma. Svi procesi pripadaju umu, a prosvjetljenje je izvan svega toga. Zato ti ne možeš rasti u prosvjetljenju, ti samo možeš uskočiti u to. Kroz to se ne možeš kretati korak po korak; tu ne postoje koraci. Prosvjetljenje je nalik ambisu, ili skočite ili ne skočite.

Prosvjetljenje ne možete imati u djelovima, fragmentarno. To je cjelina - ili si u tome ili uopšte nijesi, ali tu ne može biti nikakvog postepenog napredovanja. Zapamti ovo kao jednu osnovnu stvar: to se dogodi odjednom u potpunosti, nepodijeljeno. To se dogodi u cjelini, zato je um nesposoban da to shvati. Um može shvatiti sve što je podijeljeno. Um će shvatiti sve do čega se može doći postepeno jer je um analitičan, izdijeljen, fragmentaran. Um može shvatiti djelove; cjelina mu uvijek izmiče. Zato ako slušate um, do prosvjetljenja nikada nećete stići.

To se dogodilo i sa monahinjom Čijono: ona je učila godinama i ništa se nije dogadalo. Um može učiti o Bogu, o prosvjetljenju, o vrhovnom. On se može i pretvarati da je sve shvatio. Ali Bog nije nešto što treba da razumiješ. Čak i ako budeš znao sve o Bogu, ti ga nećeš poznavati; znanje nije o nečemu. Uvijek kada kažeš "o", ostaješ izvan toga. Ti se možeš kretati okolišajući, ali nikada nećeš ući unutar kruga.

Kada neko kaže: "Znam o Bogu", on pokazuje da baš ništa ne zna, jer kako možeš išta znati o Bogu? Bog je središte, nije periferija. Ti možeš nešto znati o materiji; ne možeš ništa znati o svijesti - jer materija nije u središtu svega, ona je tek na periferiji. Tu ne postoji jastvo, nema nikoga unutra. Materija je samo spolja. Ti možeš znati o tome. Nauka je znanje. Pravo značenje riječi "nauka" je znanje - znanje o perifernom; znanje o

nečemu što nema središte. Uvijek kada se središte približi periferiji, ti to gubiš. Ti treba da postaneš to; To je jedini put da se to upozna. Ništa se ne može znati o Bogu. To treba da budeš; samo u bitisanju će se ukazati znanje. Kada je vrhovno u pitanju, svako okolišno objašnjenje, svako "o" tome, može biti samo gubljenje suštine. Da bi to spoznao, moraš da udeš u to i da se sjediniš sa njim.

Zbog toga Isus kaže: "Bog je nalik ljubavi" - ne voli, ali je nalik ljubavi. Ti ne možeš znati ništa o ljubavi, ili možda možeš? Možeš to učiti i učiti, možeš postati veliki učenjak, veoma učen čovjek, ali to ne moraš i dotaći, ne moraš prodrijeti u to. Ljubav će se spoznati kada postaneš ljubavnik. I ne samo to: ljubav se može spoznati samo kada postaneš ljubav. Tada čak i ljubavnik nestane jer i ona pripada spoljnjem. Dvoje u ljubavi postaju odsutni. Oni više nijesu tu. Tada samo ljubav postoji, ritam ljubavi. Mogu postojati dva pola toga ritma ali oni nijesu prisutni. Nešto božansko je ušlo u njih, oni su nestali.

Ljubav bitiše samo kada si prazan. Znanje je prisutno kada si ispunjen. Znanje pripada egu, a ego nikada ne prodire do centra; on je periferija. Periferija može znati samo periferiju; vi ne možete putem ega spoznati središte. Ego može učiti, ego te može načiniti velikim učenjakom, možda i religioznim učenjakom, velikim panditom. Ti možeš poznavati sve Vede, sve Upanišade, sve o Bibliji i Koranu, a da pritom ništa ne znaš - jer to nije spoljašnje znanje. To je nešto što se događa kada ti udeš u to i sjediniš se sa time.

Monahinja Čijono je godinama učila ...

Ona je mogla učiti ne samo godinama već i životima. Vi ste učili u mnogim prethodnim životima. Tako ste se samo vrtjeli u krug. Neprestano vrćenje u krug stvara velike iluzije a osoba osjeća da napreduje. Ti uvijek osjećaš da se krećeš... a zapravo ne ideš nikuda, samo se vrtiš u krug. Ti se ponavljaš. Zato su hindusi ovaj svijet nazvali *samsara*. *Samsara* znači točak, kružnicu. Ti se neprestano krećeš i krećeš ali ne stižeš nigdje, a uvijek misliš da stižeš. "Sada je cilj blizu jer sam ovog puta hodao dugo." Samo pokušaj da se krećeš u nekom velikom krugu. Ti nikada nećeš uočiti da je to krug jer si upoznao samo dio toga. Zato ti to uvijek izgleda kao put, duga cesta. To vam se upravo događalo mnogo života unazad.

Čijono je učila i učila, *ali nije mogla da otkrije prosvjetljenje* - ne zato što je prosvjetljenje teško ostvariti već zato što učenjem gubiš svaki smisao o tome. Ti si na pogrešnom pravcu. To bi bilo isto kao kada bi neko pokušavao da uđe u sobu kroz zid. Nije stvar u tome da je teško da tako udeš već da se u sobu ulazi kroz vrata. Ako pokušaš kroz zid, izgledaće ti teško, skoro nemoguće. A to nije baš tako. To je usled tebe koji stojiš na pogrešnom mjestu. Mnogi ljudi su započinjali to putovanje učenjem,

studiranjem te materije, putem znanja, informacija, filozofije, sistema, teologije. Oni su započinjali sa periferije, sa "o" tome; tada su pokušali na zid.

Isus kaže: "Pokucaj, i vrata će ti se otvoriti." Ali, molim vas, sjetite se da su tu vrata... ili nijesu. Nemojte kucati na zid, tako vam se vrata neće otvoriti. Zapravo, kada kucate na vrata, kada ste zaista blizu tih vrata, uvijek ćete vidjeti da su otvorena. Ona su oduvijek čekala tebe. Vrata su tome namijenjena, ona čekaju, ona su dobrodošlica, vrata su prijemčiva. Ona su te čekala, a ti si kucao na zid. Što je zid? Kada započneš sa znanjem a ne sa bitisanjem, to je kucanje na zid.

Ostvari se, budi! Nemoj samo da skupljaš informacije. Ako želiš da nešto saznaš o ljubavi, budi ljubavnik. Ako želiš da upoznaš Boga, budi meditacija. Ako želiš da udeš u beskraj, budi molitva. Ali zaista *budi!* Nemoj saznati o molitvi. Nemoj pokušavati da sakupljaš ono što su drugi govorili o tome. Učenje vam neće pomoći. Prije će vam pomoći da ne učite. Odbaci sve što znate kako bi nešto mogli saznati. Odbacite sve informacije i sve spise, zaboravi Kuran, Bibliju, Gitu, one su samo prepreke, one su zid. A ako budeš kucao na zid - vrata ti se neće nikada otvoriti jer tu i nema nikakvih vrata. Ljudi nastoje da pokucaju na Kuran, na Bibliju, a vrata se ne otvaraju. Oni uče i uče, i tako to gube nalik Čijono: ona je godinama učila, *ali nije mogla da otkrije prosvjetljenje*.

Što je prosvjetljenje? To znači da si postao svjestan sebe. Tu nema ničega zajedničkog sa spoljnim svijetom. Tu nije bitno što su drugi rekli. To što drugi o tome govore je irelevantno. Ti si tu! Zašto o tome tražiti savjet od Kurana, Biblije ili Gite? Zatvori oči, i naći ćeš se u vlastitoj beskrajnoj slavi. Zatvori oči, i vrata će se otvoriti. Pošto si ti tu, ne treba nikoga da pitaš o tome. Ti pitaš... tada to gubiš. Tvoja pitanja pokazuju da si ti negdje drugdje. Ona ukazuju da ti tražiš mapu, a za unutrašnji svijet ne postoji mapa; ona nije potrebna jer se ti ne krećeš ka nekom nepoznatom odredištu.

Zapravo, ti se uopšte i ne krećeš. Ti si tu. Ti si taj cilj. Ti nijesi tragalac, ti si to prosvjetljenje. Što je onda prosvjetljenje? Jedno stanje - kada ti tragaš spolja - je neprosvjetljeno; ono drugo stanje - kada tragaš unutar sebe - je prosvjetljenje. Zato je jedina razlika u fokusiranju. Ako se ti fokusiraš ka vani, ti si neprosvjetljen. Ako se usredsređuješ ka svojoj nutrini, ti si prosvjetljen. Jedino pitanje je u preokretu.

Hrišćanska riječ "konverzija" je predivna. Ali su oni to koristili na jedan stasani način. Konverzija, preobražaj, ne znači da od hindusa činite hrišćanina ili da od hrišćanina stvarate hindusa. Konverzija znači preokret, preobraćanje. Konverzija znači okretanje ka izvoru, okretanje ka unutrašnjosti; tada si preobraćen. Tvoja svijest može teći u dva pravca: spolja i unutra. Postoje dvije mogućnosti toka struje tvoje svijesti. Tvoja svijest je mnogo života unazad tekla spolja - tako nikada nije stizala do cilja

jer je cilj u izvoristu. Cilj nije naprijed, on je pozadi. Cilj nije tamo gdje treba da stigneš. On je tamo gdje si ga ostavio. Izvor je cilj. To se mora duboko shvatiti. Ako bi se mogao vratiti natrag, ka prvom staništu tvog početka, ti bi dospio do cilja.

Prosvjetljenje je vraćanje izvoru, a to izvorište je u tebi; život tu teče, žubori, neprestano damara u tebi. Zašto pitati druge? Učenje znači pitati druge. Pitati druge o sebi? To je ludost *par excellence*. To je apsolutni apsurd - pitati druge o sebi. To predstavlja učenje: traganje za odgovorom. A ti si *taj* odgovor! *Čijono je učila godinama ali nije mogla da otkrije prosvjetljenje*. To je prirodno, očigledno. Ništa nema lošega u tome. Ona je gledala spolja, učila.

Još jednu stvar treba zapamtiti: tvoje biće je živo, nijedna knjiga ne može biti tako živa. Spisi su takvi da moraju biti mrtvi. Spisi su leševi, a ti pitaš nešto što je mrtvo o životu. To nije moguće! Krišna neće biti od neke velike pomoći, a ni Isus - sve dok ti ne postaneš Krišna ili Isus. Na životna pitanja smrt ne može dati odgovor. Ako misliš da možeš naći odgovor, ti ćeš sve više biti opterećen tim odgovorima; a odgovor će ostati nepoznat. To se događa čovjeku koji studira, koji je mislilac, filozof. On stenje pod teretom vlastitih napora - riječi, riječi i riječi - i sve izgubi. A odgovor je uvijek bio tu. Samo je preokret bio potreban.

Ne, niko ti neće dati odgovor. Nemoj ići nikome, idi sebi! Uvijek kada nađeš Majstora, sve što on može da uradi je da ti pomogne da se vratiš sebi, to je sve! Nijedan Majstor ti ne može dati odgovor. Nijedan Majstor ti ne može dati ključ. Majstor ti samo može pomoći da pogledaš unutar sebe, to je sve. Ključ će biti tu, riznica je tu, sve je tu.

Jedne noći je nosila staro vedro prepuno vode. Hodajući je promatrala puni mjesec kako se oslikava u vedrici punoj vode. Iznenada, štap od bambusa koji je držao vedrice je pukao i vedrice padoše po strani. Voda se izli, odsjaj mjeseca iščeznu - tada se Čijono prosvijetli.

Jedne noći je nosila jedno staro vedro prepuno vode. Ti si, takode, nosio veoma staro vedro prepuno vode. To je bio tvoj um prepun misli. To je najstarija stvar koju nosiš, toliko stara da je skoro i mrtva. Um je uvijek star, nikada nije nov. On i ne može biti nov po svojoj prirodi jer um predstavlja pamćenje. Kako pamćenje može biti novo? Um znači nešto znano. Kako nešto već poznato može biti novo? Um je prošlost; a kako prošlost može biti nova? Pogledaj svoj um: sve što on nosi je staro, mrtvo. Onog trenutka kada dođeš do spoznaje, to već prođe. Kada prepoznaš nešto što si znao, to je već prošlo. To više nije ovdje i sada. To je već otišlo ka svijetu mrtvog.

Zato je um po svojoj prirodi, kao takav, mrtav. Putem uma se nikada nije rodilo ništa originalno. Um ne može biti originalan, prvobitan.

On može samo ponavljati. Zato on samo i ponavlja. On se može ponavljati na hiljadu i jedan način, može mijenjati imena, ali stvari ostaju iste. Um ne može znati, ne može se susresti sa novim, sa svježim, sa mladim. Uvijek kada se susretnes sa time, tvoj um to stavi na stranu jer samo tada tvoje oči nijesu zamagljene prošlošću, nijesu prekrivene prašinom prošlosti; tada tvoje ogledalo može odraziti ono što je prisutno ovdje i sada.

Sve što je ovog trenutka prisutno rođeno je iz svijesti a ne iz uma. Svijest je tvoje najdublje izvorište. Um je prašina koja se sakupila na mnogim tvojim putovanjima, kao da se nikada nijesi okupao. Ti si putovao i putovao, i sve je na tebi pokupilo prašinu i nečistoću, a ti se još nijesi umio. Tvoj um se nikada nije oprao. Ti si zapao u to, u tu potpunu prljavštinu. Metodi za meditaciju nijesu ništa drugo do sredstva za kupanje tvog uma, za unutamje čišćenje; tako se prašina otklanja i skrivena svijest dolazi na površinu kako bi se mogla susresti sa stvarnošću. Stvarnost je tu: ti si tu, ali susret nije ostvaren zato što se između tebe i stvarnosti uvijek ispriječi um. Sve što vidiš, ti vidiš kroz svoj um; sve što čuješ, čuješ kroz um - ti si skoro gluv, skoro slijep.

Isus je govorio svojim učenicima: "Ako imate uši da čujete, slušajte me! Ako imate oči da vidite, gledajte me!" Svi su oni imali oči kakve i vi imate. Svi su imali uši nalik vašima. Ali Isus je znao, kao što i ja znam, da ste gluvi, da ste slijepi. Uvijek kada slušate umom, vi uopšte ne čujete jer um posreduje, objašnjava, on sve to boji, sve mijenja, mijesha; tako biva sve staro već kada dođe do tebe. To je trik uma. Um je svemu tome dodao svoj smisao, objašnjenje. Um ima svoje komentare.

Zato sve dok ne postaneš ispravan slušalac... ispravno slušati znači mogućnost slušanja bez posredstva uma. Ispravno gledanje znači mogućnost gledanja bez uma, mogućnost gledanja bez objašnjavanja, prosuđivanja, osuđivanja, bez da kažeš da ili ne. Kada vam govorim, ja čak i vidim kako vaš um klima da ili ne. Čak i kada je klimanje nevidljivo, ja to uočavam. Ti i ne moraš biti svjestan: ponekada kažeš "da" - um je to objavio. Nekada kažeš "ne" - um je i to objavio, um je ušao u to, procijenio je to. Ti si to tako izgubio.

Samo slušaj, nemoj prosuđivati, i odmah ćeš biti svjestan da je um bio sama nevolja. On je star - to treba zapamtiti - i nikada ne može biti nov. Zato ne pomišljaj da možeš posjedovati prvobitni um. Nijedan um ne može biti prvobitan. Svi umovi su stari, ponovljeni. Zato um voli da ponavlja, a uvijek je protiv novog. Pošto je um proizveo društvo, društva su uvijek protiv novog. Um je izumio državu, civilizaciju, moral; sve se to protivi novome. Sve što je stvorio um, protivio se novome. Nećeš naći ništa smjernije od uma.

Nikakva revolucija nije moguća sa umom. Zato ako ste revolucionarni posredstvom uma, nemojte sebe zavaravati. Komunisti ne može biti revolucionaran jer nikada nije meditirao. Njegov komunizam

potiče od uma. On je promijenio Bibliju: on više ne vjeruje u Isusa, sada vjeruje u Marksa ili u Maoa, zadnje izdanje Marksa - ali i dalje samo vjeruje. On je smjeran isto koliko i svaki hindus, katolik ili muhamedanac. Ortodoksost je ista jer ne ovisi o tome u što ti vjeruješ. Smjernost ili ortodoksost zahtijevaju da vjeruješ umom; tako smjernost i ovisi o umu. Um je najsmjerniji, najpravovjerniji element u svijetu, najprilagodljiviji.

Zato što god um da proizvede ne može biti novo, uvijek će biti staro, i uvijek će nastojati da se protivi novome; to će uvijek biti anti-revolucionarno. Zbog toga u svijetu i nema revolucije sem religiozne revolucije; ne može je ni biti. Samo religija može biti revolucionarna jer ona zahvata sa pravog izvora. Ona odbacuje um i staro vedro. Tada je odjednom sve novo jer je um prethodno, kroz svoju prizmu, sve činio starim. Iznenada si ti ponovo nalik djetetu. Tvoje oči su svježije i mlade, gledaš na stvari oko sebe bez znanja, bez učenja. Iznenada je drveće dobilo svježinu, zelenilo se izmijenilo - više nije beživotno, sparušeno, sada je živo. Iznenada je i pjesma ptica postala apsolutno drugačija.

To se mnogim ljudima dogodilo putem droge. Haksli se oduševio drogom upravo zbog toga. Svugdje u svijetu novu generaciju veoma privlači droga. Razlog je sljedeći: droga na trenutak, ili na par trenutaka, um stavlja na stranu. Dok gledaš stvari oko sebe, sada su boje svuda čudastvene. Nikada nijesi vidio takvo nešto! Jedan obični cvijet postaje cijela egzistencija, sa sobom nosi svu božansku slavu. Jedan običan list tada postaje tako duboko sadržajan kao da se sva istina prožima kroz njega. Sve se iznenada mijenja. Droga ne može izmijeniti svijet; ona samo hemijski stavlja tvoj um u stanje mirovanja.

Ali ti možeš tako postati ovisan o tome - tada je um usisao i drogu. Samo jednom, u početku, ili dva puta, pa i tri puta, ti možeš obmanuti svoj um pomoću hemije. Malo po malo, um biva uskladen sa drogom. On tada ponovo preuzima svoje vodstvo. Prvobitni šok je nestao. Tada postaješ ovisan. Droga postaje tvoja potreba, a sada ta potreba dolazi iz uma. Sada, malo po malo, čak ni hemijski nećeš moći umiriti um. On će biti prisutan. Ti ćeš biti ovisnik. Drveće će ponovo biti staro, boje neće biti tako izražajne, stvari će ponovo postati dosadne. Droga te ubila; ali ona ne može ubiti um.

Droga ti može dati samo šok-terapiju. To je šok za svu tvoju tjelesnu hemiju. U tom šoku, sva stara prilagodavanja se ruše. Rascjepi su tu; kroz te pukotine ti možeš gledati ali to ne može postati praksa. Ti ne možeš koristiti drogu. Prije ili kasnije, to će postati dio tvog uma; um će to preuzeti. Potom će sve opet biti po starom. Samo meditacija može ubiti um - ništa drugo. Meditacija je samoubistvo za um, na taj način um čini samoubistvo. Bez ikakvih hemikalija, bez ikakvih sredstava, ako možete uspokojiti um, tada vi postajete gospodar. A kada ste vi gospodar, onda je sve novo. To je uvijek bilo tako. Od samog početka pa do kraja, sve je bilo

uvijek novo, mlado, svježije. Smrt se nije nikada pojavljivala na zemlji. To je bio vječni život.

Jedne noći je nosila jedno staro vedro prepuno vode... I ti nosiš staro vedro prepuno vode. Um je to staro vedro, a misli su voda. A pošto ti previše cijeniš misli, ti se ne možeš lišiti tog starog vedra. Što će se onda dogoditi sa tvojim mislima? Ti si vezan za njih kao da su oni neki veoma duboki izvor blaženstva, duboki izvor tišine; isto kao da ćeš pomoću misli dospjeti do života i njegovog skrivenog blaga. Ti nijesi ništa nalik tome postigao putem misli. To je zaista beznačajno nadanje.

Što možeš postići putem misli? Ništa sem tjeskobu, napetost. Ali ti se vežeš za to u nadi da ćeš danas ili sutra, negdje u budućnost, putem razmišljanja dospjeti do istine. Do sada se ništa nalik tome još nije dogodilo, i neće se dogoditi nikada. To se ne može dogoditi jer se o istini ne može razmišljati. Ona je tu! Ti je upravo gledaš. Razmišljanje je potrebno ukoliko istina nije prisutna, ukoliko tapkate u mraku. Ali u egzistenciji nema mraka; egzistencija je apsolutno svijetla. Nema potrebe da tapkate. Vi ste nepotrebno sklopljenih očiju pipali u mraku i razmišljali: "Ako prestanem da pipam biću izgubljen." Razmišljanje je tapkanje.

Meditacija je otvaranje očiju. Meditacija je gledanje. Zato hindusi to nazivaju *darshan*. *Darshan* znači gledanje - samo gledanje, ne razmišljanje o tome. Pravilno gledanje transformiše. Ali ti nosiš misli u tom starom krčagu, stalno ga popravljáš i brineš se o njemu: ako se razbije, što će se dogoditi sa vašim dragocjenim mislima? A one uopšte nijesu dragocjene.

Jednoga dana učini ovaj mali eksperiment: zaključaj vrata, sjedni u sobi i počni da zapisuješ svoje misli - bilo što da dode u misli. Nemoj ništa mijenjati jer ti i ne moraš nikome da pokazuješ to parče papira. Samo ispisuj svoje misli deset minuta i onda pogledaj što si napisao. To je tvoje razmišljanje. Ako zagledaš u to, pomislićeš da je to rad nekog ludaka. Ako taj papir pokažeš najintimnijem prijatelju, on će te upitati: "Jesi li poludio?" Ista ta situacija je i sa njim ali mi nastojimo da sakrijemo naše ludilo. Mi imamo obrazine, a iza tih maski, mi smo ludaci.

Zašto toliko vrednujete svoja mišljenja? Postali ste ovisni o tome. To je vrsta droge, henikalija. Zapamti dobro, razmišljanje je hemija, vrsta droge. Uvijek kada počnete da razmišljate, zapadate u neku vrstu hipnotičkog sna. Zbog toga ste postali ovisni - kao da uzimate opijum. Možeš zaboraviti svijet, svoje brige, odgovornosti. Upravo si započeo graditi jedan drugačiji svijet unutar sebe: snivanje, razmišljanje. Oni koji su se dugo bavili naukom o snovima kažu da je spavanje potrebno da bi se sanjalo. Ako bi ih zapitao zašto je potrebno sanjati, oni bi rekli da je to potrebno kako bi ostali zdravi, razboriti; u snovima možeš odbaciti svoje ludilo. Cijela noć je katarza. Kroz svoje snove ti odbacuješ sve svoje ludosti, a ujutro se osjećaš zdrav i razborit. Tako se možeš tokom cijelog dana ponašati razumno jer imaš cijelu noć da se ponašaš suludo.

Naučnici tvrde da ukoliko bi vas neko spriječio da na nekoliko dana spavate i sanjate, vi biste potpuno poludjeli jer ne bi bilo katarze i ludilo bi zato počelo da prodire. Vi biste eksplodirali. Noću sanjate - to je katarza. Danju razmišljate - to je katarza jer vam pomaže da budete pospani. To je droga. Ne treba da brineš što se događa. Samo zatvaraš sebe u okvirima tih misli; to ti je veoma poznato, osjećaš se ugodno, to je tvoj dom, bilo koliko da je prljav i star, tebi je tu dobro jer si u njemu živio dovoljno dugo da se na njega navikneš. Navikao si se na svoj zatvor. To se događa sa zatvorenicima: ako su dugo u pritvoru, oni se počnu plašiti da izadu vani, počnu se bojati slobode. Postoji strah od slobode jer će ona zahtijevati nove odgovornosti. Ne postoji ništa slično izlasku iz uma - to je apsolutna sloboda.

Hindusi to nazivaju *moksha*, apsolutna sloboda. Ne postoji ništa nalik tome. Svi zatvori su razrušeni. Ti si jednostavno ispod beskrajnog neba. Strah te koči: želio bi da se vratiš narag domu svom, udobnom domu, ozidanom, ograđenom. Beskraj nije tu, ti se nemaš čega plašiti. Beskraj uvijek izgleda kao smrt. Ti si se odomaćio sa ograničenim prostorom, sa striktno zacrtanim podjelama, sa jasno izvedenim razlikama. Zato i ne možeš odbaciti misli, ne možeš baciti taj krčag. Naprotiv, ti nastojiš da načiniš još veće vedro, a ono je nalik tvom stomaku: što više puniš u njega, on se više širi. Ukoliko budeš previše jeo, tvoj stomak može pući, ali ne i um. Obični um može da uskladišti sve biblioteke svijeta. U tvojoj maloj glavi postoji sedamdeset miliona ćelija, a svaka od tih ćelija može da ponese najmanje jedan milion informacija. Čovjek još nije usavršio takav kompjuter koji se može uporediti sa njegovim umom. U vašoj maloj glavi nosite cio svijet. A to se i dalje razvija.

Čijono je učila i učila. Sipala je sve više vode u svoje staro vedro. Ona nije mogla da otkrije prosvjetljenje, ali *jedne noći je nosila jedno staro vedro prepuno vode. Hodajući je promatrala puni mjesec kako se odslikava u vedrici punoj vode*. Puni mjesec je bio visoko uzdignut na nebu, a u vodi, u vedru, to se odslikavalo. Ona je gledala. To se događa svima. To i nije obična priča, nije anegdota. To je činjenica - to se i vama dogodilo. Vi nijeste nikada pogledali puni mjesec. I ne možete. Vi uvijek gledate mjesec koji se odslikava u vašoj vodi, u vašim mislima. Zato su hindusi - a posebno Šankara - izjavljivali: Sve što znate je *maya*, iluzija. To je isto kao da gledate mjesec u vodi, odsjaj, a ne istinski mjesec. Vi mislite da je to mjesec.

Sve što vidite, vidite kroz odsjaj. Tvoje oči vide odsjaj; tvoje oči su samo ogledala. Tvoje uši čuju eho - sva tvoja čula su samo ogledala, ona samo oslikavaju. A postoji i najviše ogledalo, a to je tvoj um; i on odslikava. Ne samo da odslikava, on objašnjava, tumači. Sa tim odsjajem on daje komentare stranicu po stranicu. Tako se sve izobličava. Da li si ikada vidio izobličjenja na ogledalu? Nema potrebe da ideš bilo gdje, sve to imaš unutar sebe - to izobličava sve. Sve što si znao do sada nije bio pravi mjesec na

nebu. U tom starom vedru prepunom vode, u kome se odslikava mjesec, kako možeš vidjeti pravi mjesec? Ti tako vidiš samo odsjaj, a taj odsjaj je iluzoran. U tome je smisao pojma *maya*, iluzije. Sve što ti znaš je *maya*, tako ti samo stvari izgledaju, a to nije u stvarnosti tako. Stvarnost je došla samo onda kada je vedrica bila slomljena - voda se izlila, odsjaj je iščezao.

Iznenada, štap od bambusa koji je držao vedrice je pukao i vedrice padoše po strani.

To se dogodilo iznenada, to je bilo nalik nekom nesrećnom slučaju. Pokušaj da razumiješ ovaj fenomen. Prosvjetljenje je uvijek nalik slučajnom događaju jer je nepredvidljivo, ti sa time ne možeš upravljati, ne možeš urediti kako da se to dogodi, ne možeš usloviti to događanje. Ako bi mogao uticati na to događanje, to nikada ne bi bilo izvan tvog uma. Ako bi mogao urediti da se to dogodi, to bi bio samo trik uma. Mnogi su pokušavali da to urede. Oni su činili mnoge stvari, upomo pokušavali da prouzrokuju prosvjetljenje, ali to uopšte nije stvar koju možemo prouzrokovati. Ako *vi* to možete usloviti, to ne bi moglo biti više od vas. Ako bi to mogli usloviti, to bi zaista bilo nekorisno. To se samo dogodi, ne može biti prouzrokovano. Ono nije u kontinuitetu sa tvojim umom, ono je proces bez kontinuiteta. To je iznenadni događaj kada te nema, i kada samo ono postoji. Kako onda ti sa time možeš upravljati? Ako bi time mogao upravljati, ti bi onda bio tu.

Kada se Gautam Sidarta prosvijetlio, kada je postao Buda, da li je ostao isti čovjek? Ne! Da čovjek ostane isti nakon prosvjetljenja... to je nemoguće. Kontinuitet je prekinut; stari čovjek je jednostavno iščezao. Ovo je apsolutno novi čovjek. Sidarta Gautam, princ koji je napustio svoju palatu, ženu i dijete, više ne postoji. Taj ego više ne postoji; taj um više ne postoji. Taj bivši čovjek je umro - staro vedro se razbilo. Sada je on sasvim nov; takvog još nije bilo tu. Zato smo mu i dali novo ime: mi ga zovemo Buda. Mi smo odbacili staro ime jer to ime pripada nekoj drugoj individui, nekoj drugoj osobi, nekome sasvim drugome. To bivše ime više ne pristaje tom čovjeku.

To je prekinuti fenomen; to nije u kontinuitetu jer da je neprekinuto značilo bi da je samo modifikacija prošlosti. Prošlost ne može biti apsolutno nova jer ona teži kontinuitetu - modifikaciji, sa malim promjenama, malo nove boje, poliranja, ali će i dalje ostati stara. Ona može biti bolja, ali će i dalje ostati stara.

Prosvjetljenje je nalik slučajnom događaju. Nemojte me pogrešno shvatiti! Kada kažem da je prosvjetljenje slučajno, ja ne kažem da ne treba ništa činiti. Nije stvar u tome! Ako ne budete baš ništa činili, to se ni slučajno neće dogoditi. To će se slučajno dogoditi samo onima koji su mnogo radili na tome; to se nikako neće dogoditi *uslijed* njihovog

djelovanja. Ovo je problem: to se nikada ne događa zbog njihovog djelovanja; a ne događa se ni bez njihovog činjenja. Činjenje nije uslov da bi se to moglo dogoditi. Djelovanje je samo uslov koji stvara pogodnu situaciju u njima kako bi mogli biti blizu slučajnosti. To je sve!

Sve vaše meditacije će stvoriti samo jednu sklonost ka slučaju - to je sve. Zato vam ni Buda ne može reći kada će vam se dogoditi prosvjetljenje. Ljudi mi dolaze sa takvim pitanjima, i ja im odgovaram: Ubrzo". To ništa ne znači. Ubrzo može biti i slijedeći trenutak; ubrzo i ne mora doći ni za nekoliko života jer se slučajnost ne može predvidjeti. Ako bi se to moglo predvidjeti, to uopšte i ne bi bila slučajnost; to bi onda bio kontinuitet. Ali nemoj prestajati sa djelovanjem! Nemoj razmišljati da ukoliko se to mora dogoditi, da će se i dogoditi; tako se nikada neće dogoditi. Treba da budeš spreman za to, spreman za slučajnost, spreman za nepoznato - spreman, strpljiv, prijemčiv. Inače bi slučajnost mogla doći i proći pored tebe. Mogao bi biti uspavan. Nepoznato bi moglo zakucati na tvoja vrata a da to i ne čuješ. Mogao bi biti duboko uspavan, ili bi mogao razgovarati sa nekim, mogao bi objašnjavati da je to samo vjetar zakucao na vaša vrata. A mogao bi i pomisliti još mnogo šta - ljudi su veliki mislioci.

Budi spreman za slučajno! I zapamti: sve što ti preduzimaš nije pravi uzrok prosvjetljenja; sve što uradiš samo stvara pogodnu situaciju u tebi; sve što možeš uraditi nije uzrok tome već samo poziv. Razlika je ogromna, jer ako pomisliš da je to uzrok, počće se pojavljivati zahtjevi. Ako pomisliš da je to uzrok, reći ćeš: "Zašto se to nije dogodilo? Zašto mi se to još nije dogodilo?" To će početi stvarati jednu unutarnju napetost, i napetost je onda tu... tada je nemoguće da se to dogodi. Ti treba da budeš uhvaćen u nesvjesnosti. To treba da čekaš ali ne sa tjeskobom - treba biti opušten. Ti to možeš i prizivati ali ne mora da znači da će gost i doći.

Konačno, to ovisi o gostu a ne o tebi. Ali bez poziva gost nikada ne dolazi, to je sigurno. Ako ga budeš pozvao, ne znači i da će doći; ali ako ga ne budeš pozivao, sigurno je da neće doći. Sa tvojim pozivom, on može i doći, ta mogućnost postoji. Zato čekaj na vratima, ali ne budi nestrpljiv, ne budi previše siguran u to. Sigurnost potiče od uma, a čekanje od svjesnosti. A um je površan, sve izvjesnosti su površne, plitke. To se može dogoditi svakog trenutka. Uvijek kada si spreman da pogledaš, da vidiš, tebi će biti jasno da se to uvijek događalo sa strane. Ti nijesi to gledao, nijesi zagledao u taj ugao.

Čuo sam: to se jednom dogodilo dok se Mula Nasrudin odmarao u fotelji. Njegova žena je gledala kroz prozor na ulicu, a on je gledao u zid. Oni su sjedjeli okrenuti leđima jedno drugome, kako obično i sjede muž i žena. Iznenada se supruga oglasi: "Nasrudine, pogledaj! Umro je najbogatiji čovjek u gradu, i na hiljade ljudi je krenulo da se posljednji put oproste od njega."

Nasrudin reče: "Kakva sramota, ja nijesam okrenut u tom pravcu!"

"Kakva sramota! Ja nijesam okrenut u tom pravcu." On to neće vidjeti - tek samo pokret glave... Ali to se događa i vama. Kakve li sramote! Ti ne gledaš u pravcu gdje se događaj odvija, gdje nepoznato promiče. Sve meditacije će ti samo pomoći da naučiš da gledaš u nepoznato, da gledaš ka neuobičajenom, da gledaš ka strancu. One će te učiniti otvorenijim, otvorenim za događaje. Ali ti to ne možeš uzrokovati. Čak iako si spreman, moraš čekati. Ne možeš to podsticati; ne možeš to dovesti. Ako se to može potsticati, ta religija će biti nalik nauci. U tome je razlika između religije i nauke. Nauka može podsticati napredak jer on ovisi o uzroku a ne o zovu. Nauka može proizvesti bilo šta jer ona pronalazi uzrok. Kada se jednom spozna uzrok, sve se potom može napraviti. Nauka zna da ukoliko zagrijevate vodu do sto stepeni, ona će početi da isparava - to je uzrok. U tome možeš biti siguran: kada se voda zagrije do sto, ona počne isparavati. Grijanjem možeš prisiljavati vodu da isparava. Možeš miješati kiseonik i vodonik i dobiti vodu. To možeš usloviti. Nauka pokušava da otkrije uzrok.

Religija je drugačija, temeljno drugačija. Zato religija ne može nikada postati nauka u tom smislu jer ona traga za bezuzročnošću. Ona traga za jazom; traga za jednom apsolutnom konverzijom, za promjenom, za preobražajem. Određeni preobražaj se može prouzrokovati, može se prouzrokovati djelimična transformacija. Ali *apsolutno*? Ništa od staroga, sve od novog? Tada mora biti raskola. Tu više ne postoji veza. Mora postojati skok! Tako iznenada staro prestaje da bitiše a novo ulazi u egzistenciju; oni nijesu udruženi - jaz je prisutan. Sidarta Gautam je jednostavno nestao. Gautam Buda se pojavio - tu je jaz.

Taj jaz se mora zapamtiti. Zato ja prosvjetljenje nazivam slučajnost. Ali ti moraš neprestano da radiš na tome; to je paradoks. Slušaj me, ne budi lijen. Samo me slušaj, nemoj spavati. Slušaj me i nemoj misliti i rasuđivati ovako: "Ako je to samo stvar slučaja, ako mi to ne možemo prouzrokovati, zašto onda meditirati? Zašto onda činiti razne pokušaje? Onda treba samo čekati?" Ne, tvoje čekanje ne smije biti ljenčarenje. Čekanje mora biti živo! Moraš čekati sa potpunim naponom energije. Ne smiješ čekati nalik mrtvacu. Čekaćeš mlad, svjež, živahan, sa pulsirajućim bilom! Samo tada ti se to nepoznato može dogoditi. Kada ste u najboljim godinama, kada ste najmoćniji, kada ste najživahniji, kada ste na vrhuncu svoje moći - samo tada se to može dogoditi. Samo tvoj vrhunac može susresti taj veliki vrhunac; samo vrhunci - samo istovjetni kvaliteti se mogu susresti.

Radi na sebi što je više moguće ali nemoj ništa zahtijevati. Nemoj reći: "Ja sam uradio to, sada se to mora dogoditi." Tu ne postoji *mora*. To je stranac. Tome napišeš pozivnicu ali je ne možeš poslati jer mu ne znaš adresu. Tako svoj poziv bacaš u vjetrove; on će stići ili neće stići. Bog je

uvijek "možda"; ali to je predivno kada su stvari neizvjesne. Kada su stvari izvjesne, ljepota je izgubljena. Da li si primijetio da je u životu samo smrt izvjesna a sve drugo neizvjesno? Sve je neizvjesno! Niko ne može znati da li će se ljubav dogoditi ili neće. Da li ćeš moći da otpjevaš pjesmu ili nećeš, niko to ne zna. Jedina izvjesnost je smrt. Tako izvjesnost pripada smrti a ne životu. Ako si u traganju za vječnim životom, onda nastoj da živiš sa možda. Živi otvoreno, strpljivo, nauči da čekaš, i uvijek imaj na umu da prosvjetljenje ne može prouzrokovati. Kada se ono dogodi, ti iščezavaš.

U tome je značenje tog predivnog događaja: *Izenada, štap od bambusa koji je držao vedrice je pukao...* To se dogodilo iznenada. Ona je uporno radila, učila, meditirala. Bila je velika monahinja. Ona je trideset, skoro četrdeset godina živjela sa Majstorom, i radila je predano. Zato vani moram još nešto reći o Čijono. Ona je bila i veoma lijepa žena - rijetke ljepote, jedinstvene. Kada je bila mlada prosili su je kralj i prinčevi. Ona ih je odbijala jer je željela da bude ljubavnica amo božanskog, tako da niko nije bio dorastao njenim očekivanjima, niko nije bio sposoban da to ispuní.

Išla je iz jednog manastira u drugi da uzme sanijas, da postane monahinja; ali su je čak i veliki Majstori odbijali jer je bila prelijepa i kao takva je mogla izazvati nevolje. Tu je bilo mnogo monaha - naravno, i monasi su ljudi koji su potiskivali svoje želje. A ona je bila tako lijepa da su oni mogli zaboraviti Boga i sve drugo. Ona je bila tako lijepa da su joj svugdje zatvarali vrata. Majstor bi rekao: "Tvoje traganje je u redu ali ja moram da brinem i o mojim sljedbenicima. Pet stotina sanijasina je ovdje; oni bi poludjeli. Zaboravili bi na svoju meditaciju, njihove spise, na sve! Ti bi postala Bog za njih. Zato, Čijono, nemoj uznemiravati te jadne ljude; bolje idi!"

Što je Čijono uradila? Kako nije mogla naći izlaz, izgorela je svoje lice, uništila je svoje lice. Potom je ponovo došla Majstoru; on tada više nije mogao razaznati ni da li je to biće muško ili žensko. Tek tada je ona prihvaćena kao monahinja. Ona je bila sasvim spremna. Njeno traganje je bilo autentično. Ona je bila vrijedna tog događaja, ona je to zaslužila. Učila je, meditirala neprekidno trideset, četrdeset godina. Onda, iznenada, jedne noći je stranac došao pred njena vrata.

Izenada, štap od bambusa koji je držao vedrice je pukao i vedrice padoše na stranu. Voda se izli, odsjaj mjeseca iščeznu - tada se Čijono prosvijetli.

Ona je gledala mjesec - to je bilo predivno. Čak je i odsjaj bio divan jer je odražavao apsolutnu ljepotu. I svijet je predivan jer je i on odsjaj Boga. Zato nemojte reći da je svijet ružan! Kako refleksija može biti ružna ako odražava božanstvo? Uslijed toga, oni koji tvrde da je svijet ružan i koji ga se odreknu, apsolutno griješe, jer ako se odrekneš ovog svijeta, duboko u

sebi se odričeš i stvaraoca. Nemoj se odricati! I žensko lice je divno jer je odsjaj. Muško lice je divno; tijelo je divno jer je ono odsjaj božanskog. Drveće je divno, ptice su divne jer i one imaju taj odsjaj. Taj odsjaj je predivan - a što onda reći o prauzoru?

Zato istinski tragalac nije protiv svijeta. Iskreni tragalac veoma voli svijet, on veoma voli i odsjaj, voli i tu žudnju za gledanjem, da vidi puni mjesec na nebu. On zapostavlja taj odsjaj ali ne zato što je protiv njega; on napušta taj odsjaj upravo zbog traganja za onim što se odražavalo u njemu. On nije protiv ljubavi, njegova molitva nije protivna ljubavi; upoznao je ljepotu kroz ljubav, zato sada pokušava da uđe dublje u to. Molitva je najdublja u ljubavi. On je ljubav najviše upoznao kroz odsjaj, taj odsjaj je imao veliku ljepotu, sjaj, divna muzika se čula, tako da se sada javila žudnja da se spozna i izvorište. A ako je odsjaj tako muzikalan, možete zamisliti kakva se onda predivna harmonija može doživjeti na izvorištu?

Pravi tragalac nije nikada protivan. On je uvijek za, nikada nije protiv. On je za Boga ali nije protiv svijeta jer i svijet pripada Bogu. Ako vidim tvoje predivno lice u ogledalu, da li ću biti protiv ogledala? Zapravo, ja ću mu biti zahvalan jer on to prenosi. Ali neću usmjeravati sebe ka ogledalu; ja ću tragati za tobom čiji odsjaj lica sam vidio u ogledalu. Napustiću ogledalo ali ne zbog toga što sam protiv njega. Treba da okrenem svoje lice od ogledala ne zato što sam protiv njega. Biću mu zahvalan zato što odražava nešto što u tom odsjaju izgleda predivno - i usled čega ja moram nastojati da pronađem prvobitni izvor!

Voda se izli, odsjaj mjeseca iščeznu - tada se Čijono prosvijetli.

Ona je gledala u mjesec koji se odražavao u vedrici. Izenada je vedro palo, voda se izlila a mjesec je nestao - i to je tada postao odlučujući trenutak. Uvijek postoji neki odlučujući trenutak gdje staro nestaje a novo se ukazuje, gdje se preporadaš. To postaje odlučujući momenat. Izenada, voda se izlila i više nije bilo mjeseca. Tada je ona morala pogledati gore - pravi mjesec je bio tamo. To je postalo poređenje, to je postao jedan unutarnji fenomen. Isto se dogodilo i unutar nje: sve je bilo sagledavano putem una - on je bio ogledalo. Izenada je postala svjesna činjenice da je sve u odsjaju, da je sve iluzija jer je sve promatrala kroz um. Kada je vedro puklo, i um se raspršio. On je bio spreman za to. Sve što se moglo uraditi je bilo urađeno. Sve što je bilo moguće, ona je već uradila. Ništa više nije ostalo; ona je bila spremna, to je zaslužila. Taj obični događaj je postao odlučujući.

Zapamti: nemoj slijediti Čijono! To se tebi neće dogoditi na isti način. Pošto ti znaš tu priču, možeš slomiti prečagu, voda će se izliti i odsjaj će nestati - i ništa se neće dogoditi unutar tebe. Od toga se ne može stvoriti ritual. To je pokazatelj koliko je čovječanstvo bilo glupo čineći vjekovima

razne obrede i običaje. Odlučujući trenutak je bio poznat, to je oduvijek bilo individualno i jedinstveno. To se nije moglo ponoviti jer niko ponovo ne može biti Čijono.

Svijet se ne ponavlja. Bog je originalan, on se nikada ne ponavlja. Čijono se samo jednom rada, nikada više - nikada, nikada ponovo! Ti to ne možeš ponoviti jer nijesi Čijono. Ali to se stalno ponavlja jer naš um djeluje kao jedan logičan sistem. Ako se to dogodilo Čijono dok je nosila vedra, onda kada su vedra pala, kada su se razbila, i kada se voda izlila, kada je odsjaj nestao, kada se prosvjetljenje dogodilo, ne možemo od toga načiniti ritual! To se dogodalo u crkvama, džamijama, hramovima - rituali.

Kako se to Budi dogodilo? Sjedi na isti način, zasadi *bodhi* drvo, sjedi ispod njega sa sklopljenim očima, upravo nalik Budi, ti ćeš biti obična luda. Nećeš postati Buda, bićeš običan glupan! Inače ne bi to ponavljao. Rituale i običaje praktikuju idioti. Usled tolikog razumijevanja ... tu i nije pitanje sjedenja pod *bodhi* drvetom; dugom pripremom koju je Buda prošao, milionima života koje je živio - on je postao jedinstvena osoba. To je bio posljednji odlučujući trenutak. To je bila zaključna stvar. Mnogo, mnogo života ispunjeno trudom i upinjanjem, traganjem, a onda je došlo do tog vrhunca.

On je samo slučajno sjedio ispod *bodhi* drveta. To se svakako moralo dogoditi. Čak i da on nije sjedio tamo, to bi se dogodilo. Da tamo i nije bilo drveta, to bi se dogodilo. Nije on morao sjediti - mogao je i hodati - to bi se i tada dogodilo. To je zaključak! Samo je slučaj htio da on sjedne ispod *bodhi* drveta u određenom položaju. Položaj nije uzrok, drvo ne može biti uzrok, način na koji je on sjedio nije mogao biti uzrok. Ako bi to mogao biti uzrok, onda bi vi to mogli ponoviti. Zagrijte vodu do sto stepeni i ona će početi da isparava. Sjedite ispod *bodhi* drveta u Budinom položaju, čak ako možete i savršeni, i prosvjetljenje će vam se dogoditi.

Ne, to nije način; nemojte biti glupi, nemojte ništa slijepo slijediti, nemojte niodčega stvarati ritual. Razumijevanje je potrebno a ne ritual. Dobro je da sjedite u Budinom položaju, ali zapamtite da vi još niste Buda! Isti odlučujući momenat neće djelovati i kod vas. Nešto drugo! - A ako vi nastojite da slijedite Budu, da ga slijedite sasvim slijepo, tako možete propustiti vaš odlučujući trenutak; u tome je problem jer se to neće dogoditi na taj ritualni način. Ti moraš da pronadeš vlastiti način. Pomogni se svim Budama ali nemoj biti zaslijepljen. Shvati ih što je dublje moguće jer su oni to postigli - ali tu ne postoji staza.

Spiritualna dimenzija je slična nebu: ne postoji nikakav trag koji možeš slijediti. Ptica leti ali ne ostavlja trag. Nebo ostaje prazno, nikakva staza nije napravljena. To nije nalik zemlji. Ako zemljom prođu mnogi ljudi, tagovi će ostati, ti ih možeš pratiti. Spiritualna dimenzija je dimenzija neba jer je ona ne-materijalna, ona nije zemaljska, svjetovna, nikakav trag ne ostaje za njom. Buda leti, pogledaj taj let, njegovu ljepotu, sjaj, bljesak,

svjetlost; uživaj u tome, shvati to! Ali ne nastoj da to slijediš, nemoj biti slijep! Zaslijepljenost ti neće pomoći.

Čijono se prosvjetlila, ali to neće biti tako ni sa kim drugim. Buda nije nosio krčag sa vodom, ni Mahavira, ni Krišna, ni Lao Ce, a ni Zaratustra - niko od njih nije nosio vedrice pune vode. A posle Čijono, mnogi su ga nosili jer je to izgledalo veoma jednostavno. Ti to uvijek možeš raditi, to je tako jednostavno, tu nema nikakve teškoće. Noć punog mjeseca dolazi svakog mjeseca; ti to možeš sačekati i ponovo uraditi. Nemoj se oslanjati na rituale. Ritual nije religija. Ritual je najnereligioznija stvar na svijetu. Ti si jedinstven - zapamti to. I nešto jedinstveno ti se treba dogoditi, nešto što se nikada prije nije dogodilo i što se neće nikada više dogoditi. Ne samo da su otisci tvojih prstiju jedinstveni, i tvoja duša je jedinstvena.

Upravo sam pročitao članak o jednom naučno-istraživačkom radu u kojem se dokazuje da je svaki dio ljudskog tijela jedinstven - i ne samo otisci prstiju: vi posjedujete drugačiju jetru, drugačiju vrstu srca, drugačiji želudac; niko drugi nema to isto. Izgled unutrašnjih organa, kako stoji u priručniku u kojem si pronašao tekst o stomaku i prikaz želuca, nećeš nigdje drugdje pronaći; to je bio samo prosječni prikaz, zamišljeni izgled. Ako pogledate stomake nekoliko ljudi, uočićete da su svi oni različiti.

Prosjeck je ravan istini. Prosjeck je samo jedna matemačka približnost; to nije činjenica. Činjenica je uvijek jedinstvena. Vi posjedujete drugačije biće i ono se razlikuje od drugih na svaki način! A to je dobro, to je divno što se vi razlikujete od drugih, što se ne ponavljate, što niste nalik automobilu Ford. Milioni sličnih automobila se mogu lako proizvesti. Vi niste mašina, vi ste čovjek. U čemu se sastoji vaša čovječnost, vaša ljudskost? Po čemu se razlikujete od mašine? Vašom osobenošću! Mašine se ponavljaju - mogu se ponovo napraviti - izmijeniti. Vi možete automobil marke Ford zamijeniti sa nekim drugim modelom iste marke; to nije problem. Ali nijedan čovjek ne može biti zamijenjen. Nikada! On je toliko jedinstven, to je tako osobeno rascvjetavanje koje se događa samo jednom. Zato nemoj biti sklon ritualima. Nastoj da sve shvatiš i da budeš razuman! Nastoj da shvatiš bitisanje u zakonu prirode, i da samo takav zakon slijediš.

Ona je naknadno zapisala ove stihove. Ona je slavila taj fenomen kroz stihove, putem pjesme. Napisala je:

*Na sve moguće načine
pokušavala sam
da vedrice održim zajedno
nadajući se da tanki bambus
neće nikada pući.*

*Iznenada se dno provalilo.
Nema više vode;*

*nema više mjeseca u vodi -
praznina u mojoj ruci.*

Na svaki mogući način pokušavala sam da vedrice održim zajedno. I ti si nastojao na svaki mogući način da vedrice održiš skupa. Podržavao si svoj um da ostane sjedinjen. Taj um je najviša barijera a misliš da ti je prijatelj. Um je neprijatelj koji te podržavao na svaki mogući način.

Govorio sam mnogo protiv uma, ti si te stvari potom uzeo k znanju i od toga načinio podršku. Ako to što govorim postane znanje za tebe, kada odeš od mene ti ćeš tako biti znatno učeniji. Tada će i riječi protiv uma biti preobraćene u podršku. Zato nemoj moje riječi primati kao učenje, nemoj od toga stvarati znanje. Bolje bi bilo da pažljivo saslušate što govorim i da odbacite sve što znate. Nemojte od toga stvarati dodatak za vaš stari um.

*Na sve moguće načine
pokušavala sam
da vedrice održim zajedno
nadajući se da tanki bambus
neće nikada pući.*

Možeš li naći išta slabije od uma? Možeš li naći išta iluzornije od misli? Možeš li naći išta nemoćnije od misli? Ništa se ne može ostvariti pomoću njih, ništa ne proizilazi iz pukih misli; one se samo umnožavaju i neprestano ponavljaju. One su načinjene od istog materijala kao i snovi - od nečeg zaista neegzistencijalnog, tek samo jedan vrtlog u praznini tvog bića.

Iznenada se dno provalilo - i Čijono je rekla to: "Ništa nije bilo do mene. Ja sam čak radila sve suprotno tome; na svaki način sam pokušavala da vedrice držim zajedno nadajući se da tanki bambus nikada neće pući. Iznenada se dno provalilo - to nije bilo nešto što sam ja uradila, to nije bilo uslijed mog djelovanja."

Iznenada se dno provalilo.

To je bilo slučajno.

*Nema više vode,
nema više mjeseca u vodi -
praznina u mojoj ruci.*

"Voda je iščezla, vedrica je nestala. Samo je praznina u mojoj ruci!" A to predstavlja Budu: praznina u ruci. Onda kada imaš prazninu u ruci tada imaš sve jer praznina uopšte nije nešto negativno. Praznina je nešto najpozitivnije jer sve proizilazi iz ničega. Sve ovo oko nas je rođeno iz praznine. Praznina na dlanu znači *izvorište* na dlanu. Sjeme je tu, tako sićušno, a iz njega iznikne veliko drvo. Odakle dolazi to veliko drvo? Samo pogledaj sjeme, otvori ga i pokušaj da nađeš drvo. Ako otvoriš sjeme, tamo ćeš pronaći samo prazninu. Iz te praznine dolazi to veliko drvo, iz te praznine nastaje sav ovaj univerzum - biće potiče iz ništa.

Praznina na mom dlanu ukazuje da je sve u mojoj ruci; izvor iz koga sve dolazi i u koje se sve potom vraća. Praznina na mom dlanu znači da je sve u mojoj ruci, da se sve sastoji u tome. "Iznenada se to dogodi. Ne mogu sebi čestitati za to. To se iznenada dogodilo! Ja sam činila suprotno."

Zbog toga su sveci oduvijek govorili - oni koji vjeruju ili koriste terminologiju Boga, oni govore da se to događa putem njegove milosti. Čijono, kao ni budisti, ne vjeruje u Boga, oni ne koriste takvu simboliku. Zato Čijono ne može reći: "Putem njegove milosti" - ona ne može tako reći. Ekhart će reći: "Samo Njegovom milošću - ja nemam nikakve kvalifikacije. Ja nijesam ništa uradio za to. Ja nijesam to uslovio." Mira će reći: "Krišninom milošću". Tereza će reći: "Isus i njegova milostivost". Budisti ne vjeruju ni u kakvog personifikovanog Boga; njihov pristup je sasvim izvan personifikacije simbola. Oni nijesu antropocentrični. Zato Čijono ne može reći "milostivost"; ona samo kaže da se to iznenada dogodilo, ali značenje ipak ostaje isto. "To se iznenada dogodilo. Ja sam upravo činila suprotno."

"Sve je iščezlo: voda se prosula, mjesec je nestao - praznina u ruci." To je prosvjetljenje: kada je praznina u ruci, kada je sve prazno, kada nema nikoga, čak ni tebe - jer ako si ti prisutan, prisutno je i vedro, ono staro vedro. Ako ti nijesi tu, ako je soba sasvim prazna, tvoje biće uopšte nije ispunjeno, ti si postao izvor. Ti si dospio do prvobitnog lika. A to je najblaženiji mogući trenutak. Taj trenutak postaje vječan, više nema kraja. Ovaj trenutak tada postaje vječnost. Više nikada nećeš biti nešto drugo jer više i ne postojiš. Ko tada može biti tužan? Ko žalostan? A ko razočaran? Ko može nešto željeti i zbog toga biti frustriran? Praznina ne može biti frustrirana? Praznina ne može željeti. Praznina ne može ništa očekivati. Zato ona ostaje sasvim blažena, u potpunom blaženstvu.

Ako se poistovjetiš sa stvarnošću, ako postoji tvoje "ja", ti ćeš biti u bijedi. Ako te nema, ne može biti nikakve bijede. Zato je cio problem u sljedećem: Biti ili ne biti? A Čijono je iznenada razotkrila da ne postoji: Praznina u ruci.



TRGOVAČKI DIJALOG ZA PRENOĆIŠTE

*Postoji jedna stara tradicija u nekim japanskim zen hramovima:
ako bi lutajući monah pobijedio u diskusiji o budizmu
sa nekim od nastanjenih monaha, on bi mogao prenoćiti.
Ako ne bi pobijedio, morao bi da ide dalje.*

*Bio je jedan takav hram u sjevernom Japanu
koji su vodila dva brata.
Stariji brat je bio veoma učen dok je drugi bio zaista glup
i još je bio slijep na jedno oko.*

*Jedne noći je došao lutajući monah da zatraži prenoćište.
Stariji brat je bio veoma umoran od višerasovnog učenja
pa je zamolio mlađeg brata da preuzme raspravu sa pridošlim.
"Zahtijevaj da se dijalog odvija u tišini", reče stariji brat.*

*Malo kasnije putnik dođe do starijeg brata i reče:
"Kakav je tvoj brat divan sagovornik. On me je veoma
ubjedljivo pobijedio u debati zato ja sada moram da idem dalje.*

Laka vam noć."

*"Prije no što odeš", reče stariji brat, "molim te da mi prepričaš
vaš dijalog."*

"Pa", reče putnik,

"prvo sam ja podigao jedan prst da ukažem na Budu.

Na to je tvoj brat podigao dva prsta da predstavi

Budu i njegovo učenje.

Potom sam ja podigao tri prsta da predstavim

Budu, njegovo učenje i njeove sljedbenike.

Tada me je tvoj mudri brat tresnuo stisnutom pesnicom

po licu

kako bi mi ukazao da svo troje potiču od jedne realizacije."

Poslije toga putnik ode.

Nešto kasnije mlađi brat dođe znatno uznemiren.

"Razumio sam da si pobijedio u raspravi", reče mu stariji.

"Ništa nijesam pobijedio ", odgovori mlađi brat,

"taj putnik je veoma grub čovjek."

"Oh?" reče stariji brat.

"Kaži mi o čemu ste raspravljali."

"Zašto je", upita mlađi brat,

*"onog trenutka kada me ugledao podigao jedan prst
razlučujući me ukazivanjem da imam samo jedno oko.*

*Ali pošto je bio stranac, pomislio sam da treba da
budem pristojan pa sam mu na to podigao dva moja prsta
čestitajući mu što on ima oba oka.*

Na to, ta neljubazna hulja je podigla tri prsta

da pokaže kako među nama ima tri oka,

*zbog čega sam poludio i odlučio da ga mlatnem po nosu -
tako je on otišao."*

Stariji brat se nasmija.



Sve rasprave su izlišne i glupe. Debata je suluda stvar jer niko ne može putem rasprave, putem raspravljanja dospjeti do istine. Tako možeš zaraditi prenoćište, i to je sve. Odatle potiče tradicija.

Ta tradicija je divna. U svim zen manastirima u Japanu, vjekovima, ukoliko zatražiš utočište, prvo to moraš zaraditi diskusijom. Ako pobijediš, te noći možeš ostati - to je veoma simbolično - ali samo na jednu noć. Ujutro moraš da kreneš dalje. To pokazuje da putem debatiranja, rasprava, logike, rasuđivanja nikada nećeš dospjeti do cilja. Tako ćeš samo zaraditi prenoćište. Nemoj obmanjivati sebe da je to i cilj. Ti treba da ideš dalje. Ujutro ponovo moraš krenuti na put. Ali mnogi su tako obmanjivali sebe.

Oni su mislili da je cilj ono što dosegnu logikom. Zaraditi prenoćište im je postala najviša ambicija. Oni se nijesu kretali i tako su im prošla mnoga jutra. Logika može dovesti do hipotetičnog zaključka a nikada do istine. Logika može dovesti samo do nečega što je približno istini ali nikada i do prave istine. I zapamti, to što približno objašnjava istinu je laž, jer što to treba da znači? Nešto je istinito ili uopšte nije; ne postoji nešto između. To je istina ili uopšte nije. Ne možeš reći da je nešto polu-istinito; ne postoji ništa nalik tome - isto kao što je nemoguće da postoji pola kruga jer sama riječ "krug" znači da je nešto cijelo, zaokruženo. Pola kružnice ne postoji. Ako je pola, to nije krug.

Poluistina ne postoji. Istina je cjelovita, ne možeš je imati djelimično, u djelovima. Približno istini je obmanjivanje, ali logika može voditi samo ka obmani. Možeš imati prenoćište, počinak, opuštanje, ali nemoj od toga stvarati svoj dom. Jutrom ćeš morati ponovo da kreneš na put, tu se ne okončava tvoje putovanje. Svakog jutra to započinje iznova. Opusti se u logičnom rasuđivanju, razmišljanju ali nemoj ostati sa time, nemoj postati statičan usljed toga - neprestano se podsjećaj da treba da se krećeš.

Tradicija je predivna. Zato se jedna stvar mora shvatiti u vezi sa tradicijom i njenim značenjem: ona je simbolična. Druga stvar: sve diskusije su budalaste jer usljed atmosfere diskusije ne možeš razumjeti druge. Bilo što da on kaže biće pogrešno protumačeno. Um koji se odlučio da pobijedi, da se utrkuje, ne može to shvatiti. To je nemoguće jer razumijevanje treba nenasilan um. Kada nastojiš da budeš pobjednik, ti si nasilan. Debata je

nasilje. Ti možeš da ubiješ pomoću toga, a ne možeš oživjeti nikoga. Ti ne možeš putem toga nekome dati život, možeš ga ubiti. Istine se mogu ubijati pomoću rasprava, ali se nikako ne mogu vratiti iz mrtvih. I to je nasilje; sam pristup je nasilan. Zaista, vi niste tražili istinu, vi ste htjeli pobjedu. Kada je pobjeda cilj, istina će biti žrtvovana. A kada je istina cilj, ti možeš žrtvovati pobjedu, takode.

Istina će biti cilj, a ne pobjeda. Kada ti je pobjeda cilj, ti si političar a ne religiozan čovjek. Ti si agresivan i pokušavaš na neki način da dominiraš nad drugima, pokušavaš da silom nametneš svoju moć. Istina nikada ne može postati dominacija, ona nikada ne može uništavati druge. Istina nikada ne može pobijediti na način nadmoći nad drugima. Istina donosi poniznost, skromnost. To nije prožeto egom - sve rasprave su orjentisane egom. Zato vas rasprave nikada ne mogu odvesti ka stvarnom; one uvijek vode samo ka nestvarnom, ka neistinitom. Usljed toga je i glupost fenomen koji postižete pobjedom. Istina pobjeđuje, ali ne ti, ne tvoje "ja". U diskusiji pobjeđujem ja ili ti, istina tu nikada ne pobjeđuje.

Istinski tragaoci će dopustiti da sama istina pobijedi. Oni koji su skloni debatama će zahtijevati da pobjeda pripada njima; neće dopustiti da ona pripada drugima. U istini ne postoje drugi. U istini se susrećemo i sjedinjujemo. Ko će onda biti pobjednik ili gubitnik? U istini, niko nije poražen. Istina pobjeđuje a mi smo izgubljeni u njoj. Ali tokom diskusije ja sam ja, a ti si ti; tu zaista nema premošćavanja, nema mosta među nama.

Kako možeš shvatiti nekoga kada si protiv njega? Razumijevanje je nemoguće. Razumijevanje treba simpatiju, ono zahtijeva učešće. Razumijevanje znači da potpuno slušaš drugu osobu i tek tada se može razumijevanje ukazati. Ali ako raspravljate o nečemu, ako debatujete, razjašnjavate, rasuđujete, vi tada ne slušate onog drugog; samo se pravite da ga čujete. Duboko unutar sebe se samo pripremate za akciju. Već ste potpuno spremni da započnete kada ta osoba zastane. Spremate se kako da mu doskočite. Vi ga uopšte i ne slušate već pokušavate da ga nadmudrite.

Zaista, istina nema značaja u raspravama, u diskusijama. Zato diskusije i nije komunikacija, putem diskusija se ne može opštiti. Možeš raspravljati, a što više raspravljaš... više zastranjuješ. Što više razjašnjavaš, veći se jaz stvara, to postaje ambis; tu više nema susretanja. Zato se filozofi nikada ne susreću, učenici ljudi se nikada ne mogu susresti: oni su veliki diskutanti. Tako se stvara ambis; oni se ne mogu saglasiti ni sa kim - to je nemoguće.

Samo se zaljubljeni susreću, ali zaljubljeni ne raspravljaju; oni mogu opštiti. Zato je toliko puno insistiranja na Istoku za *shraddha* - povjerenje, vjera. Ako počneš raspravljati sa svojim Majstorom, jaz će se proširivati. Tada je bolje da odeš; neka ti taj Majstor samo pruži prenoćište, a potom podi. Rasprava sa njim te neće nikuda odvesti, jaz među vama će se širiti. Ako si sklon argumentovanju, taj jaz se neće moći premostiti. To je

nemoguće. Povjerenje znači simpatija; povjerenje znači da ti ne raspravljáš, da si došao da slušaš, a ne da raspravljáš. Ti si došao da nešto shvatiš, a ne da debatuješ. Ti nijesi došao da pobijediš; zapravo, spreman si da izgubiš.

Istinski učenik uvijek traga za načinom kako da bude pobijeden od strane Majstora. To je najznačajniji trenutak u životu učenika, kada je potpuno pobijeden i uništen. To ne znači da će Majstor pobijediti; *on* nastoji da bude poražen, i učenik treba da bude poražen. Onda kada učenika više ne bude, kada bude potpuno pobijeden, kada nestane, samo tada će se jaz premostiti, ambis će nestati, i Majstor će moći prodrijeti do tebe.

Tako se dogodilo: Isus je lutao svojom zemljom ali svi učenici koje je mogao da okupi bili su obični ljudi, niko od njih nije bio nimalo obrazovan, niko nije bio školovan. To ne znači da tada nije bilo učenih ljudi; to vrijeme je obilovalo veoma učenim ljudima. Jevreji su bili na vrhuncu njihove slave zato su i mogli iznjedrili takvu svjetlost kakav je bio Isus. Isus je bio kulminacija svega toga. Isus se mogao dogoditi - to je ukazivalo da su Jevreji dotakli svoj vrhunac. Više nikada oni neće dospjeti do tih visina. Bilo je tada velikih umova, velike rasprave su se vodile. Jevrejske sinagoge su bile utočište znanja i učenja, to su bili istinski univerziteti. Ljudi bi putovali cijelom zemljom kako bi mogli diskutovati, raspravljati, otkrivati; ali to je sve bilo samo argumentovanje. Nijedan učeni čovjek nije slijedio Isusa.

Zaista, svi učeni ljudi su se u potpunosti slagali da tog čovjeka treba uništiti. Svi učeni ljudi, školovani ljudi su bili spremni da ga ubiju! Zašto? Zato što je bio protiv argumentovanja. On ih je rušio iz temelja, čitava njihova struktura vlasti bi pala. Taj čovjek je govorio protiv razuma. On je govorio o vjeri, govorio je o ljubavi, o tome kako načiniti most između dva srca.

Rasprava je odnos između dva uma, dvije glave; ljubav je komunikacija između dva srca. On je otvorio novu stranicu - prijateljstvo, učenje, rast. On je razmišljao u duhu jedne sasvim drugačije dimenzije. Kvalitet toga je bio drugačiji. On bi govorio: "Stavi na stranu svoje spise! Biblije ti nijesu potrebne, to su samo puke riječi." Učenjaci, panditi, to nijesu mogli tolerisati. Isus je bio raspet.

On je mogao naći samo obične ljude: ribara, drvosječu, obučara - obične ljude. Svi njegovi učenici, izuzev Jude, su bili neobrazovani. Samo je Juda bio jedan zaista kulturni i prefinjen gospodin koji je prodao Isusa za trideset *rupija*. Taj kulturni i prefinjeni Juda se odrekao Isusa, a Isus je znao da ako se iko odrekne njega i izda ga da će to biti samo Juda. Zašto? Zato što se srce može izdati samo glavom. Ljubav se samo logikom može izdati. Ništa drugo je ne može izdati.

Zato je to druga stvar koje se treba prisjetiti prije no što započnemo tu priču: da samo putem logike, putem glave, mozganjem, argumentovanjem, možete postati otuđeni, stranci jedno prema drugome;

most među vama je tako srušen. Kako ćeš dospjeti do istine ako ne možeš razumjeti drugo biće, kada čak nijesi sposoban ni da ga saslušaš, kada ti misli neprestano vrludaju, argumentuju, sukobljavaju se? Ti si nasilan, agresivan. Agresivnost ti neće pomoći.

Sve su rasprave izlišne, one te nikuda neće odvesti. Čak ako i osjetiš da si dospio do rješenja, to rješenje je nametnuto; ono nije proisteklo iz diskusije. Ti možeš umiriti drugoga ali ga nikako ne možeš i pobijediti, nikada. Ja to tvrdim kategorički: *nikada!* Ako posjedujete neki logički trik, vi ćete umiriti osobu u razgovoru. On možda neće biti u mogućnosti da ti odgovori. Ti znaš više od njega. Raspolazeš sa više trikova. Ti ga možeš satjerati u ugao pomoću tvojih riječi i razloga, on neće biti u mogućnosti da odgovori. Ali to nije način da ga pobijediš. Duboko u sebi on će znati: "Jednog dana ću ja naučiti više trikova i smjestiću te gdje ti je mjesto. Sada ti ne mogu uzvratiti. U redu, prihvatam poraz." On je poražen, ali ne i pobijeden.

To su dvije različite stvari. Kada pobijediš srce, ono nije pobijedeno - ono je sretno. Ono je pobjednik u tvojoj pobjedi, ono u tome učestvuje. To nije tvoja pobjeda - istina je pobijedila, i oboje možete to slaviti. Ali kada poraziš osobu, ona nikada nije pobijedena; ona uvijek ostaje neprijatelj. Duboko u sebi ona čeka pogodan trenutak za osvetu. Zato nijedna rasprava ne može dovesti do osude. Ako presuda nije donesena, kako doći do razrješenja? Odluka je tada isforsirana, nametnuta; to je uvijek nalik prevremenom porođaju. To je nešto slično abortusu, to nije prirodno rođenje. Ti si to podstakao - tako se rada mrtvo dijete ili ozlijeđeno dijete koje će tokom cijelog svog života biti obogaljeno, slabašno i umrtvljeno.

Sokrat je običavao da kaže: "Ja sam babica; ja pomažem da se prirodno rodiš." Majstor je babica. On te neće prisiljavati jer prisilno rođenje ne može biti pravo rođenje. To je više nalik smrti nego životu. Zato Majstor nikada ne argumentuje. Ako ponekada i izgleda da argumentuje, on se tako samo igra sa vama - to je igra sa određenom svrhom. Nemoj dopustiti da postaneš žrtva. On se poigrava sa određenim razlogom; on može biti govorljiv tek da otkrije da li te to uzbuđuje. Ako bi te to uzbuđilo, ti bi izgubio. Ako možeš saslušati njegove argumente a da ne postaneš govorljiv, on neće igrati tu igru sa tobom. On treba da pogleda unutar tebe. Ti možda svjesno slušaš, a nesvjesno argumentuješ. Njegov posao je da iznese tvoje nesvjesne radnje kako bi mogao biti svjestan toga.

Ponekada će ti Majstor izgledati agresivno, kao da namjerava da te porazi. Ali on nikada nema takvu namjeru - on samo želi da porazi tvoj ego, ne *tebe*; da pobijedi tvoj ego, a ne *tebe*. I zapamti: ego je otrov, on tebe uništava. Kada se jednom uništi otrov, po prvi put bivaš oslobođen i živahan, po prvi put će ti se ukazati obilje svjetlosti. On je uništio tu bolest a ne tebe. Ponekada on i mora biti govorljiv. Bilo je Majstora koji su bili veoma pričljivi. Bilo je nemoguće poraziti ih, bilo je nemoguće igrati igru

rijeći sa njima. Ali oni su tako samo pomagali da se tvoja svijest izdigne, da postaneš svjestan kada je tvoja vjera istinita a kada nije.

Dogodilo se: jedan sufi po imenu Junaid je živio sa svojim Majstorom. Taj Majstor je bio veoma sklon dokazivanju tako da bi odmah negirao bilo što da kažeš. Ako bi rekao: "Sada je dan", on bi rekao: "Ne, sada je noć" - iako zaista nije bilo tako, iako je bio dan.

Bilo što da bi Junaid rekao, odmah se suočio sa njegovim negiranjem. On bi potom samo kleknuo pred Majstora i rekao: "Da, Majstore, upravo je noć".

Jednoga dana je Majstor rekao: "Junaide, ti si pobijedio. Ja ne mogu izazvati negodovanje i prepirku kod tebe. A ja sam bio tako pretjerano lažan da he *svako* mogao zaključiti: "Kakva glupost! Sada je dan. Nema potrebe da se o tome prepiremo, to je sasvim očigledno." A ti si i dalje govorio: 'Da, Majstore, noć je.' Tvoja vjera je bila duboka. Ja više nikada neću negodovati protiv tebe; sada mogu početi govoriti istinu jer si ti spreman za to".

Kada srce kaže "Da", spreman si da slušaš. Tada ti se samo istina može predati. Čak iako unutar tebe ostane malo prezira, istina ti se neće moći reći, jer i takvo "ne" će uništiti cijelu stvar. To "ne", bilo koliko da je malo, moćno je, veoma moćno, pa iako ti se istina bude rekla, ona neće dovoljno duboko prodrijeti u tebe. "Ne" će to ponovo prikriti. Zato ja kažem da su sve rasprave izlišne. Zato neprestano ponavljam da je sav napor filozofije nekoristan. To nikada nije dovelo ni do kakvog zaključka - i ne može odvesti nikuda.

Ispričaću vam jednu priču pa ću potom pristupiti razmatranju ove zen anegdote.

Jednom se dogodilo da je umro najvažniji ministar jednoga velikog kraljevstva. To je bio izuzetan ministar, veoma inteligentan, skoro mudrac, veoma vješt, oštrouman, veliki diplomata, pa je bilo veoma teško pronaći dostojnu zamjenu za njega. Cijelo kraljevstvo je pretraženo. Svi ministri su otišli da pronadu najmanje tri osobe; potom bi se od njih izabrao najbolji.

Mjesecima su oni tragali. Cijelo kraljevstvo je bilo pretraženo; svaki ugao i teško pristupačni predjeli su pretraženi. Konačno su našli tri osobe. Jedan od njih je bio veliki naučnik, veliki matematičar. On je mogao razriješiti bilo koji matematički problem, a matematika je zaista jedina pozitivna nauka - sve druge nauke se granaju iz nje - zato je on bio na vrhu. Drugi je bio veliki filozof, on je bio veliki izumitelj filozofskih sistema; on je mogao iz ničega da stvori sve. Čak i iz samih riječi, on je mogao stvoriti tako divne sisteme - to je bilo čudo; samo filozofi to mogu. Oni nemaju ništa u rukama; oni su veliki mađioničari. Oni su stvorili Boga, stvorili su teoriju

o stvaranju, oni su sve izumili, a nemaju ništa u rukama. Ali oni su veoma vješti umjetnici riječi, oni dovode riječi u takvu vezu da ti daju osjećaj utemeljenosti - a tu nema baš ništa! Treći je bio religiozni čovjek, čovjek vjere, molitve, predanosti. A osoba koja je tragala za ta tri čovjeka mora da je bila zaista mudra jer ih je bilo samo troje.

Ta tri tipa ljudi predstavljaju tri dimenzije svijesti. Postoje tri mogućnosti: naučnik, filozof, vjernik - to su osnove. Čovjek nauke je zainteresovan za eksperimente: dok se nešto ne dokaže putem eksperimenta, to nije postojeće. On je iskustven, sklon je eksperimentu; njegova istina je istina ostvarena kroz eksperiment. Čovjek filozofije je čovjek logike a ne eksperimentisanja. Eksperiment ne predstavlja pitanje; samo logikom on može da dokazuje, da negira. On je čisti čovjek, čistiji od naučnika jer naučnik mora da unosi eksperiment, da uvodi laboratorijsko istraživanje. Filozof radi bez laboratorije - samo pomoću uma, logike, pomoću matematike. Cijela njegova laboratorija je smještena u njegovom umu. Može dokazivati ili negirati upravo putem logičkih argumenata. Može razjasniti svaku zagonetku, a može i izumiti mnoge zagonetke. A treće je religiozna dimenzija. Takav čovjek ne gleda na život kao na problem. Život nije problem za religioznog čovjeka. To se ne treba razjašnjavati, život se mora živjeti.

Religiozni čovjek je čovjek od iskustva, naučnik je čovjek iskustva, a filozof je čovjek od razmišljanja. Religiozni čovjek je čovjek iskustva, on gleda na život kao na nešto što treba proživjeti. Ako postoji ikakvo rješenje, ono će proizići kroz iskustvo, ispoljiće se kroz življenje. Ništa se ne može unaprijed odlučiti putem logike jer je život veći od logike. Logika je samo mjehurić u neizmjenom okeanu života zato se on i ne može sasvim objasniti. Eksperiment se može uraditi samo onda ako si izdvojen, ravnodušan; eksperimenti se mogu izvoditi samo na predmetima.

Život nije predmet, on je sama suština subjektivnosti. Kada eksperimentišiš, ti si različit, a kada živiš, ti si sjedinjen. Zato religiozni čovjek kaže: "Dok nijesi sjedinjen sa životom, ti to nećeš moći spoznati." Kako to možeš spoznati ako gledaš sa strane? Možeš se kretati zaobilaznim putem, možeš to sagledavati proizvoljno, ali tako nikada nećeš pogoditi cilj. Zato nemoj ni da eksperimentišiš ni da razmišljaš već samo živi, iskustvom doživljavaj; jednostavno, povjerenjem - budi čovjek vjere.

Oni su tragali i tako pronašli ta tri čovjeka koja su pozvali da dodu u prijestonicu na konačno prosuđivanje. Kralj je rekao: "Tri dana se odmarajte i spremajte. Četvrtoga jutra će biti ispitivanje, posljednji ispit. Jedan od vas će biti odabran za mog prvog ministra - onaj koji dokaže da je najmudriji." Potom su oni počeli da se pripremaju svako na svoj način. Tri dana nije bilo dovoljno. Naučnik je razmišljao o mnogim eksperimentima i načinu kako da ih osvari - ko zna kakvi će ispiti biti? Zato nije mogao da spava tri noći, nije bilo dovoljno vremena: ako bude odabran, posle toga će

moći da spava cijelog života, kome je onda do spavanja? On neće spavati, neće ni jesti - nema dovoljno vremena, a mnoge stvari treba obaviti prije ispita.

Filozof je počeo sa razmišljanjem, a mnoge probleme je trebalo rasvijetliti: "Ko zna kakav problem će zadati?" Samo je religiozni čovjek bio opušten. On je spokojno jeo. Samo je religiozni čovjek mogao dobro jesti jer je jelo bilo ponuđeno, to je nešto sveto. Mogao je dobro da spava. On se molio, sjedio je napolje, išao u šetnju, posmatrao drveće, i bio zahvalan Bogu jer za njega ne postoji budućnost ni posljednji ispit. Svaki trenutak je ispit, kako se onda možeš spremati za to? Ako je u pitanju budućnosti, ti se za to možeš spremati; ali ako je nešto upravo sada, ako je ovdje, kako se za to možeš pripremati? Ti se sa time samo trebaš suočiti, i budućnosti neće biti.

Ponekada bi naučnik rekao: "Što to radiš? Tračiš svoje vrijeme - jedeš, spavaš, moliš se. Možeš svoju molitvu obavljati i kasnije." Na to bi se religiozni čovjek nasmijao i ne bi raspravljao, on nije bio čovjek od rasprave. Filozof bi mu rekao: "Ti spavaš, sjediš u vrtu, promatraš drveće. To ti neće pomoći. Ispit nije djetinja igra. Moraš biti spreman za to." Ali se on i dalje smijao. On je više vjerovao smijehu nego logici.

Tog jutra četvrtog dana, kada su trebali krenuti ka palati na ispit, naučnik nije mogao ni da hoda. On je bio veoma umoran od svojih eksperimenata, isto kao da je iscrpio sav svoj život. Bio je mrtav umoran, izgledalo je da će se svakog trenutka srušiti na pod i zaspati. Njegove oči su bile umorne a um mu je bio zbrkan. Bio je skoro lud! A filozof? On nije bio tako umoran, ali je bio nesiguran više no ikada jer je neprestano razmišlao i prosuđivao, a nije mogao nikakvo rješenje da donese. Bio je zamagljenog uma, u zbrci, u haosu. Onoga dana kada je došao mogao je da odgovori na mnoga pitanja, ali sada, ne. Čak su i njegovi izvjesni odgovori postali nesigurni. Što više razmišljaš, to sve više filozofija biva nekorisna. Samo budale mogu vjerovati u izvjesnosti. Što više razmišljaš, to se više tvoja inteligencija izoštrava i ti više vidiš... to su sve samo riječi, u njima ne postoji suština. Mnogo puta je želio da se vrati jer to nije ničemu vodilo. Nije bio na pravom putu. Ali naučnik je rekao: "Nastavi! Pokušaj! Što možemo izgubiti? Ako pobijedimo, u redu je. Ako ne pobijedimo, i to je u redu. Ali valja pokušati. Nemoj biti kukavica!"

Samo je religiozni čovjek sretan, hodao je pjevajući. On je slušao pjesmu ptica u krošnjama drveća, vidio je sunce kako izlazi, vidio je sunčeve zrake na kapima rose. Cio život je bio jedno veliko čudo! On nije brinuo jer za njega nije bilo nikakvog ispita. On se mogao suočiti sa stvarima oko sebe. On će otići i jednostavno vidjeti što se događa. On neće tražiti ništa, neće ništa očekivati; tamo će otići svjež, mlad, živahan - i to je sve. To je način kako osoba treba ići pred Boga: bez ikakve već unaprijed sačinjene formule, bez pripremljene teorije, bez obavljenih eksperimentalnih

istraživanja, bez naučnih doktorata. Ne, to neće pomoći. Ovo je način kako tamo treba otići - pjevajući i plešući do hrama. A ako si živahan, ako si životan, sve što ti dode, ti ćeš na to odgovoriti; jer odgovaraš životom. To je odgovor srcem, a srce je spemno samo kada pjeva, kada pleše.

Tako su oni stigli. Kralj, imperator, izumio je jedno specijalno sredstvo. Oni su ušli u sobu, a on je stavio katanac na vrata: matematičko iznenađenje. Na katancu su bile mnoge figure ali ključa nije bilo nigdje. Te figure su se morale postaviti na određeno mjesto. Tajna je bila u tome, ali to se moralo otkriti. Ako se te figure budu postavile tamo gdje treba, vrata će se otvoriti. Imperator je ušao i rekao: "Ovo je matematička zagonetka, jedna od najvećih ikada znanih. Sada ja na vama da pronadete rješenje. Ne postoji ključ. Ako pronadete rješenje, odgovor na ovaj matematički problem, brava će se otvoriti. Ona osoba koja bude prva izašla iz ove odaje će biti izabrana. Sada možete početi." On je zatvorio vrata i izašao napolje.

Naučnik je odmah počeo sa radom: mnogo eksperimenata je primijenio, mnogo toga, mnogo problema razrješavao. On je zagledao, promatrao figure na katancu. Nije bilo vremena za gubljenje, bilo je pitanje života i smrti. Filozof je sklopio oči i počeo da razmišlja u matematičkom duhu što da rada, kako da tu zagonetku razriješi. Ta zagonetka je bila sasvim nova. A to je bio problem uma: ako je nešto staro, odmah se može naći rješenje; ali ako je nešto sasvim novo, kako raditi na tome pomoću uma? Um je uspješan samo sa starim, poznatim, sa rutiniranim. Um je sasvim neuspješan kada se suoči sa nečim nepoznatim.

Religiozni čovjek uopšte nije ni prišao bravi. Što on tu može da uradi? On nije poznavao matematiku, nije poznavao eksperimentalnu nauku. Što on može da uradi? On je samo sjeo u ugao; malo je pjevao, molio se Bogu, sklopio oči. Ona dvojica su pomislili da on uopšte nije ni kompetentan za to: "Na neki način to je dobro jer odluka o tome je ostala na nama dvojici." Iznenada su oni postali svjesni da je on napustio sobu, da više nije bio tu. Vrata su bila otvorena!

Kralj ude i reče: "Što sada radite? Završimo! Treći čovjek je napolju!"

Ali oni upitaše: "Sada? Ali on nije ništa radio."

Zato se oni obratiše religioznom čovjeku.

On im odgovori: "Ja sam samo sjedio. Samo sam se molio i sjedio, a glas iz mene je rekao: 'Ludo jedna! Samo ustani i pogledaj. Vrata uopšte i nijesu zaključana.' Ja sam jednostavno tako izašao. Vrata nijesu bila zaključana. Tu nije bilo nikakvog problema za rješavanje, zato sam izašao."

Život nije problematičan. Ako pokušaš da ga rješavaš, sigurno ćeš izgubiti. Vrata su otvorena, nikada nijesu ni bila zaključana. Da su vrata bila zaključana, naučnik bi to razriješio. Da su vrata bila zaključana, filozof bi pronašao sistem kako da ih otvori. Ali vrata uopšte i nijesu zaključana zato samo povjerenje može pomoći - bez ikakvog rješenja, bez bilo kakvog

unaprijed pripremljenog odgovora. Gumi vrata i izadi. Život nije zagonetka koju treba riješiti, to je misterija koju valja proživjeti. To je duboka misterija, treba sebi vjerovati i dopustiti da udeš u to. Nikakva rasprava o tome ne može pomoći - sa nekim ili, pak, sa samim sobom, sa svojim umom, ne može biti rasprave. Sve rasprave su izlišne i glupe.

A sada ćemo prići ovoj predivnoj priči:

*Postoji jedna stara tradicija u nekim japanskim zen hramovima:
ako bi lutajući monah pobijedio u diskusiji o budizmu
sa nekim od nastanjenih monaha, on bi mogao prenoćiti.
Ako ne bi pobijedio, morao bi da ide dalje.*

Argumenti ti mogu pružiti samo toliko - prenoćite, i to je sve.

*Bio je jedan takav hram u sjevernom Japanu
koji su vodila dva brata.
Stariji brat je bio veoma učen dok je drugi bio zaista glup
i još je bio slijep na jedno oko.*

Dva tipa ljudi su potrebni da bi se mogao voditi jedan hram: učena osoba i jedna veoma glupa. Ovako se vode svi hramovi - dvije vrste ljudi: oni učeni, koji su postali sveštenici, i glupi, koji ih slijede. Tako su utemeljeni svi hramovi. Zato ova priča i nije samo priča, to je indikacija određene činjenice. Ako bi glupi ljudi nestali sa zemlje, više ne bi bilo crkava; ako bi učeni ljudi nestali sa zemlje, ni tada ne bi bilo hramova. Dualnost je potrebna da bi hramovi postojali. Zato i ne možeš naći Boga u hramovima jer on nije dualnost.

Ove bogomolje su izmišljene od strane lukavih ljudi kako bi eksploatisali glupe. Svi hramovi su izumi... lukavi ljudi iskorišćavaju - oni su postali sveštenici. Sveštenici su najlukaviji ljudi, oni su najmoćniji eksploatatori; oni eksploatišu na tako vješt način da se ne možete ni buniti protiv njih. Oni vas iskorišćavaju za vaše dobro. Sveštenici su najlukaviji jer oni crpe svoje teorije iz ničega: sve te teologije, sve što su oni izumili - to je strašno! Lukavstvo je potrebno da bi se mogle stvoriti religiozne teorije. Oni stvaraju tako uzvišene pouke da je skoro nemoguće običnom čovjeku da proдре do smisla tih pouka. Oni koriste i takav žargon, tehničke termine, tako da vi uopšte i ne možete razumjeti što oni govore. A pošto to ne razumijete, vi mislite da su oni veoma učen. Uvijek kada nešto ne možete shvatiti, vi pomislite da je to veoma duboko - "To je van mog domašaja".

Zapamtite ovo: Buda je govorio jednim veoma uobičajenim jezikom koji je mogao razumjeti svako. To nije bio jezik sveštenstva. Isus se služio veoma kratkim parabolama - bilo koji neobrazovan čovjek bi ga mogao razumjeti - on nikada nije upotrebljavao neki religiozni žargon.

Mahavira je govorio, podučavao, na jeziku koji je bio veoma uobičajen i jasan. Mahavira i Buda nijesu nikada koristili sanskrit, nikada! Pošto je sanskrit bio jezik sveštenika, *brahmina*, taj jezik je veoma težak, najteži. Sveštenici su radili na njemu veoma naporno, oni su ga neprestano usavršavali, pročišćavali. Pravo značenje riječi *sanskrit* znači čišćenje, uljepšavanje. Oni su to doveli do takvog savršenstva da jedino ako ste veoma obrazovana osoba možete razumjeti što oni žele reći; inače će to biti van vašeg domašaja.

Buda je koristio jezik naroda Pali. Pali je bio narodni jezik, jezik seljaka. Mahavira je koristio prakrit. Prakrit je bio neprečišćeni oblik sanskrita; to je bio prirodni oblik sanskrita - u njemu nije bilo mnogo gramatike. Naučnici još nijesu dospjeli do tog jezika, oni ga još nijesu pročitili i učinili ga dostupnim. Sveštenici su koristili sanskrit, i još danas ga koriste. Niko više ne razumije sanskrit, ali oni ga i dalje koriste jer je cio njihov posao u tome da načine jaz, a ne most, između njih i naroda. Ako obični ljudi ne mogu shvatiti, samo tako će njihov posao opstati. Ako ih obični ljudi razumiju, oni su izgubljeni jer oni, zapravo, i ne govore ništa.

Jednom je Mula Nasrudin otišao kod ljekara - a oni su naučili trikove od sveštenika. Oni su naučili da pišu na latinski i starogrčki, a pišu tako da ni sami ne mogu to ponovo pročitati. Niko ne može rastumačiti to što oni napišu. Zato je Mula Nasrudin došao kod ljekara i rekao: "Slušajte, budite jasni. Samo mi kažite činjenice. Nemojte koristiti latinski i grčki."

Ljekar mu odgovori: "Ako insistiraš, i ako želiš da budem jasan, ti uopšte nijesi bolestan. Ti si samo krajnje lijen."

Nasrudin reče: "U redu, hvala vam. Sada mi to dajte napisмено na latinskom i grčkom kako bih mogao pokazati svojoj porodici!"

Sposobni su uvijek iskorišćavali zajednicu. Zbog toga Buda, Isus i Mahavira nikada nijesu bili poštovani od strane bramina, školovanih ljudi, sposobnih pojedinaca jer su oni bili rušioци, rušili su njihov biznis. Ako bi ljudi razumjeli, tada ne bi bilo potrebe za sveštenicima. Zašto? Jer su sveštenici posrednici. Oni razumiju jezik Boga. Oni razumiju i vaš jezik. Oni prevode sa vašeg jezika na jezik Boga. Zato oni i kažu da je sanskrit *dev-bhasa*, božji jezik. "Ti ne znaš sanskrit? - Ja ga znam, zato sam ja i posrednička veza. Ja postajem interpretator. Ti mi kaži što želiš, ja ću potom to na sanskritu prenijeti Bogu jer on razumije samo sanskrit." Naravno, ti moraš i da platiš za tu uslugu.

Postvoje dvije vrste ljudi koji su potrebni za hram.

*Bio je jedan takav hram...
koji su vodila dva brata.*

*Stariji brat je bio veoma učen dok je drugi bio zaista glup
i još je bio slijep na jedno oko.*

Što predstavlja simbolika jednog oka u ovoj priči? Glupi ljudi su uvijek jednomci: oni nikada ne oklijevaju, oni su uvijek sigurni. Učene osobe se uvijek dvoume: one oklijevaju, one se neprestano lome između dvije krajnosti. Oni uvijek imaju neki argument, unutar njih se nastavlja dijalog; oni znaju obje strane. Učeni čovjek je dvojnost - posjeduje dva oka. Glupi čovjek je jednook - on je uvijek siguran, on ne argumentuje, nije podijeljen. Zato vam glupi čovjek izgleda svetiji od učenog čovjeka. Kada pogledate sveca, u njemu ćete uočiti nešto slično glupaku, ludi. Kvalitet je drugačiji ali među njima ima nečeg sličnog; nivo se razlikuje. Budala je tek na prvoj stepenici a svetac je na zadnjoj stepenici, ali su obojica na kraju. Budala ne zna zašto je tako jednostavan, običan, jednook. Svetac zna zašto je jednostavan. I on je jednook; on to zove treće oko. Njegova dva oko su se pretvorila u treće oko. On je, takode, jednook - sjedinjen! On je ujedinjen, a i budala je ujedinjena. Ali koja je razlika?

Neznanje u sebi sadrži izvjesna nevinost isto kao što i mudrost posjeduje bezazlenost. Učeni ljudi su nešto između: on je neznalica a misli da je mudar. U tome se ogleda raskol učenog čovjeka: on je neznalica a *misli* da je mudar. On nije ni na ovom ni na onom nivou, on visi negdje između. Zato je on u stalnoj napetosti. Neuki čovjek je opušten, mudri čovjek je opšten. Neuki čovjek još nije započeo svoje putovanje, on je još u svom domu. Mudrac je stigao do cilja, on je u svom domu. Učeni čovjek je između, on traži okrilje u nekom manastiru - čak i na jednu noć, to je u redu - on je luralica. Budistički *bhikku* je luralica, a Buda je rekao: "Budite luralice dok ne pronadete. Budite luralice! Ne samo iznutra već i spolja budite luralice - sve dok ne stignete. Nemojte stati dok to ne ostvarite!" Kada stignete, kada postanete *siddha*, kada postanete Buda, tada vam je dopušteno da sjednete.

Neukost i mudrost imaju kvalitet koji je sličan: to je neznanje, još nije vješto. Jednom će se i to dogoditi; božji čovjek je bio poznat i pod imenom budala, luda - božja luda. Sv. Fransis je bio poznat pod imenom božja luda. On je to i bio! Ali biti božja luda predstavlja najvišu moguću mudrost jer je on izgubio ego. Ne govoriš da znaš, zato ti predstavljaš ludu koja ne umije da ispolji znanje. Ako ti to ne ispoljavaš, ko će potvrditi da si znalac? Čak i ako ti ispoljiš, niko to neće prihvatiti. Moraš time lupati po glavama drugih. Moraš da ih učutkaš, da to argumentuješ! Onda kada ne budu mogli ništa reći, možda će, iako teška srca, to prihvatiti. Ali oni će ipak uvijek reći "možda". Zadržaće mogućnost da jednoga dana to mogu negirati. A ako ne budeš to tvrdio, ko će te prihvatiti? Ako kažeš sebi: "Ja sam neznalica, ništa ne znam", ko će znati da si ti znalac? Ljudi će odmah prihvatiti ako kažeš: "Ja ne znam". Oni će to odmah prihvatiti; oni će reći: "Mi smo to znali i prije. Mi to prihvatamo, mi se sasvim slažemo sa tobom da ne znaš."

Božje lude. Ako ste čitali Dostojevskog... jedan od najvećih romana, onda ste mogli osjetiti što znači biti božja luda. Dostojevski je imao u mnogim njegovim romanima jedan lik koji je bio božja luda. U romanu *Braća Karamazovi* postoji takav lik. On je bezazlen, naivan, možeš ga iskoristavati. Čak iako ga iskoristavaš, on će ti vjerovati. Možeš ga uništiti ali ne možeš uništiti njegovo povjerenje - u tome je ljepota.

Što se događa sa tobom? Ako te jedan čovjek prevari, cio svijet ti izgleda prevarantski. Ako te samo jedan čovjek prevari, gubiš vjeru u sve ljude - ne samo u tog čovjeka već u cijelo čovječanstvo. Ako vas dvije, tri osobe prevare, vi donosite presudu da nijedan čovjek nije vrijedan povjerenja. Sve tvoje povjerenje nestaje. Izgleda da još od samog početka želiš da nemaš povjerenja - te dvije, tri osobe su ti samo bile izgovor. Inače bi rekao: "Ovaj čovjek ne zaslužuje povjerenje.... ali čovječanstvo... - ja moram vjerovati sve dok se ne ubijedim u suprotno." A ako si zaista čovjek od povjerenja, reći ćeš: "Ovaj čovjek sada ne zaslužuje povjerenje, on nije vrijedan povjerenja... ali možda već sljedeći trenutak, ko zna? Sveci postaju grešnici, grešnici postaju sveci."

Život je pokret. Ništa nije statično. Ovog trenutka je taj čovjek slabašan, ali već sljedećeg trenutka može preuzeti kontrolu i lišiti se obmanjivanja. Zato narednog dana, ukoliko taj čovjek dode, ti ćeš mu ponovo moći vjerovati jer je to neki drugi dan, i taj čovjek je drugačiji; proteklo je previše Ganga, to više nije ista rijeka.

Dogodilo se da je jedan čovjek došao Muli Nasrudinu da mu traži nešto novca. Mula je poznao tog čovjeka i znao je da mu se taj novac neće vratiti, ali u pitanju je bila neka mala suma pa je on pomislio: "Neka to i uzme, nije neka velika suma, ako ga i ne vrati, nije veliki gubitak. Zašto reći ne za tako malu sumu?" Tako mu je on dao novac.

Poslije tri dana čovjek se vratio. Nasrudin je bio iznenađen. To je izgledalo nemoguće, bilo je čudo što je taj čovjek vratio novac. Poslije dva, tri dana je ponovo došao i zatražio veću sumu. Nasrudin mu reče: "Dakle, zadnji put si me prevario. Ja ti više to neću dopustiti."

Čovjek mu reče: "Što govoriš? Zadnji put sam ti vratio novac."

On mu odgovori: "U redu, vratio si mi novac, ali si me obmanuo - jer ja nijesam nikada mogao povjerovati da ćeš mi vratiti. Ovoga puta, ne! Što je mnogo, mnogo je! Zadnji put si se ponio suprotno mojim očekivanjima. Ali to je dovoljno; više ti neću dati ništa."

To je način kako se ponaša prepređeni uni.

Jedan je bio neuk u tom hramu - običan čovjek, jednook, jednoman, striktan. Drugi je bio učen čovjek, a učen čovjek je uvijek umoran jer on veona naporno radi na ničemu. Veoma je zaposlen bez posla, uvijek je umoran!

Jedne noći je došao lutajući monah da zatraži prenoćište.

Stariji brat je bio veoma umoran od višerasovnog učenja...

Ne možeš naći učenog čovjeka a da nije umoran. Idi i pogledaj! Idi panditima iz Kašija i pogledaj! Uvijek su umorni, uvijek rade naporno - sa riječima. Zapamti, ni radnik nije toliko umoran jer on radi sa životom. Ako radiš samo sa riječima, praznim riječima, samo sa glavom, ti ćeš biti umoran. Život vas ojačava! Život vas podmlađuje! Ako odete u vrt da radite, znojite se ali i skupljate više energije, ne gubite je. Ako hodate, sakupljate energiju jer živite u trenutku. Sa vašim studijama i riječima, obroblijavate sebe, sa riječima samo mislite, mislite i mislite - to je samo jeda umrtvljujući proces, tako ćete samo biti umorni. Učen čovjek je uvijek umoran. Glupan je uvijek svjež, a i svetac je uvijek svjež. Oni posjeduju mnoge zajedničke kvalitete.

... pa je zamolio mladeg brata aa preuzme raspravu sa pridošlim.

"Zahtijevaj da se dijalog odvija u tišini", reče stariji brat. - Jer je on znao: "Ovaj moj brat je glup. Tišina je zlatna ako ste glupi, ona je zlatna i ako ste svetac. Ako nešto znate, vi ćete ostati u tišini. Ako ništa ne znate, bolje je da ćutite."

Mudrac je ćutljiv jer zna, a ono što zna se ne može reći. Luda treba da ćuti jer bilo što da kaže to će ga odati. Glupan može obmanjivati ako ćuti ali vas ne može prevariti ako progovori jer će biti ludost sve što bude rekao. Taj stariji brat je dobro znao da mladem bratu riječi nijesu bolja strana, da je on običan čovjek, bezazlen, neuk, zato je rekao: "Zahtijevaj da se dijalog odvija u tišini."

*Nešto kasnije putnik dode do starijeg brata i reče:
"Kakav je tvoj brat divan sagovornik."*

Taj čovjek je bio učen, takode, a ako je luda ćutljiva, ona će poraziti i učenog čovjeka. Ako počnete govoriti bićete razotkriveni jer će te ući u prostor učenog čovjeka. Riječima ga ne možete pobijediti. Taj čovjek je bio učen, bio je čovjek riječi. Njemu je bilo veoma teško da ostane miran a istovremeno i da raspravlja. Kako da diskutuje? Ako ti nije dopušteno da govoriš... samo pomoću grimasa, cijela stvar postaje dosadna i sva tvoja domišljatost se gubi. Ako ti nije dopušteno da govoriš... u tome je sva tvoja uspješnost. Zato ako učen čovjek mora da ćuti, on može biti pobijeden i od budale jer je sva njegova sposobnost izgubljena; ona ovisi o riječima.

On je u tišini budala! - U tome je smisao. Zato panditi nikada ne ćute, uvijek nešto brbljaju. Čak i ako nema nikoga, oni će da pričaju sami sa sobom, ali i dalje moraju da brbljaju. Oni će neprestano pričati i pričati jer se puteni te priče podiže nivo njihove efikasnosti, oni postaju sve vješiji. Ali ako se susretnu sa tišinom, iznenada sva njihova umjetnost nestaje. Oni

postaju gluplji od najglupljih ljudi. Tada ih mogu pobijediti i glupani. Takvi tipovi ljudi su izvan njihovog profesionalnog svijeta, oni ih jednostavno izbacuju iz kolosjeka. On mora da je bio u veoma velikoj nevolji.

On kaže: "Kakav je tvoj brat divan sagovornik. On me je veoma ubjedljivo pobijedio u debati zato ja sada moram da idem dalje. Laka vam noć."

Ako se susretnes sa učenim čovjekom, ostani smiren. Obrati mu se gestima. Tako ćeš ga pobijediti jer on ništa ne zna o gestikulaciji, ništa ne zna o tišini. Njemu je zaista teško da ostane bez riječi. Iznenada on pomisli da je pobijeden - on se tada mora pokrenuti i potražiti drugi manastir prije no što bude kasno, mora pronaći nekoga sa kojim može raspravljati riječima, intelektualno. Gestikulacija je živa; kada pokrenete ruku, vaše cijelo tijelo se pokreće. Kada nešto pogledate, cijelo vaše biće krene za tim pogledom. Kada hodate, vi hodate u potpunosti. Ne mogu hodati samo vaše noge, ali vaša sama glava neprestano prede li prede. Glava može postati autonomna. Nijedan drugi dio tijela to ne može postići. Zato ako želiš da proučavaš čovjeka, nemoj slušati što on govori. Umjesto toga, promatraj kako se on ponaša, kako ulazi u sobu, kako sjedi, kako hoda, kako gleda. Promatraj njegove geste, one su najbliže istini.

Riječi su obmanjivači. Mi govorimo da nešto sakrijemo a ne da razotkrijemo. Zato mirno gledaj osobu i ćuti: kako ona stoji, kako sjedi, kako izgleda, koju gestikulaciju koristi. Jezik tijela je istinitiji od riječi. Jezik tijela je veoma, veoma prirodan, on dolazi iz pravog izvora zato je veoma teško da pomoću njega nekoga obmanjuješ. Ti možeš biti i neko drugi, ali tvoje lice govori o tebi nešto drugo. Ti možeš i reći: "Ja sam u redu", ali tvoje oči, tvoj način ophođenja, način na koji stojiš, ukazuju na to da nijesi u redu. Ti ćeš riječima pokazivati da si spokojan, ali tvoje cijelo tijelo će drhtati i pokazivati da nijesi spokojan.

Kada kradljivac ulazi, on ulazi na drugačiji način. Kada lažljivac prilazi, on prilazi drugačije. Kada hoda istinoljubiv čovjek, on hoda drugačije. On nema ništa da krije, on nikoga ne obmanjuje. On je istinit, njegov hod je bezazlen. Samo pokušaj da nešto sakriješ, onda osmotri sebe - reći ćeš da je sve drugačije. Čak i dok hodaš, ti nešto kriješ. Stomak ti je napet, ti si oprezan, pogled ti luta okolo: bilo da te neko gleda ili ne gleda, bilo da si uhvaćen ili ne. Tvoj pogled je lukav, on nije izvor čednosti - prepređen je. Osmotri pokrete svog tijela, to će ti dati istinitu sliku o tebi. Nemoj slušati riječi.

Ovo ću vam neprestano ponavljati. Ljudi su mi dolazili sa mnoštvom prevara. Ja sam posmatrao njihovo ponašanje, nijesam slušao njihove riječi. Oni bi doticali moja stopala ali bi njihovo ponašanje ukazivalo na njihov ego, zato je doticanje mojih stopala bilo beskorisno. Oni

su manipulirali sa time. Ne samo da su mene obmanjivali, oni se varali i sebe. Svo njihovo ponašanje je govorilo: "Ego", i bilo šta da su iskazivali riječima je bilo prazno. Zato ti ne možeš obmanjivati zbog učešća tijela, ono je istinitije od tvog uma. Sve religije koje su izumili sveštenici ti govore: "Budite protiv tijela, budite za um!", zato što sveštenici žive unino, iskorištavaju vas pomoću uma. Tijelom vas je nemoguće eksploatisati, tijelo je autentično. Ni vjekovi neautentičnog života nijesu mogli uništiti autentičnost tijela. Tijelo ostaje autentično, ono jasno pokazuje ko si ti.

*"On me je veoma ubjedljivo pobijedio u debati
zato ja sada moram da idem dalje. Laka vam noć."
"Prije no što odeš", reče stariji brat, "molim te da mi prepričaš
vaš dijalog."*

Mora da je on bio iznenađen. Kako njegov glupi brat može biti oštrouman? Što se dogodilo? On je savršena luda - kako on može raspravljati, kako može debatirati, kako može pobijediti? Zato je upitao,

*"Prije no što odeš", reče stariji brat, "molim te da mi prepričaš
vaš dijalog."
"Pa", reče putnik,
"prvo sam ja podigao jedan prst da ukažem na Budu."*

... jer je učeni čovjek, čak i dok je gestikulirao, koristio to kao riječi jer on poznaje samo jezik. Ako bi poljubio svoju voljenu, on bi u sebi izgovorio riječ "poljubac". To je ludost: ti ljubiš; nema potrebe da ponavljaš potom i riječ "poljubac", ali on će i to učiniti. Posmatraj sebe: dok vodiš ljubav, ti unutar sebe izgovaraš, "Ja vodim ljubav" - kakva besmislica! Niko te to ne pita. Nikoga tu nema da bi mu to saopštio. Zašto to ponavljaš? Zašto verbalizuješ sve što radiš? Zato jer bez toga nijesi opušten. Ti si u skladu samo sa riječima. Sa Bogom ne možeš biti u skladu; riječ "bog" ti može nadomjestiti to. Zato učeni ljudi idu u hramove, džamije, crkve; oni tamo idu da brbljaju. On će brbljati i sa Bogom - ali samo riječima.

Kjerkegor, Seren Kjerkegor je rekao: "Kada sam prvi put ušao u crkvu, počeo sam da govorim. Obično sam govorio, gundao, molio. Ali potom, malo po malo, osjetio sam se glupo. Ja sam razgovarao sa njim, obraćao sam mu se, ali mu nijesam pružao šansu da nešto kaže. Zato je bilo bolje da sam slušao; kada si pred Bogom, bolje je da ga slušaš." Tako se on lišio pričanja. Malo po malo se lišio i molitve. On je išao u crkvu i samo sjedio u tišini. Ali i u toj njegovoj tišini je još bilo riječi. On ih nije koristio, zato su se one bunile. Stoga je morao malo po malo da odbaci i taj unutarnji govor - tada je samo slušanje bilo moguće. Tako ti ulaziš u jednu sasvim drugačiju dimenziju - slušanja, opuštenosti, prijemčivosti, prihvatanja. Tako

postaješ materica. Posle toga možeš primiti istinu, tada nećeš pričati, nećeš biti agresivan. Potom će samo Bog raditi a ti ćeš mu dopustiti da radi svoj posao. On je postao apsolutno tih; potom je i prestao da ide u crkvu.

Neko ga je upitao: "Zašto? Zašto ste prestali da idete u crkvu?"

On je odgovorio: "Sada sam naučio što crkva predstavlja; ona predstavlja mjesto gdje treba biti u tišini i osluškivati, a to se može činiti bilo gdje. Bolje je to činiti na drugom mjestu jer u crkvu dolazi mnogo svijeta da se moli. Njihovo brbljanje me uznemirava. Bolje je to činiti pod drvetom, pod nebom."

Crkva je tamo prostranija, prirodnija. Ako želiš da budeš u tišini, Bog će biti svugdje. Ako imaš što da pričaš, onda idi u hram. Ali ako želiš da budeš u tišini, zašto ići bilo gdje? On je svugdje, ali ti ne možeš biti u tišini. Ti nešto učiniš, potom to moraš verbalno iskazati unutar sebe. Osjetiš glad i kažeš: "Ja sam gladan". Nije ti dovoljno samo da osjetiš glad? Dok to ne kažeš, nijesi spokojan; postao si ovisnik o riječima.

Taj čovjek... mora da je bio učen čovjek, zaista veoma obrazovan čovjek:

*"Pa", reče putnik,
"prvo sam ja podigao jedan prst da ukažem na Budu.
Na to je tvoj brat podigao dva prsta da predstavi
Budu i njegovo učenje." - a to je dhamma.*

Čovjek koji ne može upotrijebiti gestikulaciju bez riječi, pomoću riječi će opisati nečiju gestikulaciju. Sada pogledajte tu vezu. Što se dogodilo? Način na koji vi interpretirate riječi će odvesti nečije geste ka istome. On je razmišljao: "Taj prst, jedan prst predstavlja..." Prst ne predstavlja nikoga! Prst je dovoljan sam sebi. Prst je samo prst! Zašto ga činiti predstavnikom? On ne može nikoga predstavljati. A prst je tako lijep, zašto da on nekoga predstavlja? Ali um uvijek voli drugorazredne stvari. Nije dovoljno što je prst, mora nekoga i da predstavlja. Ako gledate cvijet, vi ne možete gledati u njega neposredno; on mora odmah nešto predstavljati. zato kažete: "Izgleda baš kao lice moje supruge". Čak i mjesecu kažete: "Izgleda kao lice moje voljene". Kakve besmislice! Mjesec je mjesec. A ovaj čovjek, kada pogleda svoju voljenu, kaže: "Izgleda kao mjesec". Niti je mjesec dovoljan sam po sebi, niti je lice voljene dovoljno takvo kakvo je. Međutim, sve je dovoljno onakvo kakvo je. Niko nikoga ne predstavlja.

Svako predstavlja samo sebe. Svako je originalan, jedinstven. Niko nije kopija drugoga. I kada kažeš da prst predstavlja Budu, Buda postaje original, a prst biva njegova kopija. Ne! To Buda ne može dopustiti. Ni ja to ne dopuštam! Prst je predivan kada ne predstavlja nikoga. A ako mislite da vaš prst predstavlja Budu, onda će ona dva sljedeća prsta predstavljati Budu i njegovu dhamma - njegovo učenje. To je stoga što vi

razumijete druge iako ih i ne slušate; vi shvatate druge slušajući vlastiti um. Vi objašnjavate druge. Kada ja kažem nešto, ne vjerujem da vi čujete to. Kada ja kažem nešto, vi čujete nešto ali to nije povezano sa mnom ; to je povezano sa vašim misaonim procesom.

Njegov misaoni proces je bio: "Ovaj prst predstavlja Budu", onda je drugi pokazao dva prsta i on je bio apsolutno nesvjestan šta to znači. Ti ne možeš razumjeti druge ukoliko posjeduješ neke riječi unutar sebe, jer je tako sve povezano sa smislom riječi, sa tvojim misaonim procesom, sve je onda obojeno time. On je mislio da ovaj hoće reći kako postoje dvije stvari a ne samo jedna: Buda i njegova *dhamma* - njegovo učenje, njegov zakon.

"Potom sam ja podigao tri prsta" - pogledajte unutarnju vezu. Vi uopšte ne opštite sa osobom pored vas. Vi opštite sa sobom! To je ludost. Ludilo znači kada ne opštite sa drugima, kada samo ponirete u sebe i povezujete nove trenutke sadašnjosti sa prošlošću, nova iskustva sa prošlošću, kada to tako objašnjavate, dekorirate.

"Potom sam ja podigao tri prsta", jer ako on kaže: "Buda, *dhamma*", ja ću reći, "Buda, *dhamma*, *sangha*" - Buda, njegovo učenje i njegovi sljedbenici. Postoje tri pojma: postoje tri budistička zaštitnika. Kada *bhikkhu* želi da bude iniciran, on kaže: "*Buddham sharanam gachchhami* - ja odlazim, odlazim da nadem zaštitu kod Bude. *Dhammam sharanam gachchhami*, uzimaš zaštitu u učenju. *Sangham sharanam gachchhami*, tražim zaštitu u *sanghi*, u Budinim sljedbenicima." To predstavlja tri utočišta, tri dragocjenosti budizma. Ali ovaj čovjek nije gledao šta drugi čovjek radi - potpuno nepovezano - Zato je podigao tri prsta.

*Potom sam ja izdigao tri prsta da predstavim
Budu, njegovo učenje i njeove sljedbenike.
Tada me je tvoj mudri brat tresnuo stisnutom pesnicom
po licu
kako bi mi ukazao da svo troje potiču od jedne realizacije."*

Poslije toga putnik ode.

*Nešto kasnije mladi brat dode znatno uznemiren.
"Razumio sam da si pobijedio u raspravi", reče mu stariji.
"Pobijedio ništa", odgovori mladi brat,
"taj putnik je veoma grub čovjek."
"Oh?" reče stariji brat.
"Kaži mi o čemu ste raspravljali."
"Zašto je", upita mladi brat,
"onog trenutka kada me ugledao podigao jedan prst
razljudujući me ukazivanjem da imam samo jedno oko."*

Ti poimaš stvari oko sebe po svom nahodenju: kada čitaš knjigu, ti shvataš samo ono što već znaš. Ti slušaš, ali to objašnjavaš u duhu prošlosti, tvoja prošlost prodire u to. Čovjek sa jednim okom je uvijek svjestan svoje rane. On u sebi nosi ranu; on svugdje vidi uvredu. Nikome nije stalo za tebe, ali ako posjeduješ osjećaj inferiornosti, tada ćeš tražiti nekoga ko će te povrijediti. Ti si siguran u to, i onda u tom duhu objašnjavaš. Neko može reći "Buda", a ti ćeš gledati na to kao da želi da pokaže kako imaš samo jedno oko. Nikoga nije briga zbog tvog oka, ali mi objašnjavamo stvari u skladu sa našim shvatanjem.

Jedan čovjek je došao kod sufi mistika Bajazita i upitao ga.... On mu je rekao: "Dodi za godinu dana jer si sada bolestan. Unutrašnjost tvog bića je sada u nemiru, i zato ti ne mogu pružiti istinu jer je ti nećeš shvatiti - ti ćeš je pogrešno protumačiti. Zato tokom ove godine nastoj da ozdraviš, da se smiriš, da meditiraš, i onda dodi. Ako osjetim da možeš slušati, tada ću ti reći. U protivnom, idi nekome drugome."

Čovjek ga saslušao, vratio se kući i narednu godinu je nastojao da ozdravi, da bude smiren i miroljubiv - ali mu se nikada više ne vratio.

Zato se Bajazit raspita: "Što se dogodilo sa onim čovjekom?"

Neko mu reče: "Mi smo ga pitali zašto se nije vratio. A on nam je odgovorio: 'Više nema potrebe da idem tamo. Sada i odavde mogu čuti i shvatiti što mi Bajazit govori'." To je paradoks: kada nijesi spreman, ti pitaš, ali tada ti se ništa ne može reći. Kada si spreman ti ne pitaš, ali samo tada ti se može reći.

Ako si jednook, ti uvijek tražiš uvredu, a ako tražiš da te neko povrijedi, ti ćeš to i naći - u tome je problem. Ako nešto tražiš, nažalost, to ćeš i naći. To ne znači da će te neko uvrijediti; ti ćeš to pronaći. Zato ne tragaj za tim stvarima, ti ih možeš svugdje naći. Dovoljno je da se neko nasmije - ne tebi, jer ko si ti? Zašto misliš da si ti u centru svjetskog zbivanja? To je jedan egoistički pristup. Ti prolaziš ulicom, neko se nasmije, i ti pomisliš da se tebi smije. Zašto tebi? Ko si ti? Zašto si umislio da si ti središte cijelog svijeta? Neko se smije - ti pomisliš da se smije tebi; neko vrijeda - vrijeda tebe; neko je ljut - ljuti se na tebe.

Ja u svom životu još nijesam sreo osobu koja se ljutila na mene. Mnogi ljudi su bili ljuti, ali niko nije bio ljut na mene jer ja nijesam središte svijeta. Zašto bi se ljutili na mene? Oni su ljuti - to je u vezi sa njihovim bićem, a ne sa mnom. Ja sam bio u blizini ljudi koji su bili čak i nasilnički raspoloženi prema meni ali nijesu bili nasilni prema meni. To nasilništvo je proizilazilo iz njihove prošlosti. Ja nijesam bio uzročnik takvog raspoloženja. Ja mogu biti povod ali ne mogu biti uzrok. Taj povod - ukoliko ja nijesam tu, neko drugi će biti tu; neko drugi će biti žrtva. Ja sam samo slučajno bio taj povod.

Kada se tvoja supruga razbiješ na tebe, to je samo slučajno da si se zadesio tu. Skloni se! I ne misli previše da je ona ljuta na tebe. Ona je bila ljuta, ti si bio tu, to je sve. Ona može ispoljiti svoj bijes i prema posluži, prema djeci, prema klaviru, preba bilo čemu drugome! Svako živi kroz svoju prošlost. Samo Bude žive u sadašnjosti. Niko drugi ne živi u sadašnjosti.

Taj čovjek je pomislio: "U redu, on je pokazao da ja imam samo jedno oko. On je grub. On me je sa time uvrijedio. *Ali pošto je bio stranac, pomislio sam da treba da budem pristojan.*" Ali onog trenutka kada pomisliš da treba da budeš pristojan, ti to više nijesi. Kako možeš biti? - Ideja je došla: ako pomisliš da je neko grub, i ti ćeš biti grub - nije u pitanju da si ti to sada, jer sama ideja "ovaj je grub", kod tebe budi grubost. Kroz tvoju grubost i drugi izgledaju grubi, ti tako dekoriraš druge oko sebe. Drugi ti pokaže svoj prst koji predstavlja Budu, a još te nije pogledao u oči. On nije za to zainteresovan, on samo želi zaštitu.

Buda - i ta interpretacija: "On je ukazao da ja imam samo jedno oko; on je grub!" Kada pomisliš da je neko grub, samo se osvimi: i ti si grub. To je zato što to tako objašnjavaš. Ali zašto si grub? Zato što je tvoja grubost način da zaštitiš svoju ranu. Oni ljudi koji su sirovi i grubi uvijek pate zbog neke inferiornosti. Ako osoba ni na jedan način nije opterećena kompleksom inferiornosti, ona neće biti gruba. Grubost je njena zaštita. Ona grubošću štiti svoju ranu. Ona kaže: "Neću dopustiti da dotakneš moju ranu. Neću dopustiti da me udariš." Ona se štiti, ali ta zaštita postaje projekcija. Ako misli da si grub, onda će i ona biti gruba. To je način kako se postaje grub. Prvo ćeš dokazivati da je drugi grub, dok će tvoj ego govoriti: "Nastojacu da budem pristojan." Kada si pristojan, ta tvoja pristojnost nije ništa drugo do fasada. Unutar tebe je prodrila grubost, prije ili kasnije će eksplodirati.

"Ali pošto je bio stranac, pomislio sam da treba da budem pristojan pa sam mu na to podigao dva moja prsta čestitajući mu što on ima oba oka."

To je baš lažno. Kako nekome možeš čestitati da ima oba oka kada te prije toga uvrijedio da ti imaš jedno oko a da drugi imaju dva - kako mu možeš čestitati? Duboko u sebi ćeš osjetiti ljubomoru; kako mu onda možeš čestitati? Kako čestitanje može proisteci iz ljubomore? Ali sva tvoja čestitanja i pohvaljivanja proističu iz toga. To je vid pristojnosti, to je kulturno, to je etiketiranje. Ako si poražen od nekoga, čak mu i tada čestitaš na pobjedi. Kakvo licemjerje! Ako si takva osoba, ti se uopšte i nećeš tući. Ako se boriš, ti si mu neprijatelj, a kada budeš pobijeden, ti mu čestitaš. Ali duboko u tebi je ljubomora, ti kuljaš, želio bi da ubiješ tog čovjeka. Ti ćeš to i pokušati - u budućnosti, vidjećeš to!

Ali društvo traži etiketiranje. Zašto se društvo tako ponaša? Zato što su svi nasilnici. Ako ne bi bilo etiketiranja, mi bismo neprestano bili jedni drugima u ustima. Društvo treba da stvara prepreke. Vama nije dopušteno da se hvatate za grkljane; inače bi život bio nemoguć. Ali vi se, ipak, neprestano hvatate za grla. Vaše etikete, vaša kultura, civilizovano ponašanje i fini maniri su tu samo da prikriju činjenice. Oni ne dopuštaju da se istinska civilizacija dogodi. Laži - zato je svakih deset godina potreban neki veliki rat u kojem padaju sve etikete, svi fini maniri, moralnost, i tada možete da se hvatate za grla bez ikakve krivice. Tada ubijanje postaje igra, što više ubijete, to ste slavniji. Što ste grublji, to ste veći ratnik.

Kada se vratite kući, bivate primljeni kao heroji. *Padmabbushan, Mahavirchakra*, Krst Pobjede će ti biti uručen. Primićeš medalje. Zašto se te medalje daju? Zato da ljudi mogu biti varvari, ubice, a pošto postanete veliki ubica, otadžbina ti za to daje medalju. I mi te države nazivamo civilizovanim, a ubice se prepoznaju, ubice se primaju... Ali to su masovne ubice. Ako nekoga ubiješ van rata - ti odlaziš u zatvor; to se ne dopušta. Samo onda kada cijelo društvo poludi, tada je rat; sve se ostavlja po strani. dopušta se da se ispolji tvoja istinska priroda. U tome leži razlog zašto se svi vesele kada se zarati. Trebalo bi da je drugačije - niko ne treba da bude radostan kada dode rat. Ali svi se raduju jer im je tada dopušteno da budu životinje. Vi želite da uvijek bude tako. Vaša kultura, etikete, maniri su samo prefinjeni način da se životinja sakrije iza toga.

Taj čovjek reče: *"Ali pošto je bio stranac, pomislio sam da treba da*

budem pristojan pa sam mu na to podigao dva moja prsta čestitajući mu što on ima oba oka.

Na to, ta neljubazna hulja je podigao tri prsta da pokaže kako među nama ima tri oka."

Što god da radiš, tvoja rana će se ispoljiti. Drugi je rekao: "Tri dragocjenosti Bude", ali za tebe je to samo rana koja se ozljeđuje. Ti pokušavaš da budeš fin, pokušavaš da ne budeš grub, čak nastojiš i da mu čestitaš. Ali ti si ti, tvoj um se nastavlja. Sada je on pokazao tri prsta. Ponovo se tvoj um uključuje i kaže: "Ta neljubazna hulja je podigla tri prsta da pokaže kako među nama ima tri oka." On je ponovo ukazao da imaš samo jedno oko. Sada je previše. Sada je dosta!

"Zbog čega sam poludio i odlučio da ga mlatnem po nosu - tako je on otišao."

On je bio lud od samog početka. On je bio lud i prije no što su se sreli jer se ludost ne može proizvesti ukoliko ona već nije bila prisutna. Možeš stvoriti bilo šta samo ako je ono već bilo tu, tvoje stvaralaštvo ne proizilazi iz ničega; tako samo neispoljene stvari postaju ispoljene. Ljutina je tu, ti je ne moraš stvarati. Neko bude povod njoj - ona se ispolji. Ti nisi ljut na njega, on nije uzrok. Ti si u sebi nosio gnjev - ta osoba je samo bila povod. Ludilo je unutar tebe; niko te ne može napraviti ludim ako ti već nisi to. Ali mi uvijek mislimo da nas drugi ljute, da nas čine depresivnim, da nas čine ovim ili onim.

Niko od tebe ne može stvoriti nešto što ti nisi. Čak i ako ostaneš sam, ti će biti lud, bićeš ljut. Čak i ako cio svijet nestane, biće trenutaka kada ćeš biti tužan, biće trenutaka kada ćeš biti sretan; biće trenutaka kada ćeš biti i ljutit, a biće trenutaka kada ćeš sve opraštati - iako nikoga tu neće biti. To je tvoja unutarnja priča koja se razvija. To je ono što čovjek od razumijevanja uspijeva da ostvari; da se sve stvari razvijaju od mene. Ti si taj koji mi samo daješ priliku, situaciju, ali cijela stvar se razvija od mene.

Sjeme padne na zemlju, proklija, drvo počinje da raste. Tlo, vazduh, kiša, sunce, sve to samo daje mogućnost. Ali drvo je bilo skriveno u sjemenu. Ti nosiš cijelo drvo u tvom nerazvijenom stanju; svi drugi mogu biti podsticaj za to. Uvijek kada ti se nešto dogodi, nemoj gledati spolja, pogledaj unutra; jer kako stvari stoje, sve je to povezano sa tvojom prošlošću a ne sa osobom koja je tu.

*"Zbog čega sam poludio i odlučio da ga mlatnem po nosu -
tako je on otišao."*

"Stariji brat se nasmija"

Stariji brat je vidio oba polazišta. On je mogao vidjeti da ta učena lutilica uopšte i nije razgovarao sa tim čovjekom, da se nije gestima obraćao tom čovjeku. On je mogao vidjeti i to da njegov glupi brat nije uopšte ni razumio što se tim gestikulacijama želi reći. Njih dvojica se u razgovoru uopšte nijesu doticali - nepremostivi ambis je bio među njima. Oni su raspravljali, zaključivali. Jedan je bio poražen, drugi je bio pobjednik, a da se uopšte nijesu ni susreli - ni na jedan trenutak. On se smijao.

Smijeh može biti prosvjetljenje. Taj smijeh može biti tako duboko razumijevanje, transformacija. Ako taj smijeh nije o gluposti njegovog brata, ili o gluposti lutilice, ako je to smijeh zbog ukupne situacije: kako um funkcioniše, kako se dvije glave nikada ne susreću, kako se dvije prošlosti ne susreću, kako dva uma uvijek ostaju podjeljena - *nema načina* da se njih dvojica sretnu i sastave... Ako se on bude smijao ukupnoj situaciji, ne zbog svog brata ili te učene lutilice - jer ako se on bude smijao bratu ili učenjaku, taj smijeh ne može postati prosvjetljenje, on će ostati isti -

ali ukoliko se bude smijao besmislu ukupne situacije: o tome kako um djeluje; kako um argumentuje, kako se um zatvara u sebe, kako se nikada ne otvara; kako je um samo jedan unutrašnji san, noćna mora, košmar,...

Ako on to shvati, taj smijeh će postati rastakanje. Vedro, cijelo vedro će tresnuti, voda će se izliti - nema vode, nema mjeseca.



JE LI TAKO?

*Zen Majstor Hakuin je za svoje susjede
važio za čovjeka koji vodi čist život.
Jednoga dana je otkriveno da je prelijepa djevojka,
koja je živjela u blizini Hakuina, ostala trudna.
Roditelji su bili veoma ljuti.
U početku djevojka nije htjela da prizna ko je otac, ali posle
upornog propitivanja,
ona je navela ime Hakuina.*

*U velikoj ljutini, roditelji su došli Hakuinu,
ali sve što je on rekao bilo je: "Je li tako?"*

*Kada se dijete rodilo, oni su ga donijeli Hakuinu - koji je
odtada izgubio svoju reputaciju,
iako zbog toga nije bio posebno uznemiren.
Hakuin se potom veoma zauzeo u brizi oko djeteta. On je od
svojih susjeda dobavljao mlijeko, hranu i sve drugo što je
djetetu bilo potrebno.*

*Nakon jedne godine, mlada majka nije mogla više da taji, pa je
svojim roditeljima otkrila istinu -
pravi otac je bio jedan mladić koji je radio u ribarnici.
Majka i otac djevojke jednom navratiše do Hakuina da mu
ispričaju tu priču,
da se neizmjereno izvinu, da traže oprostaj od njega, i da uzmu
dijete.*

*Kada je Majstor voljno ustupio dijete, rekao im je:
"Je li tako?"*



Što je to čist život? Što vi podrazumijevate pod čistotom? Sve što vi nazivate čistotom, to nije čistota. Vaša čistota je kalkulacija, moralna kalkulacija. Vaša čistota nije čistota jednog sveca - njegova čistota je čednost, bezazlenost. Vaša čistota je neka vrsta lukavstva, pronicljivosti. To se najprije treba zapamtiti. Ako ovo duboko pojmite, tek tada ćete shvatiti što znači biti mudar čovjek, što znači biti svetac, što znači biti čovjek od znanja. Ukoliko su tvoja mjerila pogrešna, ako su tvoja temeljna prosuđivanja loša, sve drugo će ići loše.

Istinska čistota je nalik djetetu - čedna, bezazlena, bilo da je nešto loše ili dobro; bezazlena, kada su u pitanje bilo kakve razlike. Istinska čistota ne zna što je Bog a što davo. Ali vaša čistota je izbirljiva - bira Boga protiv

davola, bira dobro protiv lošeg. Vi unaprijed stvarate razlike, unaprijed dijelite egzistenciju. A podijeljena egzistencija vas ne može odvesti do čednosti. Bezazlena čednost se rascjetava samo ako egzistencija nije podijeljena. Vi je prihvatate onakvu kakva jeste. Vi ne odabirate, ne dijelite je, ne pravite nikakve razlike. Vi, zapravo, i ne znate što je dobro a što loše. Ao bi to znali, vi biste pribjegli kalkulaciji; tada bi čistota bila proizvedena. To više ne bi bio vaš procvat.

Ispričaću vam jednu dogodovštinu. Kalil Džubran je napisao jednu predivnu priču: sveštenik je išao u hram. Upravo pored puta je uočio čovjeka koji je bio u samrtnom ropcu - krvario je, umirao, kao da je bio po srijedi težak nesretan slučaj; imao je mnoštvo rana, posvuda je tekla krv, davio se u vlastoj krvi. Sveštenik je bio u žurbi; trebalo je da stigne na vrijeme u hram, ljudi su ga tamo čekali. Ali on je bio moralan čovjek - ja ne bih rekao da je bio čovjek od čistote - bio je veoma moralan čovjek. Zapitao se šta da radi. Prosudio je a onda odlučio: "Bolje je da pomognem ovom čovjeku koji umire. To je ono što Isus nalaže. Bolje je da zaboravim na hram, na vjernike; oni mogu malo sačekati. Ali ovom čovjeku je hitna pomoć neophodna, inače će umrijeti."

Tako je on prišao bliže tom čovjeku, ali kada ga je pogledao, istog trenutka se iznenadio. To lice mu je izgledalo poznato, izgledalo je veoma rdavo. Tada se iznenada prisjetio da u njegovom hramu postoji prikazanje davola - ovo nije čovjek! Ovo je niko drugi do davo! Zato je počeo da bježi prema hramu. Davo ga je zvao riječima: "Svešteniče, saslušaj me! Ako budem umro, ti ćeš patiti zauvijek. Jer ako ja umrem, ako nestane loših djela, gdje će biti tvoj Bog? Ako umre loše, kako ćeš znati što je dobro? Ti postojiš usljed mene. Razmisli o tome!"

Sveštenik zastade. Davo je bio u pravu: ako davo umre, neće biti pakla. A ako nema straha od pakla, ko će vjerovati u Boga? Sve molitve su bazirane na strahu. Ti si uplašen, tvoja ljubav prema Bogu je utemeljena na strahu od davola. Tvoja dobrotu se mjeri manjim brojem loših postupaka. Bog treba davola.

Davo mu reče: "Bog me treba! On ne može bitisati bez mene. Svi hramovi bi propali jer niko ne bi dolazio da se moli. Vi više nećete naći nijednog religioznog čovjeka ukoliko mene ne bude. Ja ih iskušavam; kroz moja iskušenja oni postaju sveci. Da li si ikada čuo da ijedan svetac nije bio iskušavan? Vaš Isus, vaš Zaratuštra, vaš Buda - sve sam ih iskušavao. Ja sam taj koji ih je učinio svecima. Zato se vrati!"

Sveštenik je malo oklijevao, ali davo je logično govorio - a davo je uvijek logičan; on je personifikacija logike. Ne možeš raspravljati sa njime, nemaš argumenata. Ako pokušaš, bićeš poražen. Ne možeš pobijediti u raspravi sa davolom. Sveštenik je morao da se složi i da pristane. Rekao mu je: "Izgleda da si u pravu. Kako mi možemo bez tebe?" Tako je on odnio davola na svojim ledima do bolnice. Potom je sačekao da se uvjeri da će

opasnost proći, da će davolu biti dobro i da će preživjeti - a sa njim će svi hramovi, sve religije i svi sveštenici preživjeti.

Taj sveštenik je bio moralan čovjek ali nije bio čist. Njegov život je bio matematička kalkulacija, a ako kalkulišete, unaprijed ste pobijedeni od strane davola. Vi ne umijete kalkulisati bolje od njega. Ako budete rasuđivali, ako izdijelite život, ako život postane logički problem, ne postoji mogućnost da ga ikada pobijedite. Ta igra je unaprijed izgubljena. Ti si u gubitničkoj borbi.

Bezazleni čovjek ne zna ko je Bog a ko davo. Takav čovjek živi bezazleno a ne proračunato. On nije pronicljiv, on je jednostavan. On živi iz trenutka u trenutak; njemu nije značajna ni prošlost ni budućnost. Ovaj sadašnji trenutak je sasvim dovoljan za njega. Ali vaša moralnost - vaša moralna načela su proizveli sveštenici, sveštenici koji pomažu davolu; jer je davo sklon raspravi, a on to čini veoma vješto. Vaša moralnost nije čista. Zato kada sretnete čovjeka koji zna da se ponaša onako kako vi mislite da treba da se ponaša pročišćeni čovjek, koji može upravljati sobom, vi ćete ga uvažavati, poštovaćete ga, proglasite ga svecem. Vaši sveci su jadni koliko i vi sami zato što vi prosuđujete i odlučujete ko je svetac. Vaša moralnost proističe iz straha, iz prikrivenog straha. A prerušivanje je tako vješto izvedeno da toga nikada ne možeš biti svjestan.

Kako proračunatost može biti bezazlena? A ako ne postanete bezazleni - bezazleni nalik drveću, nalik životinjama, čedni kao beba - kako vam se čistota može dogoditi? To nije nešto što možeš da kontroliš. Ako to kontroliš, to je potiskivanje, suprotnost je tu uvijek prisutna. Ako upražnjavate celibat, seks se sakriva u tvom nesvjesnom, čeka trenutak da se ispolji, da se pobuni. Ako postanete nenasilni, nasilje će biti prisutno. Suprotnost se ne može izbaciti. Ako se opredijelite, suprotno je uvijek potisnuto - to je sve što možeš učiniti. Samo u bezazlenom umu suprotnost iščezava jer ništa nije odabrano: suprotnosti ne mogu bitisati ako nema izbora.

Zato je Krišnamurti neprestano naglašavao da ne birate, da ne budete izbirljivi - to je suština bezazlenosti. Ali ti možeš obmanjivati sebe sa izborom neizbirljivosti: "Pošto Krišnamurti kaže: 'Ne budite izbirljivi', neću birati." Ako vi odlučite, tu je volja ušla, a volja je lukava. Ako vi odlučite da budete neizbirljivi, vaša neizbirljivost će biti dio moralnosti a ne dio čistote. Samo shvatiti, nemoj odabirati - nemoj odabrati ni neizbirljivost. Jednostavno shvatiti cijelu situaciju: to što odabiraš, to što radiš, će proizići iz jednog proračunatog uma. To ne može biti nešto stvarno. Tvoj um može da proizvede samo snove, on ne može proizvesti istinu. Istina se ne može proizvesti, niko to ne može proizvesti. To je tu! To se treba uvidjeti. Ništa se ne može učiniti, samo pogled je potreban - pogled bez predrasuda, gledanje na stvari bez odabira, gledanje bez bilo kakvih podjela.

Božji čovjek, ukoliko je znao da potiskuje, ako je znao da odbacuje davola, nije bio istinski božji čovjek. Đavo će uvijek čekati: u uglu. Kada jednom budeš podijelio, bićeš uhvaćen u borbu suprotnosti - tako ćeš biti slomljen. Ako ne budeš odlučivao, nećeš znati što je dobro a što loše; štogod da se događa, ti ćeš prihvatati. To se dogodilo, što ti tu možeš? Tu se ništa ne može učiniti. Zato ploviš nalik bijelom oblaku. Ne znaš gdje ideš ili zašto tamo ideš. Vjetar duva ka sjeveru, ideš ka sjeveru; vjetar tada zaduva ka jugu, krenućeš ka jugu. Ploviš sa vjetrom. Ne kažeš: "Ja idem na jug, ne mogu ići ka sjeveru." Ti se ne boriš. Čovjek od čistote nije vojnik, on je svetac. A čovjek od morala je vojnik, nije svetac. Naravno, to je unutarnja borba a ne spoljašnja. To nije borba sa nekim drugim već sa samim sobom - ali borba je ipak prisutna.

Ne treba da budeš borac. Ako se budeš borio, izgubićeš tu bitku. Kako se možeš boriti protiv svega? Ti si tek neki tanji dio, jedan atom u cijeloj egzistenciji. Kako se možeš boriti sa svime? Čovjek čistote se niti bori niti predaje - jer i predaja pripada vojnicima. Prvo se bore, a kada uvide da ne mogu da pobijede, oni se predaju. Njegova predaja je drugorazredna, naknadna, ona dolazi kroz borbu. A čovjek od čistote jednostavno živi. On nije borac, on ne treba predaju. Nema ničega što treba predati, i nikoga ko se treba predati. Ko će se predati i šta ima da se preda? On nikada nije bio u borbi. Zato te razumijevanje može odvesti ka prihvatanju, a to prihvatanje ti pruža čistotu. Ali ta čistota se ne može poštovati od ljudi, od susjeda - oni to ne mogu shvatiti. Moral pripada društvu, čistota ne pripada društvu. Moralnost pripada jednom čobu, čistota je vanvremena! Moralnost pripada ovom ili onom društvu: postoji isto toliko morala koliko i društava. Čistota je jedna - bilo gdje da odeš, ona je ista, upravo nalik ukusu mora: bilo gdje da ka okušaš, ono je svugdje slano.

Buda, Isus ili Ramakrišna, ako ih okusite, svi oni su nalik moru - svi su isti. Ali ljudi morala su različiti. Moralan čovjek, ako je muhamedanac, biće drugačiji; ako je hindus, ne može biti isti kao prethodni. Ako je hrišćanin, opet će biti drugačiji. Čovjek morala treba da slijedi pravila, zakone društva u kojem živi. Postoji mnogo društava, postoje na milioni morala. Kako se mijenjaju društvena uređenja, tako se mijenjaju i morali. Čistota je vječna - ona prevazilazi vrijeme, prostor. Ona prevazilazi klimu, podneblja, države, prevazilazi plemena; prevazilazi sve što je čovjek stvorio. Čistotu nije izumio čovjek; moral jeste.

Sada ćemo ući u ovo predivnu priču - to se zaista dogodilo, to je istorijska činjenica.

*Zen Majstor Hakuin je za svoje susjede
važio za čovjeka koji vodi čist život.*

Oni nijesu znali, nijesu bili svjesni da koncept njihove čistote ne može biti primijenjen na ovom čovjeku. Oni toga nijesu bili svjesni! Mislili su: "On je moralan čovjek", a on nije bio moralan. On je bio čist, bio je bezazlen čovjek - ali ne i moralan. On je bio religiozan čovjek - sjeti se razlike - pripadao je beskrajnoj čednosti, bio je nalik djetetu. Ljudi su ga uvažavali jer nijesu bili svjesni razlike između moralnosti i amoralne čistote. Mislili su da je svetac, ali on nije bio svetac po njihovom konceptu. On *jeste* svetac, ali nije bio svetac po vašoj mjeri. Vaši standardi se tu ne mogu primijeniti. Vi treba da odložite svoja mjerila i da osmotrite; treba da odbacite svoje predrasude i da osmotrite; samo tada će vam se svetac, pravi svetac, ukazati.

*Jednoga dana je otkriveno da je prelijepa djevojka,
koja je živjela u blizini Hakuina, ostala trudna.*

*Roditelji su bili veoma ljuti.
U početku djevojka nije htjela da prizna ko je otac,
ali posle upornog propitivanja,
ona je navela ime Hakuina.*

*U velikoj ljutini, roditelji su došli Hakuinu,
ali sve što je on rekao bilo je: "Je li tako?"*

On neće odbiti, a neće ni prihvatiti. On se nije predao. Nije ni rekao: "Ja nijesam odgovoran." On je jednostavno rekao jednu stvar koja nije uopšte ličila na predaju, rekao je: "Je li tako?" - isto kao da nema nikakve veze sa time, kao da nije dotaknut time, kao da je sasvim izvan svega toga. Jednostavno je zapitao: "Je li tako? Jesam li ja otac tog djeteta?" Šta to znači? To znači potpuno prihvatanje, kada ni prihvatanje nije potrebno. Jer kada kažete: "Ja to prihvatom", duboko u sebi ti to odbijaš. Kada kažete "da", u to je i "ne" uključeno. On neće reći ni "da". Ko je on da kaže da ili ne? Ako se to dogodilo, ako je to činjenica, tada je on bio svjedok toga. Ako su ljudi pomislili da je on otac, zašto bi onda nepotrebno uznemirivali te ljude govoreći ovako ili onako? On se neće opredijeliti. To je pravo značenje neizbirljivosti. On neće biti ovo ili ono, neće braniti sebe.

Čistota se nikada ne brani. Moral je uvijek u odbrani, zato veoma često pribjegava odbrani svojih stanovišta. Samo pogledajte moralistu, puritanca, on će se odmah osjetiti uvrijeđenim. Ako kažeš bilo šta, uvrijediće se; odmah će to odbiti i počće da se brani. To je jedan od osnovnih psiholoških stavova svakog tragaoca: ako ti nešto braniš, znači da se plašiš. Da je ovaj Hakuin bio običan svetac, on bi se počeo braniti - a on je bio istinit i u svojoj odbrani, tu nije bilo problema: kasnije je dokazano da to dijete nije njegovo, on nije bio otac. Jedan običan svetac, takozvani

svetac, čovjek od morala, čak i da je bio otac, branio bi se. A taj Hakuin nije bio otac - ali se nije branio.

Bezazlenost je nesigurnost, zato je ona bezazlena. Ako bi je odbranili i zaštitili, to više ne bi bila bezazlenost - tu bi prodrila proračunatost. A što se dogodilo unutar Hakuina? Ništa! On je samo saslušao to: "Ljudi su povjerovali da je on otac", zato je i upitao: "Je li tako?" To je bilo sve, to je sve! Nije reagovao ni na jedan način - na ovaj ili onaj. Neće reći ne, neće reći ni da. Neće se braniti, otvoren je i ranjiv. Bezazlenost jeste ranjiva, ona je sasvim ranjiva jer je potpuno otvorena.

Uvijek kada se branite, kada kažete da nešto nije tako, uplašeni ste. Samo je strah sklon odbrani. Neustrašivost se ne brani. Strah se uvijek naoružava. Ako neko kaže da si nepošten, odmah se počneš braniti. Zašto? Zašto toliko brineš o tome? Zašto reaguješ? Zato što znaš da si nepošten, to te povrijeduje. Istina veoma boli jer su rane prisutne. Vi znate da ste nepošteni, zato ako neko kaže da ste nepošteni, vi se ne možete smijati, postajete ozbiljni. Trebate da se odbranite, inače će se to saznati. Treba da se borite, inače će svi početi da o vama misle na taj način. A ako ljudi saznaju da ste nepošteni, biće veoma teško da potom budete poštteni. Jer samo ako ljudi vjeruju da si čestit, ti možeš nastaviti da budeš nepošten. To je matematika. Ljudi moraju povjerovati da ste istinoljubiv čovjek, samo tada možete lagati. Ako svi saznaju da ste lažov - gotovo je! Kako možete nastaviti da lažete? Čak i laž treba određenu vjeru. Lopov možete biti samo ako ljudi vjeruju da ste svetac; tada je veoma lako biti kradljivac jer se ljudi tada neće štitići od vas.

Nemoralna osoba će uvijek braniti svoj karakter. Ona će nastojati da dokaže da je karakteran, ali to će pokazati da nije. Ako niste nepošteni, a neko kaže da ste nepošteni, vi ćete reći: "Je li tako? Možda, valjda, ko zna?" Reći ćete: "Pogledaću ponovo. Treba prvo da ponovo zavirim u sebe. Možda si u pravu." To je čestitost. Kako može biti nepošten čovjek koji kaže: "Pogledaću, pokušaću da pronadem... Možda si u pravu." To je autentično poštenje. Taj čovjek ne može biti nepošten. Ako ste nepošteni, i neko to kaže, vi odmah prihvatate uvredu. Sve vaše odbrane su usljed vašeg prihvatanja uvrede. Uvijek si spreman da daš odgovor. Ti sa sobom nosiš potvrdu karaktera: "Ja sam karakteran čovjek."

Strah proizvodi oklop. Sada su duboka psihološka istraživanja otkrila da svi karakteri posjeduju oklop. Kada se dijete rodi ono ne zna šta je dobro a šta loše. Tada ga počnu učiti da pravi razlike. Ono biva kažnjeno ako uradi nešto što je ružno. Što se događa sa umom djeteta? Što se događa u njegovoj svijesti? Kada je u pitanje njegova bezazlenost, ono ne može uvidjeti što je loše u tome. Zašto je to loše? Otac i majka - a oni su veoma moćni - kažu mu: "To je loše, ako to budeš činio, bićeš kažnjen. Ako ne budeš to radio, bićeš pohvaljen, nagrađen." Ono mora da ih sluša jer su moćni, mora da guši sebe i svoju bezazlenost. Tako se stvara oklop oko

njega. Počinje da se plaši određenih stvari koje ne smije da radi, inače biva kažnjen. Zato radi ono zbog čega će biti nagrađen.

Pohlepa je stvorena, strah je stvoren. A onda se dijete počelo kretati po drugim prostorima iskustva gdje je bilo kažnjavano, gdje je bilo nagrađivano. Malo po malo, ono je počelo stvarati određeni karakter oko svoje svijesti. Karakter je stvaranje navika za koje društvo smatra da su dobre, i uklanjanje navika za koje društvo smatra da su loše - to je karakter. A takav karakter je oklop jer ukoliko to ne stvoriš, društvo će te uništiti. Društvo ti ne dopušta da bitišeš. Da bi mogao da bitišeš, da bi opstao, treba da stvoriš određeni karakter, inače ćeš završiti u zatvoru, bićeš kažnjen. Zašto ste toliko protiv kriminala? Zašto takve ljude toliko kažnjavate? Ne zato što je njihov prestup velik, ne zato što to zahtijeva pravda, ne! Vi im se tako svetite. Oni remete društvo, remete vas, vašu strukturu, utemeljeni sistem. Oni su buntovni. Vi ćete reći: "To je loše", a oni će i dalje to da čine - društvo će im se zbog toga osvetiti. U vašim sudovima i zatvorima ne sjede ljudi od pravde, oni su dželati. To su samo ubice postavljene od države da u njihovo ime, u ime pravde, sprovode osvetu. Oni ubijaju, oni muče - i sve to u ime pravde.

Ako čovjek ukrade, on je lopov, njega šalju u zatvor na deset godina, pet godina, sedam godina. Da li će to na bilo koji način pomoći? Da li će ga to naučiti da ponovo ne krade kada izađe iz zatvora? Ne, naprotiv, on će iz zatvora izaći vještiji jer će u zatvoru susresti majstore tog zanata. Tamo će naučiti tajne tog posla, tamo će shvatiti zašto je bio uhvaćen, gdje je pogriješio. Sljedeći put neće biti tako lako uhvaćen. Postaću stručniji, biće znatno oprezniji. Zato vaše kazne ne mijenjaju nikoga. Ali vi nastavljate da kažnjavate i govorite: "Kaznili smo ga da bi se popravio." Ako čovjek ubije, društvo ubije njega: "Zašto vi ubijate?" To izgleda suludo. On je ubio, on je loš čovjek, a kada njega društvo osudi na smrt i ubije, društvo je u redu! Kako ga vaše ubijanje može promijeniti? Njega više nema.

Ne! Vi se samo svetite. A duboko u sebi znate da to ne čini samo društvo, to činite i vi. Vi ste ili otac ili majka - kažnjavate svoje dijete. Da li ste ikada posmatrali svoj um, zašto kažnjavate? Samo pogledajte malo dublje unutar vas, vidjećete i u sebi jednu osvetničku crtu. Reći ćete: "Mi ih učimo. Kako će naučiti ako ne budu kažnjeni?" Ali to je samo racionalizacija. Unutar sebe će se otac osjećati uvrijeđeno jer je dijete postalo neposlušno, postalo je buntovno, uradio je nešto što je on rekao da se ne smije raditi - tako je povrijeđen očevo ego.

Ako pogledate stare vjerske spise: Stari zavjet, Kuran ili neki drugi spis, odmah ćete osjetiti da je Bog veoma osvetoljubiv. On će vas poslati u pakao, ne zato što je to pravedno, već zato što ste neposlušni. U Starom zavjetu je zabilježeno: Pokornost je vrlina, nepokornost je grijeh. Tu nije pitanje što je tebi rečeno. Pokornost je vrlina, nepokornost je grijeh. Ako se pokornost nameće, tada se pojavljuje karakter. Tako dijete malo po

malo počinje da uči; on uči, postaje proračunljiv - šta da radi, šta da ne radi. Bezazlenost je otrovana. Bezazlenost više nije prisutna, sada je proračunatost prisutna. A ono zna kako da utiče na tebe, kako da upravlja s tobom, kako da bude dobro dijete za nagradu, i kako da ne bude loše dijete. A taj oklop od karaktera djeluje na dva načina. On te štiti od društva, ali duboko u njemu postoji svijest koja više ne zna šta je dobro a šta loše. Zato mora neprestano da se sukobljava sa sobom. Taj karakter postaje mač sa dvije oštrice: spolja, on te štiti od društva, a iznutra, to je jedna stalna borba.

Zaljubiš se u ženu koja ti nije zakonita supruga. Šta da se radi? Društvo te uči da je to nemoralno. Čak se i tvoja svijest zaljubila jer ona ne zna što je nemoralno a što moralno. Nešto se dogodilo, tu više ništa ne možeš da uradiš. Tvoj karakter je počeo da se bori. On kaže: "Ovo je nemoralno, spriječi to, kontroliši to! Nemoj ići tim putem, to je loš put." Tada se počneš boriti. Taj unutrašnji napor će proizvesti tjeskobu, tvoja spontanost je izgubljena. U očima drugih ti ćeš biti karakteran čovjek, ne možeš izgubiti svoju reputaciju jer će tada i ego biti izgubljen. Ti i iznutra misliš da si karakteran čovjek. Počinješ da osjećaš krivicu, počinješ da kažnjavaš sebe. Zato mnogi monasi u manastirima gladuju - to nije religiozna molitva već samokažnjavanje. Oni osjećaju krivicu, neprestanu krivicu. Veoma je teško pronaći monaha koji ne osjeća krivicu, to je veoma teško - jer je sve loše: pogledati lijepu ženu je loše, uživati u ukusnim jelima je loše, osjećati se ugodno je loše - sve je loše. Stalo je prisutna krivica; šta onda da se radi?

Samo jedna stvar ostaje... A on nije kriminalac, nije počinio ništa loše, zato ga društvo ne može kažnjavati. A vi ste mu ukazivali svo poštovanje. Šta on sada može da učini? On treba da kažnjava sebe. On će gladovati. On će upražnjavati neprestanu budnost za sedam dana: neće sebi dopustiti da zaspi, neće dopustiti da mu bude udobno, neće jesti sa uživanjem, neće pogledati ništa lijepo - neće uživati ni u čemu. Tako će se on kažnjavati, a što se više bude kažnjavao, to će više biti poštovan. A on je, zapravo, jedna bolesna osoba, izopačena osoba. On je pataloški slučaj. On treba da bude promatran a ne poštovan. Nešto je loše krenulo sa njim. Njegov um nije opušten - on je podijeljena ličnost, rascijepljena u djelove. On je neprestano usmjeren protiv sebe. To je značenje tjeskobe: kada si protiv sebe. Neprestana borba sa sobom će proizvesti napetost.

Vi ne možete ništa dopustiti jer se borite da će sve, što je bilo potiskivano, ponovo izbiti na površinu ukoliko to budete dopustili. Vi se ne možete opustiti. Vaši takozvani sveci se ne mogu opustiti! Čak ni u snu se ne mogu opustiti jer se boje opuštanja. Ako se opuste, šta će se dogoditi? Tada će tijelo reći: "Neka ti bude udobno!" Tada će um reći: "Pronadi uživanje u hrani, nadi ukusno jelo." Tijelo će poželjeti: "Nadi ženu, pronaći lijepo tijelo za grljenje. Nadi nekoga sa kim se možeš stapati i rastapati!"

Ako se možete opustiti, sve što ste potiskivali će se pojaviti. Zato se vaši sveci ne mogu opustiti, oni se boje opuštanja. Oni su napeti, stalno napeti, možete osjetiti njihovu napetost. Ako prodete pored nekog sveca, svuda oko njega ćete osjetiti polje napetosti. I vi ćete postati napeti ako prodete blizu njega. Ali pravi svetac, mudrac, koji je čovjek od čistote - a ne čovjek od morala - on je stalno opušten. Ako prođeš pored takvog čovjeka, osjetićete se opuštenim. Ali se tada možeš i uplašiti, jer ako osjetiš opuštenost, sve tvoje potisnute želje se tada mogu osloboditi.

Mnogi ljudi su mi dolazili i govorili: "Ovo je opasno! Kada smo meditirali i opustili se, mnoge stvari koje nas nijesu ranije brinule, sada su počele da nas zabrinjavaju". Jedan oženjeni otac šestoro djece mi je došao prije nekoliko dana i rekao: "Nikada u svom životu nijesam pogledao drugu ženu. Nikada! Ali što se dogodilo? Ja sam meditirao, i prvi put mi se dogodilo - a već mi je četrdeset i osam godina, oženjen sam i imamo šestoro djece, i sve je u redu - da su me iznenada počele privlačiti žene. Šta da radim?" Sada je on uplašen. Mora da je on to potiskivao svih tih četrdeset osam godina. Sada se, nenadano, naučio kako da se opusti. Ali kada se opustite, opustite se potpuno, i sve što je bilo potiskivano se opušta, takode.

On je po prvi put postao mlad. Rekao sam mu: "Zapravo, ti nikada i nijesi bio mlad. Sada si po prvi put postao mlad zato su ti žene postale privlačne. Ali se nemoj plašiti, sve će ti sada biti privlačno: drveće će izgledati drugačije, cvijeće će izgledati drugačije - zašto ne i žene? Sve će postati drugačije. A ako se budeš uplašio svega toga, egzistencija ti nikada neće postati lijepa. A kada ti cijela egzistencija postane lijepa, tada si dospio pred vrata božanska, ne prije toga. Ti se plašiš žene - a što će se dogoditi kada sam Bog dođe? On će biti tako lijep da ćeš sasvim zaboraviti svoju suprugu! Što ćeš tada uraditi? Ti se plašiš od krhke žene - što će se dogoditi kada ogromna ljepota eksplodira po svijetu, svuda? Zato se ne zatvaraj..."

Na to mi on reče: "Možda si ti u pravu, ali šta će se dogoditi sa mojom porodicom? Ja imam djecu."

To su strahovi. Potiskivanom umu, opuštanje predstavlja najveću opasnost. Ti dođeš kod mene i pitaš: "Kako da se opustim?" Vi ne znate ni što pitate jer vas je društvo naučilo da se ne opustate. Društvo vas je podučilo da se kontrolišete, a ja vas učim kako da se opustate. To je apsolutno antisocijalno. Ali i Bog je antisocijalan. Cilj je antisocijalan. Vaše društvo je stvorilo patološki um, um nalik vašem. Ono je stvorilo pravila i uredbe - a patološki usmjereni ljudi su uvijek veoma uspješni u stvaranju uredaba i pravila ponašanja. Oni su sebe ugušili i ojadili, a žele da i drugi budu takvi. Oni ti ne dopuštaju da budeš sretan.

Pogledajte samo nadzornika u osnovnoj školi, sa nastavničkim osobljem u svojim rukama, on nastoji da ubija djecu koja su još sretna - društvo ih još nije uništilo - još su spontana i bezbrižna. Pogledajte samo tog nadzornika: tužan, ljut, uvijek gnjevan, uvijek nastoji da ubija prirodno, da

ubija *tao* kod djece, da uništava njihovu spontanost. On će biti sretan tek kada vidi da su ta djeca postala stara i umrtvljena. Tek tada će se opustiti, tada će mu laknuti, tada je obavio svoj posao. Psiholozi kažu da su sadisti oni ljudi koji su privučeni nastavničkim pozivom. Za sadiste nema ničega boljeg od škole jer su tamo slabašna, bespomoćna djeca kojoj možete činiti što god želite. Vi ih možete tući a da se oni ne smiju ni buniti. Vi nešto uradite, oni vam ne smiju ni odgovoriti, samo mogu da pate. A vi to činite za njihovo dobro, tako ste lišeni prigovora. Vi im pomažete da odrastu.

Paskal je rekao da je cijelo društvo ludo i da djeca tako dolaze u ruke tolikih ludaka. Ona dolaze bezazlena na svijet, ali odmah potom, mi ih preuzimamo i stvaramo od njih ludake. Neka od njih uspiju da nam pobjegnu kroz zadnja vrata: to su kriminalci. A neki uspiju da pobjegnu i kroz prednja vrata: to su mudraci. Mudraci i kriminalci imaju jednu zajedničku osobinu, a to je buntovnost. Ali kriminalci su pošli pogrešnim putem u svojoj buntovnosti. Njihovo buntovništvo je destruktivno a ne kreativno. I sveci su zauzeli pravac buntovništva, ali kreativan pravac.

Roditelji su bili veoma ljuti.

*U početku djevojka nije htjela da prizna ko je otac,
ali posle upornog propitivanja,
ona je navela ime Hakuina.*

*U velikoj ljutini, roditelji su došli Hakuinu,
ali sve što je on rekao bilo je: "Je li tako?"*

*Kada se dijete rodilo, oni su ga donijeli Hakuinu -
koji je odtada izgubio svoju reputaciju,
iako zbog toga nije bio posebno uznemiren.*

Bilo da ga poštujete ili ne, mudrog čovjeka, čistog čovjeka ne možete promijeniti. To što mislite o njemu, za njega je irelevantno. Zašto je vama bitno što drugi misle? Zašto su vam tuda mišljenja toliko bitna? Zašto o tome toliko brinete? To je zato što ne poznajete sebe. Vi ovisite o njihovim mišljenjima. To je jedino što znate o sebi: ono što vam drugi kažu. Ako vam kažu da ste dobri, vi ste dobri. Ako vam kažu da ste loši, vi ćete biti loši. Vi nemate ništa unutar sebe što bi vam reklo: "Njihova mišljenja su njihova mišljenja. Ako sam dobar, dobar sam; bilo šta da kažu neće izmijeniti stvar. Ako sam loš, loš sam. Može me cio svijet poštovati kao sveca, ali ako sam loš, ja znam da sam loš, i takva reputacija ne može biti zamjena - to je neupotrebljivo. A ako sam dobar, cio svijet može reći da nijesam dobar - da sam loš, zao, da sam inkarnacija davola - kako to može nešto promijeniti?

Onaj koji poznaje sebe se nikada ne uznemirava time šta ti misliš o njemu. Onaj koji ne poznaje sebe - on je uvijek uznemiren jer svo njegovo znanje je sadržano u tvom mišljenju. Svo njegovo znanje je samo skup tuđih izjava o njemu. To nije znanje, to nije znanje o sebi. To je nepoznavanje sebe koje se prikrivalo, tajilo od tuđeg mišljenja. Sav vaš identitet, vašu sliku su stvorili drugi. Vi ste osuđeni da budete u stalnoj tjeskobi jer ovisite o promjeni njihovog mišljenja. A mišljenja su što i vrijeme: nikada nije isto. Ujutro je bilo oblačno, a sada su oblaci iščezli. Sada je sunčano, a već sljedećeg trenutka može početi da pada kiša. Mišljenja su što i oblaci, isto što i vremenske promjene. Što možeš uraditi sa time? Pogledajte samo Ričarda Niksona: upravo prije izvjesnog vremena je predstavljao sve, a samo neki trenutak kasnije, ništa. Mišljenja su se promijenila: ljudi koji su bili za njega, sada su protiv njega - a to su isti ljudi!

U tome je ljepota svega toga: ljudi koji su te gurali ka tronu, sada te ruše sa njega. Tu postoji izvjesni dinamizam, neki unutarnji zakon: ljudi koji te poštuju, duboko u sebi gaje i nepoštovanje prema tebi. Ljudi koji te vole, isto tako te i mrze jer su podijeljene ličnosti. Oni nijesu sjedinjeni. Zato kada ti pomažu da se popneš na tron, jedan dio njih je okončan - to je ljubavni dio. Šta će se sada dogoditi sa dijelom mržnje? Odmah će taj dio početi da djeluje. Zato kada jednom neki čovjek postane poštovan, klima o njemu naglo počinje da se mijenja. Kada neko postane predsjednik i ministar, birači se odmah promijene. Zaista, kada ih izaberu, jedan dio njih se okonča - dio ljubavi. Sada će se mržnja pojaviti. Tako te jedni isti ljudi dovode na presto i potom ruše sa njega.

Samo mudraci ostaju neuznemireni. Zašto? Zato što oni nikada ne obraćaju pažnju na to što vi govorite. To što vi govorite je koještarija. Ti još ništa ne znaš o sebi, a govoriš o Mahaviri, Budi, Hristu. Ti ne znaš ništa o sebi, a spreman si da prosuđuješ o Isusu da li je on dobar ili loš. To je koještarija! Neka osoba može slušati tvoje koještarija samo ako je slična tebi. Mudrac nije sličan tebi, u tome je razlika.

*Kada se dijete rodilo, oni su ga donijeli Hakuinu
koji je odtada izgubio svoju reputaciju.*

Naravno, očigledno, isti ljudi koji su mislili da je svetac, počinju da misle da je davo. On je počinio veliki grijeh jer je seks za ljude najveći grijeh. Vi ste toliko protiv života tako da vam je seks najveći grijeh - zato što je on prvobitni život. Vi ste toliko umrtvljeni i zato vam je seks najveći grijeh jer je seks najživlji fenomen na svijetu. Ništa nije tako živo kao seks. Vi ste dospjeli u život putem toga, drveće dolazi putem toga, ptice dolaze usljed toga - sve dolazi posredstvom toga. Sve što živi dolazi kroz to: to je prvobitni izvor. Ako se može dati neka paralela sa Bogom u ovom svijetu, to je onda seks. Zbog toga su hindusi napravili svoj simbol *shivalinga*. Hindusi

su zaista rijetki - ne postoji poređenja nigdje u svijetu - i veoma hrabri da stvore *shivalingu*, polni organ boga Šive, simbol božanstva.

Seks je najbožanstvenija stvar na svijetu. Ali zašto ga smatrate grijehom? Zato što su vas od samog početka učili da je to grijeh. Vi ste potpuno zaboravili da ste pomoću toga došli na svijet; zaboravljate činjenicu da kada zamre seksualna energija u vama, vi bivate mrtvi. Život je seksualna energija koja pulsira u vama. Zato je mladi čovjek životniji od starijeg čovjeka. Koja je razlika između mladića i starca? Kod mladića je poplava seksualne energije, a kod starca je iščezao dotok toga, poplave više nema. To je sada postao tek mali potočić. Onoga trenutka kada iz tebe iščezne seksualna energija, ti si mrtav. Seks je život - a mi smo od njega stvorili najveći grijeh. Kada dublje pogledamo, mi smo protiv života.

Zato kada saznate da je neki svetac imao seksualni odnos, sva njegova reputacija odmah nestaje. Ako bi postao lopov, to i ne bi bilo tako loše, mogli bi mu to i oprostiti. Da je skupljao novac - a vaši sveci to i rade - vi biste mu to oprostili. To ne bi bio neki veliki problem, pohlepa i nije neki veliki problem. Sve što je radio, vi biste oprostili, ali seks - to nikako, nemoguće! Zato smo mi smrtno protivni onome što hrišćanstvo navodi da je Isusovo rođenje začeto bez seksa. Naravno, kako se Isus može roditi putem seksa, prvobitnog grijeha? Kako se on može roditi kroz seks? Svi drugi se radaju putem seksa - ali ne i Isus. Upravo zato što je seks tako opasna stvar, oni kažu da je Isus potekao od svetog duha, da Isus nije imao oca, da nije bilo polnog odnosa. On se rodio iz majčine utrobe bez bilo kakvog susretanja sa drugim polom.

Čemu takve besmislice? Ali ostavimo zasad Isusa i hrišćanstvo po strani. Vi, da ste vi ikada pomislili da je vaš otac, jednom ili više puta, vodio ljubav sa vašom majkom, osjetili biste krivicu. Kako ste rođeni? Vi niste kopile. Ali sama pomisao da vaš otac vodi ljubav sa vašom majkom... cijela ta stvar vam izgleda ružno. Cijela stvar izgleda tako ružno da ne možete ni pojmiti da to može činiti vaš otac - drugi to i mogu činiti, ali vaš otac? Nemoguće! Vi ste rođeni iz očevog *brahmacharija*, iz celibata; to je ono što hrišćani govore o Isusu. A ako se uvjerite da je svetac, veliki mudrac nalik Hakuinu, načinio djevojku trudnom, očigledano, neće biti dovoljno samo da ga više ne poštujete. On mora biti kažnjen što je više moguće. Neće biti dovoljno da samo ide gradom kao prosjak, ljudi još trebaju i da ga kamenuju, ti isti ljudi koji su mu donosili cvijeće i poklone i koji su klanjali pred njim - isti ti ljudi! Ali Hakuin nije bio uznemiren.

*Hakuin se potom veoma zauzeo u brizi oko djeteta.
On je od svojih susjeda dobavljaao mlijeko, hranu i
sve drugo što je djetetu bilo potrebno.*

Nakon jedne godine, mlada majka nije mogla više da taji,

pa je svojim roditeljima otkrila istinu...

Mora da joj je bilo veoma teško da gleda kako Hakuin gubi poštovanje, kako se spremaju da ga kažnjavaju, kako je cio grad protiv njega, kako mora da prosi zbog djeteta, kako mora da isprosi mlijeko, hranu za dijete, a kako mu svi zatvaraju vrata pred licem. Mora da joj je to bilo zaista teško.

*...pa je svojim roditeljima otkrila istinu -
pravi otac je bio jedan mladić koji je radio u ribarnici.*

Obično svi oni rade u ribarnicama - pravi očevi.

*Majka i otac djevojke jednom navратиše do Hakuina
da mu ispričaju tu priču,
da se neizmerno izvinu, da traže oprostaj od njega,
i da uzmu dijete.
Kada je Majstor voljno ustupio dijete, rekao im je:
"Je li tako?"*

U jadu, u sreći, mudraci ostaju isti. Poštovani, kažnjavani, mudraci ostaju isti. U životu, u smrti, oni su isti. On je ponovo jednostavno izgovorio samo te tri riječi: "Je li tako?" Ponovo bez opravdavanja, bez negiranja ičega, bez da je išta rekao, sem što je potvrdio činjenicu: "Ako je tako, u redu." To predstavlja svijesti čistote. Bilo šta da život donese, prihvati to. Ako donese bijedu i kažnjavanje - prihvati to sa dobrodošlicom. Ako život donese poštovanje, sreću - prihvati je sa dobrodošlicom. Nikada nemoj praviti razliku između to dvoje. Ako napraviš razliku, tvoja ravnoteža će biti izgubljena, a ta uravnoteženost je čistota.

Kada si uravnotežen, ti si mudrac. Kada se ravnoteža izgubi, i ti si izgubljen, postaješ grešnik. Grijeh nije nešto što ti činiš. Grijeh je nešto što se dogodi unutar tebe kada izgubiš ravnotežu. To nije neki čin, to je unutarnja ravnoteža. To je ono što je Mahavira nazivao *samyaktva* - unutarnja ravnoteža; ni ovo ni ono; to je ono što Upanišada nazivaju *neti, neti* - ne ovo, ne ono. Samo nešto između - ne kretati se ka ovome, niti se kretati ka onome, jer ako se pokrećeš, čak i najmanja kretnja, koju niko ne može ni uočiti sem ti... Zapamti ovo, niko ne može osjetiti tvoju unutarnju ravnotežu. Samo ti to možeš osjetiti, to je tako suptilno! Ali ako učiniš i jedan neznatni unutarnji pokret, više nećeš biti smiren, više nećeš biti u svom domu, izgubio si božije. Jer što znači neznatno naginjanje? To znači da si počeo da biraš. Znači da se uspostavila razlika. To znači da si rekao da

je ovo dobro, a ono loše. To znači da je izvjesno iščekivanje ušlo u tebe, želja se ukazala; sada si postao motivisan.

Hakuin je rekao: "U redu! Dakle, sasznali ste istinu?" To znači da on uopšte nije bio mudrac, to znači da je tokom cijele godine čekao taj trenutak, da nije bio u sadašnjosti. On je mislio za budućnost: "Jednoga dana će se sasznati istina. Ljudi će me ponovo poštovati. Kada saznaju da dijete ne pripada meni, ponovo ću biti poštovan: vratiće mi se poštovanje." Tako je on mogao da čeka, ali ravnoteža je bila izgubljena... Da Hakuin nije bio svetac, on bi morao da razmišlja i da se moli Bogu da objavi istinu susjedima o njemu. Ali zašto? Ako se dogodilo da je dijete tvoje, i ako ljudi misle da je to zaista tvoje dijete... On je preuzeo svu brigu oko djeteta upravo kao da mu je otac - ako ti je život donio dijete, šta može promijeniti činjenica da mu je neko drugi bio stvarni otac? Nema nikakve razlike! Dijete treba oca, u tome je cijela stvar. A Hakuin se ponašao tako očinski kako ne bi mogao nijedan pravi otac. Čak i da je dijete bilo vaše, ne biste mogli bolje brinuti o tom djetetu.

To nije bio djetetov grijeh. On nije bio protiv djeteta. Da ste bili na Hakuinovo mjesto, vi biste možda i ubili dijete jer je ono bilo uzrok vaše bijede. Možda biste odbili da primite dijete i otišli u neki drugi grad gdje bi vas poštovali jer vas ne poznaju. Vi morate uraditi nešto da povratite uvažavanje - sav vaš ugled je bio u pitanju. A Hakuin se samo prihvatio brige oko djeteta i nije brinuo o tome što selo govori. To što ljudi govorkaju, uopšte nije u pitanju to je sasvim nebitno. Dijete je trebalo oca, zato je Hakuin postao otac. On time nije bio uznemiren, uopšte nije reagovao.

Ako godinu dana sa ljubavlju brinete o djetetu, počinje se javljati privrženost - tako mora biti. Čak i ako dijete nije vaše, ono postaje vaše. Da živite sa nekim djetetom godinu dana, da se žrtvujete za njega - duboka veza, duboki odnosi se počinju javljati. Osoba postaje privržena. Ali kada roditelji ponovo dodu, i kada ispričaju cijelu priču, tražeći oproštaj, i kada uzmu dijete, *kada je Majstor voljno ustupio dijete* - nije bilo ni najmanjeg znaka privrženosti; on je jednostavno ustupio dijete - *rekao im je: "Je li tako?"* - isto kao da se ništa nije dogodilo! Ta cijela godina je bila samo san. Sada je san slomljen, i vi ste se probudili.

Mudrac živi u ovom svijetu pored vas kao u snu. Vi ste sjenke. On živi pored vas upravo kao da je pasivni dio, kao da nije u to uključen. On je prisutan, ali nije uključen - ostaje po strani. A ako možete biti po strani od svega, onda ćete, prije ili kasnije, moći ostvariti: nema vode, nema mjeseca. Jer kada se u to uključite, stvori se voda; tada živite sa odrazom, više se ne možete kretati ka stvarnome, tada živite u nestvarnom. Vaša privrženost stvara zabludu. Zabluda nije izvan vas, *maya*, iluzija, nije u spoljnjem svijetu, izvan vas. Ona je u vama, u vašim stavovima:

privrženosti, izbirljivosti, za ovo, protiv onoga, stvaranje razlika, volite ovo, ne volite ono. To je u *vama*. Vi stvarate svoju iluziju i potom živite u njoj, bivate zamagljeni njome. U tom zamagljenom stanju, vi samo možete vidjeti odraz, nikada ne možete vidjeti stvarni mjesec.

Tako je Hakuin ostao uravnotežen. Bilo što da se događalo spolja, nije imalo nikakav uticaj na njegov unutarnji svijet. Unutarnji svijet je ostao uravnotežen - nikakvog talasanja, nikakvih spoljnjih vibracija. On je ostao smiren kao da je sve to bio samo san. Sve što je dolazilo, on je prihvatao. On nije postao činilac, *karta*, ostao je svjedok. Te tri riječi: "Je li tako?" pripadaju duši koja svjedoči; ništa ne presuđuje, samo kaže: "Je li tako?" To je sve što je bilo unutar njega: "Je li to tako? Ako je tako, u redu."

Mudrac je saglasan sa svime što se dogodi, on ne bira. A kada nema izbirljivosti, onda nema ni vode. Nema vode - odraz iščezava, *maya* nestaje - nema mjeseca.



ODGOVOR MRTVACA

*Mamija je kasnije postao veoma poznati učitelj,
ali dok je učio pod upravom Majstora,
pitali su ga da objasni
zvuk pljeska jedne ruke.*

*Iako je Mamija veoma uporno radio na tome, jednoga dana mu
Majstor reče.*

"Ne radiš dovoljno predano.

*Previše si vezan za hranu, dobra, stvari -
za taj zvuk.*

Bolje bi bilo da umreš."

*Kada je Mamija sljedeći put došao pred Majstora, opet je bio
upitan šta može da pokaže u pogledu zvuka pljeska jedne ruke.
Mamija u istom trenutku pade na pod kao da je umro.*

*"U redu, ti si mrtav", reče Majstor,
"ali šta je sa zvukom?"*

Otvorivši oči, Mamija odgovori:

"Oh, još to nijesam otkrio."

"Što?" zaurla Majstor.

"Mrtvac ne govori. Marš napolje!"



Apsurd je potreban da te izvede iz prostora uma... jer je um rasuđivanje. Rasuđivanjem ne možeš izadi iz toga. Na taj način ćeš se pokretati, ali to će biti samo kretanje u krug. Upravo samo to ste i radili mnogo života unazad. Jedna stvar vas je vodila drugoj ali i ta druga je podjednako dio začaranog kruga kao i prva. Vi osjećate da se krećete jer su promjene prisutne ali vi samo slijedite putanju kružnice. Vi se krećete samo okolo i naokolo, zaobilaznim putem - ne možete izaći iz toga. Što više rasuđujete kako da izadete vani, to stvara sve više sistema, tehnika, metoda, i sve više bivate ovisni o tome. Pošto je osnovni problem: rasuđivanje vas ne može izvesti vani jer je ono osnovni razlog zašto ste unutra.

Potrebno je nešto iracionalno, nešto što je izvan rasuđivanja. Nešto apsurdno, nešto luckasto - samo te to može izvesti napolje. Svi veliki Majstori su izmišljali razne stvari - njihova sredstva su bila apsurd. Ako bi razmišljao o tome, izgubio bi to. Treba da slijediš njihov smjer bez ikakvog rasuđivanja. Zato vam filozofija ne može puno pomoći. Samo religija može biti od pomoći - istinska religija je potpuno ludilo!

Tertulijan je rekao: "Ja vjerujem u Boga jer je on apsurd." Nema određenog razloga za vjerovanje. Zar postoji neki razlog da se vjeruje u Boga? Da li je neko ikada dokazao postojanje Boga? Za to ne postoji razlog sem povjerenja. Povjerenje, vjera, predstavlja apsurd. Vjera znači: ne postoji razlog za vjerovanje ali vi vjerujete. Vjera znači: nema argumenta, nema načina za dokazivanje - a vi stavljate svoj život na ivicu ambisa; niko ne može dokazati da ima Boga, vi tako skaćete u ambis. Svako ko je sklon prosuđivanju će zaključiti da ćete poludjeti, a to su oduvijek radili racionalisti. Za njih su Buda, Krišna i Isus bili ludi, govorili su besmislice.

Postoji čitava škola na Zapadu koja dokazuje da su sve religije besmislene. Ja sam religiozan čovjek i kažem da su oni u pravu - oni su u pravu iz pogrešnog razloga. Oni misle, ako dokažu da je religija besmislica, da će umanjiti njenu vrijednost, da će je opovrgnuti. Ne!

Religiozan čovjek je oduvijek govorio to: "Mi smo apsurdni! Mi ne pripadamo svijetu smisla, mi pripadamo nečemu što je izvan toga. A to i treba da bude besmislica." Kakav smisao možete da izvučete iz religije? Ako budete našli ikakav smisao u njoj, izgubićete osnovnu namjeru. Tada ćete biti u svijetu teologije, filozofije, sistema, ali tako nikada nećete moći dotaći čistotu koja je uvijek van domašaja rasuđivanja. Zato je Tertulijan u pravu, to je istina. On je rekao: "Ja vjerujem jer je Bog apsurd." Vjera *znači* vjeru u apsurd. Vi ne treba da vjerujete u ovaj svijet koji vas okružuje - on je tu! Niko nema potrebe da vjeruje u to. Kako ne možeš vjerovati tome? Ono je *tako* prisutno, ovdje; sve dokazuje da je ono tu. Neko te može gadati kamenom, i to je dokaz, jer ćeš početi krv ariti. Ti si pogoden; kamen je tu. Ali Bog te ne može pogoditi kao kamen. Vi ga ne možete ni dotaći. Nema načina! Kako ga omirisati? Kako ga uočiti? - A ti i dalje vjeruješ. Vjera predstavlja neprestano vjerovanje u apsurd.

Što se događa kada je neko sposoban da vjeruje u apsurd? On je izvan razuma. Iznenada se krug prekida, točak se zaustavlja jer se ti više ne zadovoljavaš time. Argumenti prestaju, razmišljanje zastaje. Iznenada ste van svega toga, upravo kao da ste se probudili iz nekog sna. A najveća uspavanost je rasuđivanje jer ono može da proizvede najljepše snove, i tako stvarne i uvjerljive da svako može biti obmanut pomoću njih.

Kada se jednom probudiš i izadeš iz tog začaranog kruga, Bog će ti biti dostupan, ništa drugo ne postoji. Tada više nema potrebe da vjerujete. Tada vi to znate! Ali prije nego što se ta spoznaja dogodi, vjera je potrebna. Svi oni filozofi koji su vjekovima pokušavali da dokažu da Bog postoji, oni nijesu bili religiozni, nijesu služili Bogu; oni su mu tako samo činili lošu uslugu. Kada nadete dokaz za to, vi od Boga stvorite dio uma. A kada neko vjeruje usljed toga što je Bog dokazana činjenica, on se ne može osloboditi rasuđivanja. Zato su svi religiozni ljudi, svi Majstori, izumili sredstva kako da te oslobode rasuđivanja.

Zen posjeduje određenu vlastitu tehniku, a ta tehnika je poznata pod imenom "koan". Koan je jedna apsurdna zagonетка. Ne može se razriješiti. Bilo koliko da pokušavate, svaki napor je irelevantan. "Jače, još jače", vikaće Majstor, "ne pokušavaš dovoljno uporno." On te tako obmanjuje jer bilo što da uradiš neće biti dovoljno jako da se razriješiti taj problem - jer je taj problem nerješiv! To ne ovisi o tome hoćeš li pokušavati uporno ili ne. Ali ako budeš predano i uporno pokušavao, iznenada ćeš postati svjestan apsurdnosti svega toga - to nije moguće prije toga. Iznenada ćeš se početi smijati. Cijela stvar je besmislena! A ako se budeš mogao smijati ludačkim smijehom kada uočiš da rasuđivanje ne funkcioniše... jesi li

nekada vidio ludaka kada se smije? Njegov smijeh je sasvim različit od vašeg smijeha. Vaš smijeh je sa razlogom, proizilazi iz nekog rasuđivanja: neko je ispričao vic, neko se sapleo na ulici, okliznuo na koru od banane, i ti si se nasmijao. Tu je bilo razloga, povoda, nešto smiješno se dogodilo. Zašto se smijete kada čovjek padne na ulici okliznuvši se na koru od banane? Zašto? Što je tu smiješno? Tu *ima* nešto: ego je najsmiješnija stvar kod čovjeka, a kada se čovjek oklizne na koru od banane, čak je i ta banana jača od vas. Cijela apsurdnost ega je dokazana, dokazano je da čovjek ne predstavlja ništa - čak vas i kora od banane izbaca iz ravnoteže.

Cijela civilizacija čovječanstva je egocentrična. Sve kulture, sve nacije sanjaju san o veličini čovjeka jer je on jedina životinja koja se uspravila i stala na dvije noge - zato čovjek misli da nije životinja, da je drugačiji, da je jedinstven, da ne pripada životinjskom svijetu. Ali kada se okliznete na koru od banane i padnete, iznenada se uspravni položaj gubi. Vi tako iznenada zapadate u životinjski svijet, postajete bespomoćna životinja, ništa drugo. Zato je to smiješno, vidjeti čovjeka da pada. I razmisli! Ako bi prosjak pao, vi se ne biste toliko smijali; ali ako bi pao ministar vlade, predsjednik, kralj ili kraljica - vi ne možete povjerovati da kraljica Engleske može pasti kao i svako ljudsko biće! Nemoguće! Vi ste stvorili lažni dojam o njima da su nepogrešivi. A samo jedna kora od banane može porušiti cijelu stvar. Tako ste sami izložili da ste ustvari samo jedno bespomoćno ljudsko biće. I ne samo bespomoćno ljudsko biće, već obična životinja - stojite četvoronoške, a ne na dvije noge. To je smiješno. Vi se smijete, ali za to postoji razlog. Osmotrite samo smijeh ludaka - on se smije bez razloga. Zato ga i zovete ludakom. Pitate ga: "Zašto se smiješ?" Ako bi vam odgovorio, ne bi bio lud. Ako ne može odgovoriti zašto to čini, vi ćete reći da je van razuma.

Kada se po prvi put koan shvati... ali ne i razriješiti jer se on ne može riješiti, on je nerješiv, kao takav ne može biti riješiv. Nema načina da se on riješi, to je nemoguće, on je za um neprevaziden - više se ne možeš pokrenuti. Iznenada si u zamci, a Majstor kaže: "Radi uporno! Ne radiš dovoljno snažno." A što snažnije budeš radio, to ćeš biti još zgrčeniji, nećeš imati kuda: ne možeš se vratiti, ne možeš ni naprijed - zamka. A Majstor viče: "Brže, brže, jače. Radi snažnije!" Tada dođe trenutak kada ne držiš nijedan dio svog bića, cijelo tvoje biće je u to uključeno! A i dalje si u zamci. Iznenada, kada je sva energija uključena, ti postaješ svjestan. To se događa samo onda kada si potpuno uključen, kada učiniš sve što je u tvojoj moći. Samo na tom vrhuncu, na klimaksu energije, ti postaješ svjestan da je taj problem apsurdan - on ne može biti razriješen. Smijeh obuzme cijelo tvoje biće, to je ludački smijeh. A sa tim smijehom se sve mijenja, transformiše. To je prva stvar.

Druga stvar - tada možemo ući u priču - druga stvar je: svi ste vi veliki imitatori. Lakše vam je da nešto oponašate nego da budete autentični

jer je oponašanje površno. Autentičnost treba tvoje središte, traži u potpunosti cijelog tebe. A to je teško. Ti se površno možeš uključiti u nešto, ali dubina ostaje netaknuta. Imitirati je veoma lako, cijele kulture i društva ovise o imitacijama. Svi ti nalažu kako treba da se ponašaš, a sve to čemu te uče nije ništa drugo do imitiranje. Religiozni ljudi - takozvani religiozni ljudi, sveštenici, teolozi - te uče da budete nalik Isusu, Budi, Krišni. Niko od njih ti još nije rekao: budi svoj! Niko! Izgleda da su svi oni protiv tebe. Niko ti ne dopušta da budeš svoj, niko ti ne pruža nikakvu slobodu. Ti možeš bitisati u ovom svijetu ali moraš oponašati nekoga.

Sve je to tako smiješno jer je isto govoreno i Budi. Oni su govorili i Budi: budi nalik Rami, budi kao Krišna. On ih nije slijedio, tako je postao Buda. On se prosvijetlio jer nije postao žrtva njihovog imitiranja. Niko ne može oponašati. Ako oponašaš nekoga, postać ćeš lažan, izvještačen.

Čuo sam da su jednom lav i zec ušli u jedan restoran. Odmah su se svi prenuli, niko nije mogao vjerovati svojim očima. Tada je zec naredio konobaru: "Donesite salatu - ali nezačinjenu!"

Konobar je bio iznenađen, ali je ipak upitao: "A za vašeg prijatelja? Šta da donesem za njega?"

Zec reče: "Ništa."

Konobar upita: "Zar on nije gladan?"

Zec pogleda konobara i reče: "Da je on zaista pravi lav, mislite li da bih ja sjedio ovdje? On je glumac."

Cio svijet je postao nestvaran i izvještačen, svi glume. Niko nije stvaran. Veoma je teško naći stvarnog čovjeka. Ako možete pronaći realnog čovjeka, nemojte ga puštati. nastojte da budete blizu njega; njegova realnost će postati zarazna. Samo budite pored njega i biće dovoljno da se transformišete. Nije potrebno ništa da radite. To je ono što mi nazivamo *satsang*: biti u blizini istinskog čovjeka, realnog čovjeka, autentičnog čovjeka. Ništa drugo vam nije potrebno! Samo budite pored njega, posmatrajte ga, osjetite način na koji on živi - to je dovoljno.

Društvo vas čini imitatorima, glumcima. Vi više niste stvarni, postali ste izvještačeni. Nikada ti nije bilo dopušteno da budeš svoj, a to je jedino što možeš biti. Ništa drugo ne možete biti. Vi možete pokušati da oponašate, ali to će ostati samo na površini; duboko u sebi ćete i dalje ostati svoj... a to tako treba i da bude. Izvještačenost koju prihvatate ne može predstavljati vaše biće. Kako to može biti? Najviše što može, to može biti vaša odežda, poza, jedno površno ponašanje. Tako vam cio svijet pomaže da budete imitatori. Zato kada dodete u manastir, kada budete blizu Majstora, vi ponovo pokušavate sa starim metodama koje ste koristili u svijetu. Vi i tamo pokušavate da imitirate. Tamo vam to neće biti od pomoći, to će biti samo prepreka. U svijetu je to u redu jer je cio svijet imitatorski. Ako u

svijet budete realni, bićete u nevolji; ako budete izvještačeni, bićete prihvaćeni. Ovaj svijet samo želi da budete njegova sjenka, a ne realan čovjek. Realan čovjek je za tebe opasan.

Samo sjenka može biti prihvaćena, sjenka može biti pokorna, može slijediti; šta god da joj se kaže, ona će to uraditi. Pravi čovjek neće uvijek reći da; ponekada će reći i ne, a kada kaže ne, on zaista i misli tako! Vi ga ne možete pokolebati, ne možete ga prisiliti. Zato mi još od samog početka djecu učimo da budu izvještačena. To je ono što kod njih nazivamo karakter. Ako oni zaista postanu lažni, nerealni, mi ih pohvaljujemo, nagrađujemo ih medaljama, kažemo da su realni. Ta lažnost je nazvana stvarom, idealnom. A ako se dijete buni, pokušavajući da bude svoje, ono je problematično dijete. Ono se mora podvrgnuti psihoanalizi ili poslati u specijalne ustanove gdje će ga naučiti redu - ima nečeg lošeg u njemu. A u njemu nema ničeg lošeg, ono samo izražava sebe.

Mali dječak Tomi je prisustvovao ceremoniji jednog vjenčanja. Neki gost ga upita: "Tomi, kada ćeš se ti ženiti, i sa kim?"

Tomi odgovori: "Nikada! Ja se neću ženiti."

Čovjek je bio iznenađen, pa ga zapita: "Zašto?"

On mu odgovori: "Ja sam živio previše dugo sa oženjenim ljudima i vidio sam da su oni lažni." Tu su bili prisutni njegovi roditelji. "Ne želim da se ženim jer hoću da budem samo svoj."

Supruga neće dopuštati svom mužu da bude svoj. Ni suprug neće dopustiti svojoj ženi da bude svoja. Niko ne dopušta nikome da bude svoj jer to može biti opasno. Treba potiskivati! A ovo je potiskivajuće društvo. Ako je tužno, neka bude, to je prirodno. Izvještačena osoba ne može biti sretna. Ona samo može biti tužna; a najviše što može postići jeste vrhunac tuge, depresivnosti. Frojd je rekao da nema nade da čovječanstvo ostvari blaženstvo. On je bio u pravu - način na koji se čovječanstvo kreće, ako bi se kretalo tim putem - može samo dovesti do tuge, depresije i beznada. Samo bi vuklo sebe kao neki teret: bez plesa, bez energije, bez vitalnosti, pjesme, bez ičega, bez cvijeća - tek samo puko životarenje.

Lažni ljudi mogu samo tako živjeti. Ali kada takvim ljudima dosadi takav život, kada im bude dosta takozvanog društva, oni odlaze Majstoru u nadi da će pronaći istinu. I kod njega su oni pokušavali sa svojim starim tehnikama; tako bi gubili i to. U redu je ako ste lažni sa izvještačenim ljudima jer je sa njima teško biti realan. Ali ako tragate za istinom, kada dodete Majstoru, i kada vam se pojavi poriv da saznate šta je to realnost, više vam nije dopušteno da imitirate. Ako i dalje budete oponašali druge, vi ćete i dalje vući sa sobom svoje stare navike, vaš način egzistiranja, a takav način bitisanja će postati prepreka.

U istinskoj religiji nikakvo oponašanje nije dopušteno. Pogledajte samo religiozne ljude: vidjećete samo crkve, džamije, hramove, a tamo možete naći najveće imitatore. To znači da ništa od religije nije ostalo - crkve, hramovi i džamije su sada samo groblja. Sa Isusom će čovjek biti stvaran, ali sa papom iz Vatikana, vi samo možete biti imitatori. Sada je hrišćanstvo Vatikana dio društva. Isus nikada nije bio dio društva. On je ostao stranac. Svi istinski religiozni ljudi su bili stranci, izvanjci, autsajderi. Kada su umrli, crkve su se izdigle na njihovim mrtvim tijelima; takve crkve su dio društva, one su rukovodene od strane društva, kontrolisane od društvenih struktura.

Društvo posjeduje mnoga lukava sredstva. Ako pobjegneš sa tog tržišta, bićeš uhvaćen u crkvi, jer je crkva produžena ruka tržišta. Trg ispunjava crkvu, ulica i trg kontrolišu crkvu, tržište je vlasnik crkve. A sveštenici ne predstavljaju božansko, oni predstavljaju tržište. Sveštenici su predstavnici ekonomije jednog društva. Marks je bio u pravu kada je govorio da su religije bile igračke u rukama kapitalista ili feudalista, ili onih koji imaju moć i iskorištavaju druge. Religija je bila samo instrument eksploatacije. Kada je u pitanju religija Vatikana, ili religija Puri Šankaračarija ili religija Meke i Medine, Marks je bio u pravu. Ali on je griješio kada je u pitanju Muhamed, Šankaračari, kada je u pitanju Isus, tu je griješio - jer niko od njih nije bitisao kao dio društva, oni su živjeli u divljini, živjeli su kao stranci, živjeli su protivno društvu i imitatorima. Oni su živjeli kao božanski izaslanici. U tome se sastoji značenje *avatara*, u tome je smisao sina Božjeg, smisao proroka, *paigambara* - oni su bitisali kao izaslanici onostranog.

Zapamtite te dvije stvari, a onda ćemo ući u priču.

Mamija je kasnije postao veoma poznati učitelj...

Zapamtite, samo onaj koji je bio istinski učenik može postati učitelj. Onaj koji nikada nije bio učenik, onaj koji nije spoznao što znači učenje, onaj koji nikada nije bio učen, ne može biti učitelj. Prije no što počneš da podučavaš, moraš biti obučan. Ali mnogi žele biti učitelji bez obuke, vaš ego želi da bude Majstor a ne učenik - tako postajete lažni učitelj. Tada nijeste samo vi u opasnosti, tako možete i druge odvesti ka opasnosti. Jedan slijepac vodi drugog slijepca - obojica tako padaju u jamu.

Zapamti to jer ego želi da podučava. Za ego je predивно ako može da pridikuje, da podučava. Pokušaj ponekad da uhvatiš to u sebi jer i ti to radiš, takode. Nikada ne propuštaš pogodnu priliku da podučavaš. Ti si propustio hiljade dobrih prilika da nešto naučiš, ali nikako ne propuštaš priliku... Ako neko nešto govori, ti odmah zabadaš nos tamo. Neko nešto pita - ti i ne znaš o čemu je riječ, ne znaš ni odgovor na to, ali ti ne propuštaš priliku da daš odgovor jer je tada ego veoma ugodno kada se pokaže kao

veliki znalac. Vi ste znalac, a drugi su neznalice, odatle je toliko privlačnosti da budete učitelj. Podučavajte! Vi ste znalac, drugi tako postaju neznalice. To je stari trik da si ti bogat, a da su drugi siromašni; ti si privilegovani, a drugi su niko i ništa; ti si poznavalac, a drugi su neznalice. Uvijek kada osjetite da su drugi pali nisko, vi ste na vrhuncu. To je eksploatacija: zato u svijetu ima toliko mnogo učitelja, ali tek nekoliko istinskih Majstora. Ali to će uvijek biti tako, to je oduvijek bilo tako.

Kada se Mahavira rodio bio je istinski Majstor, a džaini su u Indiji čekali *teerthankara* još mnogo godina. Dvadeset četvrti je došao, oni su čekali dvadeset četvrtog. Džaini su posjedovali matematički proračun da se u svakoj *kalpi* - jednom ciklusu stvaralaštva - mora roditi dvadeset četiri velika Majstora. Dvadeset tri su se već rodila, sada se čeka dvadeset četvrti. Mnogu su čekali na njega, ali ko je mogao znati ko će biti taj? Kada je Mahavira došao, on je *bio* taj, ali još njih osmoro je tvrdilo da su pravi - a oni su tako mnoge zaveli na pogrešan put. Oni su bili veliki učitelji ali ne i Majstori. Oni su mogli da govore, da propovijedaju, da raspravljaju; oni su imali argumente, mogli su da debatuju i tako da utiču na mnoge ljude - na tebe se može uticati samo argumentima. Na tebe se ne može uticati *bićem* jer ako hoćeš da vidiš to biće moraš nastojati da svoju svijest izdigneš što je moguće više. Samo tada možeš vidjeti vrhove. Ako boraviš u dolini, kako možeš vidjeti vrhove? Ti treba da uzdigneš sebe nešto više.

Veoma je teško da vidiš Mahaviru; ali tu su bili Gošalak, Prabu Katjajan, bili su Purn Kašjap i drugi. Oni su bili obični, ali neobični umovi. Obični su u smislu da još nijesu evoluirali svoju svijest, nijesu bili prosvijetljeni. Ali oni su bili veoma učenici ljudi, bili su učeniji od Mahavira, bili su veliki oratori - mogli su učutkati svakoga - i kada su se oni oglasili, Mahavira je morao ostati anoniman dvanaest godina. Ko je mogao ići njemu? On je bio tjeran iz svakog sela. Bilo gdje da je došao, ljudi bi ga tjerovali jer je bio miran - jedna stvar - vi ste uvijek sumnjičavi prema mirnom i ćutljivom čovjeku; možda je iz CIA ili FBI. Zato je svako selo bilo sumnjičavo prema Mahaviru jer taj čovjek nije govorio, čak nije ni pogledao nikoga. A bio je nag! To je stvaralo dodatne probleme jer su ljudi pitali: "Zašto si nag?" A on nije ništa odgovarao, pa je izgledalo ili je kriminalac koji se sakriva ili je neki ludak koji ide naokolo go - jer su samo ludaci goli. Zašto bi inače bio nag? To je nešto nemoralno jer je u svakom društvu najnemoralnija stvar biti nag na javnim mjestima.

Sem toga, on nije ni odgovarao! Postavljalo se pitanje: da li je glup, pa ne može da odgovori, ili se skriva; možda je agent neke strane države ili tome slično. Oni bi ga tjerovali iz grada, tako je bi izgonjen dvanaest godina. A mi kažemo da su ljudi čekali njegov dolazak. Ali samo čekanje nije dovoljno. Vi trebate oči da vidite. Jevreji su čekali Isusa hiljadama godina. Oni ga još čekaju a on je davno otišao. Što da se radi sa takvim ljudskim umom? Jevreji još čekaju Mesiju a on je već davno otišao.

Dvadeset vjekova je prošlo. On im je došao, kucao je na njihova vrata, oni su odbili da mu vjeruju - jer on nije govorio na način na koji su oni očekivali da će se oglasiti. Kako božanski izaslanik može govoriti vašim jezikom? On nije dio vas, on je došao iz onostranog, ne može govoriti vašim jezikom. Sve što bude rekao će vas uništavati, on će vas uništiti. Takvi kakvi jeste, i treba da budete uništeni, tek tada ćete se iznova moći roditi. Ali Jevreji su odbili da mu povjeruju zato ga i dalje čekaju.

I znajte dobro, ako on bude ponovo smogao dovoljno hrabrosti... a ja mislim da on neće ponovo naći dovoljno hrabrosti da, posle onoga kako ste se ponašali prema njemu, opet dode, to je bilo previše! Ako ponovo smogne hrabrosti, ako zaboravi ono što mu se dogodilo prije dvadeset vjekova; kako ste ga razapeli, kako ste ga izdali, kako ste se loše ponijeli prema njemu; ako sve to zaboravi i ponovo zakuca na vrata Jevreja - ko će ga čekati - ponovo bi ga odbili. Oni čekaju neke uobičajne ljude sa običnim umom, oni ne mogu prihvatiti ljude sa neobičnim stanjem bića. Jer ako uspiju da uvide to, moraju se prpmijeniti, preobratiti. Ovakvi kakvi su sada, to ne mogu uvidjeti; kakvi ste sada, nećete razumjeti Isusa.

Zapamti dobro da ego želi da bude mesija, ego želi da postane *teerthankara*, ego će zahtijevati nešto što ne postoji. Ego mnogo zahtijeva, mnogo traži; on ne posjeduje ništa ali zahtijeva puno, stalno nešto traži. Postoje mnogi učitelji - budite obazrivi, inače možete postati žrtva. Dobro zapamtite: ne dajte nikome pristanak dok ne naučite dovoljno, dok ne prodete kroz proces učenja. A to učenje je teško jer je potrebno da se predate. Vi treba da odbacite svoj ego, treba da postanete ne-jastvo. To je paradoksalno: dok ne postanete ne-jastvo, ne možete postati jastvo. Lažno se mora odbaciti, samo tada se stvarno pojavljuje. Lažni novčić se mora odbaciti, samo tada će početi traganje za stvarnim i autentičnim.

*Mamija je kasnije postao veoma poznati učitelj,
ali dok je učio pod upravom Majstora,
pitali su ga da objasni
zvuk pljeska jedne ruke.*

On je kasnije postao veliki učitelj ali je prije toga morao puno da uči od Majstora. Njemu je bio dat jedan problem da objasni: jedan od najpoznatijih zen koana je "Razotkrij šta je zvuk pljeska jedne ruke!" Um će odmah reći: "Nekorisno! To traganje je nekorisno, izlišno - kako jedna ruka može pljeskati?" Za pljesak su potrebne obje ruke. Kako je moguće načiniti zvuk samo sa jednom rukom - jer zvuk je moguće stvoriti samo ako se dvije stvari sudare. Svi zvuci su proizvedeni ako se dvije stvari dotaknu. Kako je to moguće samo sa jednom rukom?" Zato ukoliko si ti dobar logičar, ti ćeš odmah otići od takvog Majstora koji govori besmislice. To je nemoguće,

zašto bi ti radio nešto što ne može uspjeti - to je jednostavna logika, jednostavno rasuđivanje. Ali tako si izgubio stvar. U *tome* je stvar!

Mnogo puta ste u vašim prošlim životima odlazili od Majstora zato što su tražili nešto nemoguće. Ali Majstori će uvijek tražiti nemoguće, samo tako se možete promijeniti. Sa mogućim stvarima ćete ostati isti. Sve što vaš um bude smatrao mogućim je unutar njega. Ono za što on bude tvrdio da je nemoguće je izvan njegovih mogućnosti, to je sa one druge strane. Pokušaj nemoguće. Religija je jedan napor koji vodi nemogućem. Religija je napor koji omogućuje da se dogodi nemoguće.

*...pitali su ga da objasni
zvuk pljeska jedne ruke.*

Da je on bio čovjek od rasprave, on bi odmah otišao. Ali Mamija je ostao sa Majstorom iako je dobro znao da je to nemoguće. "Ali ako Majstor tako kaže, mora da ipak ima nečega u tome. Možda je to nemoguće, možda mi to izgleda apsurdno, ali ako to Majstor zahtijeva, mora da tu ima nečega što sada ne mogu uočiti." To je vjera. To je povjerenje. Ako kažete: "Ja to ne vidim. Prvo mi to morate objasniti, inače neću ništa preduzeti." Majstor ti to ne može objasniti jer tu i nema ničega što se može objasniti, ničega za razjašnjenje, tu i nema razjašnjenja. Samo promjena tvoje svijesti će ti omogućiti da to uvidiš i da se počneš smijati sa Majstorom; a ni tada neće biti nikakvog objašnjenja. Majstor zahtijeva nemoguće jer traži povjerenje. Ako bi tražio nešto što je moguće - tada ne bi bilo potrebe za povjerenjem. Ti bi mogao to sam razjasniti, sam bi to mogao dokučiti, tada bi vjerovao svom umu. Ali kada to ne možeš razotkriti, kada se tvoj um osjeća nesposoban da učini bilo što, on jednostavno odbije da učini bilo što, a ti i dalje ostaješ - to se zove povjerenje. Mamija je ostao - on je vjerovao Majstoru.

Iako je Mamija veoma uporno radio na tome...

a on je počeo da radi.

Postoje samo dvije mogućnosti: ili ćeš odbaciti Majstora ili svoj um. Borba se ne odvija između tebe i tvog Majstora, to je borba između tvog uma i Majstora. Kada se um porazi. Više nema prepreke između tebe i tvog Majstora - vi se sjedinjujete. Učenik postaje Majstor, Majstor postaje učenik, sve prepreke su porušene. Um je ta prepreka, on će zato sve pokušavati da uradi... da je taj Majstor lud: "On traži nemoguće - niko to ne može uraditi. Ne gubi vrijeme! Pronadi nekoga razumnijeg!" Ali Mamija je pokušao, on je uporno radio na tome. On je odbacio um - a odbacivanje uma je povjerenje. Um je razuman, zato je povjerenje nerazumno.

*Jednoga dana mu Majstor reče.
"Ne radiš dovoljno predano."*

A on je radio uporno, ali su Majstori nemogući, nikada ih ne možete zadovoljiti. Oni će neprestano udarati po vama sve jače i jače - jer vi i ne znate koliko mnogo možete uraditi. Vi ne znate ništa o tome. Kada kažete: "Ja radim uporno", Majstor zna da tada samo jedan dio vas funkcioniše. Psiholozi znaju da čak ni veoma talentovani ljudi, geniji, ne koriste više od 50% svoje energije. Čak ni Ajnštajn nije koristio više od toga. Šta reći o običnim ljudima? Oni koriste nešto oko tri procenta, najviše pet procenata. Tako je devedeset pet procenata vaše životne energije jednostavno bačeno. Zato kada kažete: "Ja radim uporno", vi ne znate što govorite. Možda vaš jedan dio i radi naporno, ali to je samo deseti dio; devet drugih djelova jednostavno spava. Zato Majstor želi da budete potpuno u tome, jer kada ste potpuno... samo tada je moguća transformacija.

*"Ne radiš dovoljno predano.
Previše si vezan za hranu, dobra, stvari -
za taj zvuk.
Bolje bi bilo da umreš."*

Što Majstor misli pod time? Postoje uobičajene privrženosti svjetovnim stvarima. Hrana je privrženost; a kada se neko odrekne seksa, to postaje još veća privrženost. U manasitirima, u budističkim manasitirima, vi se odričete seksa, živite i radite bez seksa, u celibatu. Kada se odreknete seksa, vaša cijela životna energija biva više privrženija hrani. Taj problem se mora shvatiti jer su seks i hrana dva najdublja fenomena u vama. Ako ste previše okrenuti seksu, vi se nećete puno zanimati za hranu; ali ako nijeste previše za seks, vaša sva energija će biti okrenuta prema hrani. Zato svi vaši *sahdus* - oni koji su se odrekli seksa - će se uvijek okretati za hranom. Pogledajte hindu *sadhus*, hindu *sannyasins*, oni imaju velike stomake. Što se dogodilo? Odakle tako veliki stomaci kod hindu sanijasina? Oni neprestano jedu - ali to je jedan prirodni fenomen; treba da se shvati zašto se to događa. Oni su se odrekli seksa. Energija koja se kretala ka seksu, gdje je sada otišla?

Hrana i seks su osnovne potrebe. Hrana je još bitnija od seksa jer vi ipak možete živjeti bez seksa ali ne možete bez hrane. Živjeti bez seksa nije uopšte neki problem. Zaista, oni koji su živjeli seksualno će otkriti da je mnogo lakše živjeti bez seksa jer je u taj odnos uključeno i drugo biće, a i ono može da bude uzrok problema. Vi ste dovoljno problematični sami sebi, a ne još da vam neko drugi čini dodatne nevolje. Kada dvoje žive u seksualnim odnosima, problemi ne samo da se dupliraju - ne, oni se

multiplikuju. Tu nije u pitanju samo neki jednostavni dodatak nevolja, to je umnogostručenje vaših nevolja. Zato oni koji žive u seksu, znaju da on prouzrokuje znatno više problema nego što ih rješava. Ali vremenom ćete i vi to uočiti jer ćete toliko biti u problemima da nećete moći izaći iz njih. U tome je nevolja: iskustvo se postiže iskustvom - ali tada to više nije od neke koristi jer si previše opsjednut time. A kada kažete nekome ko je još van toga, on vas neće poslušati jer će reći da je previše teško biti sam, neko nam je potreban da podijelimo životne radosti. On uopšte ne zna šta će se dogoditi kada se počne opštiti... Tada ćete početi da dijelite svoje probleme - tu nema ničega drugoga.

Hrana je bitnija od seksa. Hrana je potrebna istog trenutka kada se dijete rodi - a ne seks. Dijete može da živi četrnaest godina bez seksa. Ali onog prvog dana po rođenju, onog prvog trenutka, prvi plač je zbog hrane jer je hrana osnova tvoje biološke egzistencije. Seks nije u osnovi tvoje biološke egzistencije, seks je u osnovi biološkog opstanka društva. Društvo bi iščezlo bez seksa; vi možete živjeti ali bez seksa se ne može nastaviti reprodukcija, djeca neće dolaziti, društvo će atrofirati. Ako bi svi postali *brahmacharis* - što je nemoguće - tada bi se uspostavio svjetski mir, istinski mir, jer više nikoga ne bi bilo. To bi bilo globalno samoubistvo. Ali vi možete bitisati i bez seksa, to nije neki veliki problem. Zato kada se tvoja energija koja je usmjerena ka seksu zaustavi, ta ista energija se okrene ka hrani. To su osnovne stvari.

Hindu *sannyasins* su nešto drugo, oni jedu previše. Zato se u svim spisima - džainskim, budističkim, hindu - navode pravila za njihove sanijasine da ne jedu previše. Zašto? Zato što su prekinuli seksualne aktivnosti; sada oni znaju da će jesti previše. Zato se moraju izmisliti mnoga pravila koja će zaštititi sanijasine, inače će postati bolesno ovisni o hrani, poludjeće za hranom - neprestano će jesti. A jelo vam može pružiti seksualno zadovoljstvo jer su seksualni centar i usta povezani. Tu je razlog zašto je poljubac toliko seksualan. Inače, zašto bi bilo tako? Ako nekoga strastveno ljubite, odmah počinjete osjećati potrebu za seksom. Zašto? Zato što su usta i pol tako daleki? Ne, oni nijesu udaljeni, oni su povezani, oni su dvije strane jedne energije. Zato kada uskratite seksualnu stranu, sva energija krene ka ustima. Tada morate da jedete više, da žvaćete gunu, *pan* ili nešto drugo. Ako ništa drugo, vi ćete početi da neprekidno govorite, da brbljate jer se tako usne miču. Zato neki ljudi neprestano pričaju tokom cijelog dana. Čak im ni dan nije dovoljan, ako sjednete pored njihovog kreveta tokom noći, vidjećete da i tada govore.

Mula Nasrudin dode ljekaru i reče: "Učinite nešto! Sada je to zahvatilo i moje živce. Moja žena previše govori noću."

Na to mu ljekar odgovori: "Gdje vam je žena? Dovedite je, nešto ću uraditi."

Mula Nasrudin mu reče: "Vi me ne razumijete. Ne trebate njoj ništa da radite. Učinite nešto meni da mogu ostati budan! To je veoma zanimljivo, a ja uvijek zaspem... ona počne da priča veoma interesantne stvari. Ona tada priča mnoge lijepe stvari, predivno tada govori; nikada tako ne govori kada je budna. Kada je budna govori besmislice, gluposti. Zato dajte meni nešto da ne mogu da zaspem kako bih je mogao slušati."

Ako samo osmotrite ljude nocu dok spavaju, vidjećete da u snu govore, neprestano nešto brbljaju. Nihove usne se pokreću, ispuštaju svakojake zvuke i čine mnoge druge stvari. Ako jedna strana energije zastane, druga strana otpočne jer se energija mora na neki način ispoljavati. Vi je ne možete zadržavati. To bi bilo isto kao kada bi... a ne bi se praznili; što bi se tada dogodilo? Vi biste morali sve to... vratite, ne bi bilo drugog načina; jer ako jedete, te stvari se moraju jednom izbaciti. Ako jedete, seksualna energija se stvara, potom se ona mora izbaciti. Ako ne koristite seks kao ispoljavanje, onda se neko drugo ispoljavanje mora pronaći.

Mora da je Mamija bio previše ovisan o hrani. Majstor mu je rekao: *Previše si vezan za hranu, dobra, stvari - za taj zvuk.*

Kada se čovjek na nešto navikne, kada postane ovisan o nekim uslovima, on može da napusti svjetovno, ali to ne pravi nikakvu razliku. On može da napusti sve, ali privrženost je ostala. To počinje da se odražava u nekom drugom pravcu. Vi možete napustiti palatu, ne morate imati više od dva odijela, ali ćete biti ovisni o ta dva odijela. Sva ovisnost, sva energija koja je bila vezana za palatu, sada će se vezati za ta dva odijela. To neće ništa promijeniti. Vi možete odbacivati neke stvari, ali vezanost ostaje.

Mamija je otišao u manastir, ostavio je ženu, on je bio budistički monah, sada više nije bilo tih stvari. Budističkim monasima nije dopušteno da posjeduju mnogo: jednu zdjelicu za hranu, vodu, tri odore, jednu prostirku za spavanje - to je sve, ništa više. Sve to je mogao uprtiti na leđa i krenuti dalje jer oni moraju neko vrijeme da budu lutilice, i sve moraju da nose sa sobom. Niko neće nositi njegove stvari: Buda je izmislio to pravilo kako monasi ne bi skupljali mnogo stvari. Ako bi neko drugi nosio njihove stvari, oni bi ih sakupljali. Tek samo nekoliko stvari - ali i vezanost! Majstor reče: *Previše si vezan za hranu, dobra...* On sada nema nikakva dobra, ali vezanosti mogu ostati i bez raznih dobara jer tu nijesu u pitanju samo predmeti. Tu su u pitanju i subjektivna osjećanja.

... *za taj zvuk* - i to postaje problem. Ako ste previše vezani za meditaciju, meditacija će postati vaš svijet. Ako ste previše ovisni o svojoj molitvi, ona će postati prepreka.

Postoji jedna divna priča u hasidskoj literaturi. Hasidi su među najljepšim ljudima na svijetu - oni su jevrejski buntovnici. Oni posjeduju tradiciju, vrijednu tradiciju, koja nalaže da bilo šta da zahtijeva um, da mu to

ne date. Sačekajte! Ako nekome želite nešto da date, dajte to samo onda kada osjetite da je poriv nestao. Ako um kaže: "Ja sam gladan", nemojte odmah jesti. Sačekajte! Onda kada prođe taj poriv, tek onda jedite; nemojte ništa dati onda kada um zahtijeva, nemojte slijediti um, budite gospodar.

Jednom se dogodilo da se jedan od učenika Bal Šema na smrt razbolio. Kada neko umire, treba da održi molitvu, posljednju molitvu, nešto nalik poslanoj zahvalnici i molitvi prije no što napusti tijelo. On je bio upravo na samrtničkoj postelji, u velikim bolovima i mukama. Zato ga Bal Šem upita - a on je došao da ga vidi i da se oprostí sa njime - on reče: "Ima li problema?"

Ovaj odgovori: "Da, jer um zahtijeva da učinim molitvu, a ja to ne mogu uraditi prije no me mine poriv za time. Kada me to prođe, ja ću se pomoliti, ali ne znam hoću li tada biti još živ. Zato se neprestano prevrćem po krevetu kako bih ostao u životu i odagnao taj poriv."

Tada se Šem obrati drugim učenicima koji su se okupili oko njih: "Pogledajte! Ovaj čovjek zna šta je molitva."

Ako je privrženost prisutna i ti se pomoliš, ta molitva će pripadati ovom svijetu jer takva vezanost sve pretvara u materijalno. Čak je i molitva grijeh ako se obavlja kao privrženost, ovisnost. Kada obavite molitvu bez privrženosti, kada to nije poriv uma, tada će ta molitva biti uspješna. Zato je Majstor rekao: "I taj zvuk je postao ovisnost. Ti neprestano misliš o tome kako da razriješiš to. Nemoj biti time opterećen. U redu, riješi to, ali se nemoj vezivati! Nemoj da poludiš. Radi uporno ali nemoj da poludiš" - *bolje bi bilo da umreš.*

Ali Mimija je to pogrešno razumio kako obično svi učenici pogrešno razumiju Majstora. Majstor je rekao: *Bilo bi bolje da umreš.* Kome je to rekao Majstor? To je bilo upućeno umu a ne Mamiji jer Mamija ne može umrijeti, on je besmrtn. To je bilo upućeno umu, egu, koji je takode pokušavao da razriješi taj problem iako se to ne može razriješiti umom. Neki problem se može riješiti samo ukoliko um zamre, ukoliko učini sve što je u njegovoj moći i osjeti se bespomoćnim i kaže: "Ništa više nije moguće da se uradi, zato se povlačim." Kada um zamre i vi ostanete po prvi put sami bez uma - tada će svijest zauzeti njegovo mjesto, svjedok će biti tu, ali razmišljanje više neće biti prisutno - problem je riješen, vi ste čuli zvuk pljeska jedne ruke.

Takav zvuk postoji; hindusi ga zovu *omkar*, *AUM* - to je taj zvuk. Ako si potpuno miran, ti ćeš čuti taj zvuk. Taj zvuk nije proizvod udaranja dva predmeta, to nije pljesak dvije ruke, to se ne ostvaruje putem konflikta. To je univerzalna muzika, istinski zvuk egzistencije. On nije proizveden, on je oduvijek bio tu! A hindusi navode nešto drugo; da taj zvuk stvara univerzum. Univerzum je samo transmisija tog zvuka, tog prapočetka, tog

beskraj... osnove svega. Isto je i sa iskustvom budizma, džainizma, sufizma, hasidizma, svega što je poznato; iskustvo je isto: da postoji zvuk, melodija - neprestani zvuk. Ako postaneš smiren i ako um ne bude prisutan, vi ćete po prvi put to moći čuti. Taj zvuk je svuda! On je prava suština egzistencije. Cijela ova egzistencija je samo transformacija tog zvuka.

Mistici su govorili da čak ni materija nije ništa drugo do kondenzovani *omkar*, stijena nije ništa drugo do kondenzovani *aum*. To je upravo kako danas govore naučnici, da materija nije ništa drugo do kondenzovani elektricitet, tek samo električna vibracija. Mistici su rekli da je materija kondenzovani zvuk, vibracija zvuka. Sada postoji mogućnost da se premosti jaz između načnika i mistika. Ako upitate naučnike, oni će vam reći da zvuk nije ništa drugo do vibracija elektriciteta. Ako upitate mistike, reći će vam da je elektricitet vibracija zvuka. Zato hindusi posjeduju priče da se putem muzike može proizvesti vatra. Potreban je samo određeni zvučni talas, i vatra će se upaliti; to je sada i naučno dokazana istina. Ako se neprestano emituje jedan određeni zvuk, može proizvesti puno toplote - vi i sami to možete pokušati. Ako je noć hladna, izađite vani i jednostavno ispuštajte *omkar*, oslobadajte vibraciju AUM unutar vas koliko to možete, tako da od stopala pa do tjemena vibrira samo zvuk AUM. Iznenada ćete osjetiti kako je hladnoća nestala, da je tijelo toplo. Ako to nastavite, čak i u veoma hladnoj noći, počecete da se znojite.

Zato je Mahavira mogao živjeti nag. Zato je moguće da na Tibetu, gdje se temperatura spušta ispod nule, budisti žive oskudno obučeni. Oni po čitavu noć sjede ispod drveta, snijeg pada a oni se znoje. Oni tada stvaraju određeni zvuk. Ali taj zvuk još nije *omkar*, to je proizvedeni zvuk, to je još samo pljesak obje ruke. Postoji neproizvedeni zvuk, a postoji i egzistencija koja je proistekla iz tog zvuka. Zbog toga je AUM postao univerzalni simbol najveće stvarnosti. AUM nije riječ, to je zvučni simbol. Sve je kondenzovano u tome, ili, sve se manifestuje kroz taj zvuk.

Mamijin Majstor je rekao: "Bolje bi bilo da umreš nego da budeš ovisan o hrani, dobrima, stvarima - za taj svuk. Bolje bi bilo da umreš." Mamija je to pogrešno protumačio. On je mislio da to treba da bude tehnika. Pomislio je: "Dakle, ja treba da upravljam sa smrću, zato ću umrijeti." Ali kako možeš da upravljaš sa time? Ako je um upravljač, vi ste živi. Vi možete oponašati, ali ćete biti živi. Čak ni samoubistvo nije samoubistvo jer ste vi upravljali time, vi ćete negdje biti u tome. Ali vi ne možete počinuti samoubistvo, ono je nemoguće. Vi samo počinjete i nosite sebe ka tome - vi to radite, um je prisutan. Taj um će vas odvesti ka novom životu, ka novoj utrobi. Vi ne možete počinuti samoubistvo - postoji samo jedno samoubistvo a to je *samadhi*, ali tada um nije upravljač. Zato je Buda umro, jednostavno umro, i više se nikada nije rodio. Zato mikažemo da se osoba više neće roditi kada doprije do *samadhi*- a, do konačnog prosvjetljenja. Pošto je um otišao - ko vas može voditi ka novoj želji, ko vas može voditi ka novoj

motivaciji, ko će vas odvesti ka novom tijelu? Um je otišao. Zato postoji samo jedna smrt a to je smrt uma. Ali um nije taj koji to može uraditi; ako to učinite potom uma, on će ostati činilac i tako će opstati.

Kada je Mamija sljedeći put došao pred Majstora, opet je bio upitan što može da pokaže... jer su to pitanja na koja se ne može odgovoriti. Vi treba da pokažete odgovor u vašim očima, u vašem biću, na vašem licu. Taj odgovor se može dati samo putem vas; vi morate postati taj odgovor. Vi ne možete dati odgovor, jer ako vi to date, to će uraditi um - vi samo možete biti odgovor. Zato... opet je bio upitan što može da pokaže u pogledu zvuka pljeska jedne ruke. Mamija u istom trenutku pada na pod kao da je umro.

On je oponašao. Mislio je: "Majstor je rekao 'Umri - bolje bi bilo da umreš.' Zato je i pomislio da će to biti dobro, i pao je. Ali um je i dalje radio. To je bio um koji je zaključio da treba da to uradi.

*"U redu, ti si mrtav", reče Majstor,
"ali šta je sa zvukom?"*

*Otvorivši oči, Mamija odgovori:
"Oh, to još nijesam otkrio."*

To je predivno, jer je Majstor rekao: "Ako si mrtav, problem je riješen. Šta je sa zvukom? Mora da si ga čuo." Jer kada uma više ne bude, to treba da se čuje. Nema razloga da to ne čuješ - ukoliko um nije tu. Kada um nije prisutan, taj zvuk je uvijek tu! On nije bio tu usljed uma, usljed buke koju je stvarao um vi ga nijeste mogli čuti. On je uvijek tu, taj ritam je uvijek prisutan. Ako se samo i na tren um povuče, zvuk će biti tu, vi ćete to znati - vi to nijeste nikada izgubili!

*Zato Majstor reče: "U redu, ti si mrtav",
ali šta je sa zvukom?"*

*Otvorivši oči, Mamija odgovori:
"Oh, oh, oh... to još nijesam otkrio."*

*"Što?" zaurala Majstor.
"Mrtvac ne govori. Marš napolje!"*

Samo um govori. Da je Mamija ostao miran... Ali kako je moguće da bude miran? Zato što je on to samo oponašao, on nije mogao biti miran.

Vi ne možete prevariti Majstora čak i ako umrete. Oponašanje g'a ne može obmanuti.

Majstor reče: "Mrtvac ne može da govori." Kada um nestane i Majstor zapita: "Šta je sa zvukom?" - tada nikakvog odgovora neće biti. Tada je čitavo biće odgovor. Učenik ostaje smiren, on je pokazao sebe. Više nema potrebe za time, Majstor je vidio, više nije potreban nikakav odgovor. Ako odgovorite, svi odgovori će biti pogrešni. Mnogo puta se to dogodilo sa istim koanom - zvuk pljeska jedne ruke. To se dogodilo i Rinzaju, i njemu su dali da razjasni taj isti koan. On je radio i radio, uporno i još upornije, a Majstor ga je neprestano gurao, naprijed, naprijed. I jednoga dana se to dogodilo - um je iščezao, zvuk se čuo.

Rinzaj je došao, i Majstor ga upita: "Šta je sa zvukom?" Rinzej tada udari Majstora. Na to Majstor odgovori: "U redu je, dakle, čuo si!" - jer je tada takvo pitanje bilo glupo. Majstor mu potom reče: "Ja sam čekao da me lišiš potrebe da te više udaram. Sada ti možeš udariti mene. Više nema nevolja, više te ne moram udarati. Gotovo je! Sada idi i nastavi da podučavaš druge zvuku pljeska jedne ruke."

Nikakav odgovor nije potreban, to treba da se vidi na tvom biću. Ali to se može dogoditi samo ako um nestane - nema vode, nema mjeseca.



GUTEJEV PRST



*Zen Majstor Gutei
je uvijek običavao da podigne prst
kada bi objašnjavao pitanja o zenu.*

*Jedan veoma mladi učenik je počeo da ga oponaša, i kada bi
ga neko uputio što je njegov Majstor propovijedao, dječak bi
podigao svoj kažiprst.*

*Gutei je čuo za to,
i kada je jednoga dana prolazio pored dječaka, dok je ovaj to
činio,
on ga zgrabi, izvuče nož, odsječe mu taj prst i baci ga.*

*Kada je dječak izbezumljeno pobjegao,
Gutei uzviknu: "Stani".
Dječak zastade, okrenu se i kroz suze pogleda svog Majstora.*

*Gutei je podigao svoj kažiprst.
Dječak krenu da uzdigne svoj prst
i kada otkri da ga više nema,
on se pokloni.*

U tom istom trenutku se prosvijetli.



Ovo je jedna veoma čudna priča, zato postoji mogućnosti da je ne shvatite pravilno, jer je nešto najteže u životu razumjeti ponašanje prosvijetljene osobe.

Vi imate vlastita mjerila, i gledate na stvari kroz te vrijednosti. Prosvijetljena osoba je sasvim u drugoj dimenziji, gdje živi bez vrijednosti, bez kriterijuma, mjerila, bez moralisanja, gdje živi jednostavno i bez ega jer sve vrijednosti pripadaju egu. Jedna prosvijetljena osoba živi jednostavno. On ne upravlja svojim životom, on plovi nalik bijelom oblaku po nebu. On nema kuda da ide, nema više šta da postigne. Ništa je dobro za njega, ništa je loše za njega. On ne poznaje nijednog Boga, ne poznaje ni đavola. On samo život poznaje, a živjeti život u potpunosti je predивно.

Bog je ružan jer je i on samo dio, nije cjelina. I đavo je ružan jer je i on samo dio nečega, nije cjelina. Bog nije živ, a i đavo je mrtav jer život bitiše kao ritam između dvoje - dobro i loše, Bog i đavo. Život se odvija između ta dva pola. Život ne može postojati samo sa jednom stranom. To su dvije obale među kojima rijeka života teče. Prosvijetljena osoba je dospjela do te spoznaje. Ona više nije ni za ni protiv. Ona reaguje od trenutka do trenutka bez ikakvog presuđivanja. Zato je to teško pojmljivo. Prosvijetljeni čovjek će vam uvijek manje-više izgledati nalik ludaku. Zato je najbitnije da ne procjenjujete takvu osobu vašim mjerilima. No, to je veoma teško, šta drugo da činite.

Čuo sam da je jednom jedan veliki slikar pozvao svog prijatelja ljekara da ga posjeti i da pogleda sliku koju je upravo završio. Slikar je mislio da je to najbolja slika koju je ikada uradio, da je to vrhunac njegovog stvaralaštva. Zato je, prirodno, želio da njegov prijatelj dode i da je pogleda. Ljekar je pogleda veoma detaljno, počeo da je zagleda sa svake strane. Tako je prošlo deset minuta. Umjetnik posta malo nestrpljiv pa ga upita: "U čemu je stvar? Šta misliš o ovoj slici?"

Lekar mu odgovori: "Izgleda mi kao dupla upala pluća!"

To se svakome događa. Lekar ima vlastiti pristup gledanja na stvari. On je pogledao platno - on nije mogao to vidjeti sem na svoj određeni način; bez toga nije ni mogao ništa vidjeti - on je napravio dijagnozu. Slikarstvo ne treba dijagnozu, on je tu pogriješio. On je jednu predivnu stvar okrenuo u zapaljenje pluća. To je način funkcionisanja uma. Kada nešto pogledate, vi unesete i svoj um u sve to i tako ga obojite. Nemojte to činiti sa prosvjetljenom osobom jer to neće ništa izmijeniti stvar, samo ćete propustiti mogućnost da uočite njegovu ljepotu.

Druga stvar: prosvjetljena osoba se upravlja iz svog centra, nikada sa periferije. Vi se uvijek upravljate iz periferije, živite na periferiji, u pozadini. Za vas je pozadina najvažnija. Vi ubijate svoju dušu u interesu tijela. Prosvjetljena osoba može žrtvovati svoje tijelo ali neće dopustiti da izgubi dušu. On je spreman i da umre - svakoga trenutka je spreman da umre - to nije problem. Ali on nije spreman da izgubi svoj centar, pravu suštinu bića. Za prosvjetljenu osobu tijelo je samo sredstvo. Zato ukoliko je ono potrebno, tada će vam čak i prosvjetljena osoba reći: "Napustite tijelo, ali nemojte napustiti i svoje unutarnje biće." To je način kako se sva *tapascharya*, sva strogost, rada. Periferija se žrtvuje u interesu središta. Čak i ako je potrebno dati glavu - ako će to pomoći, ako će se sa time postići pad ega - prosvjetljena osoba će ti reći da odbaciš glavu, da je posječeš: "Nemoj nositi tu glavu ako ona pomaže egu, jer tako za ništa gubiš sve!"

Ovo treba zapamtiti: kada živiš iz svog centra, posmatranje je sasvim drugačije. Tada niko ne umire, niko ne može umrijeti - smrt je tada nemoguća. Ako živite u skladu sa periferijom, tada sve umire, smrt je konačni kraj svega; vječni život ne postoji.

Krišna je u Giti govorio Arduni na način kako bi centar govorio periferiji. Arduna je živio na periferiji: on je mislio na tijelo, nije ništa znao o duši. A Krišna je govorio iz središta, i rekao je: "Nemoj da brineš za ta tijela. Oni su umiralni mnogo puta prije i još mnogo puta će umirati. Smrt nije ništa drugo do transformacija; isto kao kada neko odlaze svoje staro odijelo, napušta svoju staru kuću i ulazi novu. Ovo tijelo ne predstavlja ništa. Zato, Arduna, nemoj se brinuti o tome. Zagledaj se u sebe!" Kako on može gledati druge ukoliko nije osmotrio sebe?

Zapamti ovo: zen Majstor Gutei je Krišna. On živi u svom središtu i tako se ponaša. A taj slučaj se dogodio osobi koja je bila na

periferiji. Ali Gutei neće odsjeći tvoj prst, zapamti to. Učenik je to zavrijedio, to je zaradio - tek tada se Majstor odlučuje da krene u takav postupak. Da bi preduzeo tako nešto, učenik mora biti dozreo, mora biti učen, inače Gutei ne bi to uradio. Čak ni Arduna nije bio toliko vrijedan jer je Krišna morao *govoriti* - Gutei je *uradio* nešto. Zapamti tu razliku. Majstor će uraditi nešto samo ukoliko zaključi da si ti to zavrijedio; inače će sa tobom o tome razgovarati. Neka radnja se može preduzeti samo onda kada budete spremni, kada je taj trenutak tako blizu da se ne smije propustiti; tada se ništa ne može reći, samo se može nešto učiniti. Jer da bi se pričalo, za to je vrijeme potrebno; da bi se nešto reklo, i drugi to treba da shvate. Nešto se mora uraditi odmah, istog trena. Majstor će nešto uraditi samo onda kada uoči da ste na ivici: više priča ne pomaže; sada vas mora gumuti; tada ste na vratima, i ako bi i tren prošao, bilo bi sve izgubljeno, promašili biste vrata. Možda više nećete imati priliku da dospijete do tih vrata.

Život je veoma kompleksan. Rijetko ste blizu vrata. Ako vam Majstor kaže: "Pogledajte, vrata su tu!" Ako počne objašnjavati, vremenom ćeš to shvatiti, ali vrata tu neće biti. Život je u stalnom kretanju. Majstor treba da *uradi* nešto. Čak i ako pomisli da će pomoći ako vas ubije, on će vas ubiti. Zato je predaja potrebna. Predati se nije lako, jer predaja znači da ste Majstoru rekli: "Od sada je moj život u vašim rukama." Predaja znači: "Ja sam spreman. Ako kažete da umrem, ja ću umrijeti. Neću pitati zašto." Ako budete pitali zašto, tada nema predaje, nema povjerenja. U starim vremenima su se mnogi mogli prosvjetliti jer su se mogli predati. Povjerenje je bilo u pravoj atmosferi, svugdje okolo je bila vjera, povjerenje je cvjetalo svugdje naokolo. Nije bilo dana da ne sretnete nekog čovjeka od povjerenja. A kada bi sreli takvog čovjeka, osjetili biste ljubomoru - on bi bio tako divna osoba.

Ali u današnjem vremenu je postalo skoro nemoguće da se susretnete sa povjerljivim čovjekom. Ta ljepota je iščezla. Vi samo susrećete sumnjičavce, skeptike, kontraše, negatore; oni su ružni ali su svugdje prisutni. A malo po malo, i vi ćete se ispuniti sumnjom. Onog prvoga dana kada vas je majka podojila, vi ste se ispunili sumnjom. Cijeli naučni pristup je temeljen na sumnji. Vi treba da budete skeptici, sumnjičavi; samo tada može nauka da djeluje. Religija djeluje na sasvim suprotan način. Vi treba da vjerujete, da budete skloni povjerenju, da duboko u sebi kažete da, tek tada je predaja moguća. Gutijev učenik je bio predan, zato mu je taj slučaj donio prosvjetljenje.

Sada ćemo ući u ovu čudnu priču. Svaka riječ je značajna.

*Zen Majstor Gutei
je uvijek običavao da podigne prst
kada bi objašnjavao pitanja o zenu.*

Majstori nikada ne čine nešto što nije potrebno, čak ni uzdizanje kažiprsta. Nepotrebno je nestalo. Samo bitne stvari bitišu sa Majstorom. On neće načiniti nijedan pokret, nijedan gest, ako to nije bitno. Nebitne stvari žive sa neznanjem; tada je sve trivijalno što uradite, nebitno - ako se toga lišite, ništa nije izgubljeno.

Pogledajte svoj život. Bilo šta da radite, ako to napustite, šta ste izgubili? Ništa se ne dobija time - samo trivijalne stvari od jutra do noći, a onda ste umorni od toga, odete na počinak, a ujutro ponovo bivate spremni da činite iste nebitne stvari. To je začarani krug: jedna nebitnost srijeće drugu nebitnost, oni tako vežu jedna drugu. Ali vi se bojite da pogledate u te trivijalnosti iza kojih se sakrivaju cijelog života, ako budete pogledali u to, postaćete depresivni, upitaćete se: "Šta ja to radim?" A ako uvidite da je sve što radite apsolutno nekorisno, vaš ego je izgubljen; ego se može osjećati značajno samo ukoliko radite nešto značajno. Zato vi činite značaj od trivijalnih stvari, i mislite da činite veliku korist iz dužnosti prema naciji, porodici, čak i čovječanstvu - kao da bi bez vas svijet propao. Ništa nije važno što činite - ali vi pokušavate da pridate veliki značaj svemu tome jer na taj način vaš ego jača.

U neznanju je sve ne-bitno. Bilo šta da radiš, čak i da meditiraš, da se moliš, da ideš u hram - sve je trivijalno, obično. Čak i kada se moliš, to ne može biti dublje nego kada čitaš novine. To je stoga što tu nije u pitanju molitva, u pitanju si *ti*. Ako *ti* posjeduješ dubinu, bilo gdje da ideš, bilo što da radiš, taj čin će imati duboki značaj. Ako nemate dubinu u svom biću, čak i ako idete u hram, to neće mijenjati stvar: vi ulazite u hram na isti način na koji ulazite u hotel. *Vi* ste isti; hram i hotel se neće mnogo razlikovati.

Ako djetetu date veoma skupocjenu igračku načinjenu od dijamanta - on će postupiti sa njom na isti način kao i sa običnom igračkom jer je dijete. On će se sa takvom igračkom poigrati nekoliko trenutaka, a potom će je baciti u ugao i otići.

Vaša dubina daje dubinu i vašim aktivnostima. Kada jedan prosvijetljeni Majstor čak i podigne prst, to je sa nekim smislom, veoma je bitno. Zašto je Gutei običavao da podiže prst... *kada bi objašnjavao pitanja o zenu*. Ne uvijek - kada bi objašnjavao pitanja o zenu, on bi podizao prst. Zašto? Zato što je on objašnjavao i pokazivao, takođe. Zato što god da pitate o religiji, jedan uzdignuti prst je odgovor na to. Svi vaši problemi se javljaju zato što nijeste sjedinjeni. Svi problemi se ukazuju zato što ste fragmentarni, izdijeljeni. Svi problemi proističu iz vašeg nejedinstva, haosa - a ne harmonije. A što je zen, što je joga, što je meditacija? To nije ništa drugo do dolazak do jedinstva. Pravo značenje riječi "joga" znači jedinstvo, biti sjedinjen, potpun, čitav.

Dakle, Gutei je objašnjavao zen: to objašnjavanje je bilo u drugom planu, podizanje prsta je bilo primarno. On je nešto govorio ali

nešto i pokazivao, takođe. Tako živi jedan prosvijetljeni čovjek: on govori i pokazuje. Njegovo biće, njegovo ponašanje, njegovi pokreti pokazuju što je religija. Ako to ne možete uočiti, ako ste slijepi, ili ako ste izgubili osjećaj za poimanje, za posmatranje, vi onda samo možete čuti riječi. Ali ako znate da posmatrate, nikakve riječi vam nijesu potrebne. Riječi su nekorisne, one se mogu i odbaciti, one su u drugom planu. Ali uzdignuti prst se ne može zanemariti, on je primaran, u tome leži jedini odgovor. Svi oni koji znaju, bilo gdje u svijetu, svi oni podižu prst: oni govore o jedinstvu a vi živite u mnoštvu.

Kada živite u mnoštvu, problemi se gomilaju, jer vas takav život simultano vuče u mnoge pravce, bivate podijeljeni, nijeste sjedinjeni. Tada vas jedna želja vuče ka sjeveru, druga ka jugu; jedan dio uma voli, drugi dio uma mrzi. Tada jedan dio uma nastoji da se obogati, a drugi mu kaže: "To je nekorisno. Odrichi se!" Tada jedan dio uma poželi da meditira, da ponire dublje u sebe, da bude smiren, a onaj drugi kaže: "Zašto gubiš vrijeme?"

Ja sam čuo da se jedan mladić odrekao svijeta dok je još bio veoma mlad, da je otišao u Himalaje. Skoro dvadeset godina je tamo meditirao. Tada mu je bilo četrdeset. On je sjedio i meditirao, sjedio i meditirao, ništa drugo nije radio. Čak su se ptice i divlje životinje navikle na njega i nijesu se bojale. On je bio tu, sjedio je kao veoma jednostavan i dobronamjran čovjek. Životinje su to osjećale i imale povjerenja u njega; odlazile su u lov i ostavljale svoje mlade pored njega da se on brine o njima. Njegova kosa je porasla veoma duga, i ptice su pravile gnijezda u njegovoj kosi i polijegala jaja, a on je nastavljao da se brine o njima.

Nakon dvadeset godina je bio pun svega toga. Pomislio je: "Ako treba da brinem o nečijoj djeci, o životinjama, pticama - zašto se ne bih oženio i brinuo o vlastitoj djeci? Ovo je apsurdno, ovako neću stići nigdje. Ovih dvadeset godina su izgubljene. Sada više nema vremena za gubljenje: meni je već četrdeset, ubrzo će se život okončati!"

U čemu je bio problem? On je zaista meditirao. U čemu je bio problem? Dvadeset godina je dug period - ali um je neprestano bio izdijeljen. Jedan dio je meditirao, a drugi je neprestano govorio: "Beskorisno! Zašto gubiš vrijeme? Drugi uživaju, sidi dolje među narod. Tamu su sretni ljudi - plešu, piju, jedu, vole se. Svijet je u ekstazi a ti tu sjediš nalik budali." On je neprestano dvadeset godina slušao taj glas, tako je onaj prvi dio njega malo po malo postao slabijaš. Na površini svog bića je ponavljao mantre: Ram, Ram, Ram. Ali duboko u njemu je postojala ova mantra: drugi dio uma je neprestano gundao: "Beskorisno! Sjediš ovdje kao budala dok drugi uživaju u životu, a tvoj život je pri kraju. Uskoro uopšte nećeš biti u mogućnosti da uživaš. Postao si starac." To je bila istinska mantra. Na površini je bila "Ram, Ram, Ram" - a duboko unutar njega je bila neka sasvim druga mantra.

Kada je vaš um podijeljen, vi ne možete da se molite, ne možete da meditirate zato što je jedan dio uvijek protiv toga, prije ili kasnije će on pobijediti. Zapamtite ovo: dio koji je uključen svakog trenutka gubi energiju; a dio koji nije uključen, koji je samo kritičar, on ne rasipa energiju. Prije ili kasnije će on nadvladati, postać će moćniji.

Vi volite neku ženu, a drugi dio je mrzi. Vi možda to krijete - svi kriju onaj drugi dio - ali dok ne postanete prosvijetljeni, onaj drugi dio je uvijek tu. Taj ljubavni dio, prije ili kasnije, će postati slabašan jer je iskorišćen, energija je upotrijebljena. Drugi skriveni dio, mrzovoljni dio, će postati jači. Zato vas svaki brak vodi ka razvodu. Bilo da to činite ili ne, to je druga stvar - ali svaki brak vodi ka razvodu, sem ako nijeste udati za prosvijetljenu osobu: tada će to biti teže.

Tako se naš čovjek zasitio i jednoga dana počeo da silazi sa Himalaja. Pomislio je: "Odakle da počnem?" On je sasvim zaboravio kako se živi u svijetu, veoma dugo je bio van svega toga. "Odakle da počnem?" Ako želite da počnete od ovog svijeta, potreban vam je vodič, isto kao što vam je potreban vodič za onaj svijet. Ko može biti pravi vodič za ovaj svijet? Onda se prisjetio da su u starim vremenima kraljevi slali svoju djecu u prostituciju da bi naučili kako se ulazi u ovaj svijet. Zato ne postoji boljeg vodiča od prostitutke - za ovaj svijet. Ona je inkarnacija svijeta. Za nju je i ljubav postala posao - a to je posljednja stvar na svijetu - sada je i ljubav postala profesija, zanimanje, ona prodaje ljubav. Novac je postao bitniji od ljubavi. Ljubav je postala *zadnja* stvar na ovom svijetu, a to može biti prava vrata ovog svijeta.

Zato je on otišao prostitutki. Bilo je veče. Spremajuci se da ode u posjetu kralju, ona mu reče: "Ti si dobrodošao, ali moram ići kod kralja koji me upravo pozvao. On je jadan; ne nadam se da mogu dobiti nešto od njega, ali ipak - ko to zna? Ponekada i bijednik može dati. Podi sa mnom, slobodno dodi." Tako je monah pošao sa njom.

Čitavu noć je kurtizana plesala, pjevala. A kralj je sjedio mirmo, ništa joj nije dao. Tako su proticali zadnji trenuci noći, ubrzo je trebalo da se razdanjuje, a žena je bila umorna. Ona je kroz pjesmu rekla svom suprugu koji je svirao na *tabli*: "Što se moglo uraditi, ja sam uradila." Ona je to otpjevala tako da niko to nije shvatio, to je bila šifra. Ona je sa time rekla: "Sve što se moglo uraditi, ja sam uradila. Izgleda da više nema nade. Bolje bi bilo da odemo."

Na to je monah pomislio: "Ovo je situacija u kojoj sam ja bio: sve što se moglo uraditi, bilo je urađeno. Ništa se više ne može uraditi, ja ću to napustiti." Tako je on slušao veoma pažljivo.

Suprug reče: "Sve što smo mogli uraditi, mi smo uradili, ali je još malo noći ostalo. Ko zna? Moramo biti istrajni još malo, budi strpljiva."

Čuvši to, manah pomisli: "Što sada da činim? Možda sam bio na samom rubu iskušenja kada sam bio na Himalajima - trebalo je još samo malo strpljenja." A on je imao samo jednu togu preko sebe, ispod toga je bio nag. Pošto se uznemirio, bacio je togu pred noge prostitutke i istrčao iz palate. Kralj povika: "Stoj! To je protivno dogovoru." A dogovor je bio: kada je bogati čovjek prisutan, on je taj koji treba da daje, inače, to bi bila uvreda - kralj je bio prisutan, a taj čovjek je darovao.

Monah reče: "Možete me ubiti ako je to protivno uredbi, ali ona mi je spasila život. To je jedan ekstatičan trenutak za mene, morao sam joj nešto dati. Nijesam imao ništa drugo sem tu plahu, a nijesam mogao čekati da vi darujete, moram ići za Himalaje. Ova žena i ovaj čovjek koji svira *tablu*, oni su mi razotkrili tajnu: još malo strpljenja." Potom je pričano da se taj čovjek tada prosvijetlio. Nikada nije otišao na Himalaje. Tek što je sišao niz stepenice palate, tu se prosvijetlio.

Što se dogodilo? Po prvi put su se dva dijela sjedinila. To je značenje strpljivosti. Strpljivost znači: ne dopustiti da se drugi dio bori. Strpljenje znači da ste spremni da beskonačno čekate. Ako ste spremni da beskonačno čekate, tada nema mogućnosti da drugi dio kaže: "To se još nije dogodilo." Nema smisla reći: "Zašto uludo trošite svoj život?" Ako ste zaista spremni da čekate beskonačno, ništa tada nije protačeno. Ako je vaše čekanje vječno, beskrajno, onda drugi dio ne može ništa reći. Potrebno je jedinstvo - kada drugi dio vas nije u stalnoj borbi. Zato će Gutei uvijek koristiti svoj prst kada bude govorio o zenu. On je tako rekao: "Budite sjedinjeni! Svi vaši problemi će tako nestati."

Postoje mnoge religije, mnogi pravci, mnoge metode, ali bitna stvar je ista: postati sjedinjen. Bilo što da odaberete: budite sjedinjeni. Ako možete biti beskrajno strpljivi, vi ćete postati sjedinjeni. Ako se možete potpuno predati, vi ćete se sjediniti. Ako postanete potpuno mimi, vi ćete postati jedno. Ako u vama nema misli, i ako ste u meditaciji, vi ćete postati jedno sa sobom. Ako se budete molili Bogu, i ako ta molitva bude tako snažna da osoba koja se moli nestane, osoba koja upražnjava molitvu to čini tako predano da se rastapa i nestaje u molitvi, tada će se ostvariti sjedinjavanje, jedinstvo će ostati - to će djelovati. Ako kopate u vrtu, ako možete kopati tako predano, tako zaneseno da tu više nema vršioča radnje, kada bivate sam čin radnje, kada činilac postaje činjeno, kada promatrač postaje promatrano, kada je meditator sama meditacija - tada će iznenada sva talasanja *maye* nestati, sva iluzija će otpasti. Vi ste se sada uzdigli do drugačijeg nivoa, do drugačijeg stanja bića. Vi ste stigli u jedno, u jedinstvo. Kada ste jedno, vi dospijevate do jedinstva. Kada ste mnoštvo, vi ste u svijetu. Svijet je mnoštvo a Bog je jedinstvo. Ali da bi upoznali to jedinstvo, prvo morate postati jedno, inače to nećete moći spoznati. Samo kada budete nalik tom stanju, samo tada ćete biti sposobni da to spoznate.

*Zen Majstor Gutei
je uvijek običavao da podigne prst
kada bi objašnjavao pitanja o zenu.*

Zen je sanskritski termin, on potiče od *dhyān*. To je japanski oblik termina *dhyān*. Kada je Budidarma prenio Budino učenje u Kinu, *dhyān* je na kineskom postalo *ch'an*. Kada je *ch'an* prenešen u Japan, postao je *zen*. Ali prvobitni termin je *dhyān*. Uvijek kada je Gutei govorio o *dhyān*, o meditaciji, on bi podizao jedan prst. Jednina je *dhyān*, jedinstvo je sve što se treba postići - to je kraj.

Jedan veoma mladi učenik je počeo da ga oponaša...

Naravno, mora da je bio veoma mlad jer to čine sam djeca. Što si zreliji, to sve manje oponašaš druge; što si nezreliji, to više oponašaš. Ako i dalje oponašaš, još si nezreo, još nijesi stekao zrelost, nijesi odrastao. Šta je "odrastanje"? Ako me to pitate, ja ću vam reći: realizacija da budete svoji a ne da imitirate druge, to je značenje zrelosti. Ako pogledate unutar sebe, nećete naći tu zrelost. Vi ste oponašali druge. Neko je dobio novi automobil - odmah ga počinjete oponašati, i vi trebate novi automobil. Neko je dobio novu kuću, i vama treba nova kuća. Susjedi ti neprestano igraju po nervima. Oni nabavljaju mnoge stvari, a vi treba da ih oponašate. A kada ih imitirate, vi se ponašate nalik majmunima. Zato nemojte imitirati! Budite zreli! Imitacija vas neće nigdje odvesti. Zašto? Šta je imitacija, a šta istinsko i autentično biće?

Imitacija znači da ideal dolazi izvana, to nije vaša želja. To nije nešto što se dogodilo unutar vas, to nije vaš prirodni tok. Neko vam je dao neku ideju, i vi ste pošli za tim. Ako to ne postignete, vi ćete se osjećati bijedno jer nijeste ostvarili ideal. Ako i ostvarite to, opet ćete biti ožadeni jer to nije bio vaš ideal. Vi to nikada nijeste željeli jer se to nikada nije dogodilo unutar vašeg bića. Zato je u svijetu prisutno toliko mnogo bijede: ljudi imitiraju druge. Ako izgube, oni su ožadeni jer misle da to nijesu postigli. Ako uspiju, i tada su jadni. Zapamtite, ništa nije porazno kao uspjeh - ako je to oponašanje, ništa nije prazno kao taj uspjeh. Vi možete dospjeti do cilja poslije dugog i napornog putovanja, truda, rasipanja vremena i energije, a onda otkrijete: "Nikada nijesam želio ovo. To je bilo tude. Ja sam pozajmio nečiji ideal." Nemojte uzajmljivati ideale, to je djetinjasto.

Jedan veoma mladi učenik je počeo da ga oponaša...

Mora da je bio veoma mlad, mladić, djetinjast: on je počeo da ga oponaša.

*... i kada bi ga neko upitao šta je njegov Majstor propovijedao,
dječak bi podigao svoj kažiprst - na isti način, istim pokretom
kako je Majstor običavao da čini.*

Mora da su ljudi uživali u tome, mora da su se smijali. Dječak je bio savršeni imitator: pravio bi isti izraz lica, isti prst bi podigao, na isti način je pokušavao da gleda. On je to dobro glumio. Ali bilo koliko da ste uspješni u glumi, ostaćete i dalje nezreli. Budite istinoljubivi prema sebi čak i ako nijeste dovoljno uspješni u tome; budite istinoljubivi jer će vas vlastita istina odvesti ka vrhovnoj istini. Nečija istina ne može biti i vaša istina. Vi posjedujete sjeme unutar sebe. Samo ukoliko to sjeme isključuje i postane drvo, vi ćete moći procvjetati, moći ćete biti u ekstazi, u blagostanju. Ali ako budete slijedili druge, to sjeme će ostati mrtvo. Vi možete okupiti sve ideale svijeta i biti uspješni u tome, ali ćete se osjećati prazno jer vas ništa tude ne može ispuniti - samo će vas vaše sjeme, kada postane drvo, moći ispuniti. Vi ćete osjetiti ispunjenje samo onda kada se vaša istina rascvjeta; to nije moguće prije.

Ljudi vam mogu zahvaljivati na vašem uspjehu u oponašanju - oni to uvijek i rade. Taj dječak je sigurno bio obožavan u tom manastiru jer je to radio isto kao Majstor. On je mogao postati slavan, imitatori su slavni, ali oni ne znaju da tako čine samoubistvo. Ali i vi možete počinuti samoubistvo ako vam ljudi budu zahvalni.

Čuo sam priču o glumcu koji je umro. Njegova sahrana je okupila mnoštvo ljudi, nekoliko hiljada. Njegova supruga se udarala u prsa, plakala, kukala, vrištala. A kada je vidjela koliki je svijet došao na sahranu, rekla je kroz suze: "Da je znao da će toliki svijet doći, umro bi i prije."

Vi možete skončati samoubistvom ukoliko ste zaslužan građanin. Svi ste vi tako okončavali jer su imitatori uvijek zaslužni. Autentična osoba nije nikada zaslužna, nikada joj ne zahvaljuju jer je ona buntovna. On neće nikoga imitirati. On će reći: "Ja neću biti Buda. Neću biti Krišna ili Isus. Jedan je dovoljan! Jedan Isus je dovoljan, zašto ga oponašati?" A svaki drugi Isus, makar bio predivan, biće samo kopija prvog - neće imati nikakvu vrijednost. Zašto oponašati Isusa? A Bog vas na kraju neće pitati, zašto nijeste oponašali Isusa. On će vas upitati, zašto nijeste postali svoji.

Ja sam čuo da je jedan hasidski mistik, po imenu Madid, bio veoma siromašan. Niko nije znao ništa o njemu, ali on je bio zaista autentičan čovjek. On je umirao; neko reče: "Madide, jesi li se pomolio Bogu da te učini nalik Mojsiji?"

Madid otvori oči i reče: "Stani! Ne govori takve stvari dok umirem. Bog me neće pitati: 'Zašto nijesi postao Mojsije?' On će me upitati: 'Madid, zašto nijesi postao istinski Madid?' "

Drugi to nijesu mogli slijediti, oni to nijesu mogli shvatiti jer je to izgledalo kao uvreda Mojsija. No, to nije tako. To nije nikakva uvreda Mojsija. Mojsije je postao Mojsije, u tome je njegova ljepota. Madid treba

da postane Madid, u tome je *njegova* ljepota. Samo se ljepota može ponuditi, samo se rasvjetalo biće može ponuditi Bogu. Kako Bog može pitati ružu: "Zašto nijesi postala lotos?" Kako Bog može biti tako lud da pita ružu: "Zašto nijesi postala lotos?" Ne! On nije tako sulud kao što vi mislite. On će ruži postaviti ovakvo pitanje: "Zašto se nijesi sasvim rascvjetala? Zašto si mi došla kao pupoljak a ne kao cvijet?" Stvar je u cvjetanju. Bilo da ste lotos, ili ruža ili neki nepoznati cvijet, to ne čini nikakvu razliku. Nije stvar u tome ko ste vi. Da li ste došli pred božanska vrata kao cvijet, rascvjetani, otvoreni, ili ste došli zatvoreni...

Jedan veoma mladi učenik je počeo da ga oponaša...

Uvijek kada ideš Majstoru postoji ta mogućnost - prva mogućnost - da počneš da ga oponašaš. Zapamti, to neće biti od pomoći, to je opasno. To je samoubistvo. Shvatiti Majstora, opijati se njegovim prisustvom, okusiti njegovo prisustvo što više možete, ali nemojte postati imitator. Nemojte postati lažni.

*Gutei je čuo za to,
i kada je jednoga dana prolazio pored dječaka,
dok je ovaj to činio,
on ga zgrabi, izvuče nož, odsječe mu taj prst i baci ga.*

Izgleda da je on bio veoma težak Majstor, veoma grub, inače vam ne bi bio ni od kakve koristi. Oni su grubi jer posjeduju tako duboku milostivost. Zašto je Majstor odsjekao prst? Da je bio nešto blaži, on ne bi bio ni od kakve pomoći tom dječaku. Ponekad je potrebno učiniti nešto veoma korjenito, nešto je potrebno uraditi što ide do dubine srca. To je potrebno razumjeti.

Vi me slušate. Ako ste došli samo zbog znatiželje, moje riječi neće prodrijeti duboko do vas. Ako je vaša znatiželja samo intelektualne prirode, da saznate šta govorim, to neće ići tako duboko; nećete uopšte biti u mogućnosti da shvatite šta govorim. Ako vam život donosi mnogo patnje, ako ste ovdje zbog te patnje, da razjasnite kako da to prevazidete, tada će moje riječi prodirati duboko u vama. Ta patnja će vam dati dubinu. Patnja će vas odvesti do središta. Ako ste u ljubavi sa mnom, a ne u nekom intelektualnom odnošenju - što uopšte i nije nikakav odnos - ako ste u odnosu koji je ispunjen ljubavlju prema meni, ako ste u nekom emocionalnom dodiru sa mnom, i to će biti veoma duboko. Jer kada slušate neku osobu koju volite, vi ga slušate srcem a ne glavom. A glava je nešto najtrulije, prepuno smeća, nalik korpi za otpatke - ništa bolje. U vašoj glavi sakupljate svakojako smeće. Smeće nikada ne dolazi iz srca, ono se skuplja u glavi. U srce ulazi samo ono što je najbitnije.

Dakle, ako si ovdje kao znatiželjna osoba, iz puke znatiželje, ti ćeš me čuti, ali samo površno. To ti neće biti od neke koristi. Ako ste ovdje zato što patite - ako nijeste došli iz znatiželje, već kao osoba koja poznaje život, koja je upoznala patnju i zrelost, i ako zaista želite da se transformišete - tada ćete biti u mogućnosti da čujete iz veće dubine. Ali ta dubina se još može produbljivati. Ako ste u ljubavi sa mnom, ako imate povjerenja, tada ćete biti još otvoreniji - jer vas samo povjerenje može otvoriti; inače ćete uvijek biti uplašeni i zatvoreni. Kada ste sasvim otvoreni - vi ćete patiti, život će vam dati dubinu, moći ćete vjerovati, bićete totalno otvoreni - tada će sve ići odmah ka vašem srcu. Vi ćete moći sve pravilno čuti i više nećete nikada biti isti.

Gutei je čuo za to... Majstor uvijek sazna ko je imitator. Nema potrebe da... oni su tako obični, tako prozirni. Ja veoma dobro znam ko su imitatori ovdje. Imitator ne može obmanuti onoga koga oponaša. On može prevariti bilo koga, ali ne i onoga koga oponaša. Njegova izvještačenost je tako uočljiva. Ljudi su mi dolazili i ponavljali moje riječi, moje pokrete, i mislili su da su me obmanuli. Oni mogu varati druge; mene ne mogu prevariti jer su njihove riječi tako plitke. Vi možete ponoviti iste riječi, to nije problem: nije problem u riječima - koliko dubine unosite u te riječi, to je *ono* što proizilazi iz tvog bića. Svako se može služiti tim riječima. Vi možete pjevati cijelu GITU, ali te riječi neće biti iste kao one koje su došle od Krišne.

Vi možete znati napamet cijelu Bibliju, ali kada je te riječi izgovarao Isus, one su imale ogromnu energiju, preporučujuću snagu - jer je Isus bio u tim riječima. Iz svake riječi se njegovo biće kretalo ka vama. I vi možete koristiti te iste riječi. Na svakom hrišćanskom oltaru milioni sveštenika ponavljaju te iste riječi: Besjeda na gori... a riječi su tako plitke, i oni tako čine samo lošu uslugu. Bilo bi mnogo bolje da to ne ponavljaju, jer kada ponavljate određene riječi, one gube svoju magiju. Postaju toliko rabljene, a ljudi se iscrpljuju slušajući ih; toliko su te riječi postale otrcane da su već neupotrebljive: sami klišeji, formalnosti.

Mora da je Gutei saznao za tog dječaka koji ga je oponašao i... *kada je jednoga dana prolazio pored dječaka, dok je ovaj to činio, on ga zgrabi, izvuče nož, odsječe mu taj prst i baci ga.*

Previše okrutno! Ali taj Gutei je morao biti veoma milosrdan. Samo iz milostivosti možete biti tako okrutni. To je teško pojmljivo jer mi obično mislimo da je grubost i okrutnost tu samo onda kada nedostaje milosti. Ne - tada nećete moći shvatiti prosvijetljenju osobu. Prosvijetljena osoba neće biti gruba prema tebi ukoliko nema milostivosti - zašto bi inače brinuo? Ali on će biti grub prema tebi zato što brine, on se brine za tebe, on želi da ti pomogne. A manje od toga ne bi bilo od pomoći.

Šta se dogodilo? Kada je izvukao nož, kada je zgrabio dječakov prst, kada ga je odsjekao i bacio, šta se tada dogodilo? Kada je dječak vidio

da je Majstor izvukao nož, šta se tada moglo dogoditi? Ako bi neko iznenada krenuo na vas sa nožem, šta bi se dogodilo? - Tada bi razmišljanje stalo. Vi tada ne možete da mislite, to je tako iznenadno i novo. Stari um jednostavno zastane, ne može više da djeluje. Što se dogodilo? A niko ne bi ni pomislio da bi Gutei posegao za nožem. Možete li pomisliti da bih ja jednog dana mogao podići nož na nekog od vas? To je bilo nemoguće, nepojmljivo. A Gutej je trgnuo nož - mora da je dječak bio u šoku: razmišljanje je stalo. To je bila velika šok-terapija. Pogotovo što je dolazila od strane Guteja, skoro nemoguće! Dječak to nije mogao nikada ni sanjati... i ne samo da je izvadio nož, već mu je i odsjekao prst.

Kada je Gutei odsjekao prst, kada je prst uklonjen od ruke, što se dogodilo unutar dječaka? Po prvi put u svom životu je postao pažljiv, ostao je bez misli, pažnja je bila skoncentrisana. On nije mogao biti uspavan u takvom trenutku. Ko bi se mogao uspavati ako bi mu neko odsjekao prst? Vi ne možete tada biti pospani. Bol je bio toliko jak, patnja je bila velika, to je bilo toliko munjevito, da se dječak u trenu promijenio, preporodio. Više nije bio dijete, postao je zreo. To se može dogoditi samo u trenutku; to se ne može dogoditi u mnogim životima. Oponašanje se moralo prekinuti u trenu. Prst je samo to simbolizovao. Dječak je morao biti udaren istog trenu, a patnja je *morala* dospjeti do samog korijena njegovog bića. A to mora biti nešto sasvim novo i nepredvidljivo kako on ne bi o tome mogao stvoriti teoriju. On nije mogao o tome razmišljati, nije mogao filozofirati - jednostavno je bio šokiran. Um se nije mogao pokrenuti. On je po prvi put mogao pogledati čistim očima, bez ijedne misli preko njih. A bol je bio tako munjevit i tako dubok da je morao doprijeti da samog njegovog srca.

Zapamtite, zadovoljstvo nikada ne prodiše toliko duboko kao bol. Zadovoljstvo ne ide duboko! Ono i ne može biti duboko; priroda zadovoljstva je površna. Zato su ljudi koji uživaju u zadovoljstvu veoma površni, plitki. Vi nećete pronaći dubinu u bogatom čovjeku - veoma teško. Vi to možete naći kod prosjaka; vi možda nećete zagledati prosjaka jer mislite da on prosi - ali se nemojte previše vezati za svoje zamisli. Kada prosjak prođe pored vas, pogledajte ga! On je mnogo patio, živio je u bolu, a taj bol mu je pružio dubinu. Bogat čovjek je uvijek prazan, površan. On je živio u zadovoljstvu; zadovoljstvo ne prodiše duboko. U toj patnji, bol je tako oštar i iznenadan tako da um prestaje da se odupire, a srce biva pogodeno.

*Kada je dječak izbezumljeno pobjegao,
Gutei uzviknuo: "Stani!"*

To i ja vam uzvikujem. Ali prije toga morate biti u stanju patnje i boli, tek tada će "stani" biti značajno. Dječak je pobjegao u bolu i patnji, a

Gutej je viknuo: "Stani!". Ako se u pravom trenutku uzvikne "stani", to će duboko djelovati.

On je odmah zastao! Što se dogodilo u tom zaustavljanju? Više nije bilo bola. Ako iznenada stanete, sva pažnja će se usmjeriti ka zvuku "stani". Tijelo će ostati pozadi, vi ćete postati pažljivi. A kada ste tako pažljivi, tijelo vas neće uznemiravati, tijelo vas ne može odvrćati. Prsta više nije bilo, krv je tekla - bol je bio prisutan, ali to "stani" je svu pažnju usmjerilo ka Majstoru. Kada pažnja nije prisutna, nema ni bola. Bol ne boravi u tijelu već u pažnji. Ako ste bolesni, ako ležite u krevetu, šta tada radite? Vi neprestano ukazujete pažnju svojoj bolesti, vi to pothranjujete. Nešto se treba uraditi na tome jer je to postao veliki problem svuda u svijetu.

Uvijek kada se razbolite, ljekari vam preporučuju: "Ležite u krevet i odmarajte se!" Ali šta ćete raditi dok se odmarate? Vi ćete obraćati pažnju na bol, a tako ćete to pothranjivati, pažnja to pothranjuje. Tada ćete neprestano da mislite o tome; to će vam postati mantra, unutamje bakanje: "Ja sam bolestan, bolestan sam. Ovo ne smijem, ono ne smijem; to je loše za moje zdravlje." Jadikovanja - ti neprestano promatraš svoje tijelo i pokušavaš da odgonetneš što je loše. A to postaje loša navika, umnožava se, postaje veoma patološka stvar! A to može produžiti i samu bolest. Tako ćete postati hipnotisani tom bolešću. Previše pažnje se poklanja bolesti, tako postajete žrtva hipnoze. Ako neprestano gundate o nečemu, to postaje začarani krug: gundate, tako to prizivate, jer svako gundanje o nečemu znači da mu ukazujete pažnju, ponovo mu dajete priliku. To postaje stvar ponavljanja.

Što se dogodilo, to sam čuo - mnogo puta se to već događalo: osoba je bila bolesna, paralisana; petnaest godina nije mogao da hoda. Jedne noći je iznenada kuću zahvatio požar. Vatra se brzo širila, cijela kuća je gorela, svi su istrčali van. Bolesnik je zaboravio da je paralisana, pa je i on istrčao vani. Tek kada je izašao iz kuće, i kada je porodica vidjela da on hoda, da je sam izašao, povikali su: "Ali ti si paralisana", istog trenutka je pao. Što se tada dogodilo? U trenutku iznenadnog događanja - kuća je bila u požaru - čovjek je na trenutak zaboravio da je paralisana. Ako možete zaboraviti svoju bolest, bolest će nestati prije no što ijedan lijek može pomoći. Ako je ne možete zaboraviti, ako neprestano gundate o tome, vi se tada igrate sa svojom ranom. Što se više igrate ranom, bol sve dublje prodiše.

Što se dogodilo kada je Gutei viknuo: "Stani!?" Dječak je pogledao Guteja, urlanje je prestalo, bol je nestao, isto kao da prst i nije otkinut.

Dječak zastade, okrenu se i kroz suze pogleda svog Majstora.

Oči su bile prepune suza, on je urlao, plakao i zapomagao. Tada je stao! Bol je u trenu iščezao, ali suze nisu mogle tako brzo nestati - one si i dalje bile tu.

*Gutei je podigao svoj kažiprst.
Dječak krenu da uzdigne svoj prst,
i kada otkri da ga više nema,
on se pokloni.*

U tom istom trenutku se prosvijetli.

Gutei je podigao svoj kažiprst - jedan veoma moćan trenutak svjesnosti, veoma moćno sredstvo, u situaciji koju je proizveo Majstor. Um više nije bio prisutan, bol je nestao, zato što je pažnja bila pozvana negdje drugdje... isto kao da dječak nije mogao ni da diše u tom trenu. "Stani!" - i disanje je zastalo, i razmišljanje je stalo, a on je zaboravio da nema prsta. Upravo usled stare navike, kada je Majstor podigao svoj prst, i on je podigao njegov - kojega nije bilo tu. To je pokazalo da je on sasvim zaboravio što se dogodilo. U tom trenutku on nije bio u svom tijelu; inače, kako bi mogao zaboraviti sve to? - bol, da mu je prst otkinut, da krvvari, da su mu oči prepune suza i da je upravo trenutak prije toga urlao od bola. To "Stani!" je prouzrokovalo čudo.

*Dječak zastade, okrenu se i kroz suze pogleda svog Majstora.
Gutei je podigao svoj kažiprst.*

Upravo iz stare navike, uvijek kada bi Majstor podučavao svoje učenike o zenu, i on bi podizao svoj prst. On bi stao pored stolice ili iza Majstorovih leđa, i kada bi Majstor podigao svoj prst, i on bi učinio to isto. To je postalo automatska radnja. Tijelo je jedan automat, to je mehanizam, mehanička stvar.

*Dječak krenu da uzdigne svoj prst,
i kada otkri da ga više nema - on je tada pogledao, a prsta nije
bilo - on se pokloni.*

Što se dogodilo? Zašto se on poklonio sa zahvalnošću? Zato što je po prvi put otkrio da nije tijelo. On je bio pažnja a ne tijelo; *svijest*, a ne tijelo; *svjesnost*, a ne tijelo! Prst nije bio tu, bol je nestao, više nije urlao. Misli se nijesu motale oko rane, on više uopšte nije gundao zbog toga. On više nije bio tijelo; nije bio tjelesan. On je jednostavno bio van svog tijela. Po prvi put je otkrio da je duša, svijest - tijelo je bilo samo kuća.

Vi nijeste tijelo; vi ste u tome, ali nijeste tijelo. Ako bi vaša pažnja mogla dospjeti do te granice, vi biste otkrili da nijeste tijelo. A kada jednom razotkrijete da nijeste tijelo, znaćete da ste besmrtni. Ko vam onda može odsjeći prst? Kako neko može biti nasilan prema vama? Niko vas tada ne može uništiti. Zato je on kleknuo pred Majstora sa dubokom zahvalnošću i poklonio mu se, govoreći: "Vi ste mi dali ovu mogućnost spoznaje svog najdubljeg bića koje je besmrtno."

U tom istom trenutku se prosvijetli.

Što je prosvjetljenje? Dospijeće do poimanja, dospijeće do realizacije da nijeste tijelo. Vi ste svjetlost unutar sebe, nijeste svijeća već plamen. Vi nijeste ni tijelo ni um. Um pripada tijelu, um ne ide dalje od tijela, on je dio tijela - suptilniji, znatno profinjeniji, ali je i dalje dio tijela. I um je atomičan kao i tijelo. A vi nijeste ni tijelo ni um - tada saznajete ko ste. Spozati ko smo, to je prosvjetljenje.

Kada je Gutei otkinuo prst svom učeniku, vedro za vodu, onaj stari krčag je pao, razbio se, voda je istekla - nema vode, nema mjeseca! Učenik se tako prosvijetlio. Ali Gutei je morao da čeka pravi trenutak. Mnogo godina je taj mladi čovjek to činio - on je čekao, čekao. Vi ne možete uslovljavati pravi trenutak; on dolazi kada treba da dode. Vi rastete ka tome, stasavate u tom pravcu, a Majstor čeka. Kada to dode, kada je tu, sve može biti povod, *bilo šta*. Čak i uzvik: "Stani!", i stari krčag je razbijen. Iznenada je odsjaj nestao jer više nije bilo vode u njemu. Vi gledate u pravi mjesec, vi ste prosvijetljeni.

Prosvjetljenje znači da ste razotkrijeli ko ste.

ZAŠTO SE NE POVUČE

*Tokusan je studirao zen kod Rjutana.
Jedne noći Tokusan dode Rjutanu
i postavi mu mnogo pitanja.*

*Učitelj reče:
"Noć donosi starost -
zašto se ne povučeš?"*

*Tokusan se pokloni,
a kada je pomjerio zastor na vratima
da izađe van,
primijetio je:
"Napolju je veoma mračno."*

*Rjutan ponudi Tokusanu svijeću
kako bi pronašao put,
ali kada je Tokusan preuzeo svijeću,
Rjutan dunu i ugasi je.*

*U tom trenutku
Tokusanov um se otvori.*



*Tokusan je studirao zen kod Rjutana.
Jedne noći Tokusan dode Rjutanu
i postavi mu mnogo pitanja.*

Prvo što treba shvatiti: zen se ne može studirati. To je nemoguće. Vi možete biti u tome, ali ga ne možete učiti - jer zen ili *dhyāna* nije predmet učenja, to je način života; sve ovisi o tome kako vi živite. Vi to ne možete postići pomoću spisa, to ne možete ni od koga dobiti. Niko vas tome ne može naučiti, to nije za učenje. To nije znanje koje se prenosi sa jednog na drugog. To je način življenja. Vi možete sebi priuštiti da se krećete kroz to, možete proticati, možete biti osjetljivi, otvoreni prema tome - to je sve što neko može da radi kod Majstora. Vi ne možete to studirati, možete samo dopustiti da budete zaraženi time. To je nalik zarazi: ako ste ranjivi, vi ćete to zakačiti. Dovoljno je da samo živite sa Majstorom: otvoreni, bez borbe, samo biti uz Majstora, postoje trenuci kada ste stišani... vi to možete naučiti.

Ova priča kaže: *Tokusan je studirao zen kod Rjutana...* Tu je pogriješio. Nijedan univerzitet vam ne može pružiti kurs religije. Oni vam to nude, ali to što oni podučavaju uopšte nije religija. To može biti istorija religije - a to nije religija. To mogu biti religiozne filozofije - a to nije religija. Oni vam mogu pomoći u učenju Kurana, Biblije ili Gite, ali to nije religija. Oni vam mogu pričati o Isusu, Budi, Krišni, vi ćete tako naučiti mnogo toga, ali ćete propustiti pravi smisao, osnovu. Zato je prvo što treba razumjeti: niko vam ne može objasniti što je zen, što je *dhyāna*. Vi to možete naučiti, ali vas niko tome ne može podučiti. Ja sam neprestano napominjao da postoje učenici ali ne i Majstori - jer Majstor ne može učiniti ništa afirmativno, direktno. On vam to ne može dati, ne može vas tome naučiti. Šta on može učiniti? Ako vas može naučiti, on je to već uradio; tada bi jedan Buda bio dovoljan da prosvijetli cio svijet. Ali mnoge Bude su do sada

bitisale, a svijet je ostao kakav jeste. Ništa se ne može uraditi neposredno. Stvar je tako suptilna, tako prefinjena, delikatna, ako bi pokušao da je preneseš na nekoga, u tom samom procesu prenošenja, ona bi umrla.

Čuo sam: hišćanski sveštenik je poslao jednom prijatelju na poklon Bibliju - napravio je jedan divan paketić. Kada je otišao je na poštu, službenik ga kroz šalter upita: "Ima li tu nešto lomljivo?"

Sveštenik se nasmija i odgovori: "Da, Deset zapovijesti."

Religija je veoma delikatna, tako krhka, nijedan paket je ne može zaštititi. Onog trenutka kada je preneseš, ona je već mrtva. Ona živi u unutarnjem životu. Ona živi u Budi, u Majstoru. On ti to ne može dati, ali se ti možeš otvoriti za to. To je nalik izlasku sunca ujutro; sunce ne može dati život cvijetu - ne! Ali se cvijet otvara ka njemu, bogati se vlastitim otvaranjem. Ako bi cvijet ostao zatvoren, sunce ne bi moglo ništa da uradi. Sunce ne kuca na vata, ne dostavlja svjetlost na adresu, ne može dostaviti vitalnost i život - ne! Sunce će proći neprimijećeno. Buda je došao - ja sam ovdje sa vama, vi se možete otvoriti. Ali ako vi ostanete zatvoreni, ništa se ne može dogoditi. Dakle, to je do vas; to sasvim ovisi o *vama* da li ćete to naučiti ili nećete - a to nije studiranje.

Studije su mrtva stvar, intelektualna. Spoznavanje je živo: to ne dolazi iz glave, to je iz srca. Vi to učite iz srca, a studirate iz glave. Kada studirate, postajete učen čovjek. Pođite da pogledate velike naučnike; svi univerziteti su prepuni njih, nigdje nećete naći tako umrtvljene ljude. Oni su skoro u grobu - već su ušli u raku! Oni nijesu nikada živjeli; oni su previše opsjednuti riječima, promašili su život. Oni mogu i da pričaju o ljubavi, ali oni nijesu nikada voljeli. Oni ne mogu to sebi priuštiti - to je veoma rizično za njih; a oni su veoma učenici da ne mogu preduzeti jedan tako opasan korak. Oni mogu pričati o meditaciji, čitati o njoj, ali je nikada neće uraditi. To je opasno. Ništa ne može biti opasnije od toga; a naučnici su oduvijek tragali za sigurnošću: sigurnost u riječima, sigurnost u doktrinama, svuda sigurnost. On nije kockar, ne može založiti svoj život. Sve dok ne rizikuješ svoj život, ništa ne možeš naučiti.

Ovo učenje je od srca, to je nalik ljubavi. Zato je Isus često ponavljao da je Bog ljubav. To ne znači, onako kako to hrišćani shvataju ili ne shvataju, da je Bog voljenje. Ne! To ne znači da Bog voli. To samo znači: ako želite da dospijete do Boga, metod je isti kao kada hoćete da uđete u neku ljubav. "Bog je ljubav" znači: isti put koji te vodi do hrama ljubavi, vodi te i do božjeg hrama. To samo ukazuje na stazu; to vas vodi kroz srce, a ne posredstvom glave.

Tokusan je studirao zen kod Rjutana - Tu je on pogriješio. Pogriješio je još na prvom koraku; a kada je prvi korak pogrešan, sve što slijedi biće loše. Uvijek se prisjeti da načiniš prvi korak ispravno. Ako prvi korak bude dobar, pola putovanja je već obavljeno, skoro ste stigli. Jer ako je prvi korak ispravan, sve što slijedi će automatski doći; vi ćete stići do

cilja. Zato nemojte ići kod Majstora da biste studirali, idite da naučite. Ako odete da studirate, Majstor će vas podučavati, ali ona najbitnija stvar se ne može podučiti - idite da učite. A koja je razlika u tome? Mnoge su tu razlike: kada odete na studije, vi želite više znanja; kada odete da učite, vi želite više bitisanja - to nije znanje.

Kada učite, vaše biće raste. Kada studirate, vaše pamćenje raste. Kada studirate, saznajete sve više i više; kada učite, vi bivate sve viši i viši - a to su sasvim različite stvari. Čovjek može posjedovati ogromnu memoriju, može znati mnogo, a duboko u svom biću ostati potpuni prosjak, siromak, bez igdje ičega. On može sebe obmanjivati da mnogo zna, ali to znanje neće pomoći - sve dok ne *budete*. Znanje je izlišno! Samo *biti* može pomoći. Ako umirete, što će poći sa vama? Da li će poći vaše znanje ili vaše biće? Šta će biti od pomoći? Što će biti most? Što možete sa sobom ponijeti na onu drugu stranu? Znanje? Mozak će otati jer je dio tijela. Samo će biće preći preko. Vi nijeste nikada to osmotrili; to je ostalo siromašno, gladno - to nikada nijeste nahranili.

Učenje je od bića, a znanje je samo iz sjećanja, iz uma. Univerziteti vam mogu dati znanje, učitelji vam mogu pružiti znanje, ali samo prosvijetljena osoba vas može prihvatiti, pustiti, može vam pomoći - a to je posredna pomoć - da se više razvijete kao biće. Vi možete primiti tu pomoć, ali konačni rezultat ovisi o vama. Ako odete da studirate, promašili ste prvu stepenicu. A taj prvi korak je veoma važan, jer prvi korak eventualno može biti i posljednji. Sjeme je veoma važno: sjeme je samo polazište, a može postati i drvo. Možda će biti potrebno mnogo godina da procvjeta, ali ako ste posijali loše sjeme, ni milioni života neće biti od pomoći. Tokusan je od samog početka griješio - on je studirao. Studirajući, on se više vezivao za knjige nego za Majstora. Kakve li ludosti! Majstor je živ, a vi ste opčinjeni spisima. Svuda nakolo su dijamanti, a vi sakupljate crvene kamenčiće, šarene oblutke. Dok je Majstor živ, vi ste opčinjeni mrtvim riječima.

*Jedne noći Tokusan dode Rjutanu
i postavi mu mnogo pitanja.*

Čovjek koji je sa Majstorom zbog studiranja, uvijek je prepun pitanja - jer je to način studiranja. Vi morate da postavite pitanje da biste dobili odgovor, tako sakupljate odgovore i stičete znanje. Čovjek kome nije stalo do studiranja već do učenja ima samo jedno pitanje, ne mnoga. Zapamti: na mnoga pitanja se ne može odgovoriti, samo se na jedno pitanje može dati odgovor. Na mnoga se ne može odgovoriti jer ako si tip čovjeka koji postavlja mnoga pitanja, svaki odgovor koji ti se pruži će samo prouzrokovati još mnogo drugih pitanja - ništa drugo. Svako razrješenje će dati još mnogo drugih problema.

Vi dodate meni sa pitanjem: "Ko je stvorio ovaj svijet?" Ja vam kažem: "Bog", a vi potom postavite pitanje o Bogu: "Ko je taj Bog? Zašto je stvorio ovaj svijet?" A ako ja kažem: "Zato i zato", onda ćete pitati... Svako pitanje će stvoriti još puno drugih pitanja. Ali ako imate samo jedno pitanje... to je malo teže. Samo veoma mudar čovjek može postaviti samo jedno pitanje. Kada dospijete do jednog pitanja, već ste sazreli - jer mnoga pitanja pokazuju da ste znatiželjni; jedno pitanje ukazuje da je vaše biće dospjelo do zaključka. Sada je sve to na granici: ako se odgovori na to pitanje, na sva pitanja će biti odgovoreno. To je pitanje života i smrti.

Postavljati jedno pitanje znači da ste postigli jedinstven stav. Pitati jedno, znači da ste se već sjedinili. A kada ste u jedinstvu, odgovor vam se može dati; inače, u protivnom, za to još nećete biti spremni. Nijedan Majstor neće gubiti vrijeme i energiju na vama ukoliko budete postavljali mnogo pitanja. Postavite jedno pitanje! Prvo otkrijte koje je to jedno pitanje, koje je značajno pitanje. Nemojte se kretati po periferiji, budite u centru. Na periferiji će biti mnoga toga što treba pitati, ali u centru postoji samo jedno pitanje. A kada se krećete po periferiji, krećete se u krug; jedno pitanje će voditi ka drugom, i tako dalje - a to je beskonačno. Ali u središtu postoji samo jedno pitanje.

Takvo pitanje se može razjasniti i bez odgovora: ako ste dospjeli do jednog pitanja, Majstor će vas pogledati i dati vam odgovor. Majstor vas može dotaći, i tako dati odgovor. Kada ste jednoga stava, vi ste nabijeni životnom energijom, vaš plamen života gori veoma jako, um vam je čist - nije ispunjen oblacima, mnoštvom oblaka, samo jedno sunce sija na vedrom nebu - vi ste tako nezamagljeni, nenaoblaćeni, vedri, sve je sasvim čisto, jasno, jedan pogled može djelovati, jedan dodir može biti dovoljan. Ali ukoliko ste ispunjeni mnogim pitanjima, čak i ako vas Majstor udara odgovorima, ništa se neće dogoditi.

*Jedne noći Tokusan dode Rjutanu
i postavi mu mnogo pitanja.*

Ove zen priče su predivne, svaka njihova riječ je značajna. *Jedne noći* - a ne ujutro već po mraku. Ujutro vi postavljate jedno pitanje, uveče dolazite sa mnogim pitanjima. Ujutro ste bistri, svjež, odmorni, uveče ste umorni, stari, teški. Ako dodate uveče znači da ste mračni, znači da dolazite pipajući u mraku. Čak i ako dodeš do vrata, nećeš biti u mogućnosti da ih vidiš. Ako ti se i odgovori, nećeš moći shvatiti. Um je mrak duše, on je noć duše. Ali vi vjerujete previše umu, a on ti ne daje ništa osim prazna obećanja. On samo daje obećanja, u tome je veoma efikasan - i nastavlja sa obećanjima.

Čuo sam: Jednom se Mula Nasrudin vratio veoma kasno kući. Zakucao je na vrata, a žena je upitala: "Nasrudine, koja je ura?"

Nasrudin odgovori veoma ubjedljivo: "Veoma je rano, tek je jedanaest i petnaest."

Supruga će na to: "Nemoj da me lažeš. Upravo sam pogledala budilnik. Nije jedanaest i petnaest već tri i petnaest. Cijela noć je prošla."

Nasrudin reče: "Čekaj malo! Ti vjeruješ jednom jeftinom starom satu a ne svom voljenom suprugu? Kakav je ovo brak? I kakva si ti žena?"

Vi uvijek vjerujete jeftinom starom umu koji ste dobavili iz jedne stare, oronule prodavnice umova - ni to nije vaše, takode. To je prošlo kroz mnoge ruke već hiljadu puta. Što ima novog u vašem umu? Sve je staro, rabljeno. Što je svježije u vašem umu? Što ima od prvobitnog kvaliteta? Sve je naslijedeno, posuđeno. A kada čovjek kupuje neki veoma statni automobil, on se milion puta premišlja hoće li ga kupiti ili ne. Vi nikada ne razmišljate o umu koji je bio korišćen već mnogo puta; svaka vaša misao je naslijedena, stara, prašnjava. Mnogi su je do tada odbacili. Ali vi i dalje vjerujete u to jer je vaš um naučio mnoge trikove; jedan od njih je kako obećavati. On i dalje obećava: "Daću vam sve. Vama treba Bog? Daću vam ga, samo sačekajte. Uradite što vam budem rekao. Učinite napor i čekajte, molite se, i bićete nagrađeni." To uvijek oklijeva. odugovlači, govori vam: "Sjutra će se to dogoditi" - a to sjutra nikada da dode. Sjutra ne može ni doći; sve što dolazi je danas, a sve što um može da uradi je da to prenese za sjutra. Ono vam obećava - u budućnosti. Bilo da je u pitanju nebo ili Bog, *moksha*, *nirvana* - on ti uvijek obećava "u budućnosti".

Meditacija ili zen vam nikada neće ništa obećati. Oni vam mogu dati samo ovdje i sada. Um je odlagač, on uvijek kaže: "Sjutra će se to dogoditi, to će se postepeno događati, malo po malo. Nemojte se žuriti, ništa se neće dogoditi upravo sada." Um kaže: "Vrijeme je potrebno. Put je dug. Mnogo toga treba da se uradi, a prije no se to uradi, kako možete tamo dospjeti?" Um uvijek dijeli kraj i početak. U stvarnosti ne postoji podjela. Svaki korak je cilj, a svaki trenutak je *nirvana*. Sadašnjost je sve što bitiš. Budućnost je najiluzornija stvar: to je tvorevina uma. Ali vi vjerujete umu, a on je zaista divan: vi se čak i ne obeshrabrujete!

Čuo sam ... Jedan čovjek je kupio stara korištena kola. Poslije dvije nedjelje je došao u istu prodavnicu i upitao prodavca: "Jeste li mi vi prodali ovaj automobil?" "Da", reče trgovac malo uplašeno i obazrivo jer je znao kakav je automobil prodao. Kupac mu na to reče: "Onda mi ponovo ispričaj istu priču koju si mi rekao prije no što si me ubijedio da kupim ovaj auto - ja sam postao tako obeshrabren. Ohrabri me malo; ja ću ovdje dolaziti često da se ohrabrim."

Vi se čak nijeste ni obeshrabrili kada je um u pitanju. Vi ga i dalje slušate. A um je mračan, mračni dio vašeg bića gdje svjetlost ne dopire. To je mrkla noć. Zato je u redu: *Jedne noći Tokusan dode Rjutanu i postavi mu mnogo pitanja. Učitelj reče...*

On mu nije odgovorio. On nije odgovorio ni na jedno pitanje. On je samo saslušao pitanje i: *Učitelj reče: "Noć donosi starost - zašto se ne povučete?"* Pogledajte! Bilo je postavljeno mnogo pitanja, a učitelj je samo rekao: "Noć je sve starija, sve se više mrači. ti ulaziš u sve dublji i dublji dio svog uma. Noć donosi starost - zašto se ne povučete?" To je bio jedini odgovor na sva ta pitanja: *"Zašto se ne povučete?"*

Vi ste i pitanje i pitalac. Vi - ego, um - vi ste ta bolest. Zašto se ne povučete? Mnoga su pitanja postavljena - samo jedan odgovor je dat; a ni to se ne može shvatiti. Osoba koja postavlja mnogo pitanja ne može razumjeti jedan odgovor. Njegov um ne prima ništa što podrazumijeva jedno. On može shvatiti samo mnogo. "Mnogo" je uvijek spolja, jedno je uvijek unutra - to je zato što je centar uvijek u središtu, unutra, a periferija je spolja.

Majstor je rekao jednu od najljepših stvari: *"Noć donosi starost - zašto se ne povučete?"* Vrijeme je da se povučete na počinak." To izgleda nevažno. On je odgovorio na pitanja... On jeste odgovorio jer je rekao: "Molim te, povuci se." Ako ste prisutni, pitanja će nadolaziti. Pitanja dolaze iz uma kao što lišće raste na drvetu. Vi zalivate to drvo, lišće lista još više. Naravno, staro lišće će otpadati, a novo lišće će se pojavljivati. Zato Majstor može odgovoriti da će staro proći, a da će novo doći; i to će se ponovo promijeniti. Novo pitanje je još gore zbog starog pitanja koje je još tu - vi ste već time ispunjeni. Vi to prvo morate izbaciti. Već dugo živite sa time.

Novo pitanje je nalik novoj supruzi - vi ste ponovo zaljubljeni; ponovo započinje romansa; ponovo se ukazuje poezija i ponovo sve biva besmislica. Nove misli su opasnije od starih jer si već bio ispunjen starim, već ti je toga previše, želiš da se toga lišiš. Zato Buda ili Rjutan ili osoba slična njima nikada nije odgovarala na vaša pitanja. Oni nijesu željeli da pružaju novu podršku vašem umu. Nijesu htjeli da daju novu zamjenu starim navikama.

Buda je obično govorio: "Nemoj pitati ako želiš da ti se odgovori. Kada ne pitaš, ja ću ti odgovoriti. Ako pitaš, vrata će biti zatvorena." Buda je nalagao novopridošlim: "Godinu dana budite sa mnom bez da me išta pitate. Ako budete pitali, neću vam dopustiti da ostanete uz mene, moraćete otići. Godinu dana morate biti u tišini." Vi i ne morate postavljati pitanja direktno - Buda to zna - čak i ako budete sebi postavljali pitanja, i to će znati.

Jednoga dana se dogodilo da je Mahakašjap sjedio u tišini, ništa nije pitao. On je bio Budin veliki učenik. Došao je kod njega tek prije nekoliko mjeseci. Buda mu je rekao da ne pita ništa, da godinu dana ostane

u tišini. Sjedilo je tu i nekoliko drugih učenika. Iznenada Buda upita: "Mahakašjap, pitao si nešto?"

Na to Mahakašjap odgovori: "Uopšte nijesam ništa rekao." A i drugi su potvrdili: "On zaista ništa nije rekao."

Buda reče: "Pogledaj unutar sebe. Pitao si. Prekršio si obećanje."

Mahakašjap pogleda unutar sebe, kleknu i reče: "Oprosti! - on je pitao."

On nije pitao tako da vi možete čuti, ali duboko u njemu je bilo pitanje. Čak i ako vi ne pitate, ako um postavlja to pitanje, i vi pitate, takode, jer je misao jedna veoma suptilna radnja. Ona će prije ili kasnije postati vidljiva. Mjehurić je prisutan, on će isplivati na površinu. Vi to možete potiskivati, ali ne možete prevariti Buda.

Kada vam se dopušta da postavite pitanje? Onda kada više nema pitanja. To izgleda paradoksalno: ako nema pitanja, što ćete onda pitati? Samo tada vi postavljate jedno pitanje, a njega nema potrebe da verbalizujete. Cijelo vaše biće će postati to jedno pitanje, jedno traganje, jedno istraživanje. Tada će cijelo vaše biće biti istraživač. I kada tako stanete pred Buda sa svojim bićem koje je ispunjeno potrebom za traganjem, koje je žedno, koje posjeduje duboku glad, toliko duboku da iščezavate, da je samo glad prisutna - tada će vas Buda nahraniti, tada će vam biti dat odgovor. U protivnom, bilo što da vam Buda bude kazao izgledaće nevažno - a ove zen priče su veoma nebitne. Postoje milioni zen priča koje su apsolutno irelevantne. Vi pitate o A, a Majstor govori o Z - nema nikakve veze! Mi i ne znamo koja je pitanja Tokusan postavio. Mi znamo samo jednu stvar: učitelj, Majstor mu nije uzvratilo. On je samo rekao: *"Tokusan, noć donosi starost - zašto se ne povučete?"* To je sve što predstavlja zen. To je sve što zen može biti - *povući se!*

Zar nijeste dovoljno umorni od uma? Onda se povucite! Zar vam um nije počinio dovoljno nevolja? Zar nije stvorio dovoljno haosa u vašem životu? Zašto se vezujete za njega? Kakva nada, kakva obećanja su vas vezali za to? On vas je neprestano obmanjivao. Govorio vam je: "U tom cilju, u vašem posjedu, u vašoj kući, automobilu, u vašoj ženi, u bogastvu, u tome je sve." I vi ste kretali za time, a kada ste to postigli, vidjeli ste da u tome nema ničega sem frustracije. Svako iščekivanje vas vodi do frustracije. Svaka težnja na kraju biva jedan posao, okončava se tugom. A taj um vam je stalno nešto obećavao - no, nijedno obećanje nije ispunio, ali vi mu nikada nijeste uzvratili: "Ti prevarantu, prestani već jednom!" Vi se plašite da to uradite.

Jednom se dogodilo: Mula Nasrudin je izlazio iz seoske kafane kada ga je ugledao novi sveštenik koji je tuda prolazio. On mu reče: "Nasrudine, šta to vidim? Vi ste religiozan čovjek a izlazite odatle. Sine moj,

piće je davalja rabota. Kada te davo ponovo bude pozvao, odbij ga! Zašto ga ne odbiješ?

Nasrudin mu odgovori: "Prečasn, ja bih ga odbio, ali se bojim da će se uvrijediti i da me neće pozvati drugi put."

U tome je problem. Ti bi želio da se oslobodiš ovog uma. On vam nije ispunio ništa što vam je obećao, ali se bojite - on se može uvrijediti i više vam nikada ne ponuditi obećanje. Tada ...? Vi ne možete da živite bez obećanja, ne možete da živite bez nade - to je takav mehanizam. Dok ne postanete spremni da živite bez nade, ne možete postati religiozni. Čak ni vaše takozvane religije nijesu ništa drugo do nade koje je izumio um. Jeste li spremni da živite bez nade? Jeste li spremni da živite bez budućnosti? Tada vam neće biti potrebno da se povučete na odmor - um će se sam povući. Tada više niste vezani za um. Ali vi se plašite - um se može uvrijediti. A um je davo, i možda vam to neće ponovo ponuditi, šta ćete onda raditi?

Ljudi mi dolaze misleći da je njihovo traganje religiozno - to traganje je i dalje mentalne prirode. Oni se i dalje kreću mračnim dolinama uma, oni i dalje slušaju um, oni se nadaju. Oni se nadaju u novac, i gube. Nadu im daje seks - i tu gube. Oni su se nadali na mnogo različitih načina, i uvijek su gubili. Sada im nadu daje meditacija, polažu nadu i u Majstora - ali nadanje je i dalje prisutno. Zapamtite dobro: ako polažete nadu u mene, izgubićete me. Ja ne mogu ispuniti vaše nade. Zašto se ne lišite nadanja? Zašto se nadate? Šta je u temelju toga? Nespokoјstvo postaje nada; to je prerusavanje. Pošto ste veoma nespokoјni, nesretni, treba vam makar malo nade za budućnost. Ta nada će vam pomoći da idete dalje. Na taj način možete da podnesete takvu sadašnjost; pomoću nade možete da podnesete sadašnjost - nada je anestezija. Sadašnjost je bijedna, bolna; nada je alkohol, droga, ona vas čini dovoljno nesvjesnim kako biste mogli da podnesete takvu sadašnjost.

Nadanje znači da ste sada i ovdje nespokoјni, nezadovoljni. Da li ste ikada zagledali u taj fenomen? Kao prvo, zašto ste sada nezadovoljni? Zašto? Vi ste nezadovoljni sadašnjim trenutkom zato što ste u prošlosti živjeli u nadi. Ovo sada, današnji dan, je za vas juče bila neka sjutrašnjica. Juče ste živjeli u nadi za ovo danas jer je ono bilo "možda sjutra". Pošto sada ta nada nije ispunjena, vi ste ojađeni, frustrirani. Da biste sakrili taj jad, kako bi vam nekako prošao ovaj dan, vi ponovo ulažete nadu u sjutra. Tako zapadate u kolotečinu, a iz toga je veoma teško izaći. Sjutra će se isto dogoditi: bićete frustrirani jer um može da obeća ali nikada ne ispunjava dato obećanje. Inače, tada ne bi bilo potrebe da meditirate; onda je Buda bio lud što je meditirao.

Ako vas um može ispuniti, onda su meditant budale, sve prosvjetljene osobe su onda budale. Um vas *ne može* ispuniti; kada oni budu shvatili cio mehanizam, i cijelu bijedu toga... Ovo je mehanizam: juče

ti je um obećao da će ti nešto sjutra pokloniti. To sjutra je došlo, sada je to sjutra, a um ti još ništa nije dostavio - ti si u bijedi, vaše iščekivanje je postalo frustracija. Sada um kaže: "Sjutra ću ti to dostaviti." Um ponovo obećava; koja je to glupost da ponovo poslušaj taj um. Sjutra će taj isti mehanizam to ponoviti - to je začarani krug.

Vi slušate um i postajete ojađeni - inače bi ovo danas za vas bio raj! Ne postoji drugog raja; ovo sada je *nirvana*. Ako ne biste slušali um... samo ne slušajte um, i nećete biti nesretni; bijeda ne može bitisati bez iščekivanja i bez nade. A kada bijeda opstaje, treba am još više nade da biste je sakrili, da biste nekako preživjeli. Treba živjeti oslobođen nade - tada ste ispravan čovjek, tada ste se povukli.

Te riječi su prelijepe! Majstor kaže: "*Noć donosi starost - zašto se ne povučeš? Zar nijesi dovoljno dobio od ove noći? Zar već nijesi dovoljno čuo od ovog uma? Iskoči iz toga! Nemoj to više slušati. Povuci se!*" Ali Tokusan je pogrešno shvatio: čovjek koji je prepun pitanja ne može razumjeti odgovor. Zato što je bio milostiv, Rjutan mu je odgovorio, ali učenik je to pogrešno shvatio - učenici uvijek pogrešno shvataju. Što je on mislio? On uopšte i nije mislio na noć - Majstori nikada ne govore o spoljašnjim pojmovima, oni uvijek govore samo o unutarnjim stvarima. Majstor je govorio o mračnoj noći unutar njega, a učenik je pomislio: "Da, noć biva starija." On je pogledao van, pogledao je na periferiju. Majstor je govorio o središtu. On je koristio unutarnji jezik, a učenik je to razumio kao uobičajeni jezik. A jezik nutrine se ne može prevesti na jezik spoljašnjosti. Ne, nema načina da se to prevede. Bilo da to razumijete ili ne - nema načina da vam se to prevede.

Hindu se može prevesti na engleski jezik, engleski se može prevesti na kineski - ali religija ne može biti prevedena ni na jedan od jezika. Unutarnje se ne može prevesti na spoljašnje. Zašto se kineski može prevesti na engleski? Zato što su oba vani, oba bitišu na periferiji.

"*Zašto se ne povučeš?*" reče Majstor.

Tokusan se pokloni, a kada je pomjerio zastor na vratima da izide van,

primijetio je:

"Napolju je veoma mračno."

On je razumio. On je pomislio da je razumio. Krenuo je: "Da, previše je kasno, i noć biva sve mračnija i starija, vrijeme je da se ode na spavanje." Ali to što je Majstor mislio, on je i rekao: "Vrijeme je da se probudite!" Povuci se znači... za čovjeka koji poznaje nutrinu, povuci se znači da je vrijeme da se izade iz sna, iz uma, jer je um pospanost! Možda ste i čuli za bolest pospanosti? Um je ta bolest, to je duboka uspavanost. Sve dok zaista ne budete budni, on vam neće dopustiti da se probudite; krećete se

u dubokoj hipnozi, u somnambulizmu. Vi razmišljate nalik mehanizmu, automatizovanom mehanizmu. Vi ste nalik nekom automatu: jedete, govorite, obavljate poslove, uspješni ste, ali nemojte pomišljati da ste budni. Vi još niste budni.

Postoje mnoge vrste spavanja: ponekad spavate sa zatvorenim očima, a ponekada sa otvorenim; nekada spavate u krevetu, nekada u hrama, na ulici, a nekada i na poslu. Ponekada spavate dok nešto radite, ponekada spavate dok ništa ne radite. Nekada sanjate dok spavate, nekada mislite dok spavate - ali vi stalno spavate. Ujutro kada se probudite, vi niste budni. Ujutro nastavljate sa nekom novom vrstom spavanja otvorenih očiju - snovi plove, misli teku, a vi obavljate ritual. Budenje nije potrebno za dnevne rituale, zato niko ne želi da mu se događaju nove stvari svakog dana. Ako se događaju nove stvari, vi se tada morate probuditi, prenuti iz tog sna; sa starim navikama, sa starim pojavama, vi se možete kretati i dok spavate, u tome nema problema. U sedamdesetogodišnjem životnom vijeku, ako ste bili budni i sedam trenutaka, to je previše. Kada se Gautami Sidarta probudio, mi smo ga nazvali Buda, probudeni. To je jedan zaista rijedak fenomen - biti budan.

Majstor misli: "Povuci se iz uma kako bi mogao biti budan." A učenik je shvatio: "U redu, veoma je mračno napolje, sada moram da idem da spavam. Moram se povući." Ovako se u umu učenika oduvijek kvarila istina koju bi Majstor dao.

Tokusan se pokloni ... u ime zahvalnosti što mu je Majstor ukazao da je već kasno... a kada je pomjerio zastor na vratima da izide van, primijetio je: "Napolju je veoma mračno."

Rjutan ponudi Tokusanu svijeću... Majstor učeniku nudi svijeću... kako bi pronašao put, ali kada je Tokusan preuzeo svijeću, ... a već je krenuo da izade van,... Rjutan dunu i ugasi je. U tom trenutku Tokusanov um se otvori.

Što se dogodilo? Rjutan je Tokusanu ponudio svijeću. Rekao je: "U redu, vani je veoma mračno, uzmi ovu svijeću da bi vidio stazu." Svijeća može biti ponudena za napolje - a ne za unutra. Kako ćeš prinijeti svijeću unutra? Za gledanje unutra, svijeća se ne može ponuditi izvana. Majstor ti ne može dati svijeću koja će te osvijetliti iznutra. Zapravo, svjetlost uvijek gori unutra. Ona je uvijek prisutna, ali vi gledate napolje. Kada pogledate unutra, vidjećete tu svjetlost. Ona je uvijek bila tu! Nikada je nijesi gubio ni na trenutak. Ne možeš je ni izgubiti! To je tvoj Tao, tvoja priroda, tvoje pravo jastvo - nema potrebe da nudiš nikakvu svijeću za unutra, nikakva svijeća ne može ući unutra. Ali svijeća se može koristiti za spolja. Zato zapamti: svi

oni koji ti nude nešto za tvoj put, sve te svijeće se mogu koristiti samo za vani. One mogu da osvijetle tvoju stazu u svijetu, ali ne i ka Bogu.

Uvidjevši da učenik to nije shvatio, Majstor je ponovo pokušao. On je stvorio takvu situaciju, veoma rijetku situaciju: on je Tokusanu ponudio svijeću. Tokusan je postavio mnogo pitanja, a on mu nije ponudio nikakvu unutarnju svijeću, nije mu dao nijedan odgovor. On mu je samo rekao: "Povuci se!" Ali ako je napolje mrak, tada se nešto može uraditi, može ti se pomoći. Ako vam je tijelo bolesno, možete pronaći ljekara; ali ako vam je duša bolesna, onda vam nijedan ljekar ne može pomoći - tada vi nešto treba da učinite. Majstor će vas tada dovesti do mjesta gdje vi nešto treba da uradite jer unutar vas niko ne može prodrijeti osim vas samih. Ako neko može ući unutar vas, tada to nije unutarnja stvar, jer kako neko može dospjeti do vašeg najdubljeg bitka? Tamo nema viška prostora; tamo samo boravite vi u vašoj potpunoj osami!

Zato je Mahavira rekao da tamo ni ljubav ne može ući. Vi ste sasvim sami. Mahavira je upotrijebio riječ za konačno oslobođenje, za najviše spasenje: ta riječ je bila *kaivalya*. *Kaivalya* znači potpuna samoća. U svom najdubljem bitku si sasvim sam - niko tamo ne može ući. Čak ni Majstor tamo ne može prodrijeti. Ako tamo neko može da uđe, to je onda spoljašnjost, to onda nije najdublje biće. U središtu kruga može biti samo jedna tačka, nikako dvije. Ako tu postoje dvije tačke, to onda još nije središte. Tada je još prisutna mala periferija oko vas.

Vi ste sami u svom najdubljem biću. Majstor vam može pomoći da postanete svjesni te činjenice, a kada jednom to spoznate, sve unutarnje bolesti će nestati. Kada jednom prihvatite svoju potpunu osamu, bićete oslobođeni, neće biti poistovjećenja - ljubav će teći! U stvarnosti samo *sada* ljubav može teći jer samo sada ljubav nije ovisna, vi niste ovisni o nekome. Ako ste ovisni o nekome, vi ćete biti i protivni - jer bilo ko da vas čini ovisnim, on vam je neprijatelj, ne može vam biti prijatelj. Zato se ljubavnici neprestano bore jer su neprijatelji, voljeni vam je neprijatelj. Vi ste postali ovisni, ne možete živjeti bez njega, vaša sloboda je uništena; samo ljubav koja je uništila slobodu će prije ili kasnije postati mržnja.

Samo ona ljubav koja vam daje više slobode nikada se neće preokrenuti u mržnju; ona će biti vječna. Zato samo Isus ili Buda mogu voljeti bezgranično. Tu ne postoji promjene u raspoloženju, ista harmonija se nastavlja. Zašto? Zato što su Buda ili Isus dosegli do vlastite potpune samoće i prihvatili tu činjenicu. A to je tako divno, biti sasvim sam nalik Everestu. Na samom vrhu ste sami. U samoj biti, u najdubljem bitku, vi ste sami. Ona kada to prihvatite, ljubav će teći nalik Gangui, više neće biti problema, tada ćeš voljeti bez ikakvih uslovljavanja. Sada ćeš voljeti bez da postaneš ovisan ili da nekoga učiniš ovisnim. Tako će ljubav postati sloboda.

Majstor je taj koji vam pomaže da budete svjesni svoje potpune, krajnje samoće. Riječ "samoća" nije dobra jer ona u sebi podrazumijeva i tugu - to je zbog tebe a ne zbog te riječi. Usljed stare predrasude, ti se uvijek osjetiš tužno kada ostaneš sam.

Jednom se dogodilo u Japanu: zen majstor je bio veliki baštovan, zaljubljenik u baštovanstvo. Čak je i kralj bio ljubomoran zbog njegovog vrta. Jednom je neko došao kralju i rekao: "Morate otići da to vidite."

Japanci veoma mnogo vole cvijet ladoleža. Čovjek je rekao kralju: "Još nigdje nijesam vidio takvo cvijeće, mnoštvo cvjetova; cio vrt tog zen majstora je bio prepun cvijeća. A samo miris - tako je predivan. Nemojte to propustiti! Treba da odete tamo."

Bilo je previše da jedan kralj ide da pogleda vrt jednog siromaha. Kralj je imao ogroman vrt - nekoliko hektara zelenila, stotine vrtlara je tu radilo - a on je morao da ode tom siromahu da pogleda njegov vrt.

Još mu je ovaj rekao: "Možda se to više neće ponoviti."

Tada mu kralj reče: "Idi i obavijesti ga da ću doći sutra ujutro."

Majstor je bio obaviješten o tome. Sutra ujutro je došao kralj sa svojom pratnjom, sa vojskovođama, kraljicom, princezama. Cijela prestonica se uznemirila: hiljade ljudi se okupilo oko manastira. Tada je kralj pristupio, pogledao je naokolo i rekao: "Šta? Ja sam obaviješten da ovdje ima na milione cvjetova a ja vidim samo jedan ladolež u vrtu."

Zen majstor reče: "Da, bilo ih je mnoštvo ali smo ih preko noći premjestili jer mi vjerujemo u jedno. A ovaj je bio najljepši od svih - u tom mnoštvu ne biste ga ni primijetili. Zato smo ih sve premjestili; samo je najbolji, samo je najljepši sačuvan za vas."

Kralj se malo rastužio. Rekao je: "On izgleda tako usamljeno."

Na to se zen majstor nasmija i reče: "On nije usamljen. On je sam."

Zapamtite ovo: kada dospijete do vašeg najdubljeg središta, vi nijeste usamljeni, vi ste sami! A ta samotnost nije praznina - to je punoća. Ta samoća nije praznina, ona je preplavljujuća punoća. Ta samotnost nije ispraznost, ona je sve. Majstor vas može učiniti svjesnim samo ove činjenice - kaja je već tu. On ti ne može dati ništa novo. On vam daje samo ono što već imate, ono što već jeste, ono što ste već sa sobom nosili a čega nijeste bili svjesni. On vas samo podsjeća na činjenicu da posjedujete svoje biće. On vas samo čini svjsnim istine: blaga koje je već tu a koje nijeste ni pogledali. Tvoje božansko biće je već prisutno; Majstor vas samo čini svjesnim te činjenice. To nije stvar dostignuća.

Rjutan ponudi Tokusanu svijeću. On reče: "U redu. Ako ne možeš vidjeti unutra, zbog mraka koji je unutra, zbog mraka uma - ja govorim o unutrašnjosti a ti gledaš vani - ako si tako usmjeren, ja ću ti dati svijeću." On

mu je dao *svijeću kako bi pronašao put, ali kada je Tokusan preuzeo svijeću, a upravo je htio da izade iz hrama svog Majstora, Rjutan dunu i ugasi je.* Iznenada, mrak! Sa upaljenom svijećom je bilo osvijetljeno. On mu čak nije ni pružio svijeću, a iznenada je ugasio, iznenada se ukazao mrak. *U tom trenutku... Šta se dogodilo? ... Tokusanov um se otvori - on se prosvijetli.*

Šta se događa u ovom trenutku? Mnoge stvari: one se događaju simultano. One se događaju u jednom trenu. Vrijeme tada stane! Ovdje se svijeća ugasi, a tamo, *iznenada*, učenik se prosvijetli. Što se dogodilo? Jedna stvar: odjednom je on postao svjestan da Majstor nije govorio o mračnoj noći, zato je i ugasio svijeću kako bi ukazao da ta svijeća ne djeluje. On je govorio o unutarnjem mraku. On nije rekao da mora da se povuče i ode na počinak, on je želio da vas učini svjesnim i budnim. A kada je svijetlost iznenada iščezla, njegov um je odmah zastao. On to nije mogao shvatiti... to je bilo nepredvidljivo. Majstor mu je dao svijeću i zatim je ugasio. To je bilo apsurdno! Zašto mu je onda ponudio svijeću? To je bilo veoma kontradiktorno. Na trenutak um nije mogao da funkcioniše - ne može se misliti kada je u pitanju protivrječnost. Mnogo puta sam vam pružao svijeću i naglo je gasio. Ja sam navodio pojedinosti, a onda ih pobijao samo zato da vam ne bih dopustio da razmišljate, da bih spriječio vaš um da djeluje. Ako bi vaš um mogao da radi, ta prilika bi bila ispuštena. To je bilo tako protivrječno: noć je bila tako mračna i Majstor je ponudio svijeću; a kada je ovaj htio da je uzme, on je ugasio. Što je htio time? Nešto tako nedosljedno!

Prosvijetljene osobe su uvijek nedosljedne. Doslijednost uvijek potiče od uma: vi možete naći doslijednog mislioca ali ne možete pronaći doslijednog Buda. On se svakog trenutka ponaša na drugačiji način - pošto se on ne ponaša u skladu sa prošlošću, on uvijek odgovara na podsticaje iz sadašnjosti. To je tako nepredvidljivo da um ne može ništa sa time da uradi. Iznenada se našao u dubokom mraku.

Učenik razumije jednu stvar: da Majstor ne govori o spoljašnjosti. On vam ne govori o *onom* mraku, on govori o *ovom* mraku, iznutra. On je ponudio svijeću i odmah je ugasio. On je tako rekao da nema pomoći za unutrašnje. Vi treba da uđete u svoj mrak, tu svijeće ne pomažu. Niko vam tamo ne može biti vodič, samo ukazivanje...

Buda je rekao da Bude mogu samo ukazati na put - vi sami treba da hodate tom stazom, oni ne mogu ići uz vas. Ako bi oni išli uz vas, vi biste bili ovisni o njima, oni bi postali vaš svijet, postali bi vaša privrženost. Oni ne mogu ići sa vama. Pošto je to unutrašnje, sasvim je nemoguće da te neko može odvesti do tvog središta. On vam može pokazati put, Bude vam samo ukazuju stazu. Vi se sami morate kretati tom stazom.

Iznenada se ukaže mrak - um zastane. Um ne može shvatiti, ne može pojmiti to nedosljedno ponašanje. Nastao je jaz, prekid u razmišljanju

- a taj prekid je meditacija. Iznenada se njegov um otvorio. Kada um ne može da djeluje, kada on naide na nešto što je nemoguće pojmiti, razriješiti, um se tada preda. Ako bi um tada mogao pronaći neku logiku, on bi opstao, nastavio bi sa djelovanjem. Zato i Majstor treba da bude nelogičan jer će samo tako proizvesti jaz. Ovog trenutka se ponaša na određeni, a već slijedećeg protivurječi sebi. Sada kaže nešto, a slijedećeg trenutka kaže nešto sasvim suprotno tome. Vi nikakako ne možete da razotkrijete taj sistem. Zato su se pojavili mnogi sistemi kada je Buda umro. Svako je nastojao da razvije vlastiti sistem. A on je bio jedan nedosljedan čovjek, nije bio izumitelj sistema, tako da je bilo mnogo protivurječnosti. Zato su svi - filozofi - počeli da rade na tome, i sada budisti imaju mnogo filozofija. Iz tih filozofija su otklonjene kontradiktornosti kako bi se stvorila jedna dosljedna cjelina.

Kada izbacite protivurječnosti, vi tako odbacujete samog Buda jer je on bio smješten u njegovim protivurječnostima. On je bio u tim prekidima. On je tako šokirao tvoj um - ovo je bio šok. Tokusan se u tom trenutku iznenada osvijestio. On to nije mogao predvidjeti. Ako bi um mogao nešto predvidjeti, tu više ne bi bilo šoka. Ako bih vam ja prepričao ovu priču, ako bih vam večeras dao svijeću, ako biste dobro znali ovu priču, i ja ugasio svijeću - ništa se ne bi dogodilo jer ste vi to očekivali. Zato se isto sredstvo ne može koristiti dva puta, to je nemoguće ponovo koristiti. Zato je uvijek potreban novi Buda jer je stare Bude vaš um već apsorbovao, već ih sve dobro poznaje. Zato novi Buda mora učiniti nešto sasvim suprotno. On vam može dati svijeću i ne ugasiti je, vi tako možete otići u mrklu noć sa upaljenom svijećom razmišljajući: "Što se dogodilo? Priča izgleda nezavršena." Novi Buda mora da izumi nova sredstva, nove metode, neke nove tehnike jer je vaš um tako lukav: kada jednom nešto sazna, sve postaje dio toga.

U tom trenutku se Tokusanov um otvorio. Kada vam se um otvori vi se prosvjetlite. Um je zatvoren, on je nalik zatvorenim vratima. A bitisanje je slično otvorenim vratima - u tome je jedina razlika. Kada je um otvoren, vi bitišete; ako je um zatvoren, vi ste samo prošlost, sjećanje, nijeste živi, nijeste životna snaga. Ako je um zatvoren, možete gledati samo vani, kako možete gledati unutra? Kada je um zatvoren, vrata su zatvorena. A kada je um otvoren, vi možete gledati unutra. Gledajući unutra, sasvim ste izmijenjeni. Samo je jedan bljesak unutarjeg dovoljan, i vi više nikada nijeste isti. Tada se možete kretati, možete gledati spolja, možete hodati svijetom: možete biti prodavac, možete biti službenik, učitelj u školi, možete biti i kasapin - možete biti bilo šta što ste bili prije toga - ali se kvalitet promijenio.

U zenu kažu, prije no se čovjek prosvijetli, rijeke su rijeke, planine su planine. Potom, kada čovjek postane spiritualni tragalac, rijeke više nijesu rijeke, planine nijesu planine - sve je u zbrci, u haosu. A kada se

čovjek prosvijetli, rijeke su ponovo rijeke, planine su ponovo planine. Ljudi zena kažu da prosvijetljena osoba živi na isti način kao i svako drugi - spolja nije uočljiva nikakva razlika. On jede kada je gladan, spava kada osjeti umor - nikakve spoljne razlike. Samo se priroda bića i kvalitet bitisanja promijenio: sada je um otvoren. On može da promatra spoljašnjost ali ostaje u svojoj unutrašnjosti. On može da se kreće kroz svijet ali svijet ne ulazi u njega. On ostaje u svijetu ali svijet više nikada nije dio njegovog bića. On može da uradi što je potrebno, ali nikada ne biva privržen tome. To ne znači da nije privržen, ne, to samo znači da nije ni jedno ni drugo. Svijet je postao san, postao je igra, zabava. On više nije stvaran, nije materijalan. Ako bi taj čovjek bio kasapin, on bi nastavio taj posao; on bi to radio sve do kraja.

Zen kaže da je običan um prosvijetljen - samo sa jednom razlikom: um je otvoren, vrata su otvorena, ukućanin je budan, svjestan. Spavanju je kraj. Više nijesi u stanju hipnoze, više nijesi u opijenom stanju. Ti si svjestan. Ako budete pokušavali da promijenite spoljašnjost, to će ukazati da ste još privrženi. Ako čovjek nastoji da bude neprivržen, izgledaće da je privržen. Zašto bi se brinuli o neprivrženosti ukoliko nijeste privrženi? Ako muškarac bježi od žena, to će ukazivati da mu je seks i dalje opsesija. Inače, zašto bi bježao od žena ukoliko nije njima opsjednut? Ako čovjek izbjegava ulicu, ako ode u Himalaje, on je i dalje negdje na ulici ili je ulica negdje u njemu. On se i dalje plaši ulice, a taj strah pokazuje da se još nijeste promijenili. Inače, prosvijetljeni čovjek će biti jednostavan, običan, kao bilo ko drugi; čak i jednostavniji od bilo kog drugog. Neobično običan!

Zašto je to tako? On nije egzibicionist. On vam može biti i najbliži susjed a da ga ne poznajete jer vi računate na nekog neobičnog čovjeka. Ako taj čovjek godinama tu stanuje, vi ćete ići... mnogo, veoma mnogo kilometara ćete putovati. To će postati hodočašće jer vi želite da vidite čovjeka koji je tu boravio deset godina. On može biti udaljen tek jednu stopu od tebe ali to neće ništa izmijeniti. To će ponovo ukazati na jedan egoističan pristup, egzibicionizam. Ti ćeš možda otići i kleknuti pred čovjekom koji upražnjava post jer ti ne možeš da gladiješ. Taj čovjek je gladovanjem dospio do boga a ti to ne možeš postići. Ti ćeš se osjećati inferiorno pred takvim čovjekom. Ti ćeš kleknuti pred njim jer i sam veoma duboko žudiš da budeš takav: neobičan. Ti tako želiš izvjesnu moć, čudotvorstvo, a taj čovjek je to postigao. Taj čovjek je *bramachari*, on je u celibatu: ti osjećaš poštovanje, privlačnost, impresioniran si tim čovjekom jer ti ne možeš da živiš bez žene a on to može. On je dosegao težnju koju i ti duboko u sebi gajiš, želju da živiš bez žena jer žene predstavljaju ropstvo. Ti osjećaš da ona stvara ograničenja, da te obuzima, obrobljava. Ti se ne možeš osloboditi tog ropstva i zato se plašiš žena.

Neko je jednom pitao Mulu Nasrudina dok su sjedjeli u kafani: "Nasrudine, zašto danas tako rano odlaziš?"

On je rekao: "To je svakodnevni problem. Moja supruga!"

Na to ga čovjek upita: "Zar se bojiš svoje žene? Jesi li muškarac ili miš?"

Nasrudin mu odgovori: "Ja sam muškarac."

Čovjek reče: "Zašto onda ideš tako rano ako si muškarac? Zašto si siguran da si muško?"

Nasrudin reče: "Ja sam siguran, apsolutno sam siguran u to! Pošto se moja žena boji miša, ja sam siguran da sam muško. Ja se bojim nje, a ona se boji miša. Treba li da budem miš...!"

Supruga, suprug, porodica, posao, odgovornost, svijet - sve to postaje opterećenje, sve biva ograničenje. Počinješ se osjećati opterećeno, obroblijeno. A čovjek koji je napustio sve, koji se osamio u svom carstvu, koji nije opterećen suprugom, djecom, nije zabrinut, nije uplašen - vi klanjate pred takvim čovjekom jer osjećate: "To je cilj. To je ono što i ja želim da postignem." Ali taj čovjek je samo tvoja suprotnost. Možda je on i postao miš, a ti si možda i dalje muškarac, možda se supruga plaši njega, ali se time ništa ne mijenja. On je samo na suprotnoj strani ali i on krije iste strahove. On krije istu požudu ali je izokrenuo cio proces. On nastoji da pliva uzvodno, to je sve - ali struja je ista, plivanje se nastavlja. On može biti veći borac od tebe ili može biti gluplji borac od tebe - jer glupi ljudi su hrabriji i mogu da plivaju uzvodno lakše nego iko drugi. Idiotti mogu da urade nešto što prosječno inteligentni ljudi nikada ne bi radili.

Budale mogu ući tamo gdje bi se i anđeli plašili da uđu. Zato ako u vašim monasima po manastirima, u vašim *sannyasinima*, u takozvanim *sadhuima* vidite glupe ljude, to je sasvim prirodno. U njihovim očima nikada nećete naći inteligentan pogled, nećete naći bistrinu, nećete vidjeti plamen. Vidjećete samo tupe poglede idiota, glupaka. Zatupljenost! Oni takve stvari mogu činiti sasvim lako. Oni mogu dubiti na glavi, praktikovati *shirshasane*, to mogu činiti godinama - ali se neće promijeniti, njihova unutarnja transformacija se neće dogoditi.

Zen tvrdi da je obični um prosvjetljen. Vi nikuda ne idete; obični svijet je raj. Sve je smješteno u sada i ovdje. Ne treba da ideš nikuda! Kod čovjeka čiji je um otvoren supruga iščezava. To ne znači da on odlazi, da bježi, njegova supruga jednostavno nestaje i tada se ukazuje predivno bitisanje - kada nema supruge, ukazuje se predivno bitisanje. Kada od bitisanja načinite supružništvo, nešto ružno počinje da ulazi u vas. Postoje i prijatelji, predivni prijatelji - a očekivanje donosi neprijateljstvo. Sve je to usljed tvog uma, zatvorenog uma, koji stvara probleme - a ne zbog supruge. Tako po prvi put postaješ svjestan ljepote svijeta ... sve je novo, svježije i životno, a i Bog je tu! Ako mislite da je Bog negdje drugdje, onda ste i dalje u umu jer je to jezik uma: "Negdje drugdje, ne ovdje!" Nikada nije ovdje! A on je oduvijek ovdje.

Meditacija vas vraća u ovdje i sada. Tada običan um postaje najneobičniji. Običan život tada postaje vrhovni, najuzvišeniji. Jedina razlika je u zatvorenom i otvorenom umu. Kada su misli prisutne, um je zatvoren. Kada nema misli, nema ni oblaka, um je otvoren. A kada je um otvoren, stari krčag za vodu se razbio, voda je iscurila, odsjaj je iščezao - nema vode, nema mjeseca.

BUDA OCRNJENOG NOSA

*Monahinja koja je tragala za
prosvjetljenjem
je načinila drveni kip Bude
i prekrila ga zlatnim lićcem.
To je bilo veoma lijepo
i ona je to nosila svugdje sa sobom.*

*Godine su prolazile.
Noseći i dalje svog Budu,
monahinja se smjestila
u jedan mali seoski hram
gdje je bilo mnogo kipova Bude
i svaki je posjedovao vlastiti oltar.*

*Monahinja je palila mirišljavi tamjan
pored svog Bude
svakog dana
ali nije voljela da njen mirišljavi dim
ide ka drugim kipovima.
Zato je izumila nekakav lijevak
kroz koji bi dim išao samo ka njenom kipu.*

*To je ocrnilo nos zlatnom kipu
i načinilo ga posebno ružnim.*



Jedan od najvećih problema sa kojim se sreću svi koji zakorače na duhovnu stazu je kako da načine jasnu razliku između ljubavi i privrženosti. To izgleda isto - ali to nije isto. To izgleda slično - ali nije ni slično. Zapravo, naprotiv, čak je i mržnja bliža ljubavi od privrženosti. Privrženost je upravo nešto suprotno: ona skriva stvarnost od mržnje i daje izgled ljubavi, a ona ubija ljubav. Ništa nije tako otrovno kao privrženost, kao posesivnost. Zato pokušajte da razumijete to, kako bi mogli ući u ovu predivnu priču.

To se mnogima već dogodilo; dogodilo se i vama - jer je um zbrkan kada je u pitanju razlika između ljubavi i privrženosti. A oni koji posmatraju stvari spolja, oni uvijek bivaju žrtva: privrženost se prihvata kao ljubav, a kada jednom takvu vezanost, posesivnost prihvatite kao ljubav uvijek ćete to gubiti. Vi ste odabrali lažni novčić. Sada više nećete tražiti pravi novčić jer mislite da je to pravi. Vi se tako obmanjujete. Posjedništvo i privrženost predstavljaju lažnu ljubav. Mržnja je bolja jer je ona makar istinita, to je činjenica. Mržnja može postati ljubav, a posesivnost nikada ne može postati ljubav. Vi jednostavno to morate da odbacite kako bi mogli da rastete u ljubavi. Zašto vam privrženost izgleda nalik ljubavi? Koja je razlika među njima? - Mehanizam je finiji.

Ljubav znači da si spreman da se stapaš sa drugom osobom. To je smrt, najdublja moguća smrt, najdublji ambis u koji možeš pasti i padati, padati zauvijek. Tome nikada nema kraja, tu nema dna, to je samo jedno vječno poniranje u drugu osobu. To se nikada ne okončava. Voljeti znači da je voljena osoba postala tako značajna da gubite sebe. Ljubav je predavanje - bezuslovno predavanje, jer da postoji i najmanji uslov tada biste vi bili značajni a ne druga osoba. A ako ste vi u središtu, tada je druga osoba samo sredstvo. Vi tako koristite drugoga, iskorištavate drugu osobu, zadovoljavate se, uživate pomoću drugog - ali vi ste cilj. Ljubav kaže da okončate sa drugim, da nestanete u njemu, da se pretopite. To je nalik fenomenu umiranja, procesu umiranja. Zato se ljudi plaše ljubavi. Vi o

Ljubavi možete razgovarati, možete pjevati ali duboko u sebi se bojite ljubavi. Nikada ne ulazite u to.

Sva vaša poezije, sve pjesme o ljubavi su samo zamjena kako biste mogli pjevati o ljubavi ali ne i ulaziti u nju, kako biste mogli osjećati da volite bez ljubavi. A ljubav je tako duboka potreba bez koje ne možete da živite: potrebna vam je makar i zamjena. Ta zamjena može biti i lažna ali makar na trenutak, makar i na kratko vrijeme vam može pružiti osjećaj da volite. Čak se i u lažnome može uživati. Prije ili kasnije ćete shvatiti da je to lažno; tada nećete nastojati da to promijenite, da lažnu ljubav zamijenite pravom - tada ćete samo promijeniti partnera.

To su dvije mogućnosti: kada spoznate da je vaša ljubav lažna, vi se promijenite, možete odbaciti tu lažnu ljubav i postati pravi ljubavnik; druga mogućnost je da promijenite partnera. Evo kako funkcionise vaš um. Onda kada osjetite: "Ova ljubav mi ne pruža obećavano blaženstvo, naprotiv, postao sam još jadniji" - vi tada pomislite da vas je partner obmanuo a ne da ste vi sebe obmanjivali. Niko vas ne može obmanuti kao što vi sebe možete obmanjivati ... zato osjećate da vas drugi obmanjuje, da je drugi odgovoran za to: mijenjate suprugu, mijenjate supruga, mijenjate Majstora, mijenjate boga, idete od Budinih hramova do Mahavirovih hramova, mijenjate religiju, promijenite molitvu, više ne idete u džamiju, idete u crkvu - mijenjate druge. Tada ponovo na neko vrijeme stičete osjećaj da ste u ljubavi, u molitvi. Ali prije ili kasnije ćete ponovo upoznati lažno - jer vas to ne može zadovoljiti. Vi možete zaludivati sebe, ali koliko dugo pojedinac može zaludivati sebe? ... Tada ponovo morate mijenjati - mijenjate partnera.

Ako uspijete da shvatite da drugi nijesu problem, da je vaša ljubav lažna - da ste samo pričali o tome, da niste ništa uradili da uđete u to - bićete uplašeni i zabrinuti. Ljubav je slična smrti, a ako se plašite smrti, plašićete se i ljubavi. Smrću samo tvoje tijelo umire. Ono bitno, ego, to što ti izgleda bitno, ostaje zaštićeno. Um, koji ti izgleda bitan, nastavljaš da nosiš dalje u drugi život. Tvoj unutarnji opis ostaje isti, samo se spoljašnji izgled, odjeća, mijenja smrću. Zato smrt nikada nije tako duboka, ona je površna. A ako se plašite smrti, kako možete biti spremni da uđete u ljubav? U ljubavi ne umire samo spoljašnji izgled, ne mijenja se samo odjeća, i vi umirete - um i ego umiru. Taj strah od smrti postaje strah od ljubavi, a strah od ljubavi postaje strah od molitve, od meditacije. Te tri stvari su istovjetne: smrt, ljubav i meditacija. Kurs je isti ali vi želite da to preskočite. Zato ako nikada niste voljeli, ne možete ni moliti, ne možete upražnjavati meditaciju. A ako nikada niste voljeli ni meditirati, sasvim ćete izgubiti predivno iskustvo smrti.

Ako ste voljeli, smrt je tada jedno predivno i snažno iskustvo koje ne možete uporediti ni sa čim u životu. Život nikada ne može biti tako dubok kao smrt jer se život rasipa tokom sedamdeset ili osamdeset godina.

Smrt se događa u jednom trenu - tako je snažna; život nikada ne može biti tako snažan. Smrt je kulminacija, ona nije kraj. Ona je kulminacija, stvarni vrhunac: čitavog života si činio napore da dosegneš to. Kakve li gluposti! A kada si stigao do vrha uplašio si se, postao si omamljen, osjetio si vrtoglavicu, zatvorio si oči, bio skamenjen od straha. Ljudi umiru u nesvjesnom stanju. Tako gube mogućnost tog iskustva. Zato vam ljubav može biti od koristi jer će vas pripremiti za smrt, pripremiće vas za meditaciju. U meditaciji se izgubite - partner više nije tu - vi jednostavno treba da nestanete. Ljubav je dublja od smrti, a meditacija je dublja i od ljubavi jer je u ljubavi voljena osoba prisutna - u tome se za nešto vežeš. Kada se možete za nešto okačiti, u vama ipak još nešto preostaje. U meditaciji nema ničega!

Zato su Buda, Mahavira i Lao Ce odbacivali postojanje Boga. Zašto? Oni su savršeno dobro znali da Bog postoji ali su ga odbacivali iz prostog razloga kako se ne bi oslanjali na nešto tokom meditacije. Ako bi neko bio prisutan, tvoja meditacija bi postala tek ljubav, predanje, ali potpuna smrt se još ne bi mogla iskusiti. Potpuna smrt je moguća samo onda kada nema nikog drugoga i kada vi sasvim iščezavate, kada jednostavno isparite; nema nikoga za koga bi se okacili - tada se događa najveća ekstaza.

Riječ "ekstaza" je veoma značajna. Ta engleska riječ je predivna i veoma značajna; nijedan drugi jezik ne posjeduje takvu riječ. Ekstaza znači da ostajete vani. To znači da ste sasvim mrtvi i da stojite po strani i posmatrate svoju smrt, isto kao da je tvoje cijelo biće tek samo običan leš. Vi ste izvan svega toga i na to gledate kao na svoju smrt - tada se vrhunsko blaženstvo ostvaruje. Ako bih ti to rekao, ti bi se uplašio: ako bih ti rekao da treba da tragaš za potpunom smrću, ti bi bio uplašen - ali ti si zaista u traganju za time. Sva religija je samo umjetnost učenja kako umrijeti! Ljubav predstavlja smrt ali privrženost nije smrt. Ljubav znači da je voljena osoba postala toliko značajna da možeš da predaš sebe; toj osobi toliko vjeruješ da nema potrebe da imaš vlastiti um - svoj um možeš staviti po strani.

Zbog toga ljudi govore da je ljubav luda i slijepa. To je zaista tako! To ne znači da ti oslijepiš, ali kada staviš svoj ego po strani, svoj um na stranu, svima ćete izgledati slijepi i ludi. To je stanje ludila. Vi više ne mislite svojom glavom. Vi imate previše povjerenja u voljenu osobu pa nema potrebe da mislite. Mišljenje je potrebno samo ukoliko sumnjate. Sumnja stvara mišljenje, sumnja je u temelju mišljenja. Ako ne sumnjate, razmišljanje prestaje. Ako ne razmišljate, gdje je onda ego, kako ego može opstati? Zato ego uvijek sumnja, nema povjerenja.

Ako imate povjerenja, ego se ne pojavljuje, ego tada odlazi od vas. Odatle je prisutno insistiranje svih religija da samo putem povjerenja, vjere i ljubavi možete ući u božanski hram - ne postoje druga vrata za to. Kroz sumnju ne možeš proći kroz ta vrata jer tako samo ostaješ vani. U

povjerenju se gubiš. Ljubav je povjerenje, rastapanje ega. Tvoje središte se pomjera ka drugome. Ta osoba postaje veoma značajna - postaje tvoj život, tvoje bitisanje. Tada ni tračak sumnje ne dopire do tebe. Tada je tako mirmo, tako divno da ni tračak sumnje nema pristupa, da je um sasvim spokojan. Povjerenje je potpuno, savršeno. U jednom tako savršenom povjerenju je moguće ostvariti dobrobit, ljepotu, blaženstvo. Čak i ako pomisliš na tako nešto, ukazaće ti se mali bljesak tog osjećanja. Ali ako možeš osjetiti to, to je onda nešto sasvim drugo, nešto mnogo više, nema ničega nalik tome, ali naš ego zna da stvara i lažne trikove.

Umjesto ljubavi, to ti daje privrženost, posesivnost. Ljubav ti kaže da budeš posjednut od drugog, a ego nalaže da ti posjeduješ drugog. Ljubav kaže da se pretopiš u drugome, ego ti kaže da zaposjedneš drugoga, da nekoga prisiliš da bude tvoj, da mu ne dopustiš da se kreće slobodno, da zakineš nečiju slobodu, da postane tvoja sjenka, da ti uvijek bude pri ruci. Ljubav daje život drugima; posesivnost, privrženost, ubija druge, uzima život drugima. Zato zaljubljeni, takozvani zaljubljeni, uvijek ubijaju jedni druge - oni su otrovani. Pogledajte samo supružnike: jednog dana su zaljubljeni - oni misle da su zaljubljeni - a onda počnu sa ubijanjem jedno drugoga. Sada su to samo dvije mrtve osobe, postali su zatočenici jedno drugome. Oni su jednostavno umorni i uplašeni jedno od drugog.

Dogodilo se u jednom cirkusu da je krotitelj lavova bila žena. Najopasniji lav je bio pod njenom kontrolom: ona bi mu naredivala a on bi se pokoravao njenim zahtjevima. A najveća stvar u svemu tome, od čega bi svima zastajao dah, je kada bi žena-ukrotitelj pozvala najljućeg lava da svojim čeljustima uzme kocku šećera sa njenog jezika. Svi bi od toga poludjeli - toliko bi to bilo uzbudljivo; svi bi aplaudirali i pokazivali svoje divljenje.

Jednog dana je i Mula Nasrudin bio tu prisutan. Svi su aplaudirali samo je on stajao nepomičan. Rekao je: "To nije niša! To može svako."

Žena-ukrotitelj ga pogleda iznenađeno i reče: "Možeš li i ti to?"

On odgovori: "Da, svako to može - kada to lav može."

Muškarac se boji žene - a to je usljed iskustva ljubavi! Ljubav, takozvana ljubav, ubija ljubavnike. Inače, zašto bi ovaj svijet bio tako ružan? Toliko puno zaljubljenih, svako je zaljubljen: muž voli suprugu, supruga voli svog muža, roditelji vole djecu, djeca vole roditelje, prijatelji, poznanici, svi, cio svijet je u ljubavi... Toliko puno ljubavi - a toliko mnogo ružnoga, toliko jada? Negdje je nešto pošlo veoma loše - i to u samom korijenu stvari. Ovo nije ljubav, inače bi strah iščezao - što više voliš, to se manje bojiš. Kada ljubav dospije do svog vrhunca, više nema straha. Ali u posjedništvu strah sve više raste. Kada nekoga posjeduješ, ti se uvijek plašiš da će te ta osoba ostaviti, da ćeš ti nju ostaviti - sumnja je uvijek prisutna.

Muž uvijek sumnja: možda njegova supruga voli nekog drugog. Oni uhode jedno drugo i uskraćuju slobodu jedno drugome kako ne bi bilo mogućnosti za preljubu.

Ali kada nekome zakinete slobodu, kada mu uskratite mogućnost za otkrivanje nepoznatog, život tada zamire, stagnira. Tako nastaje ravnodušje, besmisao, dosada, monotonija. Što se to bude više događalo, ti ćeš sve više bivati posesivan. Kada vam životna energija počne opadati, kada ljubav iščezne, kada vam nešto počne izmicati iz ruku, tada postajete posesivniji, mnogo više se počinjete vezivati za nekoga; tako postajete zaštićeni, dižete zidove oko sebe, zarobljavate se. To je beskonačni krug. Što je više zatvora, to će manje života biti. Vi ćete sve više biti uplašeni da će se nešto dogoditi, a kada ljubav iščezne, to donosi više zatvorenosti. Tako će još više ljubavi nestajati, što će uzrokovati još više zatvorenosti. Za to postoje mnoge suptilne metode: ljubomora, stalna ljubomora i posesivnost u tolikoj mjeri da dotična osoba više ne predstavlja ličnost. Ona postaje samo stvar, predmet, jer se stvar može lakše posjedovati nego osoba: stvar se ne može buniti, ne može negodovati, odbijati, ne može otići bez tvoje dozvole, ne može se zaljubiti u nekoga.

Kada ljubav postane nezadovoljstvo - a ona će postati nezadovoljstvo jer to i nije prava ljubav - tada ćeš ti malo po malo početi da voliš stvari. Samo pogledajte ljude dok peru svoja kola, način na koji oni to rade - opčinjavajuće! Pogledajte kakav romantičan sjaj izbija iz njihovih očiju dok gledaju svoj automobil - oni su zaljubljeni u svoje vozilo. Posebno na Zapada, gdje je ljubav već sasvim ubijena, ljudi su zaljubljeni u stvari ili životinje: pse, mačke, automobile, kuće. Mnogo je lakše voljeti stvari ili životinje: pas je mnogo vjerniji od supruge. Vi ne možete naći vjerniju životinju od psa - on će uvijek ostati vjeran, on nije opasan. Supruga je opasna! Suprug je opasan! On može svakog trenutka otići a da ti ništa ne možeš uraditi. A kada on ode, tvoj ego je srušen, osjećaš se povrijeđeno. Kako bi se zaštitili od tog bola, vi nastojite da ubijate svoju suprugu ili supruga i da ga poistovjećujete sa automobilom ili kućom - sa mrtvim stvarima. To je jadan pristup: uvijek kada posjeduješ neku osobu ona postaje stvar - ali želite da volite tu osobu a ne stvar. Stvar se može posjedovati ali ona ne može uzvraćati. Vi možete voljeti neku stvar ali vam ona ne može uzvratiti tu ljubav. Možete zagrliti svoj automobil, ali on ne može zagrliti vas. Vi možete i poljubiti vaš automobil, ali on vam ne može uzvratiti poljubac.

Čuo sam jednu priču o Pikasu: jedna žena, ljubitelj Pikasovog djela, došla je kod njega i rekla: "Vidjela sam vaš autoportret u jednoj galeriji. To je tako divno djelo da sam bila opčinjena time i nijesam se mogla obuzdati da ga ne poljubim."

Pikaso pogleda ženu i upita: "Da li vam je portret uzvratilo poljubac."

Žena odgovori: "Kako me to možete pitati? Kako portret može uzvratiti poljubac?"

Na to Pikaso reče: "Onda to nije bio moj portret!"

Kako mrtva supruga može uzvratiti poljupcem? Kako mrtvi muž može uzvratiti poljubac? U tome je jad: ako želiš da posjeduješ, ti tako ubijaš. Onog trenutka kada u tome uspiješ, sva draž se gubi jer vam u tome nema ko uzvratiti. Osoba vam može uzvratiti samo ukoliko je slobodna ali vi ne možete dopustiti tu slobodu jer vi ne volite. Ljubav nije posjedništvo; ona to ne može biti zbog svoje prirode. I ne samo kada volite muškarca ili ženu: ako zavolite Budu, vi ćete ponoviti cijelu stvar; uradićete isto, i tu ćete biti posesivni. Zato su se podigli mnogi hramovi - to je uslijed posjedništva. Hrišćani misle da Hrist pripada njima - Hrist ne može nikome pripadati ali hrišćani misle da on pripada njima: oni su posjednici. Muhamedanci misle da Muhamed pripada njima. Vi ne smijete nacrtati njegov portret, možete završiti pred sudom. Ne smijete napraviti njegovu statu u jer vam to muhamedanci neće dopustiti. Ko su ti muhamedanci? Kako su oni postali posjednici? Oni su Muhameda pretvorili u mrtvu stvar.

Niko ne može posjedovati Muhameda, niko ne može posjedovati Hrista - oni su veoma veliki a vaše ruke su tako male. Oni se ne mogu posjedovati. Ljubav se ne može posjedovati; to je tako životna snaga, tako beskonačna moć, a vi ste tako slabi i mali, vi je ne možete zaposjednuti. Ali hrišćani imaju njihovog Hrista, muhamedanci imaju njihovog Muhameda, hindusi imaju njihovog Krišnu, budisti njihovog Budu. U okviru džainizma postoje dvije zajednice - oni su podijelili Mahavira. Postoji nekoliko hramova u Indiji: na te hramove polažu pravo obje zajednice zato se uvijek bore oko toga i završavaju pred sudom. Razlog je u vremenskoj razlici: ujutro bi se koristili hram *swetambersi*, a uveče *digambersi*. Oni mijenjaju rituale jer su prvi na Mahavirovu statu stavili lažne oči, a drugi klanjaju pred Mahavirovom statuom koja ima sklopljene oči. Tako oni ne mogu koristiti jednu statu. Prvi moraju da sklope oči ili da otklone lažne oči i tek tada bi bili spokojni; tada bi to bio *njihov* Mahavira. Ali kako on može biti vaš ili moj? Da li je Mahavira stvar, kuća, prodavnica, namještaj? Ali lažni ljubavnici su takvi - oni su samo posjednici a ne zaljubljenici.

Ovo se veoma odražavalo pomoću religije tako da je religija, umjesto da bude blagostanje svijeta, postajala velika opasnost za svijet. Kroz tu posesivnost religija je postala sekta - tako si klanjao mrtvim stvarima i ništa se u tvom životu nije događalo; zato si mislio da sa religijom nešto nije u redu. Nema ničega lošeg u religiji. Mahavira te može preporoditi. Krišna ti može podariti svjetlost koju posjeduje ali ga ti ne prihvataš. Hrist je mogao biti spasitelj, ali ti to nijesi prihvatio. Jevreji su ga razapeli, a i ti - i ti si

mumlaio njegove riječi u crkvi. Sada je on mrtva stvar - dobar za klanjanje, dobar za posjedovanje, ali kako te mrtvi Hrist može preporoditi? A sveštenici to dobro znaju. Zato ja nikada nijesam pristupao svešteniku koji je vjernik. Duboko u sebi oni su oduvijek bili nevjernici jer su znali svoj posao, znali su što im je posao i da je Hrist mrtav. Kada oni vrše službu to rade samo rutinski, kao za predstavu.

Jednom se dogodilo, a to je i istorijska činjenica, to je bilo 31. decembra 999 godine da su se svijetom počele širiti glasine, posebno u hrišćanskim zemljama, o sudnjem danu koji će se dogoditi 1. januara 1000. To će biti posljedni, sudnji dan kada će sve nestati i kada će se ljudi suočiti sa božanskim. Zato su hrišćani u cijelom svijetu 31. decembra 999 zatvorili svoje radnje, zaključali kancelarije - ljudi su čak i dijelili svoje stvari jer 1. januara više neće biti svijeta. Ljudi su počeli da se grle i ljube, čak su odlazili i svojim neprijateljima da im oprostite. Te večeri je svijet bio sasvim drugačiji. Sve je bilo zatvoreno jer već sutra ujutro neće biti budućnosti. Zašto onda biti neprijatelj sa nekim? I zašto se ne voljeti? Zašto ne uživati? Ljudi su slavili - dolazio je posljednji dan. Svugdje u svijetu hrišćani su zatvorili sve. Samo je kancelarija u Vatikanu, u Rimu, bila otvorena - zato što je papa dobro znao, znali su to i sveštenici, da se to neće dogoditi, da je to samo praznovjerje. Oni su, zapravo, sve to izmislili! Zato papa tog dana nije ništa dijelio.

Sveštenici su obaviješteni. Oni znaju da je Hrist mrtav - a vi ste lude koje se mole mrtvoj stvari. Oni vam to ne mogu reći jer je to trgovačka tajna i samo tako se može ostvariti njihova eksploatacija nad vama. Sve to ide u njihovu korist jer da je Hrist živ oni ne bi mogli biti posrednici između vas i njega. Hrist bi se obraćao vama direktno; on ne bi dopustio posredništvo, agenturu. On to ne bi dozvolio! Hrist ne bi dozvolio da sveštenici stanu između onih koji ga vole i njega - on bi vam se obratio, stao bi pred vas. Zato je za sveštenstvo živi Hrist velika opasnost, samo mrtvi Hrist je dobar za njih. Sveštenici nijesu nikada voljeli ni Mahavira, nijesu voljeli ni Budu dok je bio živ. Kada je umro, oni su se okupili i organizovali, podigli hramove i počeli da vas iskorišćavaju. Sveštenicu su protiv Mahavira, protiv Bude, Krišne, ali znaju da će poslije njihove smrti moći iskoristiti njihova imena.

Zato treba da se uvijek prisjetite da će ubiti vašu ljubav, vašu molitvu, vaše predanje, ukoliko ih budete posjedovali. Ako budete ubili Krišnu, kako će vas on moći preporoditi? Kako će vas moći dovesti do svijesti o Krišni? To će biti nemoguće!

Sada ćemo ući u ovu priču. Ona je predivna!

Monahinja koja je tragala za prosvjetljenjem

*je načinila drveni kip Bude
i prekrila ga zlatnim ličćem.
To je bilo veoma lijepo
i ona je to nosila svugdje sa sobom.*

Mnoge stvari treba shvatiti - čak riječ po riječ. Monahinja ... jer je u srcu žene potreba da posjeduje. Zato nije naveden monah već monahinja. Ali nemojte pomisliti da je samo žena posesivna, i muškarci su posesivni ali tada oni imaju srce žene a ne muškarca. Zašto je žena posesivnija od muškarca? Zato što posjedništvo proizilazi iz straha. Muškarci se manje plaše nego žene, eto zato - muškarac se manje boji nego žena. Pošto se manje plaši, on je i manje posesivan. Ženski um se više plaši, strah je kod nje prirodan, ona uvijek drhti. Uslijed tog straha žena je posesivnija. Dok se sasvim ne zadovolji sa onim što želi da posjeduje, ona neće biti sretna. A kada bude potpuno zaposjela svog čovjeka, ni tada neće biti sretna jer će on tada biti mrtav. Samo u slobodi život bitiše.

Stoga je za ovu priču odabrana monahinja. Ali zapamtite, neće ništa mijenjati i ako tu bude muškarac - vaš um i dalje može biti ženstven. Rijetko postoje takvi muškarci. Vi možete biti žena a da posjedujete muški neustrašivi um. Zato razlika nije uslijed pola već uslijed pristupa. Muškarac može biti ženstven, žena može biti muževna - taj simbol je uzet samo da bi se ukazalo na pristup. Kakav pristup? Ako ste muškarac, a i dalje ste posesivni, tada imate ženstveni um. Ako ste žena a nijeste posesivni, vi posjedujete muški um. Rečeno je da je Mahavira insistirao da žena ne može biti prosvijetljena dok ne postane muško. Ljudi su to shvatali bukvalno i zato nijesu razumjeli. Oni su razumjeli da se nijedna žena ne može prosvijetliti i da se stoga, svaka žena koja teži prosvjetljenju, mora u narednom životu roditi kao muškarac kako bi ostvarila taj cilj. To je glupost - ali nijedan ženski um ne može dospjeti do prosvjetljenja, to je istina, jer ženski um znači strah i posesivnost. A sa strahom i posesivnošću se ne može stići do ljubavi i meditacije.

Jedna žena se prosvijetlila. Džaini - sljedbenici Mahavira i *teerthankaras* - su bili uznemireni. Što da rade? Oni su onda ime te žene promijenili u muško ime i veoma brzo se cijela stvar zaboravila. Žena po imenu Malibai se prosvijetlila - što sada da se radi sa tom teorijom? Oni su joj tada promijenili ime: nazvali su je Malinath. Promijenili su i statu; nigdje nećete naći statu žene. A ta Malibai - ili Malinath - je bila veoma rijetka žena tako da su morali da joj prepuste tirtankarstvo. Zato je od dvadest i četiri *teerthankaras* jedan bio žena ali je nigdje nećete pronaći jer su joj dali muško ime Malinath. Zato onaj koji ne osjeća ženstvenost može dospjeti do prosvjetljenja. Ali istina leži u jednom dubljem, drugačijem smislu: nijedan ženski um ne može to ostvariti - zato što se zbog straha i posesivnosti tamo ne može dospjeti.

*Monahinja koja je tragala za prosvjetljenjem
je načinila drveni kip Bude...*

Zato je veoma teško za ženstveni um - bilo kod muškarca ili žene... Ali ženstveni um će stvoriti statue; vi ćete stvoriti druge. Vi ne možete da budete sami. Statua znači da je stvoren neko drugi. Tu više nema nikoga, ali ti se sa time ne možeš pomiriti, ne možeš se zadovoljiti da nema ničega; nečega mora biti kako bi se za nešto uhvatili. Zato imamo toliko mnogo hramova i statua - sve to je stvorio ženstveni um. Zato u hramovima nećete naći puno muškaraca; tamo će biti mnogo žena. A ako bi i neki muškarac tamo došao to bi bio neki bojažljivi suprug. Takvi bi dolazili sa svojim suprugama, ne bi dolazili direktno; oni bi išli iza supruge.

Kada je Mahavira propovijedao, on je lično inicirao četrdeset hiljada sanijasina - od toga su trideset hiljada bile žene. U čemu je stvar? To je pojmljivo. To je slučaj i sa mnom. Ako mi dodu četiri osobe, tri moraju biti žene. Muškarci teško dolaze ali lako odlaze, žene lako dolaze ali teško odlaze. One se lako vežu, i veoma im je teško kada moraju da odu. Ali ženstveni um stvara nevolje, prepreke. Ako počneš da bivaš posesivan, gubiš smisao. Morate imati na umu: strah se mora napustiti - samo tada se ljubav ukazuje. Strah se mora odbaciti jer je on proizvod ega. Ako strah bitiše u vama, ego će opstajati; tada ćete praviti statue i vezati se za njih. Ta statua te neće povesti do konačnog jer si je ti načinila. Možeš je prekriti zlatnim šljokicama, može divno izgledati, ali to je samo stvar. Možete napraviti i zlatni kip, ali ni to neće pomoći - to je samo stvar!

*To je bilo veoma lijepo
i ona je to nosila svugdje sa sobom.*

To je postalo prepreka; trebalo je da se svugdje nosi sa sobom, da se čuva. Ona nije mogla od toga da mimo spava jer bi je neko mogao pokrasti. Nije nigdje mogla da ide bez toga jer bi to neko drugi mogao prisvojiti, mogao bi joj to oduzeti. Cio njen um je bio zaposjednut sa time. Taj kip je postao središte, središte njenog posjedništva, straha, obožavanja. Ali to nije ljubav.

*Godine su prolazile. Noseći i dalje svog Budu,
monahinja se smjestila u jedan mali seoski hram
gdje je bilo mnogo kipova Bude
i svaki je posjedovao vlastiti oltar.*

Godine su prolazile i ništa se nije događalo. Ako nosite Budu ništa se neće dogoditi. Kako se može nositi Buda? Vi samo možete nositi

neki kip. Buda se mora živjeti a ne nositi. Buda se treba voljeti a ne posjedovati. Vi treba da pretočite sebe u njega a ne da ga nosite kao svoje vlasništvo. Buda je živ ukoliko se pretopite u njega. Ali tada je on opasan jer se više nikada ne možete vratiti nazad. To je mjesto odakle se više niko ne vraća. Kada se jednom predate, predajete se tome. Više nema povratka. Prisutni su strah i drhtanje jer se plašite da se ne izgubite. Vaš strah je opravdan; vi se tako gubite. Ali sa kipom nema nikakvog straha, možete ga nositi. Jednoga dana možete i izgubiti taj kip ali nećete izgubiti sebe. Vi možete napraviti drugi, možda i ljepši. Tu nema teškoća - to je tvoj izum. Podite u hramove: šta je čovjek uradio? Stvarao je kipeve, vlastite kracije! Sada on kleči pred njima, jeca i plače. Cijela stvar je lažna jer je osnova lažna. Vaše suze, vaše molitve - kome to upućujete? Pred kime jecate i plačete?

Vaše kreacije, vaše igračke, bilo koliko da su lijepe i skupocjene, nijesu bitne. Vi ste izumitelji vaših bogova pred kojima plačete i jecate i nadate se da će se nešto dogoditi. Vi se jednostavno glupo ponašate. Hramovi su prepuni glupih ljudi. Oni nijesi ni svjesni šta rade: klanjaju pred vlastitim djelima. Kako ti to može pomoći?

Ona je to nosila - mnoge godine su prošle, a mogli su proći i mnogi životi - i dalje to nosi iako nije nigdje stigla. Samo je lutala iz mjesta u mjesto, iz jednog života u drugi, iz jednog raspoloženja u drugo raspoloženje, iz jednog uma u drugi - ali to je samo bilo lutanje bez ikakvog cilja. Njoj je jednom bilo dosta tog putovanja: cilj se nigdje nije uočavao, izgledalo joj je da cilj nije nigdje u blizini.

*Zato... se smjestila u jednom malom seoskom hramu
gdje je bilo mnogo kipova Bude
i svaki je posjedovao vlastiti oltar.*

Ali bilo je mnogo Budinih kipova. U Kini i Japanu su gradili veoma velike hramove Budi. U Kini postoji hram sa deset hiljada Buda, deset hiljada oltara u jednom hramu! Deset hiljada kipova! Ali čak ni deset hiljada statua neće pomoći. Jedan Buda je sasvim dovoljan, deset hiljada statua nijesu dovoljne. Zašto um nastavlja da čini besmislice? Jedan kip nije bio dovoljan, načini dva. To je aritmetika: ako ni dva ne ispune cilj, napravi tri - deset hiljada kipova! Jedan čovjek zuri u deset hiljada kipova i ništa se ne dogodi. Ništa se neće ni dogoditi jer se iz mrtvih stvari život ne rada, nikada se pomoću mrtvog kipa čovjek neće preporučiti.

Tragaj za živim Budom! A ako ne možeš pronaći živog Budu, sklopi oči i tamo ga traži. Ako ga ne možete naći napolje, pronadite ga unutra jer Bude nikada ne umiru. Oni su tu, samo treba zagledati - i oni će uvijek biti tu. Oni su možda čak i iza ugla tvoje ulice ali ti nikada tamo nijesi pogledao. Ili si možda toliko zasićen susjedima, tim uglovima ulice, da

misliš da već sve znaš. Niko to ne zna - Budu možeš sresti i u prosjaku. Samo ostani otvorenih očiju! Ako budeš nosio kip, oči će ti biti zatvorene. Možda je ova žena prošla pored mnogih Buda noseći taj kip - zato što je mislila da ga već ima. Ona već ima jednog Budu, zašto bi se onda osvrtała okolo? Tada se snjestila u hram. Ljudi koji žive sa kipovima će se uvijek smještati po hramovima. Ljudi koji žive sa kipovima ne mogu dospjeti do konačnog cilja; oni se moraju negdje smjestiti pored puta - oltar, hram.

Mnogi ljudi su se smještali u hramovima. Oni su lutali i tražili i pronašli da se ništa ne može naći, da je to nemoguće ostvariti. Ne zbog toga što je taj cilj veoma dalek - cilj je veoma blizu, bliže no što možeš pomisliti - ali to je nedostižno zato što su nosili kipeve. Te statue su ih zaslijepljivale, oči su im bile zatvorene zbog tih kipova, njihova srca su bila opterećena tim kipovima, riječima, spisima - mrtvim stvarima.

Jednom sam čuo da se u davnim vremenima ovo dogodilo: jedan kralj, veoma obrazovan čovjek, je želio da se oženi ali ne običnom djevojkom. Želio je za suprugu savršenu ženu, savršenu u skladu sa zvijezdama. Zato je konsultovao mnoge astrologe. To je bilo zaista teško - mnoge godine su tako prolazile, mladost mu je već skoro prošla. On nije više bio tako mlad jer su astrolozi teški ljudi, a matematika traži vrijeme. A kada bi se neka žena pronašla, uvijek joj je ponešto nedostajalo - nije bila sasvim savršena. I zaista, ne možete ni naći savršenu osobu. To je nemoguće jer savršenstvo uvijek znači i smrt. Kada je neko živ, znači da još nije savršen - zato i kažemo da se neće ponovo roditi onaj ko je dostigao savršenstvo. Zašto bi se rodili ako ste savršeni? To znači da ste već prošli ovim svijetom, da ste sve postigli, da ste stasali, da se više ne možete vratiti.

Tada je kralj rekao svojim izaslanicima: "Dosta je toga! Ako se ne može naći savršena žena, nadite mi približno savršenu. Moja mladost prolazi. Skoro mi je trideset i osam godina. Nadite mi već neku ženu!"

Konačno su našli jednu ženu - nije bila sto posto savršena ali devedeset i devet posto jeste. Onda su počeli da izračunavaju najbolje vrijeme kada će kralj voditi ljubav sa njom kako bi dobio izuzetno dijete. To je bilo veoma, veoma teško; mnoge knjige su bile izučavane, I - Ching i drugi spisi; mnogi mudraci su bili pozivani iz dalekih zemalja, bili su konsultovani i dugo se raspravljalo - a kralju je bilo skoro četrdeset četiri godine.

Jednoga dana mu je bilo svega dosta pa ih je sve otjerao. Spalio je sve spise i rekao supruzi: "Što je mnogo, mnogo je! Sada moramo da vodimo ljubav" - oni do tada to nijesu činili. Ali i žena je bila već stara, a sa ljubavlju može biti problema: ako počnete rano da vodite ljubav, to možete činiti do samog kraja života. Ako sa time ne počnete dovoljno rano, kasnije nećete moći to obavljati jer je vodenje ljubavi mehanička stvar. Mehanizam treba da bude efikasan. Ako mladić sa četrnaest godina počne voditi ljubav,

on će to moći obavljati do osamdesete. Nemojte misliti da ukoliko budete rano počeli da vodite ljubav da to nećete moći da činite pošto ostarite. Uopšte nijeste u pravu. Ako to mnogo upražnjavate, tek tada ćete u tome biti uspješni. I zapamtite dobro, ne može se dugo voditi ljubav, to tijelo ne dopušta. Nemoguće je to previše upražnjavati; tijelo posjeduje termostat - previše nije moguće. Sve što činite u životu, to se čini do granice mogućeg. Ali do tada je kralj već postao impotentan - više nije mogao da vodi ljubav; a supruga je postala frigidna. Oni su propustili pravi trenutak. Oni nikada nijesu mogli da dobiju dijete, zato su usvojili jednog dječaka.

To se obično događa: vi treba da prihvatite Budu, da prihvatite boga. Vi ga ne možete roditi - a Bog se *mora* roditi posredstvom vas jer inače će to biti samo lažni bog. Ali vama to izmiče jer ste previše okupirani spisima, mudracima, astrologijom i mnogim drugim besmislicama. Vi ste previše opsjednuti riječima, kipovima, hramovima, ritualima, formalnostima, a kada se sve te formalnosti ispune, život je prošao. Onoga trenutka kada ti budeš spreman da sve to zaključiš logički, život više neće biti u mogućnosti da to obavi.

Ona naša žena se konačno smjestila u hram, a ja vam govorim: nikada se nemojte skrasiti u hramu! Pošto hram može biti samo prenoćište, to i ne može biti neko trajno stanište. Nikada se nemojte nastanjivati u hramu, nikada se nemojte smještati u neku sektu, nikada nemojte pripadati Vatikanu ili Puri Šankaračariju, nikada nemojte razmišljati sektaškim umom. Vi se možete odmoriti, to je u redu. Ostanite tu tokom noći, a ujutro, prije no što vas uhvate, krenite dalje! Krećite se - sve do vrhovnog: samo je tamo hram. Ali tamo nećete naći nikakav kip. Tamo ćete pronaći stvarnost - nikakav kip, nikakav portret, samo stvarnost. Nemojte se smještati pored portreta, pored nečeg lažnog, nemojte se smještati pored kopije nečega. Tragaj za originalom, za prvobitnim likom, za istinskim izvorom.

Žena se smjestila - i treba da se smjesti. Kada nosite drvenog Budu, kako možete dospjeti do prosvjetljenja? Ako vam drvene Bude mogu dati prosvjetljenje, onda neće biti problema. Drveni Buda je samo drveni Buda. Vi ga možete nositi, možete se s njime igrati.

*Monahinja je palila mirišljavi tamjan
pored svog Bude svakog dana.*

Buda je bio od drveta, samo je bio prekriven zlatom, ali ona je obično svog Budu nazivala "Zlatni Buda". Ta pozlata je bila veoma tanka; ispod toga je bio samo drveni Buda, ništa drugo. Ali vi možete sakrivati stvari, ispod pozlate možete sakrivati bilo šta. Kada nema ljubavi, onda oko supruge ima puno zlata. Drveni Buda ispod zlatnih listića - i ti pomisliš da je sve u redu. I supruga misli da je sve u redu jer joj suprug uvijek donosi sve

više i više nakita. Kada je ljubav mrtva, nakit postaje veoma živ. Kada ima ljubavi, nema potrebe za nakitom. Vi nikada živog Budu ne prekrivate zlatom, zar ne? To Buda neće dopustiti, pobjeći će vam. On će reći: "Čekaj! Šta to činiš? Tako ćeš me ubiti!" Zlato ubija. Život nikada ne može biti prekriven zlatom - to samo može smrt. Samo smrt ti može dopustiti da učiniš nešto... Život ti neće dopustiti takve besmislice. Ali ona je svog drvenog Budu nazvala "Zlatni Buda".

*Monahinja je palila mirišljavi tamjan
pored svog Bude svakog dana
ali nije voljela da njen mirišljavi dim
ide ka drugim kipovima.
Zato je izumila nekakav lijevak
kroz koji bi dim išao samo ka njenom kipu.*

Ovo je um posesivne osobe: neće dopustiti čak ni mirisu, tamjanu, ni dimu da ode ka drugome Budi - i drugi su Bude, takode. "Ali moj Buda je nešto drugo. Tvoj Buda nije ništa." U hramu su svi drugi kipovi bili kipovi Bude. Tu nije bilo nijednog drugog kipa, kipa Krišne ili Rame - tada bi razlika bila prevelika. Ona nije živjela u tom hramu ali i to je bio budistički hram zato je mogla da ostane. Ali to je bio *njen* kip, a oni drugi nijesu bili njeni.

Kada negdje zaista ima ljubavi, nije bitno kome će ona ići. Kada imaš ljubavi, ti voliš voljenu osobu ali ne možeš tu ljubav usmjeriti nekim lijevkom da ide samo ka toj osobi. Ljubav je takav fenomen koji kada se dogodi ide i dalje od voljene osobe, uvijek se kreće dalje i dalje; ona se širi ka svima. To je nalik talasićima na jezeru. Ako bacite kamen u jezero, talasići se pokrenu i idu sve dalje i dalje do kraja. Ako volite neku osobu, to nije linearni proces već kružni, stvaraju se talasi. Kada volite nekoga, vi bacate kamenčiće u jezero ljubavi. Tako će svi imati dobrobiti a ne samo osoba koju volite. Ako pokušate da samo osobu koju volite obaspete dobroćinstvom, vi ćete činiti isto što i ona monahinja. To nije moguće! Kada postoji neko ko voli, njegova ljubav se širi svuda naokolo. Vi to ne možete kanalisati, to nije takva stvar - a rijeku možete kanalisati - to je okeansko, ne može se kanalisati. Privrženost se može kanalisati, a ljubav ne.

Kada bacite kamičak u jezero, on padne na određeno mjesto, to je u redu, ali potom se talasići ljubavi počnu širiti dalje. Kada se zaljubite, zaljubite se u određenu osobu, ali to je samo početak, ne i kraj. Tada se ljubav počne širiti, cio svijet će tada osjetiti dobrobit. Tamo gdje postoji i jedna osoba ispunjena ljubavlju, cio svijet će osjetiti dobroćinstvo. Postojeće središte gdje će kamičak pasti, odakleće se talasići podići i krenuti ka krajevima. Postojeće središte, centar - voljeni, ljubavnik, ali ljubav se ne

može sačuvati samo tu. Tako ljubavnik postaje samo prolaz, samo otvaranje - a potom će cio univerzum osjetiti korist od toga.

Ali ta sirota monahinja je bila slična vama; tek samo jedan ljudski um koji djeluje putem ljudskih gluposti. Ona nije voljela da miris odlazi drugim kipovima - a i drugi kipovi su bili Budini.

Kada volim neku osobu, ja tu pronalazim božanstvo. Kada se tako nešto razotkrije, svi kipovi Bude... tada su svi božanstveni: drvo je božanstveno, oblak je božanski, prosjak na ulici je božanski, tada su svi božanstveni. Ako se ljubav dogodi, i vi se zagledate u prvobitni lik te osobe - koji vam se objavio u ljubavi - tada će Bude svugdje biti Bude, svi kipovi su Bude - tada će cio svijet postati hram. Tada nećete biti zabrinuti. Tada nećete biti zabrinuti da će vaš miris dospjeti do nekog drugog. Vi nećete biti zabrinuti što će vaš miomiris ljubavi otići nekome drugome. Vi ćete biti sretni što će kroz vas sav svijet biti podaren dobročinstvom, što će putem vas sav svijet primiti blaženstvo. Ako se bojiš i pokušavaš da sačuvaš to, tada će to biti posesivnost koja će to ubiti. Nemoj pokušavati da to zadržiš, nemoj nastojati da to zaposjedneš! Dopusti da to raste, *pomogni* mu da izraste, pomogni da to dospije do svih! Samo tada ćete moći to primiti jer primete samo onda kada cio svijet to prima.

Ali to je i problem: uvijek kada nekog volite, želite da ga sačuvate, da ga ograničite. To bi bilo kao kada bi nastojali da ograničite drvo u saksiji; i ne samo korijen već cijelo drvo - tako ćete ga ubiti. Drvo treba da raste do neba, treba da se širi do neba. Njegovi cvjetovi će dati mirisa mnogima, njegove grane će načiniti hladovinu za mnoge, mnogi će imati koristi od njegovih plodova. Naravno, korijeni su u tebi, ali drvo nastavlja da raste. A ljubav je najveće moguće drvo; ono se može raširiti po cijelom nebu, ono se ne može ograničiti, ne može se zadržati. Vi to ne možete učiniti konačnim - njegova stvarna priroda je beskonačnost.

*Ali nije voljela da njen mirišljavi dim
ide ka drugim kipovima.*

*Zato je izumila nekakav lijevak
kroz koji bi dim išao samo ka njenom kipu.*

Što se tada dogodilo? To se tako moralo završiti:

*To je ocrnilo nos zlatnom kipu
i načinilo ga posebno ružnim.*

Ovo se događa svakom ljubavniku i voljenom jer tada više taj dim nije mirišljiv; to postaje samo običan dim - miris ima potrebu da se širi. Tada se nos ocrnio i sada sve Bude imaju crne noseve. Pogledajte samo vašeg Krišnu, Budu, vašeg Mahavira; njihovi nosevi su garavi - to je zbog

vas, vaše posesivnosti. Vaša molitva je posesivna, ona nije istinita. Džaini nikome ne dopuštaju da ude u njihove hramove samo zbog toga što nije džain. Hindusi to ne dopuštaju nedodirljivim jer oni nijesu od više kaste. Svi hramovi su ocrnjeni jer su zaposjednuti: "*Moj hram!*" Onog trenutka kada naglasim "*moj*", to više nije hram jer kako hram može biti tvoj ili moj? Hram je jednostavno hram!

Ja sam jednom bio priveden na sud jer sam svečano otvorio jednu crkvu. Crkva je bila zatvorena najmanje dvadeset godina. Poklonici te crkve su otišli, nijesu bili u Indiji - ona je bila u posjedu neke engleske hrišćanske sekte; a u gradu nije bilo nikoga, nikoga ko bi se o njoj brinuo. To je bila jedna predivna crkva ali sasvim zapuštena. Tada je nekoliko hrišćana došlo k meni i reklo: "Mi ne pripadamo toj sekti ali nemamo nikakvu crkvu. Možeš li nam pomoći? Svečano otvori tu crkvu a mi ćemo obavljati službu u njoj." Ja sam im rekao: "U redu." Tako su oni presjekli katanac i očistili crkvu - očistili su i ogaravljeni Hristov nos. A onda sam je otvorio za sve, i rekao: "Nije pitanje kome ova crkva pripada. Crkva pripada onima koji u njoj obavljaju službu." Ali posle dva, tri mjeseca to je dospjelo do pravih vlasnika. Oni su angažovali advokata, i on me je priveo sudu sa pitanjem: "Zašto si otvorio tu crkvu?"

Sudija me je pitao: "Zašto ste otvorili tu crkvu? Ona ne pripada ovim ljudima. To nije njihovo vlasništvo."

Rekao sam: "Crkva ne može biti ničije vlasništvo. Ona pripada onima koji u njoj vrše božju službu. Crkva nije vlasništvo, i to nije uopšte javno pitanje!"

Sudija reče: "Nemojte činiti digresije. Nećemo ulaziti u filozofiju. To je javno pitanje!"

Crkva je javno pitanje? Da, to je postalo javno pitanje. Zar je hram javno pitanje? Ako je hram pitanje za javnost, onda on pripada ovom svijetu a ne onom. Zato sam mu odgovorio: "U redu, možete je zatvoriti ako je to javno pitanje. Vi je zatvorite, ali zapamtite, tako se ubija religija." To uopšte nije vlasništvo! No, činjenica je da su sve crkve, svi hramovi postali nečije vlasništvo. To je moje ili tvoje - tada je Budin nos ogaravljen i postaje posebno ružan.

One treba da budu porušene, očišćene tako da zemlja bude čista, i tek tada će istinski hram početi da bitiše - kada takvi hramovi nestanu. Oni su postali dio vaše trgovine, dio vašeg javnog suda. One više nijesu simboli onostranog. Um je takav: on sve pretvara u posjedništvo jer ego može da bitiše samo ako posjeduje. A ego je barijera. Ego je voda u kojoj se samo odsjaj može uhvatiti, nikada se stvarno ne može spoznati. Sada odbaci taj krčag! Zašto treba čekati neki nesrećan slučaj? Odbaci ovaj stari krčag i neka voda isteče - nema vode, nema mjeseca.

DAVALAC TREBA DA BUDE ZAHVALAN

Majstor Seistsu
je zahtijevao velike prostorije
kako bi zgrada u kojoj bi podučavao
bila prepuna posjetilaca.

Umezu, trgovac,
je odlučio da pokloni pet stotina zlatnika
za konstrukciju nove zgrade.

Umezu je donio novac učitelju
na što je Seistsu rekao:
"U redu, ja ću to uzeti."

Umezu je dao vreću zlata Seistsu
ali je bio nezadovoljan
ponašanjem učitelja
pošto je suma koju mu je on dao bila
veoma velika -
neko bi mogao cijelu godinu živjeti
sa samo tri komada tog zlata,
a učitelj mu nije čak ni zahvalio.

"U vreći je pet stotina komada zlata",
napomenu mu Umezu.
"To si mi rekao i prije", reče Seistsu.

"Čak i za dobrostojećeg trgovca,
pet stotina komada zlata je puno novca",
reče Umezu.

"Da li želiš da ti zahvalim zbog toga?"
upita Saistsu.
"Trebalo bi", reče Umezu.

"Zašto ja?" upita Seistsu.
"Davalac treba da bude zahvalan".



Postoje samo dva načina na koje možeš živjeti svoj život, samo su dva načina moguća za to: jedan je ispravan način, a drugi je pogrešan način. Ispravan način je kada daješ, dijeliš, voliš. Pogrešan način je kada si gramziv, kada iskorištavaš, kada skupljaš. Ljubav i novac su simboli ta dva načina.

Ljubav je ispravan način, a novac je pogrešan način. Svi žive na pogrešan način. Zašto se to događa? Kakva je pokretačka sila toga? Zašto svi idu pogrešnim putem? Gdje su pravila? Zato ćemo duboko prodrijeti u taj problem kako biste mogli da shvatite ovu predivnu priču. A ako ne budete mogli da razumijete ovu priču, nećete moći da razumijete ni Budu, Isusa, Mahavira - ne! To je nemoguće jer se oni kreću stazom ljubavi; vi se krećete stazom novca, a ta dva puta se nikada ne ukrštaju. Ne mogu se susresti.

Ponekada, čak i kada pokušate da razumijete Mahaviru, Budu ili Isusa, vi nastojite da ih shvatite kroz pojam novca. Džaini nastoje da razotkriju koliko se Mahavira odricao - stvar je u količini. Da je Mahavira bio sin prosjaka, niko ga ne bi slavio. On je bio sin jednog velikog kralja, posjedovao je ogromno kraljevstvo, mnogo novca, mnogo zlata, dijamanta - i svega toga se odrekao. Tako je iznenada postao značajan. Taj značaj se sastojao u novcu kojeg se odrekao a ne u njegovoj ličnosti. Čak i kada bi mu se pridružili, vi bi to uradili zbog novca. Kakvog li apsurd! A onda su džaini počeli da istražuju tu stvar, počeli su da se raspituju i razotkrili su da zapravo to i nije bilo neko veliko kraljevstvo. To je bila neka mala kneževina, jer je u to vrijeme u Indiji bilo čak dvije hiljade kraljevstava; to je bio samo neki mali srez. A Mahavirin otac i nije bio neki previše bogat čovjek, ali je ipak bio bogat, naravno. Kada se potom Mahavira odrekao novca, postao je veoma značajan. Onda su oni počeli da se raspituju za sumu novca koje se on odrekao. Sada su došli do fantastične, apsuradne količine; međutim, bilo što da kažu, pogrešno je. Tako je Mahavira postao značajan zbog novca kojeg se odrekao. Ko je uistinu značajan u vašim očima?

Zašto se dogodilo da nijedan *teerthankara* nije potekao iz obične porodice? Sva dvadesetčetvorica su kraljevski sinovi. Zašto se nikada nije dogodilo da nijedan siromah postane hindu *avata*? Zašto samo Ram, Krišna - kraljevi? Kako se dogodilo da nijedan siromah nikada nije postao Buda? Gautama Sidarta je bio princ. Kako se to dogodilo? Sve tri religije su rodene u Indiji, u velikoj zemlji. Ne znači da neki *teerthankara* nije rođen u nekoj siromašnoj porodici, ali vi takvog ne biste ni primijetili. Ne znači da neki Buda nije rođen u prosjačkom domu, ali ako je tako, vi takvoga ne biste ni pogledali. Vi ih prepoznajete samo kroz novac kojega se odriču. Buda je bezvrijedan - novac kojega se on odrekao je bitna stvar. To vas privlači, to vas hipnotiše.

Čovjek na stazi novca ne može razumjeti čovjeka sa staze ljubavi - to je nemoguće, oni se nikada ne susreću. Vi ga možete uvažavati, možete mu se klanjati, ali ćete to činiti zbog pogrešnog razloga jer ga ne razumijete. Vaše poštovanje će biti bazirano na nečem pogrešnom. U čemu se sastoji taj mehanizam? Prvo pokušajte da shvatite zašto ljubav postaje nemoguća - jer je to korijen - zašto ne možete voljeti? Ako možete voljeti, novac vam nikada neće biti opsesija, ne može ni biti. Zašto ne možete voljeti? Još od samog početka u dječijem umu je nešto krenulo pogrešno: zašto ono ne može da voli? Jedna stvar je jasna: ljubav je spontani fenomen. Vi time ne možete manipulirati. Ako pokušate da manipulišete, vi ćete to izgubiti. U tome je nevolja sa spontanim stvarima. Takve stvari su predivne, najljepše - ali ih ne možete manipulirati. Ako ih počnete manipulirati one će biti površne, nešto će krenuti loše.

Kada se dijete rodi, vi nastojite da izmanipulišete njegovu ljubav, kažete: "Ja sam tvoj otac, voli me", kao da je ljubav logični proces! "Ja sam

ti otac, zato me voli." "Ja sam ti majka, zato treba da me voliš." "On ti je brat, zato treba da ga voliš." A ljubav ne poznaje "zato", to nije silogizam, posredni zaključak. Mi nikada ne sačekamo da se ljubav u njemu dogodi. Mi počinjemo da ga usmjeravamo, kontrolišemo, kao da se plašimo da, ukoliko ga ostavimo njegovoj spontanosti, neće voljeti majku - to nije nužno, on i ne mora voljeti oca - to ne mora biti neminovno. Vi ne možete ovisiti o tome. Zato prije no što se to spontano dogodi, mi nastojimo da prisilimo dijete, a dijete mora da se pokori jer je bespomoćno. On počinje da prodaje svoju ljubav. U njemu se rađa politika, on tako postaje političar: on se smješka, a duboko u sebi je ljut; on pokazuje ljubav, ali duboko u sebi te ljubavi nema - on mrzi svog oca. Svaki sin mrzi oca, zato i svako društvo nastoji da prisili djecu da poštuju oca, da vole oca. Pošto je svaka kultura svjesna da će sin mrzjeti oca, oni zato nalažu: "Stvorite suprotno prije no ta mržnja eksplodira!" Svaka kćerka, svaka djevojčica mrzi svoju majku, zato joj se govori: "Voli majku, ona je tvoja majka. Poštuj je!" Mi smo toga veoma uplašeni i činimo suprotno kako bi se zaštitili.

Zašto sin mrzi svog oca? Ne zato što on treba to da čini - tu postoji jedan začarani krug. Prvo, konflikt je potreban, to je prirodni dio uzrastanja. Dijete treba da se bori sa svojim roditeljima, inače nikada neće porasti. A ta borba započinje onog prvog trenutka po rođenju, borba započinje rođenjem. Dijete želi da se rodi, a majka želi da ga zadrži, odatle je prisutno toliko mnogo bola. Psiholozi sada tvrde da bol postoji uslijed konflikta. Dijete želi da izade, a majka želi da ga zadrži - to je konflikt: zato je prisutno toliko bola pri rođenju. Inače, kod životinja nema toliko bola; u primitivnim društvima nema bola. Zašto ima više bola ukoliko je žena civilizovanija? Zato što je ego izražajniji ukoliko ste civilizovaniji, ego je tada jači.

Majka želi da zadrži dijete unutra - nesvjesni strah da će je dijete napustiti. To će je opterećivati čitavog života: da će je dijete napustiti. A dijete mora da je napusti, inače bi umrlo u njenoj utrobi. Ono treba da odbaci posteljicu i da napusti utrobu - to je prirodno. Kada majka to shvati, nema bola tokom porođaja; tada će ona pomoći djetetu da ode. A ako pomognete djetetu da ode, ono vas nikada neće mrzjeti. To je problem: ako ne dopustite svom djetetu da ode, ako počnete da stvarate barijere, ono će vas zamrzjeti zbog tih barijera. A vi se bojite te mržnje, zato činite suprotno. Vi prisiljavate dijete da vas voli, a ono je bespomoćno, zato mora da popusti uslijed te svoje bespomoćnosti; ne svojom voljom - ono mora nevoljno da popusti. Mržnja ostaje duboko u njemu - ljubav je samo maska, fasada. Dijete je rođeno i ono će se svakodnevno udaljavati od majke. Tako i treba jer ono drugačije nikada neće biti nezavisno, nikada neće biti svoje. Ono treba i da odlazi, svakodnevno na svaki način, a majka mu to ne dopušta: "Nemoj da prekoračiš ovu granicu! Nemoj da izadeš iz kuće! Nemoj da ideš na ulicu! Nemoj se igrati sa tim dječakom! Ne mrdaj!"

Majka će stvarati sve više ograničenja. Što se bude više ograničenja stvaralo, sloboda će biti mrtva, dijete će patiti - mržnja će se roditi. Šta sada da činimo sa tom mržnjom? Majka čini suprotno. Uvijek kada se ponašate suprotno, krećete se u pogrešnom pravcu. Zato se mržnja mora shvatiti, prihvatiti, ne smije se činiti suprotno. A vi treba da znate da je to dio odrastanja. Dijete mora da ode, a vi da mu dopustite više slobode. Naravno, morate biti veoma budni jer dijete može i da povrijedi sebe. Zato sloboda ne treba da bude haotična - a to je veoma delikatno. Ali u ime zaštite djeteta, pošto bi ono moglo da povrijedi sebe, vi mu zakidate svu slobodu - tako stvarate mrzovoljan um. A ako dječak počne da mrzi svoju majku, on neće nikada više biti u mogućnosti da voli nijednu ženu jer je prvo iskustvo sa ženskim bićem izrodilo mržnju. Zato vi mrzite vaše supruge - jer ste od početka mrzjeli vlastitu majku, i nikada nećete biti opušteni sa ženama. Žene će uvijek u vama izazivati nelagodnost; one će vas privlačiti i odbijati u isto vrijeme. Ona će postati fokus tvoje ljubavi ali ta ljubav će biti površna; pošto ne možete duboko voljeti svoju majku, kako ćete moći voljeti neku drugu ženu? To je nemoguće!

Iza svake ljubavi krije se uzburkana struja mržnje. Ljubav je postala podijeljena, njena suprotnost se tu krije - sve će tada postati otrovano. Dijete će se sve više udaljavati, i jednoga dana će se zaljubiti u neku ženu. To će biti konačan prekid. Toga dana će se u potpunosti to dijete roditi. Pupčana vrpca će se prekinuti tog dana. To će trajati dvadeset godina, dvadeset i pet godina; svakodnevno će biti prisutni bol i konflikti. Na kraju će se dijete zaljubiti u neku drugu ženu - to je tačka raskida. Sada je sasvim napustio svoju majku. Druga žena je sada ušla u njegov život; zato majka nikada ne može biti u ljubavi sa snahom - nemoguće! Zato u svijetu kruže mnoge priče o svezkrvi - one ne mogu biti spokojne. Nemoguće! To je stoga što su one neprijatelj; ta žena joj je neprijatelj, taj čovjek je neprijatelj, on je sasvim odvojio njeno dijete od nje.

Postoji jedno kazivanje o Isusu - jedno od najmisterioznijih, nemoguće da se poveže sa Isusovim umom, i veoma je opasno, a riječi sa sobom nose veliku opasnost. Isus je rekao svojim učenicima: "Dok ne zamrzite svojeg oca i majku, ne možete doći meni." Čovjek nalik Isusu koji je rekao da je ljubav put ka Bogu, koji je rekao da je Bog ljubav, koji je ljubav izdigao do najviših visina i poistovjetio je sa meditacijom, rekao je: "Dok ne zamrzite svog oca i majku, ne možete doći meni." On je bio u pravu, jer dok sam Isus ne postane vaš otac i mati, vi ne možete doći do Majstora. Dok sasvim ne napustite svog oca i majku - što znači napustiti svoju prošlost potpuno, prošle veze i prošle odnose... sasvim, u potpunosti - kako možete doći Isusu, kako možete doći Majstoru? Ako si još predat prošlosti, tvoja sadašnjost je opterećena, tvoja budućnost je mračna. Vi treba da budete oslobođeni prošlosti, sasvim odsječeni od prošlosti, odvojeni.

Samo tada vaša sadašnjost može biti svijetla, a vaša budućnost tada neće biti samo mehanička progresija prošlosti.

Isus je bio u pravu: dok ne zamrzite svog oca i majku, nećete moći doći do Majstora. Zato su tvoji otac i majka uvijek uznemireni kada odlaziš Majstoru - tako i treba da bude. Oni se nikada neće toliko uznemiriti: ti možeš ići prostitutki - oni neće biti previše uznemireni; možeš postati alkoholičar - oni se neće previše uznemiravati. Ali ako odeš Budi, Isusu, Majstoru, oni će biti sasvim uznemireni. Nešto iz njihove podsvijesti govori: "Ovo je sada posljednji raskid. Ako sada ovo dijete ode Majstoru, otac i majka će biti sasvim nezadovoljni" - odatle strah! Čak i ako njen sin ode sa nekom ženom, majka će održati vezu, održaće neku vezu. Ali ukoliko njen sin ode sa Isusom, svi odnosi će se tada prekinuti; tu više nema mogućnosti za odnos jer Isus zahtijeva potpuno predavanje. Nijedna žena ne može zahtijevati nešto takvo, nijedan muž to ne može tražiti, samo Majstor može da zahtijeva potpunu predaju. Dijete se mora kretati, a kada ono postane zrelo i prosvijetljeno, tada je on sasvim raskinuo, potpuno, u potpunosti je raskinuo sa prošlošću, sa majkom, sa ocem - sa svime!

Postoji još jedno kazivanje koje je takode veoma tajanstveno, izgleda veoma nepojmljivo za Isusa. On je jednom govorio pred masom, i neko je rekao: "Isuse, tvoja majka čeka napolje, velika je gužva i ona ne može da uđe, a ona želi da te vidi!"

Isus je rekao: "Niko nije moja majka. Recite toj ženi da mi niko nije majka" - izgleda veoma okrutno, grubo. Ali Isus ne može biti grub i ne može biti okrutan. Ali ponekada je i istina gruba, istina je okrutna. A Isus ne može da laže, on je u pravu: "Niko mi nije majka."

Jednom se dogodilo, kada je Isus bio sasvim mali, da su njegovi roditelji otišli u veliki jevrejski hram na godišnje slavlje. U toj gomili se Isus izgubio. Svi su ga tražili i tražili, i tek negdje predveče - kada su bili veoma uznemireni, zabrinuti - predveče su ga pronašli. On je sjedio sa nekim učenim ljudima, a bio je tek dijete, i raspravljao o zaumnim stvarima. Tada mu otac reče: "Isuse, što tu radiš? Čitavog dana smo brinuli o tebi."

Isus reče: "Nemojte brinuti za mene. Ja sam razgovarao o očevom poslu."

Otac mu reče: "Ja sam ti otac. Kakav posao ti tražiš ovdje? Ja sam stolar."

Isus mu odgovori: "Moj otac je tamo, gore na nebu. Ti mi nijesi otac."

Kao što dijete mora da napusti majčino tijelo, inače bi umrlo u njenoj utobi - ono treba da izađe iz njene utobe - isto tako, jednoga dana dijete mora da mentalno napusti oca i majku. Ne samo fizički - već i mentalno; ne samo mentalno - već i duhovno, spiritualno. A kada se čovjek rodi i spiritualno, on je tada sasvim izvan prošlosti, potpuno odvojen, tada će po prvi put postati svoj, jedna nezavisna osoba, stajće na svojim

nogama. On tada *jeste!* Do tada je bio tek samo dio majke, oca ili porodice - ali nikada nije bio svoj. Od samog početka, majka ili otac su nastojali da djetetu ne daju slobodu. A ljubav se rada samo u slobodi jer je to jedan spontan fenomen. Ti tu ništa ne možeš učiniti. Ako nešto preduzmeš, pokvarićeš čitavu stvar. Oni pokušavaju. "Voli nas!" - a dijete mora da se povinuje, ono je bespomoćno. Samo da bi opstalo, ono mora da se pogada. To je pogodba: kada dijete kaže: "Da, ja te volim, majko", još i kada kaže: "Nikoga drugog ne volim koliko tebe", kada dijete kaže: "Volim te, oče. Ne postoji niko nalik tebi. Ti si jedinstven, najbolji, najveći otac koji je ikada postojao", on tako samo pravi pogodbu, samo se igra politike, postaje dio obmanjujuće igre.

U početku on nije svjestan da je ljubav jedan spontani fenomen. Treba da budete slobodni, strpljivi, da čekate sa molitvom da to dode. Ništa ne možete učiniti povodom toga. To je događanje. Sada se to više neće dogoditi cijelog života. On će uvijek manipulirati, uvijek će pokušavati da kontroliše, uvijek će biti izvještačen. Da li ste ikada primijetili? - Uvijek kada ste u ljubavi, vi ste podijeljeni: jedan dio manipuliše... a duboko u sebi vi znate da manipulišete; muškarac pokušava da iskoristi ženu, žena pokušava da iskoristi muškarca. A kada se vjenčaju - a to znači da je njihova ljubav postala obaveza - malo po malo će sva izvještačenost nestati. Tada će autentično, stvarno biće izaći na vidjelo, a to je protivurječnost. Sva ljubav će tada nestati jer te ljubavi nikada nije ni bilo. Inače, kako je moguće da ljubav iščezne?

Ljubav je najtrajnija stvar na svijetu. Zemlja može nestati, zvijezde mogu iščeznuti, cio svijet može propasti - ali ljubav ne! Ljubav je vječni fenomen, najbožanstveniji. Kako može da nestane tako brzo? Čak ni medeni mjesec nije istekao, a ljubav je nestala; zapravo, nje nikada nije ni bilo. Vi ste samo pokušali da sebe i druge zaludujete. Koliko dugo to može trajati? A ako vam uspije da to dugo potraje, to će postati takav teret, biće toliko teško da će biti nemoguće živjeti. Vi ne možete biti glumac dvadeset četiri sata. To je u redu na nekoliko minuta - na plaži, na brežuljku, to je sasvim dobro; možeš biti romantičan, izvještačen. To je u redu za nekoliko minuta. To je dobro, to je igra - ali dvadeset četiri sata? Ako želiš dvadeset četiri sata da budeš izvještačen, to će postati veoma napeto stanje uma, stvorit će veoma mnogo tjeskobe jer ćeš se osjećati zarobljen, ograničen. A kada osjetite da ste ograničeni, kao u zatvoru, mislite da je za to odgovoran neko drugi. Onda ćete nastojati da se osvetite, da reagujete; bilo šta da kaže vaša supruga, vi ćete se ljutiti; bilo šta da kaže muž, supruga će biti ljuta. Tada tišina postaje zlatna, tada je bolje što je više moguće ostati miran. Ali sve to se događa upravo zbog toga što prava stvar još od samog početka nije prisutna.

Mula Nasrudin se zaljubio u jednu ženu. Žena je bila veoma visoka a živjela je skoro kilometar daleko od posljednje stanice. Zato je Nasrudin običavao da je svake večeri prati kući. Jednoga dana, tek nakon nekoliko minuta hoda, Nasrudin reče: "Poljubi me." Ali ona je bila prilično visoka, pa je Nasrudin trebao stolicu ili nešto slično. Oni su pogledali naokolo i ugledali jednu napuštenu kovačnicu. Tamo su našli jedan nakovanj i Nasrudin se popeo na nakovanj i poljubio ženu, a potom su nastavili dalje ka njenoj kući. Poslije nekoliko stotina metara, Nasrudin ponovo reče: "Još jedan, draga."

Žena odgovori: "Ne! Poljubila sam te jednom, i to je dosta za noćas."

Na to joj Nasrudin reče: "Zašto sam onda nosio ovaj vrazji nakovanj." On je cijelo vrijeme nosio nakovanj!

Ako nosiš neki teret, prije ili kasnije... kakva je korist od toga? Ako je tvoja ljubav sredstvo za nešto drugo a ne sam smisao, tada to može biti igra, ali to nikako neće postati bitna egzistencija. Tada se samo igraš.

Nasrudin je toj ženi pokazao vjenčani prsten, jedan dijamantski prsten. Ona ga pogleda i reče: "Divan je, ali ima jednu mrlju na dijamantu."

Nasrudin reče: "Mila, zar nijesu nikada čula da je ljubav slijepa?"

Žena mu odgovori: "Da, čula sam za to i znam da je ljubav slijepa ali ne i sasvim slijepa."

Oštroumnost! Snalažljivi um! Vi možete glumiti čak i da ste slijepi, ali koliko zaista možete biti zaslijepljeni? Vi možete igrati, ali igra ne može postati život. Duboko u svojoj duši osjećate da niste u vezi sa time, a onda počinjete da mrzite.

Ljubav može biti samo spontana. Ne postoji neki drugi put do nje, bilo šta da kaže Dejl Karnegis, nema drugog puta do tog. Ljubav može biti samo spontana, vi se ne možete trenirati za to. Ako se uvježbavate, to gubite zauvijek. Samo treba čekati, čekati sa molitvom. Djetetu će se dopustiti sloboda kako bi se jednog dana mogla roditi ljubav. Za to su potrebni veoma darežljivi majka i otac. Zbog toga ja uvijek naglašavam da je biti majka jedna od najtežih stvari na svijetu. Svako može roditi dijete, ali biti majka ili otac, tek rijetki su za to nadareni; biti majka znači da sa ljubavlju možeš dati dovoljno slobode svom djetetu tako da se jednog dana u njemu može roditi ljubav. Dijete se mora zaljubiti u majku, ono se na to ne smije prisiljavati. To se može dogoditi - a i ne mora se dogoditi. Zato je to jedan veoma hrabar postupak; to se i ne mora dogoditi. Niko to ne zna! Niko to ne može predvidjeti, to nije mehanički postupak. Ako se to dogodi, to će biti predivno za majku; inače, majka se samo može moliti da se to dogodi nekoj drugoj ženi - ali nemojte to nametati. Ako budete to forsirali, dijete će

naučiti trik, ono će naučiti tu igru. Sada će ono neprestano moći da igra tu igru - sa ovom ženom ili onom, sa ovim muškarcem ili onim, i cio život će mu postati trik, neće biti stvaran; postaće izvještačen.

Kada ljubav postane izvještačena, novac tada postaje bitan. Ovo se mora shvatiti. Zašto je novac važan kada ljubav postane izvještačena? Zato što vam ljubav daje unutrašnju sigurnost. Kada si u ljubavi sa nekim, ti si zaštićen - nikakva druga sigurnost ti nije potrebna. Ljubav je dovoljna, ništa drugo vam nije potrebno. Možete biti prosjaci na ulici, ali ako volite, nijedan kralj vam nije ravan u vašoj sigurnosti, čak je i Solomon siromah pred vama. Ako volite, vi ste najbogatiji. Ništa nije ravno bogastvu ljubavi. Vi možda nemate ništa, ali ako volite, imate sve. Samo jedan trenutak ljubavi može da ispuni cio život. Kada volite, ne bojite se smrti jer ste tako spoznali smrt - smrt kroz predaju u ljubavi. A to je bilo tako divno, bilo je tako melodično, tako blagosloveno da sada možete prihvatiti čak i samu smrt. Vi to možete prihvatiti! Sada više nema straha jer ste spoznali da je stapanje sa ženom ili muškarcem bilo predivno - toliko predivno da tako neće biti ni kada se stopite sa egzistencijom!

Smrt je stapanje. Ako spoznate ljubav, više nema straha od smrti. Ako ne poznajete ljubav, strah će postati središte vašeg života. Kako da se zaštitite? Zato gradite zamkove, uvećavate štednju u bankama: to su upravo zaštite od smrti. A kada se plašite smrti, plašite se i života, jer živjeti može biti opasno. U životu treba da se krećeš nepoznatim stazama, a tu je i opasnost: možda te iza svakog ugla čeka smrt. Čovjek koji se boji smrti, malo po malo se zgrči i počne se plašiti i života. On neće letjeti avionom, neće se voziti u vozu jer su tu mogući nesretni slučajevi. On se ne može sprijateljiti sa strancem jer ko zna...? On se ne može zaljubiti u neku ženu jer ko zna da li će ga ona obmanuti ili ne. On ne može da joj vjeruje. Ako se ljubav ne dogodi, ti nikada nećeš moći imati povjerenja; uvijek ćeš biti sumnjičav, skeptičan. I kako je moguće da se odnos razvija kada si ti sumnjičav?

Ako se ljubav ne dogodi, nikada nećeš stići do Majstora. Čak i ako Buda dode u tvoj grad, ti ćeš propustiti da ga sretniš. Ti nećeš otići tamo jer su to opasni ljudi za tebe. Oni te mogu hipnotisati i odvesti na stramputicu. Oni mogu da poremete tvoj svijet svakodnevnih rutine gdje zaraduješ, gdje se bogatiš i gdje svakodnevno postižeš uspjeh: tvoja fabrika raste sve više i više, račun u banci se uvećava i sve ide kako treba. Zašto se poremetiti novim stvarima, stranim elementima? Zato nemoj prihvatiti nijedan spoljni faktor. Živi u svom zatvoru, zaštićen, siguran. Ako spoznaš ljubav, nećeš se bojati smrti. A kada se ne bojiš smrti, samo si tada sposoban da živiš! Ako se čovjek boji smrti, kako će živjeti? On se čak boji i da udahne zrak jer su u njemu klice.

Znam jednog pjesnika. On je važio za velikog pjesnika, ali sam uvijek bio začuden kako je mogao biti veliki pjesnik - on čak nije mogao biti ni muškarac. Mora da je poznavao trik jezika, mora da je bio veoma pismen. Mora da je znao da se igra riječima, ali nije mogao biti veliki pjesnik, jer velika poezija proističe iz života - a on je bio veoma bojažljiv. Jednom je putovao sa mnoš. Njegova žena mi je rekla: "Nemojte ga voditi sobom jer će vam stvoriti nevolje" - nevolje su počele kada nije htio da uzme čaj iz hotela.

Rekao je: "Ko zna, možda je neko otrovao čaj?"

Na to mu rekoh: "Ko bi bio protiv pjesnika? Ko bi tebe otrovao? Nikoga nije briga za tebe!" Ali on ipak nije htio uzeti čaj.

Rekao je: "Ja ću ponijeti rešo i sam ga spremiti." Nije jeo u hotelu jer ko zna...? Svega se bojao. Kako je takav čovjek mogao da živi? Jedino što mu je bilo važno je da ne umre.

Ali život donosi i smrt, smrt je kulminacija! Ako ne želite da umrete, nemojte ni živjeti - to je jedini način. Za to ne postoji drugi način jer ako živite, vi se krećete ka smrti. *Život* donosi smrt! Zato je logičan zaključak da ne treba živjeti. Što manje živite, to je manja mogućnost za smrt. Ako uopšte ne živite, ako prekratite život, nikada više nećete umrijeti, završićete s tim. Ako niste živi, ne možete ni umrijeti. Zato je takav čovjek unaprijed bio mrtav. Vi ćete takve leševe sresti po pijacama, na univerzitetima, gdje rade, djeluju - ali oni su samo leševi.

Životu treba rast. Strah to ne dopušta, tada sigurnost biva najvažnija stvar - kako biti siguran. Cijela umjetnost života postaje pitanje kako ne umrijeti. A ja vam kažem da je cijela umjetnost življenja kako biti radostan, kako umrijeti blaženo, prihvatiti smrt - jer ako ste spremni umrijeti, vi ste spremni i da volite. Ako ste spremni da umrete, spremni ste i da se susretnete sa božanskim. Nema drugog načina, smrt je kapija. A šta ja mislim kada kažem da je smrt kapija? Vi ne treba da budete tu, treba da išćeznete, da se rastopite, da se izgubite. Šta predstavlja sigurnost? Bilo šta da se dogodi, vi ćete biti tu, opstaćete u svom egu. Zato je novac toliko značajan jer vam novac pomaže da ne živite. Siromah treba da živi, bogataš to ne treba.

Čuo sam da se jedan veoma bogat čovjek neprestano vozio u automobilu - čak su ga od verande do sobe nosili u nosilima. On je jednom došao u neki grad i odsjeo u hotel u kojem nikada prije nije bio. Kada su ga iznosili u nosilima, menadžer hotela je pomislio da je paralisani ili tome slično. Zato je upitao njegovu suprugu: "U čemu je stvar?" - a bilo mu je veoma žao. "Suprug vam izgleda u redu. Da li ima paralizu ili neku bolest nogu?"

Supruga odgovori: "Ne! Noge su mu apsolutno u redu. Ali on nema potrebu da hoda - on je bogataš."

Bogataši ne treba da žive, oni to sebi mogu priuštiti! Siromah treba da živi. On mora da ide na ulicu, da se izlaže opasnostima, da se kreće kroz masu. Siromah sebi ne može priuštiti da ne živi. Zato bogat čovjek malo po malo biva zarobljen svojim bogatstvom, izolovan. Tada živi sam, ne dopušta ni svojoj supruzi da ude u njegovu sobu. On će za to naći objašnjenje: "Mi nijesmo siromašni, zašto bismo spavali u jednoj sobi? Mi smo bogati. Možemo sebi priuštiti dvije zasebne sobe" - ali suština je nešto sasvim drugo.

Hitler nije nikome dopuštao da boravi u njegovoj sobi jer se bojao. Ko zna, možda je i supruga špijun? On se nikada nije ženio. Oženio se samo neposredno prije no što je izvršio samoubistvo - tri sata prije toga jer tada više nije bilo straha. Onda kada je smrt bila izvjesna, on se oženio, ne prije - zato što je supruga opasnost. Ko zna, možda je udružena sa nekom stranom silom ili je možda komunist; može ga noću ubiti. On je volio mnoge žene ali nijednoj nije dopuštao da živi sa njim, nijednoj nije dopuštao da preko noći bude u njegovoj sobi. Upravo tri sata prije no što je odlučio da se ubije, kada više nije bilo izlaza - smrt je bila izvjesna, neprijatelji su bombardovali Berlin - usred noći je pozvao sveštenika. Sveštenika su morali da probude; odmah je bio odveden u jedno podzemno sklonište gdje je boravio Hitler, koji mu je rekao: "Sada pripremi ceremoniju vjenčanja." Kada je vjenčanje obavljeno oboje su otišli u sobu i uzeli smrtonosni otrov.

Kakav je to čovjek bio? Ali ljude takvih manira ćete naći svugdje. Kada je strah prisutan, niko vam ne može biti prijatelj. Tada vam je svako neprijatelj, zato se morate zaštititi. Bogati čovjek može bolje zaštititi sebe; zato se naglasak stavlja na novcu, na mnoštvo ludosti! Vi čak ni ne možete pojmiti što se događa. Čemu sva ta nervoza oko novca?

Mula Nasrudin je umirao. Na trenutak otvori oči i pogleda suprugu. Njegova supruga reče: "Ovdje smo, Mula. Idi sa mirom i molitvom ka Bogu. Svi smo ovdje sa tobom."

Mula Nasrudin pogleda ta lica - oči su mu bile zamagljene, polako je odlazio i bilo je teško da ih vidi. Zato je upitao: "Gdje je Rehman?" - njegov najstariji sin.

Supruga mu odgovori: "Stoji pored tebe, sa desne strane."

Onda on upita: "A gdje je Rahim?" - njegov drugi sin.

Njegova žena odgovori: "I on je ovdje, stoji pored tvojih stopala."

"A gdje je Abdul, gdje je Farid?" upitao je.

Svi su bili prisutni, i njegova supruga reče: "Samo se ti odmaraj, svi smo ovdje."

Nasrudin se odmah zabrinu i ponovo upita: "Ko onda brine o radnji? Ako ste svi tu, ko se brine o radnji?" A bio je na samrtničkoj postelji; već sljedećeg trenutka je umro. Ne, ni život ni smrt mu nijesu bili značajni -

radnja, ko je brinuo o radnji? Posljednjeg trenutka nije čak ni hram bio u njegovom umu - samo radnja, prodavnica, novac. A zašto je novac tako važan? To je vaša zaštita od života, ljubavi, smrti, od Boga. Zato su se Mahavira i Buda odrekli novca. Odricanje je jednostavno uslijedilo kako biste shvatili da je sve to protivno životu, ljubavi, protiv Boga. Oni su se jednostavno odrekli! To ne znači da su se oni odrekli novca, to znači da su tako uhijali sebe: to je bio otrov za njih. Zato su oni jednostavno pobjegli iz dvorca.

Novi život započinje kada shvatite da novac stvara napetost. Sigurnost, traganje za sigurnošću i bezbjednošću ukazuje da ste već mrtvi, da vas je život napustio. Neprestani napor da budete bezbjedni znači da još nijeste sposobni da volite; inače, ljubav je sasvim dovoljna sigurnost, nikakva druga sigurnost nije potrebna. Jedan tren ljubavi je vječnost - nema straha od smrti, ljubavnik može da umre lagodno, sa ljubavlju. On je spoznao život, on je zahvalan. Čak i na tren se ljubav dogodi... on je spoznao njenu slavu, dobrobit, svo blaženstvo je iskusio. On može zahvaliti Bogu za taj tren koji mu je bio podaren - a on nije bio vrijedan toga. Ko je vrijedan toga? Niko nije dostojan toga. Da li ste ikada razmišljali o tome - da ste živi? Jeste li dostojni života? Kako ste to zaslužili? Vi ste upoznali cvijeće i drveće, ptice u letu, izlazak sunca, mnoga jutra i večeri, i zvijezde. Kako ste zaslužili da budete živi? To je jednostavno milost. Vi toga nijeste vrijedni, to uopšte nijeste zaslužili. To što vi postojite je samo božja milostivost.

Ali kada neko uspije da spozna i najmanji tren ljubavi, cio ovaj život ne predstavlja ništa. Sve ptice koje ste vidjeli, sve pjesme koje ste čuli i svi muzičari svijeta - ništa! Tada će sve ovo zelenilo drveća biti ništa. Tada neće biti sunčevih zraka ni muzike u zvijezdama. Ako spoznate tek samo jedan tren ljubavi, tada će vam cio ovaj svijet biti tek samo magla i sjenka; to je samo odsjaj, to nije stvarno. Ako spoznate tren ljubavi, vi ćete vječno biti zahvalni i pjevaćete božanstvu pjesme zahvalnice. Tada neće biti smrti - ljubav ne zna za smrt, ljubav poznaje samo život. Vi poznajete samo smrt. Ljubav - vi ste to preskočili, nijeste prošli kroz to, zaobišli ste je i sada vam je novac postao značajan. Novac je simbol mrtvog čovjeka, novac je ljubav za mrtvaca.

Zato pogledajte škrtog čovjeka. To nije samo običan novac koji on drži u novčaniku. Ja sam vidio jednog tvrdicu - u njegovim očima je bilo toliko mnogo zanosa kada bi gledao u svoj novčanik; sa tolikom ljubavlju nijedan ljubavnik ne bi gledao svoju voljenu. On je svoj novac osjećao i doticao, i pogledajte samo njegove oči: sjaj koji isijava iz njegovih očiju, poezija koja obuzima njegovo biće. Postao sasvim preporoden čovjek... Ne, Madžnu nije bio tako sretan kada je vidio Lajlu. Ne, Širi nije bila tako sretna kada je ugledala Farihada.

Taj čovjek mi je bio rođak pa sam imao mnogo prilika da ga vidim i shvatim: on je savršen čovjek novca, Buda na toj stazi! On se nikada nije ženio, uvijek bi govorio: "To je previše skupo, ja to ne mogu sebi priuštiti. Jednoga dana ću se ipak oženiti." Taj čovjek je mrtav, nikada se nije oženio, ostao je neženja. Ali on je to objasnio, rekao bi: "Ovo je *brahmacharya*; ovo je celibat. U svetim spisima, u Vedama je život u celibatu opisan kao najviši život." Ali on je bio samo tvrdica, čak škrt i kada je sperma u pitanju. To je bio njegov celibat - a ne *bramachari*. Zato ćete otkriti da je devedest devet procenata celibata samo škrtost u davanju svog sjemena. Oni se boje da se opuste: ako njihovo sjeme ode iz njihovog tijela, njihov račun u banci... Njihov *brahmachariya* je neka vrsta konstipacije, zatvora. Oni su stisnuti! Vi nikada nećete osjetiti nikakav miris od njih. Oni su tvrdice - ali oni za to imaju objašnjenje. Oni uvijek žive racionalno, putem razuma, a nikada svojim srcem - srce je opasna stvar.

Razum uvijek grabi stvari oko sebe, a srce je to koje daje. Srce je davalac, ono nikada nije škrt, zato tvrdica nikada neće vjerovati svom srcu. On će malo po malo ubijati svoje srce, on će postati samo glava. U njemu nema osjećanja - osjećanja su opasna. On ne osjeća, postaje bezosjećajan. On ne dopušta prodor nikakvog osjećanja u svoje biće, jer kada dode prosjak i zapita... ako imate osjećajnosti, biće vam teško da kažete ne. Ali ako posjedujete samo glavu, vi ćete razmisliti i reći: "Ja ne vjerujem u prosjačenje; to je loše za ekonomiju, nije dobro za kulturu zemlje - a ti izgledaš savršeno zdravo i zato idi i nešto radi!" Vi ćete to objasniti, iako znate da su ti razlozi dosta površni; vi zapravo ne želite da date - u tome je stvar. Ali vi ne možete prihvatiti činjenicu da niste davalac.

Vi živite u riječima, razlozima, objašnjenjima, i sakrivajte temeljnu činjenicu da ubijate svoja osjećanja. Ako ste na stazi novca - a skoro svi su manje - više takvi - onda sagledaj cio fenomen unutar sebe; ti ubijaš sebe. A život se ne može spriječiti da se kreće, on će doći do smrti. Vi to ne možete zadržati, to nije u vašoj kontroli. Ono treba da ode - kao što je i došlo, ono treba i da ode. Prije no što ode, vi ćete samo stvoriti tjeskobu, to je sve! Ako prihvatite plimu i osjeku života, radanje i umiranje života; ako to prihvatite, nema potrebe za tjeskobom. Vi možete voljeti. Dok umirete, volite! Dopustite da se ljubav dogodi. Nemojte pokušavati da se osigurate i ne plašite se smrti. Smrt će doći. Dajte šansu životu da procvjeta. Ako život zaista procvjeta, smrt će biti njegova kulminacija, a ne kraj. To će biti vrhunac, krešendo. To će biti najviši vrh. Everest, a ne kraj.

U trenutku smrti, čovjek koji je živio ispravno, sa ljubavlju - a to je i jedini ispravan način življenja - za njega smrt dolazi kao najljepša ekstaza. On umire sa pjesmom u srcu; umire sa ekstazom u cijelom tijelu, pulsirajući. On odlazi da se sretne sa voljenim božanstvom. Naučio je kako se voli i kako se daje. Zato i u trenutku smrti on može da daje. On vraća cijelo svoje biće nazad prirodi: tijelo, vazduh ide vazduhu, vatra ide vatri,

zemlja ide zemlji, nebo ide nebu. On daje, on je davalac, a biće ide ka svom izvoru, ka *Brahmi*, on se ne vezuje. Ako se u trenutku smrti uhvatiš za život, sve onda postaje ružno. To će biti moguće samo ukoliko si se cijelog života vezivao, vezivao, uvijek bio u strahu, nikada nisi dopuštao da se dogodi ljubav, tada ćeš u trenutku smrti izgubiti priliku da dosegneš najviši vrh koji je moguć, koji je *bio* moguć. To su dva puta: jedan je ispravan, drugi je pogrešan.

Sada ćemo pokušati da uđemo u ovu priču. Bićete spremni da je shvatite - ali shvatite je srcem.

*Majstor Seistsu
je zahtijevao prostrane prostorije
kako bi zgrada u kojoj bi podučavao
bila prepuna posjetilaca.*

- Mora da je i on bio u istoj situaciji kao ja.

Umezu, trgovac,

... on još nije došao k meni -

*je odlučio da pokloni pet stotina komada zlata
za konstrukciju nove zgrade.*

- Pet stotina komada zlata su velike pare.

*Umezu je donio novac učitelju
na što je Seistsu rekao:
"U redu, ja ću uzeti to."*

- Ali to nije bio način za tvrdicu.

Taj čovjek je morao biti tvrdica, kako bi inače mogao sakupiti pet stotina komada zlata? A to i nije bilo sve: to mora da je bio tek mali dio, stoti dio njegovog bogatstva. Ali zašto, ako je bio tvrdica, zašto je davao Majstoru? Izgleda kontradiktorno: ako je bio tvrdica i bogat čovjek, zašto bi došao. Ali ja znam razlog - i to je bio dio straha, i to je bilo zbog sigurnosti na drugom svijetu. Mora da je bio blizu smrti, mora da je bio veoma star čovjek. Bogati ljudi su uvijek starci, nikada nijesu mladi - oni drhte jer im je smrt uvijek blizu. Mora da je mislio da mu smrt može doći svakog dana; on je morao da pripremi sve za onaj drugi svijet; a sigurno je imao milion takvih zlatnih komadića... i samo pet stotina komada. To čini samo da se

osigura: "Daj ih Majstoru jer ljudi govore da je prosvijetljen. Daj tih pet stotina komada ovom čovjeku, on će brinuti o tebi na drugom svijetu, on ti za to može dati potvrdu. Ljudi kažu da je on u dobrim odnosima sa Bogom; njegovo ime je u dobrim knjigama; on će nekada biti od pomoći."

To je pipanje u mraku. Čovjek koji je propustio ovaj život razmišlja o nekom drugom životu. Zapamtite, samo ljudi koji su propustili ovaj život razmišljaju o tome. A ako propustite ovaj, propustićete i onaj, takode, jer ste vi ostali isti. Čak i ako vas budu prisiljavali da uđete u raj, vi ćete od toga načiniti pakao: zato što sa sobom nosite vaše navike, mehanizam vašeg uma, vaše poslove - cijelu vašu prošlost ćete ponijeti sa sobom. Od toga ćete načiniti pakao! Možete li biti na nebu? Ja ne vidim načina; ne možete biti tamo. Bilo gdje da odete, sa sobom ćete odnijeti vaš pakao. On je dio vas. Zato oni koji to znaju govore da nebo i pakao nijesu izvan vas, oni su unutar vas, oni su kvalitet vašeg bića. Na ovom svijetu ljudi treba da žive kao na nebu; na ovom svijetu ste u paklu. Dobro zapamtite, bilo gdje da idete, vi nosite svoj pakao sa sobom. Istog trenutka kada stignete tamo, vi ćete stvoriti svoj pakao oko sebe. Vi ne možete ništa novo učiniti. Um je star, on se ponaša u skladu sa svojim navikama, kreće se u krug.

Taj Umezu mora da je bio tvrdica, ali se smrt primicala, i on je morao da misli o drugom svijetu. Ovaj svijet je izgubljen, sada onaj drugi ne smije da izgubi. Nešto se mora uraditi, ali i to se mora učiniti pomoću novca. Pogledajte um: on tvrdi da se novcem može kupiti život, a sada misli da se i Bog može kupiti. On misli da se i ljubav može dobiti novcem. Sada misli da se i nebo može novcem kupiti. Ali njegov um i dalje ostaje opsjednut novcem. On je i dalje lud, i dalje je novac smisao svega. Bilo šta da treba da obavi, to je činio novac. Zato se Majstor ponašao na taj način. Rekao je: "U redu, ja ću to uzeti", kao da to nije bilo ništa. U tome je smisao: kao da to nije ništa; pet stotina zlatnika - samo prljavština.

Majstor reče: "U redu, ja ću to uzeti", kao da je to teret od kojeg će on osloboditi Umezua. Uvijek imajte na umu da ako odete pred Majstora sa novcem, postupak će biti isti. Veoma je jednostavno da to shvatite u priči; ali je veoma teško kada se taj stav primijeni prema nama.

Upravo prije neki dan neko je telefonirao: htio je da priloži novac za naš ašram. Rekao je: "Sada ću sa time prekinuti jer izgleda da tu nema nikakve zahvalnosti. Ja nijesam pozvan čak ni na specijalni intervju sa Oshom, zato neću ništa dati." On je ovdje, on treba da pokuša da pravilno shvatiti ovu priču jer je lakše razumjeti kada nijeste dio nje. To je veoma lako! Ali kada ste dio toga, to je onda veoma teško shvatiti. Da pet stotina zlatnika neko donese meni, je li? A da mu ja tada kažem: "U redu, uzeću to!"

*Umezu je dao vreću zlata Seistsu
ali je bio nezadovoljan
ponašanjem učitelja
pošto je suma koju mu je dao bila veoma velika -
neko bi mogao cijelu godinu živjeti
sa samo tri komada tog zlata -
a učitelj mu nije čak ni zahvalio.*

Pogledajte u um, u um koji je napet zbog novca. Šta je on rekao? On je rekao: "Ovu vreću zlata sam dao - sa tri komada tog zlata čovjek može živjeti cijelu godinu!" On je mislio da se živi zbog novca. Možda je novac i potreban, ali se ne može živjeti za novac. Možda je novac nužan; ali to nije dovoljno. Ako imate samo novac i ništa drugo, bolje je da umrete - što prije to bolje! Pošto ste živjeli površno, tek da vam prođu dani - to nije život.

Isus je rekao: "Čovjek ne može živjeti samo od hleba." I on je znao da je hleb nasušna potreba; niko ne može živjeti bez njega, to je u redu. Ali postoje i više dimenzije života gdje se ne može živjeti samo od hleba. Ako samo hljeb imate, bolje je da izvršite samoubistvo! Neprestano uzimanje samo hleba nije dovoljno! Ali čovjek koji živi zbog novca misli da sa tri komada zlata može da živi cijelu godinu, a tu je bilo pet stotina komada zlata - sa time može da živi do vijeka! Sa pet stotina komada zlata je moguć vječni život. Je li takav ovaj čovjek? - On se čak nije ni zahvalio.

Darodavac je bio veoma nezadovoljan. Uvijek kada nešto dajete uslovno, uvijek ćete biti nezadovoljni jer se uslov ne može ispuniti. Kada dajete bezuslovno, osjećaćete se spokojni jer nema razloga za nezadovoljstvo. Uvijek kada dajete i uživate u tome, kada je davanje svrha za sebe... taj čovjek bi plesao jer ga je Majstor prihvatio - to je dovoljno! Trebalo bi da bude zahvalan Majstoru: "Brinuo sam hoćete li to prihvatiti ili nećete. Pošto vas dobro poznajem: ovo je za vas prljavo, a vi ste to primili. Vi ste tako fini, vaša milostivost je tako duboka." Trebalo je da pleše i zahvaljuje. Trebalo je da bude duboko sretan i zahvalan. Ali ne, to nije bilo moguće jer to nije bilo konačno, to je bilo samo sredstvo. On je želio da mu Majstor bude dužnik.

Ukoliko bi ovaj čovjek dospio do Boga, on bi mu dao vrećicu zlata i čekao da mu on zahvali. Šta možeš dati Bogu koji je tebi dao sve? A Majstor nije ništa drugo do predstavnik - zastupnik božanskog, zastupnik istog kvaliteta. Zato mi Mahaviru zovemo "Bhagwan", zašto mi Budu zovemo "Bhagwan" - upravo zbog istog kvaliteta. Šta vi možete dati njemu? Sve što posjedujete je došlo od njega. Najviše što možete je da mu se vratite, najviše je to. Vi treba da budete zahvalni što ste prihvaćeni. Ali čovjek zaluden novcem ne može ovo da shvati. On želi da mu Majstor bude dužnik jer je dao novac, a to je previše. Za njega je to bilo previše. Kada je u pitanju

njegov pristup, to je bila jedna ogromna vrijednost - pet stotina komada zlata; sa tri komada čovjek može da živi jednu cijelu godinu dana - zato što um razmišlja poređenjem. On ništa ne zna o apsolutnom. On samo zna za usporedbu. To je njegov um!

Čuo sam: Mula Nasrudin je umro i odmah otišao ili bio poslan u pakao. Tamo je sreo satanu koji ga je već dugo čekao - on je bio čovjek kojeg je trebalo očekivati tamo. Satana ga je primio, zaželio dobrodošlicu, a Mula Nasrudin mu tada reče: "Mladiću, sretan sam što sam stigao u raj!"

Davo mu reče: "Nasrudine, vi griješite. Ovo nije raj."

Nasrudin reče: "Možda je to tvoj stav. Ja sam došao iz Indije - meni ovo izgleda kao raj!"

Um upoređuje. Pet stotina komada zlata! On je dao sav svoj život; njegovo srce je bilo u toj vreći sa zlatom. Tih pet stotina komadića nijesu bili od zlata, oni su bili od njegovog srca. On je prodao svoj život za to zlato. On je umro za tu vreću zlata - a čak mu nije ni zahvalio. To je već bilo previše. Majstor se nije ponašao ispravno; ovaj je bio nezadovoljan. Ako budete razmišljali o bilo kojem Majstoru, uvijek ćete doći do zaključka da se on nije ponašao ispravno. Zapamtite ovo: ako budete *razmišljali* - ponavljam - vi ćete uvijek doći do zaključka da se on ne ponaša ispravno. Ako zagledate, a ne razmislite, onda ćete znati da se on uvijek ponašao ispravno.

Onaj je mislio, preračunavao. To je bio plan: pet stotina komada zlata - cio njegov život je u toj vreći. A ovaj čovjek samo kaže: "U redu, ja ću to uzeti."

*"U vreći je pet stotina zlatnika",
napomenu mu Umezu.*

On je pomislio: "Možda je pogriješio. Možda je u meditaciji ili nečemu drugome jer kako se može dogoditi da pet stotina komada zlata... i sve što je rekao je bilo: 'U redu, ja ću to uzeti.' On nije pri sebi." Zato je ovaj napomenuo.

*"U vreći je pet stotina zlatnika",
napomenu mu Umezu.*

"To si mi rekao i prije", reče Seistsu.

Time je rekao: "To je nebitno, zašto ponavljaš? Čuo sam već to!" A to je bilo još više: ni hvala nije dobio od tog čovjeka; čak nije ni napomenu primio, izgleda da se i malo naljutio jer je rekao: "To si mi rekao prije. Nema potrebe..."

*"Čak i za dobrostojećeg trgovca,
pet stotina komada zlata je puno novca",
reče Umezu.*

U tome je problem uma. On kaže: "Čak i za dobrostojećeg trgovca - ja posjedujem dovoljno novca, ali i tada, *pet stotina komada zlata je puno novca*. Zato je za tebe, jednog prosjaka, to cijeli svijet. Za mene je to dosta novca, a ti si se prema njemu ponio kao da to nije ništa. Ti si me uvrijedio."

Čovjek koji je usmjeren ka novcu ne može razumjeti čovjeka ljubavi. Čovjek ljubavi će uvijek izgledati kao prosjak, ludak, kao da ne pripada ovom svijetu - on to ne razumije. On se ponaša na luckast način. Bilo koliko da poštuješ Budu ili Mahavira, ako bi ih negdje sreo, pomislio bi da su oni ludi. Čak i ako to ne bi rekao - jer bi bilo neučtivo - ti bi dobro znao da je taj čovjek protraćio svoj život sjedeći ispod drveta. On je mogao da zaradi mnogo novca - to je mnogo puta bilo rečeno za Budu.

Kada je napustio dom, otišao je u jedno drugo kraljevstvo, samo da bi se oslobodio rodaka i porodice jer je znao da će ga slijediti i nastojati da ga vrata natrag. Tako je napustio svoje kraljevstvo i otišao u drugu kraljevinu ali se uvjerio da su ti ljudi svuda - od njih ne možete pobjeći. Proširile su se glasine da je princ iz susjednog kraljevstva napustio svoj dom i došao u njihovo kraljevstvo. Čak je i sam kralj tog kraljevstva došao da mu kaže: "Sine moj, mlad si i ne znaš puteve ovog svijeta. Ti si nezreo, a ja sam iskusan. Kažem ti iz svog iskustva, vrati se svom domu. Ovo je suludo! U tvojim godinama se takve lude ideje lako radaju. Osoba se mora tome oduprijeti. U tim godinama, kada ste mladi, skloni ste idealizmu. Ali kasnije vam iskustvo dokaže da ste griješili. Nemoj biti hipik, vrati se kući!"

Buda ga je saslušao i rekao: "Možda ste u pravu kada je vaše iskustvo u pitanju, ali ja sam živio u tom svijetu mnogo života i nikada nijesam *ništa* dostigao. Sada je toga dosta. Ja sam zbog tog *iskustva* odlučio da to napustim a ne nekog romantičnog idealizma mladog čovjeka."

Starac ga nije slušao. Rekao mu je: "Ako ne želiš da se vratiš, ja te razumijem - možda je bilo nekih nevolja. Možda se nijesi osjećao dobro sa svojim ocem ili sa svojom porodicom, ili je nešto krenulo loše. Ako je tako, ne moraš se vratiti, dodi k meni. Ja imam prelijepu kćer; oženi se njom i ovo kraljevstvo je tvoje."

Buda mu odgovori: "Ja sam oženjem i ostavio sam predivnu ženu. Nemoguće je da nadem drugu ni nalik njoj. Ali ni jedna tako divna žena mi nije mogla dati ono najviše - a ja tragam za najvišim."

Stari kralj je odustao govoreći: "Ti si lud, neizlječivo lud."

To se dogadalo bilo kuda da je Buda pošao. On je bio mlad i veoma lijep, i nikada se nije kretao ulicama; bilo kuda da bi išao, neko bi

zaključio da je princ, da nije prosjak - tada bi mu svako davao predlog da se vrati.

Um živi na svoj način, razmišlja na vlastiti način. Vi ne možete staviti um po strani i onda gledati na stvari oko sebe. Starac koji je došao Budi je propustio tu priliku. Možda se ona više neće ukazati za milion života. Ali on je nastojao da podučava velikog učitelja, on je pokušavao da ga nauči nečemu, on je želio da Buda nešto nauči od njega. A on ni sam nije ništa stekao, još nije nigdje dospio.

Čovjek je rekao: "*U vreći je pet stotina komada zlata...*

"Čak i dobrostojećem trgovcu,

pet stotina zlatnika je puno novca". - A vi ste samo prosjak; to on nije reagovao ali je naslutio. "Ti treba da znaš smisao onoga što ja činim. Tako velik poklon, a ti samo kažeš: "U redu, ja ću to uzeti."

"*Da li želiš da ti zahvalim zbog toga?*" - reče mu Majstor - jer Majstor nikada ne odgovara na tvoje pitanje. Oni odgovaraju upitno, postavljaju pitanje koje biste htjeli da čujete. Oni nikada ne odgovaraju na vaša pitanja jer su ona irelevantna. Oni uvijek odgovaraju onim što se krije iza pitanja - zbog čega ste to napomenuli. Vi niste zainteresovani da dokazujete da je zlato značajno. Vi niste zainteresovani da dokazujete da je pet stotina komada zlata velika suma - to je sasvim jasno. Vi sada ciljate na nešto drugo. Majstor to odmah uvida i kaže: "*Da li želiš da ti zahvalim zbog toga?*" - on je tako zabio ekser pravo u njegovo srce.

"*Trebalo bi*", reče Umetzu. Nije rekao: "Ja to očekujem i želim".

On je rekao: "*Trebalo bi*."

Ovaj čovjek nije davalac, nikada nije to bio. Čak i kada je nešto davao to nije činio iskreno. Kada je nešto poklanjao, to je činio sa pogodbom. On bi rekao: "Trebalo bi. Ja sam uradio nešto tako veliko, a sada je tvoja dužnost da uzvратиš, to nije moja želja ili moj zahtjev."

"*Zašto ja?*" upita Seistu.

"*Davalac treba da bude zahvalan*".

Ovo je nemoguće da shvati um, novcem orijentisan um: davalac treba da bude zahvalan. Ovo je vrhunac na stazi ljubavi.

Oni koji vole, spoznaju da je davanje tako divno i blaženstveno; oni su spoznali da što više daješ, to više i dobijaš; što više ljubavi pružaš, to više ljubavi imaš unutar sebe; što više rasipaš, daješ, dijeliš, više nadolazi - to je vječno proljeće. A kada jednom shvatite da što više dajete, više i imate, vi ste naučili temeljnu aritmetiku spiritualnosti. Tada ti više ništa ne zadržavaš za sebe, uvijek tragaš za nekim ko će to da uzme. Ti ćeš tada nastojati da nađeš nekoga ko će to sa tobom podijeliti jer ćeš tako biti svježiji. Staro je otišlo, novo se rađa; uvijek nešto nadolazi.

Vi ste nalik izvoru koji je postao baruština jer nikome ništa ne dajete. Vi nikada ne dajete svoju vodu. Voda je tako postala stara - daj je

nekome! Neka ljudi dolaze i neka piju od tebe, tako će svježina izvora uvijek biti moguća. Onog trenutka kada stara voda oteče, nova doteče. Tvoj izvor je negdje duboko povezan sa beskrajnim okeanom. Tvoj izvor je upravo kapija okeana. To davalac spozna, to spozna i onaj koji zna da podijeli sa drugim to što ima - tada osjeća zahvalnost. Uvijek kada neko uzme nešto od tebe, nešto novo će doći unutar tvog bića. Tvoje biće se obnavlja kroz to. Ti ćeš biti sve mladi i mladi što više budeš davao. Davalac je uvijek mlad. Onaj koji ne daje je uvijek star, umrtvljen, zastareo.

Majstor reče: "*Davalac treba da bude zahvalan*. Ti treba da budeš zahvalan meni što sam to primio - što sam primio novac. Ti treba da budeš zahvalan zbog toga jer novac ne predstavlja ništa za mene." Možda je on potreban u svijetu jer i Majstor živi od svjetovnog. To može biti smisao egzistencije u ovom suludom svijetu jer i Majstor treba da živi u ovakvom svijetu - ali to ne predstavlja ništa. Novac je samo izmišljeno sredstvo kako bismo mogli vršiti razmjenu dobara. Društvo može da živi i bez novca; hiljadama godina je društvo živjelo bez novca. Prije ili kasnije, ponovo će doći vrijeme kada će društvo živjeti bez novčane razmjene jer živjeti zbog novca je tako opterećujuće, nekorisno i nebitno. Ali pošto je još uvijek svijet siromašan, novac je zato u upotrebi; ali što se bude više razvijao... Amerika će biti ta koja će prva odbaciti novac. Kada bude dovoljno novca, neće biti potrebe da se nosi - zašto bi ga nosili sa sobom? Tada će to biti glupo, opterećujuće. Ubrzo na Zemlji neće biti potreban novac. Ali Majstori su to oduvijek znali, znali su da je to sredstvo trgovine; no i Majstor mora da živi sa vama.

Ako odete u ludnicu, bolje bi bilo da se počnete pretvarati da ste i vi ludi jer ćete inače zapasti u nevolje. Ako budete pokušavali da dokazujete kako ste vi zdrav čovjek, ludak će vas ubiti. Oni su to uradili sa Isusom, to su učinili i sa Sokratom, to su uradili i Mansuru. To su bili bezazleni ljudi. Oni su pokušavali da žive u ovoj ludnici onakvi kakvi jesu - oni nijesu bili ludi. Oni su bili bezazleni ali nijesu znali pravila ludnice: čak i ako nijesi ludak, pravi se da si lud. Ludost je preovladavajući elemenat, sredstvo odnošenja. Nemojte biti tuđinac u ludnici, inače će se ludaci okupiti i ubiti vas. Ako pokušate da pokažete da niste ludi, to će značiti da pokušavate da saopštite: "Vi ste ludi!" - a to se neće moći tolerisati. I prosvijetljena osoba mora da živi u takvom svijetu sa vama. Mora da koristi vaše tehnike, vaše trikove.

Jednom se dogodilo da su u Japanu otkrili jednog prosvijetljenog čovjeka kojeg su policajci uvijek hvatali - jednom u kradi, drugi put za nešto drugo, neki kriminalni čin, neke male prestupe: ukrao bi tek neku manju sumu novca - a bio je prosvijetljen! Tada su ga morali poslati u zatvor. Tokom cijelog svog života je dvadeset i sedam puta boravio u zatvoru; oni koji su mu bili učenici su to znali: posljednji put kada je izašao iz zatvora

imao je sedamdeset osam godina. Učenici su na to rekli: "Sada više nemoj da radiš takve stvari. Zašto to činiš?"

On je odgovorio: "Ko bi onda odlazio u zatvor da te zatvorenike uči meditaciji, te zatvorske ptičice? Ko bi tamo išao? Jedini način da dodem do tih ljudi je da nešto ukradem. To nije ništa za mene. Ja sam im pomogao jer tamo vlada prava bolest. Ja sam tamo potreban. To je bio jedini način da udem, inače me ne bi pustili unutra. To je bilo jedino sredstvo koje bi prihvatili" - prosvijetljeni čovjek treba da živi sa vama, zatvorskim ptičicama. Ako ste spremni da shvatite nervozu za novcem i ekstazu ljubavi, onda ćete biti u mogućnosti da razumijete ovo: davalac treba da bude zahvalan. Daj, i budi zahvalan! - Zato što te ta osoba može odbiti. Takva mogućnost ovakva tvrdica ne može ni pojmiti. On ne može ni pojmiti da bi neko mogao odbiti pet stotina komada zlata. On ne zna da je mogao biti odbijen. Majstor je mogao da izbací napolje vreću i da kaže: "Nemoj donositi to smeće ovdje."

Dogodilo se: jedan čovjek je došao, i on je imao pet stotina komada zlata - te tvrdice imaju svoju računicu: pet stotina im izgleda najviše, granica; oni ne mogu ići preko toga - a on je došao Ramakrišni. Ramakrišna je bio još opasniji. On nije samo rekao: "U redu, uzeću to", on se ponio još grublje. Rekao je: "Sada idi do Ganga i sve to baci u vodu." Čovjek nije ništa mogao uraditi jer mu je to Ramakrišna rekao - on se uplašio. Bilo je nemoguće da ode do Ganga i da baci pet stotina zlatnika. Ali kada je to Ramakrišna rekao... no, i dalje je oklijevao. Ramakrišna reče: "Zašto oklijevaš? Zar mi nijesi dao taj novac? Sada je to *moj* novac! Ti samo idi i baci ga u Gang jer meni sada ne treba taj novac, a Gangu treba."

Čovjek je polako otišao i više se, naravno, nije vratio! Prošao je jedan sat, prošla su dva sata, i onda Ramakrišna posla učenike da vide šta se dogodilo sa čovjekom. Nije li možda sam skočio u vodu da bi spasio novac? - Tvrdice su spremne na to. Zato su učenici otišli; šta je uradio? Tamo je bila masa naroda i on je priredio veliku predstavu. Uzeo bi jedan zlatni novčić i bacao ga o stijenu - *khannnnng!* Zvuk! A tamo je bilo mnogo ljudi. A on bi onda brojao: stotinu jedan, sto dva, sto tri... i bacao u Gang.

Učenici su izvijestili: "Čovjek je savršeni egzibicionist! Okupio je veliku masu naroda i bacao zlatnik po zlatnik, brojao ih i sve to činio veoma sporo."

Ramakrišna je otišao tamo, lupio čovjeka i rekao mu: "Kada neko skuplja novac, potrebno je brojanje, ali ako ga se odriče... Šta to radiš? Ako neko želi nešto da baci, on to baci sve odjednom!" Ali ljudi se odriču a i dalje broje - oni se nijesu toga odrekli.

Davalac treba da bude zahvalan; daj i budi zahvalan. Ako budete slijedili ovo pravilo, stari krčag će pasti, voda će se izliti. Cijela *maya* će

nestati. Nema vode - nema mjeseca. Tada možeš pogledati u nebo, u stvarni mjesec. On je uvijek tu, ali ti si uhvaćen odsjajem.

Ljubav je stvarni mjesec, novac je odsjaj.



FILOZOF PITA BUDU

*Jednog dana je kod Bude došao filozof
i upitao ga:
"Bez riječi, da ne govoriš,
hoćeš li mi reći istinu?"*

Buda je ostao u tišini.

*Filozof kleknu i zahvali Budi riječima:
"Tvojom ljubaznom dobrotom,
ja sam raščistio moje zablude
i kročio na stazu istine."*

*Pošto je filozof otišao
Ananda upita Budu
što je filozof dostigao.*

*Buda mu odgovori:
"Dobar konj trči
čak i na sjenku biča."*



*Jednog dana je kod Bude došao filozof
i upitao ga:
"Bez riječi, da ne govoriš,
hoćeš li mi reći istinu?"*

Veoma rijetko je filozof dolazio Budi. To je bilo skoro nemoguće. Ali ako bi se to dogodilo, to bi bila revolucija, to bi u filozofu izazvalo transformaciju. Zašto je bilo nemoguće da filozof dođe kod Bude? Zato što su filozofija i religija veoma antagonistične; njihovi pristupi su sasvim suprotni, dijametralno suprotni.

Filozofija vjeruje razmišljanju, a religija koristi povjerenje. Mislilac veoma lako posumnja ali ne može lako povjerovati, teško stvara povjerenje. Potreban je sumnjičav um da neko bude filozof, veoma skeptičan um je potreban za to. Da se bude religiozan, potrebno je duboko povjerenje - uopšte nije potrebna skepsa, nije potrebna sumnja. Filozof živi logički; religiozan čovjek živi sa ljubavlju, i zato nema nikakvog načina da se ljubav i logika susretnu. Ne postoji za to načina; oni se nikada ne susreću, njihovi putevi se nikada ne ukrštaju. Oni mogu ići paralelno - upravo nalik trakama na autoputu - ali se nikada ne susreću. Oni mogu biti veoma blizu, ali uvijek idu samo paralelno jedni pored drugih. Čak i ako pomislite da se oni negdje dotiču, to je zabluda.

Stanite na magistralnom putu i pogledom pratite dvije paralelne trake: negdje daleko na horizontu će vam se učiniti da se njih dvije dotiču - one se ne dotiču. To je iluzija. Podite do te tačke i vidjećete da su i tu

paralelne. Dvije paralelne linije se nikada ne mogu susresti. Srce i glava su dvije paralelne linije: oni se nikada ne susreću. Vi možete skočiti: sa jedne linije možete skočiti na drugu - to je moguće. Vi možete skočiti iz glave u srce, ali tu ne postoji nekog kontinuiteta - to je samo skok. Ako previše vjerujete glavi - to znači da vjerujete sumnjama - taj skok će biti nemoguće izvesti. Bilo je velikih filozofa; oni su razmišljali i razmišljali, ponirali i uzdizali se, i stvarali velike sisteme, čuda od riječi, ali se nijesu približili istini više nego bilo koji neuki čovjek. Zapravo, naprotiv, neuk čovjek može biti bliži istini jer je on čist i isprazan u svom neznanju; makar nije egoist, makar može da sasluša druge. Ukoliko bi Buda došao u grad, neuk čovjek bi makar došao da ga vidi jer je svjestan da ne zna mnogo - toliko je poniznosti prisutno. Filozof ne može doći jer on već to zna! U tome je problem: bez da bilo što o tome zna, on misli da sve zna.

To se meni svakodnevno događa. Ako mi dode filozof ili psihijatar - čovjek koji je studirao psihologiju, filozofiju ili religiju na nekom univerzitetu - skoro je nemoguće, veoma je teško da se uspostavi komunikacija. Vi možete raspravljati ali se ne možete susresti - krećete se paralelno. Vi možete izgledati bliski jer koristite iste riječi ali to samo tako izgleda. Zašto je tako teško da logika voli? Zato što ljubav treba veoma hrabar čin, a taj čin je da se krene ka nepoznatom. Logika je uvijek bila kukavica. Ona se nikada nije kretala ka nepoznatom. Logika nalaže: "Prvo moram da saznam. Kada mi je teritorija dobro znana, ja ću tamo krenuti."

Logika ne posjeduje avanturu. Ljubav je apsolutno za avanturu; ponekada to izgleda i luckasto. Logičnom umu uvijek izgleda luckasto: "Šta to radiš? Krećeš u nešto nepoznato, a ne znaš kuda ideš? Šta radiš? Napuštaš teritoriju koju dobro znaš, gdje si siguran, bezbijedan, nepotrebno postaješ beskućnik. Nemoj izgubiti i ono što imaš; prvo se uvjeri u ono što posjeduješ." Ovo je problem. Logika kaže: "Prvo upoznaj naredni korak, tek onda napusti mjesto na kom stojiš." Tako nikada nećete krenuti dalje jer nema načina da se upozna naredni korak prije no se dospije tamo. Logika je...

Čuo sam da se jednom dogodilo: Mula Nasrudin je želio da nauči da pliva. Otišao je učitelju. Učitelj mu je rekao: "Hajde sa mnom. Ja idem na rijeku. To nije teško, ti ćeš to naučiti. To je lako, čak i djeca nauče."

Ali slučajno, kada je Nasrudin prišao obali, okliznuo se. Bilo je blatnjavo i on se uplašio. Pobjegao je ka najudaljenijem mjestu na obali ispod jednog drveta. Učitelj ga je slijedio i upitao: "Zašto si pobjegao? Kuda si krenuo?"

Nasrudin mu odgovori: "Slušaj me: prvo me nauči da plivam, tek ću tada prići bliže. To je opasno! Ako se nešto loše dogodi, ko će biti odgovoran za to? Zato ću doći do rijeke tek kada naučim da plivam."

Zar je moguće naučiti plivanje prije no se dode do rijeke? Zato Mula Nasrudin nije naučio da pliva. To je bilo veoma opasno, taj korak je bio sulud. Čovjek, učen čovjek, čovjek logike, ne može preuzeti taj korak. Logika postaje grob za njega. Vi postajete sve više ograničeni jer je život opasan. Ne postoji način da se to prevaziđe! To je uvijek kretanje ka nepoznatom. Rijeka oduvijek teče ka moru. Tako život napreduje: on uvijek napušta poznato i kreće se ka nepoznatom. Takav je način života! Ništa se tu ne može uraditi. Ako pokušate da uradite drugačije, tada će Gang krenuti ka Gangotriju jer mu je to poznato: neće ići ka Ganga Sagaru, neće teći ka okeanu.

U afričkom mitu postoji ptica: ime joj je afričko - woolfle-woolfle. Ta ptica je najpoznatija u cijeloj mitologiji svijeta. Ona je posjedovala samo jednu osobenost: nije se zanimala kuda je išla, samo je interesovalo odakle dolazi - zato je letjela unazad. Ona nije nigdje stizala, jer je bila zainteresovana samo da sazna odakle je dolazila. Ona se zanimala za prošlost. To znači: kada ostarite vrtićete se u utrobu! To je nemoguće! Ali to ukazuje kako ljudski um djeluje. Sa logikom se vraćate izvoru; sa ljubavlju idete ka najvišem rascvjetavanju - dimenzije su različite.

Logika pita: "Ko je stvorio svijet?" Ona je zainteresovana za stvaraoča, za prošlost, za prapočetak - Gangotri, odakle Gang izvire. Ljubav nikada ne pita ko je stvorio svijet. Sve je već tu, koga onda briga za takvo pitanje? Bilo ko da ga je stvorio A,B,C ne čini nikakvu razliku. Koliko će te dirnuti pitanje ko je stvorio svijet? Da li je to bio hindu bog, Brahma ili je to bilo hrišćansko trojstvo - koja je razlika u tome? Ljubav je zainteresovana samo za to šta će biti vrhovno rascvjetavanje. Ljubav se zanima za Budinstvo. Ona se zanima što će se dogoditi sa mnom, sa mojim sjemenom, kako će se ono rascvjetavati. Zabilježi razliku: logika - uvijek se zanima za poznato, za prošlost, za put kojim si već prolazio; ljubav - uvijek je zainteresovana za nepoznato, za najviše rascvjetavanje, za put kojim još nijesi išao - ne samo da nijesi išao već i da nijesi ni pomislio da tuda možeš ići, nijesi o tome ni sanjao.

Zato su filozofi rijetko dolazili kod Bude. Oni se kreću dijametralno suprotno: filozofi idu ka prošlosti, Buda se kreće ka budućnosti. Njihova polazišta mogu biti ista ali ne postoji mjesto susretanja. No, kada filozof dode kod Bude - to se rijetko dogodi, ali ako se dogodi - ostvaruje se trenutačni preobražaj. Zašto? Ako filozof dode Budi, to znači da je duboko u sebi shvatio promašaj filozofije. Inače, zašto bi dolazio? Duboko u sebi je osjetio poraz logike. On je činio sve napore da tim putem spozna istinu: raspravljao o svemu i svačemu, za i protiv. Neprestano je raspravljao, i sada je došao do mjesta gdje je uvidio da je sve besmisleno; ništa se tako ne može spoznati. Taj gubitak mu je dao uvidaj najdublje poniznosti. Čak ni neuki čovjek nije tako prazan jer nije doživio toliki neuspjeh. On nije upoznao patnju neuspjeha. On nije pao sa vrha na dno.

Ovaj filozof je mislio da je na vrhuncu. Iznenada je postao svjestan da je samo sjedio u dolini i sanjao o vrhu. Nikada nije bilo nikakvog vrha! On se nije pokrenuo ni jedan santimetar. Istina je ostala nepoznata koliko i prije. Cio njegov život je bio protraćen! Kada neko osjeti nešto ovako, iznenada njegov ego nestaje, osoba postaje isprazna. A dok ne postanete prazni, ne možete doći do Bude. Samo pranina, duboka poniznost, može te dovesti do Bude. Tek sada ste spremni da učite jer ništa ne znate. Zato postoje dvije vrste neznanja: obično neznanje - kada je čovjek neuk ali nije svjestan toga; i kada je filozof postao svjestan da je neznalica - to je drugi tip neznanja, veoma dubok - on je dospio do spoznaje da je neuk, potpuno je svjestan da je neznalica. Kada je neznanje svjesno toga, postaje prvi korak ka mudrosti.

Dakle, prva stvar koju treba shvatiti je:

Jednog dana je kod Bude došao filozof i upitao ga...

U Budino vrijeme je bilo mnogo filozofa. Zaista, nikada nije bio toliki procvat inteligencije kao u to doba - ne samo u Indiji već i u cijelom svijetu. Buda, Mahavira, Prabuda Katjajan, veliki logičar; Adžit Keškakambal, veliki filozof; Makhali Gošal, rijedak intelekt; Sandžaja Viletiputa i još mnogi drugi su se nalazili u Bihar. Sada njihova imena nijesu poznata jer nijesu stvorili neko sljedbeništvo. U isto vrijeme, u Grčkoj, živjeli su Sokrat, Platon, Aristotel - trojica koji su oblikovali cio zapadnjački um. U isto to vrijeme, u Kini, živjeli su Konfučije, Lao Ce, Čuan Cu, Memcius. Izgleda da je u to vrijeme, širom cijelog svijeta, ljudski um bio na svom Everestu, na vrhuncu.

Postojale su samo tri kulture: jedna je kineska, druga indijska, a treća grčka. Samo su tri kulture prisutne, sve druge su samo posljedica ove tri. Cio Zapad je potekao iz grčkog uma u Atini. Cijela kineska civilizacija, sasvim drugačija civilizacija, potekla je iz Konfučijevog i Lao Ceovog sukobljavanja; a sve što je lijepo u Indiji je dospjelo od Bude, Mahavira. A ti ljudi su živjeli u samo jednom trenutku istorije. Istoričari tvrde da se istorija okreće nalik točku: postoje trenuci kada je inteligencija na vrhuncu, postoje trenuci kada je ona u padu. Postojala su vremena kada je inteligencija bila na vrhuncu; mnogi su bili filozofi, posebno u Indiji. ; cijela zemlja je bila filozofična. Ljudi su se kretali iz jednog kraja u drugi tragajući za istinom - bilo je na milione tragalaca! I samo kada ima toliko puno tragalaca, tada nekolicina mogu postati prosvijetljeni; to je nalik piramidi. Piramida je veoma prostrana u temelju, a onda, malo po malo, izdiže se do vrha. Buda bitiše samo onda kada u temelju tog vremena milioni ljudi tragaju za istinom, inače, on ne bi mogao bitisati. Drugačije nema mogućnosti za to, on se ne bi mogao uzdići. Gdje bi mogao boraviti? On treba milione, milione tragalaca; oni su njegova baza.

U tim danima kada su svugdje stvoreni sistemi, tako komplikovani i kompleksni sistemi, sa kojima se ništa nije moglo uporediti... Oni kažu, istoričari filozofije i religije, da je Indija u to vrijeme znala sve što se moglo znati u filozofiji - svaku sjenku i nijansu misli, svaki mogući pristup. Indija je sagledala sve moguće puteve, i svi putevi su dovedeni do savršenstva. Zato, poslije tog vremena, nije ništa bilo novog u filozofiji; a ako mislite da postoji nešto novo, onda nijeste dovoljno dobro upućeni u indijsku misao. Ništa nije moglo biti novo poslije Bude jer se u to vrijeme sve istražilo, sve mogućnosti su bile isprljene. A ako mislite... na Zapadu su mnogi ljudi ostvarili ponešto i mislili su da su dali nešto novo. To je izgledalo kao novo jer su oni nedovoljno upoznati, oni o tome mnogo ne znaju. Cijela riznica je skrivena u jezicima pali, prakriti i sanskrit, jezicima koji se ne govore, koji se nijesu koristili; ali svaka nijansa misli...

Na primjer, kada je po prvi put Sigmund Frojd rekao: "Ja slutim da svjesni um nije cijeli um. Duboko u svijesti postoji i podsvjesni sloj. A čak i iza toga, slutim da postoji neki sloj nesvjesnoga". Tada se mislio da je to veoma revolucionarno otkriće. Ali još u Budino vrijeme, to je bilo poznato; i ne samo to, Buda je govorio i o jednom još dubljem nivou. On je govorio o sedam nivoa uma. Tri su bila ta o kojima je Frojd govorio - ali još četiri... a ako je on bio u pravu kada su ta tri sloja u pitanju, postoji mogućnost da je bio u pravu i za preostala četiri sloja jer je bio na pravom putu.

Onda je Jung naslutio da iza nesvjesnoga postoji i kolektivno nesvjesno - a to je četvrti nivo kod Bude. Sada je sva psihologija dospjela do tog četvrtog nivoa - sva četiri je nagovijestio i Buda - ali postoje još tri; prije ili kasnije, i ta tri ćemo razotkriti. Nikada nije bilo toliko pristupa razmišljanju i logici, kao u to vrijeme. Buda je govorio o sedam nivoa uma, a Prabuda Katjajan je čak govorio o sedam stotina nivoa uma. Nepojmljivo - ali ipak veoma logično i moguće da um bude podijeljen na sedam stotina slojeva. Ništa nije nemoguće!

U to vrijeme su filozofi dolazili kod Bude. Prvo pokušaj da shvatiš situaciju u kojoj je bio Buda: on je bio do krajnosti anti-metafizičan; on nije bio filozof. Zapravo, ne možete naći čovjeka koji je toliko antifilozofičan koliko Buda jer je izjavio da su besmislena sva filozofska pitanja. Sada je to stav i na Zapadu. Bertrand Rasel ili Vitgenstejn - posljednje otkriće na Zapadu je Vitgenstejn - a njegovo polazište je: da su sva filozofska pitanja i odgovori besmislica. Ipak, ako postavite pitanje, neko filozofsko pitanje, Bertrand Rasel će vam odgovoriti sa da ili ne. Buda nikada neće odgovoriti jer ako je to besmislica, čemu odgovori? Buda će ostati u tišini. Tako je to postalo rutina. Uvijek kada bi Buda došao u neki grad, njegovi *bhikkus* bi otišli do mještana i obavijestili ih: "Molimo vas da ne postavljate ovih jedanaest pitanja." Oni su imali spisak jedanaest pitanja; u tih jedanaest pitanja je obuhvaćena sva metafizika: ona su predstavljala

sveukupna filozofska istraživanja. Zato bi prethodnica, prije no bi Buda došao u grad, grupa *bhikkhū* otišla u grad i raširila vijest: "Molimo vas, nemojte postavljati ovih jedanaest pitanja jer vam on neće odgovoriti na njih. Ako imate nešto osim ovih jedanaest pitanja, možete doći, smatrajte se pozvanim - ali od ovih jedanaest pitanja nema ništa." Šta onda da se radi?

Taj čovjek nije bio filozof, on nije bio skeptik, nije bio sklon sumnjama. On nije toliko sumnjao zato nikada nije govorio o povjerenju. To se treba shvatiti jer je povjerenje potrebno samo onda kada sumnjate. Ako ne sumnjate, čemu onda priča o povjerenju? Sve priče o vjeri znače da je sumnja prisutna. On nikada nije rekao: "Vjeruj!" jer je rekao da ne postoje pitanja o vjerovanju ili nevjerovanju. Osoba treba da bude. To nije intelektualno pitanje jer i vjera i sumnja pripadaju intelektu. Odakle je sumnja? Iz uma. Odakle vam vjerovanje? I ono je iz uma. Zato će i vaše vjerovanje poticati iz istog korijena. Ono će već unaprijed biti otrovano. Ko će vjerovati? A ko će sumnjati? Vi ćete ostati isti i vi ćete biti taj problem. Zato je Buda gadao u sam korijen, rekao je: "Nema potrebe da vjerujete, nema potrebe da sumnjate. Samo dodite k meni i budite. Nemojte se kretati ka tim ekstremima. Nemojte zauzimati nikakav stav, jednostavno budite u sredini." Zato je njegov put poznat kao srednji put - *majjhim nikaya*: nikada ne ići ka krajnostima. Ovo je jedno od najoriginalnijih otkrića o ljudskom umu i njegovom funkcionisanju, jer um uvijek nastoji da se kreće ka suprotnim krajnostima.

Volite neku osobu. Kroz ljubav veličate tu osobu, ona postaje bog. Kasnije ljubav iščezne; vi odmah počinjete da mrzite. Niko ne zastaje u sredini - a onda činite nešto sasvim suprotno. Tada se ta osoba grči pod tvojom mržnjom, postaje davo. Postoji li ijedan način da se stane između Boga i davora i da se ne ide ka krajnostima? Um se osjeća veoma lagodno kada se kreće iz jedne ka drugoj krajnosti. U tome nema problema, to si već činio: sumnjate u neku osobu, potom joj možete vjerovati; ako vjerujete nekome, onda možete i sumnjati.

Buda kaže: Stanite u sredinu, jer u sredini nema uma: um bitiše samo u ekstremima. Voljeti? - um je tu. Mrzjeti? - um je prisutan. Za nešto ste? - um je prisutan. Protiv? - um je opet tu. U sredini um ne može da bitiše. U sredini nema nikakvih mogućnosti za umovanje jer će misao uvijek biti ekstremna: ili će to biti sumnja ili povjerenje, ljubav ili mržnja, neprijateljstvo ili prijateljstvo. Vi znate vrlo dobro da se u svakom prijatelju krije i neprijatelj, da je u svakom neprijatelju skriven i prijatelj.

Jedan od najoštromnijih umova svijeta, Makjaveli, je u svojoj knjizi Kraljević naveo: "Nemojte reći čak ni prijatelju ono što ne biste mogli reći i neprijatelju, jer i prijatelj jednoga dana može biti potencijalni neprijatelj. Nemojte ništa reći protiv neprijatelja što ne biste željeli reći i protiv prijatelja jer možete biti u nevolji jednog dana. Ako neprijatelj postane prijatelj, vi ćete tada biti zbunjeni." Ovo je bio predlog političara da

kraljevićima, političarima. Zato su političari ostajali obazrivi; što su bili na odgovornijem položaju, nijesi mogao razotkriti u njihovim riječima, njihovim izjavama, protiv koga se to odnosi ili za koga se oni zalažu. Njihove riječi su bivale sve neuhvatljivije, jer ako bi se prijatelj preokrenuo u neprijatelja, oni ne bi bili u nevolji. Ako bi neprijatelj postao prijatelj... A svakodnevno, nalik vremenu, političari se mijenjaju kao što se vrijeme mijenja; nikada nijeste načisto sa time.

Čuo sam: dva političara su razgovarala o jednom svom kolegi. Prvi reče: "Taj čovjek je neiskren, tako je lukav, grub, još nijesam sreo takvog. On je ovdje najnepošteniji čovjek". Još je dodao: "Osjećam da ga ne poznaješ tako dobro kao što ga ja poznajem."

Drugi čovjek reče: "Ne, nijesi u pravu, i ja ga poznajem veoma dobro."

Prvi na to reče: "Kako ga možeš poznavati bolje? Ja sam njegov najbolji prijatelj!"

Prijateljstvo ili neprijateljstvo su dva lica jednog istog uma. Zastanite u središtu! I Buda je zastao u sredini, i mnogima je pomogao da zastanu u sredini. To je isto kao da hodate po zategnutom užetu. Da li ste gledali ljude koji hodaju po užetu? Šta oni rade? Jedna od najdubljih istina života se tu ukazuje. Uvijek kada artist osjeti da će pasti na lijevu stranu, on se odmah nagne nadesno. Možda to tebi i nije uočljivo jer pomisliš da se on kreće ka desnoj strani, da se nagine nadesno. Ali kada se nagne nadesno, on zna da kreće ka lijevoj strani. Upravo da bi postigao ravnotežu, kada osjeti da pada nadesno, on se iznenada nagne ka lijevoj strani; treba se odabrati suprotnost da bi se održala ravnoteža. Ako neku osobu ujutro previše voliš, uveče ćeš je mrzjeti, inače bi pao sa konopca - i to je hodanje po zategnutom konopcu. Ako nekoga previše volite, vi se previše nagnjete nalijevo; tako ćete pasti. Da biste uspostavili ravnotežu, treba da se nagnete nadesno. Ljubavnici su uvijek u svadi: to je neka vrsta ravnoteže, ništa drugo, ništa ozbiljno. To je prirodno - sve dok ne padnete sa konopca, a to je već nešto drugo. Upravo o tome Buda govori.

Buda kaže: "Nemojte se nagnjati nadesno. Nemojte se nagnjati nalijevo." Šta će se tada dogoditi? Ti ćeš pasti sa konopca. A to uže je um, to uže je ego; treba da održavate ravnotežu, da neprestano držite ravnotežu. Zato... to izgleda veoma paradoksalno. Uvijek kada mrzite voljenu osobu, vašu suprugu, prijatelja, vi tada nastojite da uspostavite ravnotežu kako bi je ponovo mogli voljeti. Inače, u protivnom, vi biste pali sa vlastitog uma. A bez uma nema ljubavi, nema ni mržnje - makar nema one ljubavi koju vi poznajete, one mržnje koju vi znate; one nijesu tu. Drugačija vrsta milosivosti se budi, ljubav koja je izvan te dualnosti. Ali to se događa samo onda kada izgubite konopac, kada izgubite volju da održavate ravnotežu na njemu. Kada ste izgubljeni, i vaš ego se gubi - ego je vrsta suptilne ravnoteže.

*Jednog dana je kod Bude došao filozof
i upitao ga:
"Bez riječi, da ne govoriš,
hoćeš li mi reći istinu?"*

On je tražio nemoguće; ali pored Bude nešto što je nemoguće postaje moguće - i samo pored Bude nemoguće postaje moguće. Tada svi zakoni, uobičajeni zakoni, bivaju srušeni.

Šta je on pitao? On je pitao: *Bez riječi, da ne govoriš, hoćeš li mi reći istinu?* To se dogodalo mnogo puta. Prije svega, to se još jednom prije toga dogodilo Budi: neki drugi čovjek je došao, ali mora biti da je taj čovjek bio sasvim drugačijih kvaliteta od ovog jer se tada Buda ponio drugačije. Buda ne posjeduje unaprijed pripremljene odgovore. On nije time opsjednut jer ne posjeduje um. Uvijek kada neko dođe pred njim, on se ponaša nalik ogledalu - on odražava lik te osobe. Jedan drugi čovjek je postavio isto pitanje - došao je i pitao: "Gospodine, možete li mi reći nešto o istini bez da koristite riječi?"

Buda je rekao: "Tada treba da pitaš bez upotrebe riječi. Pitaj tako, i ja ću ti odgovoriti. Ako ne možeš pitati bez riječi, kako očekuješ...? Zato idi, uvježbavaj se! Kada budeš spreman da pitaš bez riječi, onda dođi."

Ali ovom filozofu Buda nije odgovorio na taj način. Taj čovjek je postavio jedno, zaista, drugačije pitanje jer je bio drugačiji. Pitanja u sebi nose smisao osobe koja pita. Pitanje ne sadrži smisao u tim riječima; to nosiš ti, tvoj kvalitet bića. Ti možeš postaviti isto pitanje, ali ono ne mora značiti isto. Ako si ti drugačiji, i pitanje će biti drugačije. Riječ donosi smisao osobe koja govori. Riječ je sama za sebe besmislena. Ti možeš koristiti rječnik, možeš znati šta ta riječ znači, ali to nije i stvarno, nije živo značenje; to je nešto mrtvo. Kada osoba upotrijebi neku riječ, ona joj daje živi smisao, stvarno značenje. Značaj te riječi potiče od osobe koja je izgovori.

Ovaj čovjek je pitao... a šta je on pitao? - jedno veoma suptilno pitanje. On je rekao: *"Bez riječi, da ne govoriš, hoćeš li mi reći istinu?"*

Bez riječi, to je bilo lako - možete ostati u tišini. Ali da ne govoriš, to je nemoguće jer ako ostaneš u tišini, to znači da ne govoriš. A čovjek je pitao: "Nemojte koristiti riječi, nemojte koristiti ne-riječi, i recite mi istinu." Tišina neće pomoći, riječi neće pomoći. Jezik neće biti od velike koristi, a ni tišina neće biti od koristi. Šta će onda Buda uraditi?

Buda je ostao u tišini - ali ova tišina je drugačija.

Postoje dvije vrste tišine. Kada vi ostajete u tišini, to je prinudna mimoća. Riječi su unutar tebe, buka je prisutna; tišina je samo na površini. Vi izgledate stišano ali niste u tišini. To je jedna vrsta tišine koju poznajete. Postoji i druga vrsta tišine, gdje si na površini utišan, ali gdje i iznutra nastojiš da se utišaš. Ako si u nekoj opasnosti - neko te napada i želi

da te ubije - ti ćeš tada i iznutra biti stišan, ali ta tišina neće govoriti. Prva tišina, kada si samo površno u tišini - unutar tebe su riječi i brbljanja - je tišina sa riječima. Ova druga tišina će biti tišina bez riječi, u njoj neće biti galame - zato što u opasnoj situaciji, u šoku, unutarnja buka prestaje. Ali to još nije Budina tišina. Budina tišina je tišina treće vrste koju ti još ne poznaješ. Ona nije ni sa bukom ni bez buke. Buda je tih; ne zato što je prisiljavao riječi da budu tihe - to nije mimoća sa naporom - on je jednostavno u tišini jer ništa drugo i ne može da radi. Ta tišina je pozitivna, a ne suprotnost riječi. Ova tišina je u sredini, a ne u ekstremu. Jedan ekstrem je riječ, a druga krajnost je ne-govorenje. Ova tišina je upravo u sredini: nema riječi, nema ni govorenja. On je jednostavno u tišini - nije suprotstavljen galami.

Ako se protiviš unutarnjoj buci, tada se tvoja tišina može vrlo lako uznemiriti. Ti poznaješ mnogo ljudi koji su se molili ili meditirali, dijete počne da se smije i kikoće, i oni se uznemire. Postoji izvjestan metež i na ulici, buka u saobraćaju, neko pritisne sirenu, i oni se uznemire. Tišina koja je nametnuta se može uznemiriti veoma lako. Samo se usiljena tišina može uznemiriti. Ali ako si zaista u tišini u Budinom smislu, kada se dijete zakikoće, ptica zacvrkuće, neko pritisne sirenu - buka će biti prisutna, ali ti nećeš biti uznemiren. Buka će doći i proći, upravo kao u nekoj praznoj sobi: buka ude na ova vrata, a izađe na ona. Nema nikoga unutra da bude uznemiren. Ali ako imate usiljenu tišinu, onda ste tu prisutni, ego je prisutan - samo zauzdavate um, prisiljavate um, činite svaki napor samo da budete utišani. To je naprezanje, napregnuta tišina. Ona se može uznemiriti veoma lako, čak je i dijete može poremetiti. Kakva je to onda vrsta Budstva? To uopšte i nije Budstvo, to je samo izvještačenost.

Zapamtite, dok budeš meditirao, to će biti tvoj najdublji problem. Obično vi samo brbljate; možete otići do suprotnog kraja, možete sebe prisiliti da ne brbljate. To je isto kao kada se dijete igra, kada trčkara naokolo, kada čini mnoge nekorisne stvari, a vi mu zaprijetite da će biti kažnjeno: "Sjedi u tom uglu!" Vi ste jaki, a dijete je bespomoćno, zato ono sjeda u ugao i izgleda nalik Budi - ali gunda u sebi, eksplodira iznutra, upravo se sprema da iskoristi bilo koju priliku i da opet počne da trčkara naokolo. Osmotrite dijete kada ga prisiljavate: to će biti onaj drugi tip tišine. Ono se ne miče; ako ga budete previše silili, neće se ni maknuti, sklopiće oči - ali šta ono čini? Prisiljava sebe, bori se sa sobom, stalno se upinje. Ono sebe gura nadolje, sjedi na vlastitim grudima. Ono neće slobodno ni disati uslijed straha - jer ako diše, počće da se pomiče. Zato niko ni ne diše kako treba. Vi ste izgubili dimenziju disanja još u vašem djetinjstvu kada ste bili prisiljavani. Svako diše samo iz gornjeg dijela grudni. Dah ne može sići niže jer se plašite.

Još od samog djetinjstva ste bili prisiljavani. Pogledajte kako dijete spava. Pogledajte šta se događa: njegova prsa su nepokretna, njegov

stomak se pomiče. Njegov dah ide do najdublje tačke, do dna. Njegov stomak se pomjera, prsa ostaju nepomična. To dijete još nije postalo dio društva, ono nije građanin, ono je još divlje. Vi treba da ga učite, tada ćete morati da ga prisiljavate - i uvijek kada djetetu budete rekli: "Nemoj ovo činiti!", ono će početi da upravlja sobom. Prva stvar koju će učiniti je da će prestati pravilno da diše. Uvijek kada nešto u sebi potisnete, vi počnete plitko da dišete. Potiskivanje i plitko disanje su istovjetne radnje. Kada odbacite neki teret, kada se ispoljite, uvijek udahnete duboko. Samo kada ste u dubokom snu, dišete duboko, jer tada ne možete potiskivati; ego je tada nesvjestan. Zato tokom spavanja dišete iz stomaka, a to je ispravan način disanja. Isto tako, dok vodite ljubav, vaš dah ide duboko; tako i treba, jer su sva potiskivanja u vezi sa seksom, a kada vodite ljubav, ako prihvatite seks, sve potisnuto se odbacuje. Tada dah ide duboko, ide do stomaka; vi tada ponovo dišete kao dijete, ponovo postajete divlji, postajete prirodni, opet postajete spontani.

Zagledajte dijete kada ga želite ukoriti. Pogledajte i vaše monahe u manastirima! Vi ste i njih korili. Uplašeni pakla, u žudnji za nebom, oni sjede tamo - potisnuti. Njihova tišina je drugačije vrste, od onog drugog ekstrema: oni su lišeni riječi, oni su prisiljavali riječ da se ne ispolji, ali oni još nijesu prevazišli ta dva ekstrema.

Buda ostaje u tišini. Buda je u trećoj dimenziji. On neće ništa reći: riječi nijesu date. On neće ni potiskivati riječi jer ni ne-govorenje nije dato. On će samo ostati tu, neće razmišljati, neće ni meditirati - biće jednostavno prisutan, nalik nekom drvetu. Pet stotina godina poslije Budine smrti njegova statua nije bila načinjena. Pet stotina godina poslije njega nije bilo nikakve njegove slike; a kada bi ljudi željeli da predstave Budu, oni bi samo nacrtali *bodhi* drvo. To je bio divan prikaz jer je on bio nalik drvetu. Možete li reći da je ovo drvo u tišini? To ne možete reći; ako ovo drvo nikada nije bilo bučno, kako onda može biti u tišini? Možete li reći da ovo drvo meditira? Kako ono može da meditira? Ono nikada nije mislilo, nije bilo razmišljanja, kako onda može meditirati? Gdje je onda ovo drvo? Ono je u trećoj dimenziji gdje ne postoji brbljanje ni ne-brbljanje. Ovo drvo je u sredini, bitiše u sredini.

Vi ne morate biti Buda, ali ovo drvo je *bodhi* drvo. Ako možete sjedjeti pod tim drvetom, upravo nalik drvetu, vi ćete postati Buda. Bilo koje drvo može postati *bodhi* drvo, svako drvo je takvo, samo Bude treba da otkriju koje drvo je *bodhi* drvo. Sjednite pod neko drvo, ako ste u sredini, to stablo će postati *bodhi* drvo. Sva stabla su takva, samo osoba mora da otkrije tu činjenicu jer stabla ne daju obavještenja - inače, ona bi se sama otkrila.

Buda je ostao u tišini.

Filozof kleknu i zahvali Budi riječima:

*"Tvojom ljubaznom dobrotom,
ja sam raščistio moje zablude
i kročio na stazu istine."*

Izgleda malo čudno i apsurdno jer Buda nije ništa rekao, a ovaj je sve razumio; ja sam govorio mnoge stvari, a vi nijeste to razumjeli. Bilo je mnogo njih sa Budom kojima je govorio i govorio ali koji nijesu shvatali - a taj čovjek je shvatio bez ijedne riječi, bez govora. Šta se dogodilo? Kakva vrsta komunikacije se ostvarila u onom trenutku kada je Buda ostao u tišini? Nikakvo znanje nije bilo preneseno, to je očigledno - jer vi ne možete prenijeti neko znanje bez riječi, ne možete prenijeti znanje ako ne govorite. Pošto postoje dvije vrste znanja: jedno, uobičajeno znanje koje se prenosi riječima; i druga vrsta znanja, okultno, koje se može prenijeti bez govora - okultno, telepatski. Vi ne treba ništa da kažete, ali će to biti preneseno. Obje vrste su nepoželjne.

Filozof je rekao: "Nemojte koristiti riječi, nemojte koristiti ni riječi. Ja sam sit oboje. Ja sam prepun svih krajnosti. Previše sam se kretao kroz logiku - od jedne do druge krajnosti. Proživjeo sam sve mogućnosti logike i sada mi je toga dosta! Jednostavno mi dajte nešto bez riječi i bez da išta kažete." I šta se dogodilo? Koja vrsta prenosa? Kakva komunikacija se dogodila u tom trenutku? To se ostvarilo samo u jednom trenu. A onda je filozof kleknuo, zahvalio Budi i rekao: "Sa vašom ljubavlju, ja sam razjasnio svoje zablude i zakoračio na stazu istine."

Kada je Buda u tišini, a ako i vi možete biti u tišini, tada se *biće* prenosi a ne znanje; ne ono što Buda zna već ono što on jeste. Biće je preneseno. Ako ste u tišini, on će iznenada ući u vas. A taj čovjek koji je sa finoćom pitao za istinu, i koji je tražio da se to ne iskaže riječima ni bez riječi, koji je odbacio svu dualnost, bio je spreman. Buda je ostao u tišini. Filozof je pogledao Budu - pogled je bio sveobuhvatan. On je bio pažljiv, svu svoju pažnju je usmjerio ka Budi. Šta se dogodilo? On nije razmišljao - on je završio sa tim, imao je previše misli! Zato sam govorio da kada filozof dode, dogodi mu se transformacija. On je ispunjen time. Vi još nijeste ispunjeni time, još se vezujete za to jer nijeste do kraja razmislili. I dalje se nadate da ćete jednoga dana razmišljanjem doći do razrješenja. Da ste do kraja razmislili, znali biste da se promišljanjem ne može ništa zaključiti, tu nije stvar u zaključivanju. To ti samo daje osjećaj da će se vrata uhrzo otvoriti. Vrata se, naravno, otvaraju, ali se otvaraju u nekoj drugoj sobi.

Tako nastaju druga vrata. I ona se otvaraju, ali vode u drugu sobu. Vi nikako da izadete van; ta vaša kuća izgleda beskonačna sa milion soba. Iz jedne uđete u drugu, iz druge u treću, i tako se neprestano krećete i nadate: "Ova vrata su izlaz" - a to vas ponovo vodi u neku drugu sobu. Ali ako ste otišli sasvim do kraja, kao što je to slučaj sa ovim čovjekom, tada možete u tišini osluškivati. On nije očekivao nikakav odgovor jer je znao

da se odgovor ne može dati riječima, ne može se dati ni bez riječi - jer će tako svi odgovori biti ovo ili ono.

Buda je ostao u tišini. Čovjek je pogledao Budu. U tom pogledu, dvije ličnosti su se stopile. Oni više nijesu bili dvoje - u tom trenutku su bili jedno; dva tijela, dva srca su kucala, ali to je bilo samo jedno biće; sve granice su bile prekoračene. Buda je ušao u njega. To je bio prenos bića. Čovjek je okusio to šta je Buda, a ne ono što on zna. On i ne zna mnogo. Vi možete veoma lako pobijediti Budu. Možete znati više od njega - sada je dostupno veliko znanje - stvar nije u tome. Ali Buda posjeduje više biće.

Gurdžijev je običavao da pita svakog tragaoca, svakoga koji bi došao do njega... prvo pitanje koje bi im Gurdžijev postavio je bilo da li su oni došli da tragaju za znanjem ili bićem: "Želite li da više znate ili da više budete?" To su temeljno različite dimenzije. A ako bi neko rekao: "Ja želim da znam više", Gurdžijev bi mu rekao: "Ova vrata su ti zatvorena. Ja nijesam ovdje da bih ti dao znanje. Možeš ići... postoje mnogi odsjeci, univerziteti, koledži, oni ti mogu dati znanje - idi tamo. Kada se zasitiš znanja, onda dodi i pokucaj. Ako budem živ, ova vrata će biti otvorena, ali ona će biti otvorena samo za one koji tragaju za bićem."

Kuda idete... Čak i ako to saznate, kako vam to može pomoći? Čovjek može naučiti sve o vodi, ali koliko mu to može pomoći da utoli žed? To je tako suludo! Ti možeš znati da je H₂O osnova vode; čovjek u pustinji umire od žeđi a ti mu napišeš na parčetu papira formulu za vodu. On će ti reći: "U redu, to je formula, ali šta da radim ako sam žedan?"

Čovjek umire bez ljubavi a vi nastojite da ga ispunite znanjem o ljubavi. Kako to može biti od pomoći? Postoje milioni knjiga o ljubavi, ali nijedan ljubavnik se neće zadovoljiti njima. Kako mu one mogu pomoći? Čovjek umire: on umire a vi mu pričate o besmrtnosti. To ga neće utješiti, to mu neće donijeti besmrtnost. Potrebno je bitisanje, neko ko će mu obogatiti biće, a ne znanje. Znanje je okolišanje, bitisanje je u središtu, znanje je na periferiji. Vi ste došli k meni... jeste li došli da steknete više znanja? Onda ste došli na pogrešno mjesto; tako samo gubite vrijeme. Ali ako tragate za bićem, onda se nešto može učiniti.

U tom trenutku se dogodilo čudo, Budina tajna se otvorila. Ona je uvijek otvorena u tišini, upravo kao kad se cvijet otvori u ponoć - niko za to ne zna. On se otvara u tišini. Ako je neko tu prisutan i strpljivo čeka, tada mu cvijet nešto može podariti, može podijeliti sa njim svoje biće. U tom trenutku Buda ulazi. Ananda, koji je bio njegov glavni učenik, nije mogao shvatiti šta se dogodilo jer je on bio sklon znanju. On je bio potreban - ali nije bio pravi tragalac - jer je bio taj koji nam je pomogao da saznamo sve što je Buda rekao. On je sve sakupljao, on je bio nalik magnetofonu. Ali sada nam je dostupan magnetofon zato meni ne treba nikakav Ananda. To nije dobro: stvar koja se može obaviti nekim mehaničkim sredstvom ne treba da obavlja čovjek jer bi tako mogao postati mehaničan.

Ananda je mogao da ponovi svaku riječ koju je Buda izgovorio za četrdeset godina. On je bio jedan od rijetkih ljudi sa izuzetnim pamćenjem. Kada je Buda umro, on je ponovio sve što se događalo za četrdeset godina - na hiljade stranica - on je sve to snimio. On je bio potreban, ali nije bio istinski tragalac - bio je snimatelj, dobar snimatelj, ali tako je propustio nešto za sebe.

Ako vi snimate to što ja govorim, vi nešto gubite. Nemojte biti moje pamćenje, nemojte snimati - shvatajte! Jer dok se napinjete da nešto snimate, vi to pogrešno shvatite. Postoji mnogo ljudi koji misle: "Prvo treba zabilježiti, a potom ćemo nastojati da to shvatimo." Ja sam vidio mnoge ljude koji prave zabilješke. Ja sam ovdje sjedio i govorio, a neki su tamo bilježili šta ja govorim. Dok su ovdje, oni me zaobilaze; a kada dodu kući uzeće svoju bilježnicu i pokušati da me shvate. Postoje ljudi koji će otići na Himalaje. Što će oni tamo raditi? Tamo će nastojati da foto aparatom uhvate dobru scenu i da naprave fotografiju. Za njih tamo Himalaji ne postoje, samo je kamera prisutna. Kada se budu vratili kući, otvoriće svoj album i uživati. Vi možete dobiti dobre fotografije, za to nema potrebe da idete u Himalaje. Profesionalni fotografi to čine - nema potrebe da tamo ideš - a vi to ne možete učiniti bolje od profesionalaca, vaše fotografije će biti amaterske. Ali potom, kada se vratiš u svoj dom, ti ćeš uživati u tome. Ti si propustio da doživiš Himalaje a donio si drugorazredne fotografije.

Pokušaj da shvatiš šta ja govorim! Pokušaj da budeš! Nemoj to snimati, nema potrebe za tim. Jednostavno zaboravi šta sam govorio. Ako to zaista shvatiš, to će te pratiti nalik mirisu. Neće biti potrebe da to nosiš u pamćenju, to će postati dio tvog bića.

U tom trenutku, filozof je shvatio; kleknuo je sa dubokom zahvalanošću. A šta je rekao? Te riječi su veoma značajne. On je rekao: "*Tvojom ljubaznom dobrotom...*", a ne: "*Tvojom uzvišenom mudrošću...*" Ne! Ne ovako: "Vi znate puno, vi ste sve-znajući. Vaša mudrost, vaše znanje!" Ne, u tome nije stvar. - *Tvojom ljubaznom dobrotom...*

Buda je rekao, kada se neko prosvijetli, on posjeduje dvije stvari u sebi - one cvjetaju istovremeno. Jedna je *karuna* - dobrota, dobrota sa ljubavlju; a drugo je mudrost - *prajna*: u njemu cvjetaju dvije stvari. Zato ako si tragalac za znanjem, on će sa tobom razgovarati njegovom mudrošću, ali to je nešto drugorazredno. Ukoliko si tragalac za bićem, on će sa tobom razgovarati posredstvom svoje ljubazne dobrote - posredstvom njegove *karuna*. Mudrost može promašiti cilj, ali *karuna* nikada, ljubazna dobrota nikada ne može da promaši.

Kada je čovjek rekao: "*Bez riječi, da ne govoriš, hoćeš li mi reći istinu?*", on je htio da kaže: "Ja nijesam ovdje da bih više saznao, ja sam već toga prepun; skupio sam previše znanja ali to mi nikako neće donijeti slobodu. Zapravo, naprotiv, to postaje moje ropstvo. Sada sam ovdje da bih

čuo nešto o biću, da budem svoj! Ja želim ukus a ne riječi; hoću da udem u te."

Buda je ostao u tišini, gledajući ga cijelim svojim bićem ispunjenim dubokom ljubavlju i dobrotom. Kada neku osobu pogledate sa dubokom ljubavlju, iz vas nešto krene ka toj osobi, upravo kao što rijeka teče ka okeanu. Ali ta osoba treba da bude nalik dolini, samo tako se može proticati.

Upravo prije nekoliko dana me je neko pitao: "Došao sam da vas vidim; vi sjedite u stolici a ja sjedim na podu. Zašto? Zašto nema još jedna stolica za mene?"

Jasam mu rekao: "To je moguće, ali ja time ništa ne gubim. Ti možeš imati i višu stolicu od moje ili se čak možeš popeti i na krov i sjedjeti tamo, time ja ne gubim ništa. Ti ćeš time izgubiti jer je to samo simbolika."

Vi treba da budete dolina, samo tako će rijeka moći proticati, isto kao što voda teče ka dolini. Vi treba da budete dolina - jedna duboka praznina, prijemčivost, materica - tako da to možete primiti.

Taj čovjek je ostao u tišini pred Budom - prazan, spreman da primi. A Buda ga je gledao sa dubokom ljubavlju, beskonačnom ljubavlju, slio se u njega... ovaj je to okusio! On je na trenutak živio sa Budom. Doživio je bljesak, isto kao da je na trenutak mrak iščezao a bljesnula munja. Na jedan tren, kada je Budino biće dotaklo tog čovjeka, bljesnula je munja - sve se promijenilo. On je tada kleknuo sa dubokom zahvalnošću i rekao: "*Tvojom ljubaznom dobrotom, ja sam raščistio moje zablude...* Zablude se ne mogu raščistiti pomoću teorija. Nijedna filozofija ne može pomoći. Zablude su veoma stvarne; njima treba nešto još stvarnije kako bi se mogle raspršiti.

Ako ste u zabludi o seksu, nikakva teorija neće biti od pomoći. Samo će ljubav koja dopiše do vas moći da je rasprši, jer je ljubav na višem nivou od seksa. Ako ste u zabludi o svijetu, samo vam je Buda može raspršiti. Ako se slije u vas, u tom trenutku ne postoji svijet. U tom trenu samo Buda postoji, svijet ne postoji. Čak ni tragalac nije tu u tom trenutku. On kaže: *Ja sam raščistio svoje zablude i kročio na stazu istine.*

Pošto je filozof otišao, Ananda upita Budu...

Mora da se on iznenadio onim što se dogodilo. Buda nije ništa rekao. Da je išta rekao, Ananda bi to zabilježio. Ako ja ostanem u tišini, ovaj magnetofon bi pogriješio. Ukoliko bi magnetofon mogao da pita, on bi pitao: "Šta se dogodilo?" - On može da snima samo činjenicu, zvuk, pojavnost. Spiritualnost je sasvim van njegovog domašaja. Zato je Ananda bio duboko iznenađen - "Što se dogodilo?" Mora da je tada razmišljao: "Ovaj čovjek je postavio značajno pitanje. Šta će Buda sada reći?" A Buda

tada nije ništa rekao. I ne samo to - mnogo puta se dogodilo da Buda ništa ne odgovori, to nije bila novost - ali taj čovjek je kleknuo kao da je nešto primio. Još je rekao: "Kročio sam na stazu istine", i dodao: "Tvojom ljubaznom dobrotom, raščistio sam svesvoje zablude."

Ananda je bio prisutan ali je to ispustio. Kako vi možete biti u mogućnosti da shvatite što se dogodilo? Zašto je Ananda to propustio? On nije bio dovoljno prazan, to je bio cio njegov problem. On je bio Budin rodak, stariji rodak; to je prouzrokovalo cio problem. On je uvijek duboko vjerovao da je on stariji od Bude - a poznavao ga je još od ranog djetinjstva: "On je mogao postati mudar na neki način, može biti nešto napredniji od mene, ali ja sam njegov stariji brat." To je ostalo u njegovoj podsvijesti, stvorilo je barijeru. To je veoma teško... Da se Isus rodio u tvojoj porodici, bilo bi veoma teško tvojoj majci, tvom ocu, braći, sestrama, tvojoj porodici, gradu u kojem živiš, da ga prepoznaju. Nemoguće! Jer kako da povjerujete da se u *vašoj* porodici može dogoditi čudo? Kako da povjerujete da se čudo moglo dogoditi njemu a ne tebi? Ne, to nije moguće! Vi poznajete sebe dobro, poznajete i druge. Dakle, ili je taj čovjek obmanut ili mu se dogodilo nešto nevažno što se moglo dogoditi i vama, takode - za to je bio potreban mali napo, to je jedini problem.

To je stvorilo prepreku i zaslijepilo Ananda. Pošto je filozof otišao, pitao je šta je taj postigao: "Zato što nijesam vidio nikakvu komunikaciju, nijesam vidio da se išta dogodilo, a taj čovjek je rekao da je dospio na stazu, da je ušao. Šta se dogodilo?"

Buda mu je odgovorio - a odgovor je predivan: on je rekao, *Dobar konj trči čak i na sjenku biča.*

Postoje tri vrste konja - sve tri vrste su ovdje prisutne! Prva je: dok ga ne ošinete, on neće da povuče. Vi ga udarite i on malo povuče teret. Prestanete li da ga tučete, i on će stati. Vi morate neprestano da ga gonite: da ga udarate, šibate - samo tako se ostvaruje mali napredak. Postoji i druga vrsta konja: njemu nije potrebno toliko šibanja. Samo jedan udarac ili samo pokušaj da ga udarite je dovoljan da krene. A postoji i treća vrsta - najbolja. Tek samo sjenka biča, i bez biča, samo sjenka biča, nije potrebno ni da zamahnete, tek mogućnost... i on će potrčati. Ta vrsta konja dopiševa do prosvjetljenja - i to samo u jednom trenu.

Buda nije učinio ništa. On nije šibao tog čovjeka, nije ga vaspitavao paklom i nebom. On nije ništa rekao, ostao je u tišini. U toj tišini se sjenka ukazala. To je bilo dovoljno.

Jednom se dogodilo da su tri ministra velikog mogula Akbara počinili nešto loše, neki prestup, pa ih je on upitao: "Šta da uradim? Kako da vas kaznim?" Jedan od njih je odgovorio: "Dovoljno je što ste pitali." Taj je otišao kući i izvršio samoubistvo. Drugi čovjek je poslan u zatvor na dvije godine; a treći je bio obješen.

Ostali ministri su bili veoma iznenađeni jer je prestup bio istovjetan. ; svi su oni učestvovali u istom prestupu i svi su bili ispitani. Zato su ministri pitali: "Kakva je to pravda: prvom nije bilo ništa rečeno, čak su ga pustili da ode kući; drugi je bio kažnjen sa dvije godine zatvora; a treći je bio obješen?"

Akbar im reče: "Oni su bili tri različite vrste konja. Prvome je bila dovoljna samo sjenka biča. Ja sam ga pitao koju vrstu kazne bi želio, on mi je odgovorio da je pitanje dovoljno. Otišao je kući i izvršio samoubistvo. To je bilo previše! Dovoljno je bio kažnjen.

Drugi čovjek je bio poslan u zatvor na dvije godine jer manje od toga nije mogao dobiti. Tako je on doveden u priliku da neprestano razmišlja: 'To je loše što sam učinio, čim se budem vratio iz zatvora učinicu neko dobro djelo kako bih povratio ravnotežu.' On nije osjetio nikakvu krivicu, promašio je stvar, i biće pušten. On je razmišljao i planirao kako da izade iz zatvora i kako...

Trećem čovjeku ni zatvor ne bi bio dovoljan jer on nije ni osjetio da je počinio neki prestup. Naprotiv, on je razmišljao - jer nije bio ni dovoljno pametan - zašto je uopšte uhapšen. Sljedeći put će biti pametniji pa će naučiti tajnu, naučiti trik - bolji i uspješniji - to je sve. On nije osjetio krivicu. Nikakva kazna ne bi pomogla takvom čovjeku; njega treba ukloniti iz društva. A prvi čovjek je sam sebe isključio iz društva što je bilo previše"

Reče Buda: *Dobar konj trči čak i na sjenku biča.*

Ako shvatate da je i sjenka dovoljna, nikakav pakao vam nije potreban. Pakao je stvoren za treću vrstu konja: za one koji ne slušaju. Vama nije potreban nikakav pakao, za vašu pohlepu i zadovoljenje; ako razumijete, za to je dovoljan i život. A ako osjećate, vi ćete se početi mijenjati i putem vaših osjećanja. Promjene nastaju onda kada postanete osjetljiviji prema životu. Prava senzitivnost će vam dati svjesnost, budnost. Inače, ni Buda vam neće moći pomoći.

Čuo sam da je Mula Nasrudin zaustavio jednog bankara dok je izlazio iz svoje kancelarije i rekao: "Šta mislite o dva *annas* za jednu šolju kafe?"

Mula je izgledao tako jadno, tako tužno, da se ovaj sažalio i rekao: "Evo ti jedna *rupee*. Uzmi to; možeš dobiti osam šoljica kafe za taj novac." Tako je Mula otišao.

Sljedećeg dana je opet bio na stepenicama ispred kancelarije, i kada je bankar naišao, on ga udari šakom u lice, posred nosa.

Čovjek viknu: "Hej, šta to radiš? I to pošto sam ti juče dao jednu rupiju. Kakva je to zahvalnost?"

Mula mu reče: "Ti i tvojih osam ušljivih šoljica kafe." A onda ga još jednom tresnu posred nosa i reče: "Od njih nijesam mogao oka da sklopim cijele noći!"

Njemu niko nije rekao: "Idi i sada popij osam šoljica kafe."

Nemojte čak ni Budu uzimati u previše velikim dozama, to vam neće dati oka da sklopite cijele noći - možda ćete željeti da me tresnete po nosu! Budite razumni, osjetljivi! Krećite se u skladu sa vašim shvatanjem, vašim mogućnostima, potencijalima. Uvijek pratite sjenku biča i krećite se u skladu sa njom. Budite oprezniji, budniji; inače, čak i religija može biti otrov; u protivnom, možete i zbog Bude zapasti u pakao.

Buda nije izvjesnost, on nije garancija - konačno će tvoja svjesnost... Ako si svjestan, malo po malo ćeš uvidjeti da sve manje i manje misli dolaze do tvog uma. Staro vedro se razbilo. Voda je istekla. Više nema odsjaja mjeseca; i samo kada taj odsjaj nestane, ti možeš pogledati u nebo, pogledati stvarni mjesec. Nema vode, nema mjeseca.

NINAKAVA ODLAZI



*Upravo prije no što je Ninakava otišao,
zen Majstor Ikju ga je posjetio:
"Hoću li te voditi?" upita Ikju.*

*Ninakava uzvрати:
"Ja sam došao sam, i otići ću sam.
Od kakve pomoći mi možeš biti?"*

*Ikju odgovori:
"Ako misliš da zaista dolaziš i odlaziš,
to je samo tvoja zabluda.
Dopusti mi da ti pokažem put
na kojem nema ni dolazaka ni odlazaka."*

*Tim riječima
Ikju je veoma jasno ukazao na put,
na što se Ninakava osmjehnu i ode.*



Smrt je vrhunac, krešendo, najviši vrh koji život može dotaći. U trenutku smrti, mnogo toga je moguće. Ako ste se dugo pripremali, meditirali i čekali, tada je u trenutku smrti veoma lako postići prosvjetljenje - zato što su smrt i prosvjetljenje slični. Majstor, onaj koji je prosvjetljen, vas može veoma lako dovesti do prosvjetljenja u trenutku smrti. Čak i prije toga, ukoliko se to dogodi, vi ćete biti spremni da umrete.

Šta se događa tokom umiranja? Vi iznenada gubite svoje tijelo, iznenada gubite um; odjednom osjetite kako odlazite od sebe - od svega za što ste vjerovali da je bilo vaše. To je bolno upravo zbog toga što osjećate da tada padate u neku prazninu; tada ćete se suočiti sa ovdje i sada zato što ste uvijek bili poistovjeđeni sa tijelom i umom i nikada nijeste spoznali onostrano; vi nikada nijeste upoznali sebe izvan svog tijela i uma. Vi ste uvijek bili usmjereni i opsjednuti periferijom, tako da je centar bio sasvim zaboravljen. Tokom umiranja vi se suočavate sa ovom činjenicom: da tijelo odlazi; ono se ne može zadržati. Um vas napusta - više ne možete kontrolisati um. Ego se rastače - više ne možete reći ni "ja". Tada se tresete od straha, na ivici ste ništavila. Više vas neće biti.

Ali ako ste se pripremali, ako ste meditirali - a priprema znači da ste činili svaki napor da iskoristite smrt, da upotrijebite taj ambis ništavila - umjesto da ste gumuti u to, vi ste se spremili da skočite... to čini veliku razliku. Ako ste bili gurani u to, nerado išli - nijeste htjeli da idete tamo i zato su vas zgrabili - tada je to bolno! Mnogo je tjeskobno! A ta tjeskoba je toliko snažna da ste u trenutku smrti sasvim nesvjesni. Tada to propuštate. Ali ukoliko ste spremni da skočite, tada nema tjeskobe. Ako to prihvatite sa dobrodošlicom, i ako nema gundanja - zapravo, tada ste srećni i proslavljate što je taj trenutak došao. Sada možete iskočiti iz ovog tijela koje je ograničeno, možete iskočiti iz ovakvog tijela koje je prepreka, možete izaći iz ovog ega zbog kojeg ste uvijek patili - ako to možete primiti sa

dobrodošlicom, onda nema nikakve potrebe da zapadnete u nespjesnost. Ako to primite sa dobrodošlicom - što budisti nazivaju *tathata*, ako to prihvatite, i ne samo prihvatite jer riječ "prihvatiti" nije baš dobra; duboko u tome se skriva neko ne-prihvatanje - neko ne; dakle, ako to primite sa dobrodošlicom, ako je to neko slavlje, ekstaza, ako je blagosloveno, onda nema potrebe da budete nespjesni.

Ako je to blagoslov, vi ćete u tom trenutku biti savršeno svjesni. Zapamtite te dvije stvari: ako odbijete, ako kažete "ne", bićete sasvim nespjesni; ako prihvatite sa dobrodošlicom, cijelim srcem kažete "da", bićete savršeno svjesni. Reći smrti da, čini vas savršeno svjesnim; reći smrti ne, čini vas sasvim nespjesnim - a to su dva načina umiranja.

Buda umire sa potpunim prihvatanjem. Nema otpora, nema borbe između njega i smrti. Smrt je božanstvena... a vi umirete boreći se. Ako se čovjek spremao, ako je spreman, u trenutku smrti Majstor može biti od nevjerovatne pomoći. Samo jedna riječ u pravom trenutku, i unutarnji plamen se iznenada zapali, vi se prosvijetlite - zato što je to takav trenutak, tako moćan trenutak, vi ste potpuno usredsređeni na to.

To se dogodilo u ovoj priči. Ikju je jedan od najvećih Majstora, veoma rijedak, revolucionaran, nekonformist. Jednom je odsjeo u nekom hramu: noć je bila veoma hladna a u hramu su postojala tri drvena kipa Bude, on je zapalio jedan da bi se ugrijao. Sveštenik se probudio - upravo je bio zaspao, bilo je oko pola noći, a noć je bila veoma hladna - on je postao svjestan da se nešto događa, zato je pogledao.

Buda je gorio! - Ikju je sjedio sretan, grijući svoje ruke. Sveštenik je poludio, rekao je: "Šta to radiš? Jesi li lud? Ja sam pomislio da si budistički monah, i zato te pustio da ostaneš u hramu, a ti si počinio najveći grijeh."

Ikju je pogledao sveštenika i rekao: "Ali Budi unutar mene je bilo mnogo hladno. Zato je bilo pitanje da li da zgriješim i da žrtvujem živog Budu pred ovim drvenim ili da drvenog Budu žrtvujem za živog. Ja sam se odlučio za živog."

Ali sveštenik je bio ljut do ludila, pa nije ni čuo šta je rekao. Rekao je: "Ti si ludak. Odmah da si otišao odavde! Ti si zapalio Budu." Stoga je Ikju počeo da čeprka po zapaljenom Budi - bilo je svugdje pepela, kip je skoro sav izgoreo. Počeo je da čeprka štapom. Sveštenik je upitao: "Šta to radiš?"

On je odgovorio: "Pokušavam da pronađem Budine kosti." Na to se sveštenik nasmija i reče: "Ti nijesi ni budala ni običan ludak. Ti si sasvim poludio! Ne možeš tu naći nikakve kosti, to je bio samo drveni Buda."

Sada se Ikju nasmija i reče: "Onda mi dodaj i ostala dva. Noć je i dalje veoma hladna, a jutro je još daleko."

Ovaj Ikju je bio veoma rijedak čovjek. On je bio odmah izbačen van, van hrama. Ujutro je sjedio pored puta, upravo ispred hrama - bogoslužio je jednom kamenu, kitio ga cvijećem i tako obavljao svoju molitvu. Tada sveštenik reče: "Ti, ludo! Sinoć si se loše ponio prema Budi. Šta si samo uradio? Počinio si grijeh. Šta sada radiš sa tim kamenom? To nije kip!"

Ikju reče: "Kada želiš da se moliš, sve je kip. U onom trenutku je Budi unutar mene bilo veoma hladno; u ovom trenutku Buda se osjećao molitveno."

Ikju je imao na hiljade učenika po cijeloj zemlji i običavao je da luta od mjesta do mjesta i pomaže svojim učenicima. Ova priča je o jednom njegovom učeniku, Ninakavi. On je bio upravo na ivici, skoro je bio prosvijetljen. Ali "skoro prosvijetljen" ne znači ništa - možete se i vratiti. Možete pasti i sa posljednje stepenice. Sve dok se to konačno ne dogodi, nije se dogodilo. Čak i onog posljednjeg trenutka, kada je potreban samo jedan korak do prosvjetljenja, možete se vratiti. Ovaj Ninakava je bio skoro prosvijetljen ali je i dalje bio pod uticajem spisa, jer dok ne dosegnete do istine, veoma je teško da se oslobodite stega knjiga. Veoma je teško izaći iz zatočeništva riječi. To se dogodi tek onda kada se zaista prosvijetlite. Tada možete na riječi gledati samo kao na riječi; ništa nema u njima, one nijesu materijalne, one su načinjene od materijala od kojega su i snovi. One su samo treperenje uma, ništa drugo sem zvuci u umu. A njihovo značenje? Značenje im mi dajemo; ono nije u njima, nijedna riječ ništa ne znači. A svaka riječ može biti od značaja samo ukoliko se društvo saglasi.

Zato je to samo društveni fenomen; uopšte nije u vezi sa istinom. Ali ljudi žive od riječi: ako vam neko kaže nešto protiv Isusa, a vi ste hrišćanin, bićete spremni da ga ubijete ili da poginete za to - to je pitanje života i smrti. Neko kaže nešto protiv Muhameda, muhamedanci polude. Riječ - "Muhamed" je samo riječ. "Isus" je samo riječ - ali ljudi žive od riječi.

Čuo sam: Mula Nasrudin je jednom na ulici čvrsto zgrabio jednog prolaznika i rekao: "Ja sam u veoma teškoj situaciji: žena mi je gladna, djeca su mi bolesna. Možete li mi malo pomoći?"

Čovjek je pogledao Nasrudina; on je zaista bio u veoma tužnom stanju. Potom ga upita: "Zašto bih ti pomogao? Ali bih te nešto pitao: 'Šta te je dovelo u taj jadan položaj? Kako si postao tako jadan? Šta ti se dogodilo?'"

Nasrudin reče: "To je jedna duga priča. Ali kratko: upravo prije nekoliko godina, i ja sam bio poslovan čovjek kao što si ti, a onda me je jedan prosjak uhvatio na ulici. Do tada je sve išlo divno. Onda je nastala katastrofa..."

Čovjek se zainteresova: "Što se onda dogodilo?"

Mula Nasrudin reče: "Moj posao je išao veoma dobro. Novac je stalno priticao. Ja sam bio veoma predani industrijski radnik, bio sam sasvim posvećen svom poslu. Imao sam upisano moto na mom stolu: 'Razmišljaj konstruktivno! Djeluj odlučno!' , i novac je stalno priticao. 'A tada' Mula Nasrudinovo raspoloženje se počeo mijenjati, i on nastavi, "tada je moja supruga spalila moj moto... Taj moto: 'Razmišljaj konstruktivno! Djeluj odlučno!' - cijela stvar je ovisila o tom motu. A moja supruga je to spalila! To je bila najveća katastrofa, i to me je dovelo do ovog tužnog stanja."

Jeste li ikada pomisli, ukoliko bi vaše knjige bile spaljene, šta bi se dogodilo vama? Ako bi vaša načela bila spaljena, što bi se dogodilo? Ako bi neko spalio vaše riječi, što bi se dogodilo? Vi biste bili u veoma lošem stanju. Zato i poludite ukoliko neko kaže nešto protiv Biblije. To nije zbog toga što je neko rekao nešto protiv Biblije - on je tako spalio vaš *moto*! Vi ovisite o riječima. Ovisite o riječima jer ne znate što je istina. Ako biste saznali šta je istina, odbacili biste sve riječi, spalili biste sva mota! Izgledalo je da je Mula Nasrudin bio luckast - nije tako. On je samo predstavnik ljudske vrste, najreprezentativniji, jedno normalno ljudsko biće. On je *vi*, u svim vašim apsurdnostima - ali malo uveličano, naravno.

Ninakava se borio cijelog svog života, meditirao, sjedio, koristio mnoge tehnike, na svaki način je pokušavao da se smiri, da bude utišan; ali je i dalje bio pod uticajem spisa. Onoga dana kada je umirao, posjetio ga je Ikju. To je bio trenutak da se taj čovjek gurne u provaliju beskonačnosti. On je to mogao da propusti, jer ukoliko ste u trenutku smrti pod uticajem knjiga, vi ćete to propustiti. Tada treba da budete sasvim besposleni, potrebno je da budete sasvim prazni; sanio tako se možete susresti sa smrću jer je smrt praznina. Samo nešto što je slično može da se upozna, samo se istovjetne stvari mogu međusobno razumjeti. Ako ste ispunjeni makar i sa jednom riječju, to ćete ispustiti; tada je um prisutan, a smrt ne zna za um. Smrt nema misli. Smrt jednostavno znači padanje u prazninu.

Zato je Ikju došao u posljednjem času da gurne tog učenika. Ninakava je to propuštao tokom cijelog života - on ne bi smio propustiti zadnji trenutak. A i ja sam vama govorio: ako prapustite život, tada postoji samo jedna mogućnost, samo jedna nada - trenutak umiranja. Ali nema potrebe da se čeka na to, to se može dogoditi upravo sada! Ako se ne dogodi sada, onda nastavite sa pokušajima; ali budite spremni na smrt! Ako ste spremni, onda će biti veoma lako; samo mali trzaj, i um biva oduvan.

*Upravo prije no što je Ninakava otišao,
zen Majstor Ikju ga je posjetio.*

Majstor ga je uvijek posjećivao. To se možda nije dogodalo javno, zapamti to; to je moglo da se i ne dogodi javno. Moglo je, i to je moguće, da niko sem Ninakave tokom te posjete ne vidi Majstora. To se moglo dogoditi i javno, ali to nije bitno. Jedno je sigurno, dok je Ninakava umirao, upravo u posljednjem trenutku, Majstor je bio tu. Ovaj dijalog se dogodio između Ninakave i Ikjua. Moglo je tu da bude i mnoštvo drugih; oni su mogli da to uopšte i ne čuju; oni nijesu uopšte morali ni da vide da je Ikju došao. Bila to fizička posjeta ili ne, ali se dogodilo, i urađeno je... sve što je bilo potrebno je učinjeno.

"Hoću li te voditi?" upita Ikju. Ninakava uzvratila...

Knjiški čovjek, posebno budist, jer u budizmu gurui nijesu prihvatljivi... Buda je najveći guru, ali u budizmu se gurui ne prihvataju. Ima razloga za to, a ljudski um je toliko kompleksan da stvara svugdje nevolje: guru je taj koji vas može osloboditi, ali vi ćete od njega stvoriti porobljivača. Hindusi su učili da bez gurua, bez Majstora nije moguće oslobođenje; to je istina, potpuna istina, ali za vrijeme Bude, to je postalo robovanje.

Bez gurua, bez Majstora nema oslobađanja. Zato su ljudi počeli da robuju Majstorima, jer bez njih nije bilo moguće oslobodenje! Pogledajte samo ljudski um i njegovu glupost: Majstor je taj koji oslobađa, ali vi možete postati robovi Majstora jer vas samo *on* može osloboditi; vi samo treba da budete poslušni. Tako je stvoreno više ropstva; niko drugi na ovom svijetu nije stvorio više ropstva nego hindusi. U čitavoj istoriji hinduizma nećete naići ni na jednu revoluciju protiv sveštenstva. Ne - cijela stvar je namještena, unaprijed podešena, sve je sistematizovano, i svi su svjesni da ako se pobunite protiv sveštenika, neće biti oslobođenja - on je guru, on je Majstor.

Nedodirljivi - *sudras* - su bitisali u najbijednijim uslovima. Oni su najveći robovi i posjeduju najdužu istoriju ropstva, ali se nikada nijesu pobunili protiv toga zato što je to bilo nemoguće. Guru, Majstor, *brahmin* - on je bio kapija ka božanskom. Vi ste propustili ovaj život, a ako se budete bunili, propustićete i naredni - zato ostanite robovi!

Onda je došao Buda i rekao: "Guru nije potreban" - ne zato što zaista nije potreban: on je rekao da nema potrebe da imate gurua, misleći da ne treba da budete robovi - ali to je bio jedini način da to kaže. Zato je Buda rekao: "Budite vlastita svjetlost. Nije potreban neko ko bi vas vodio! Ne treba vam niko da vas predvodi. Dovolji ste sami sebi." To je najveća mogućnost slobode. Ali i ovo ste propustili, u tome je problem. Onda ste pomislili, ukoliko nema potrebe za Majstorom, zašto biste slušali i Buda? Ako nema potrebe za Majstorom, zašto ići kod Bude? Ako sam sasvim nezavisan, onda sam i sam Buda. To se dogodilo kroz budizam: ropstva nije bilo, ali je bilo mnogo dubokog egoizma. Oboje su samo dva ekstrema: ili

ćete postati egoista - jer nema gurua, nema Majstora, nikoga ne treba slijediti; ili postajete robovi - jer bez gurua nema oslobođenja. Zar ne možete biti u sredini? Zar ne možete stajati po sredini a da ne naginjete ka ekstremima? Ako možete biti u sredini, um će nestati.

Tako je Ikju došao i rekao: "Hoću li te voditi?"

Ikju je postavio osnovno budističko pitanje, i znao je, ukoliko je ovaj još opterećen spisima, da će odgovoriti: "Ne, ko može bilo koga voditi? Niko nije guru. Svaka duša je apsolutno nezavisna. Ja sam vlastita svjetlost." Ako je opterećen spisima, to će biti odgovor. A ako nije opterećen, tada je moguć bilo koji drugi odgovor - otvaraju se beskonačne mogućnosti.

Ninakava uzvrat:

"Ja sam došao sam..." to je ono što i Buda kaže, *"... i otići ću sam."*

Od kakve pomoći mi možeš biti?"

Svako se rađa sam i odlazi sam; a između to dvoje, dolaska i odlaska, morate ubjeđivati sebe da ste sa nekim, ali i dalje ostajete sami. Pošto ste u početku sami, i na kraju sami, kako po sredini možete biti sa nekim? Supruga, suprug, prijatelj, društvo, sve su to samo iluzije. Vi ostajete sami, samotnost je vaša priroda. Vi se možete obmanjivati; to je sve! Vi možete sanjati, to je sve, ali drugi uvijek ostaju drugi, i tu ne postoji nikakve dodirne tačke. To je osnovno budističko učenje o čovjekovoj slobodi. Zato Buda odbacuje čak i Boga; jer ako Bog postoji, kako možete biti sami? On je uvijek prisutan. Čak i kada ste u svom kupatilu, i tada je on tamo - to je stoga što je svemoguć, sveprisutan. Njemu ne možete pobjeći; bilo kuda da odete, on je prisutan. On je kosmičko oko, kosmički špijun, svugdje vas prati. Što god da radite, on će vas vidjeti! Veoma je teško pobjeći Bogu: ako ga ima, ima ga svugdje. Ne možeš se sakriti - ukoliko možeš to shvatiti, to je predivno - religiozni ljudi to koriste da se pomognu.

Hindusi, muhamedanci, hrišćani, svi oni koriste sveprisutnost Boga. To može biti od velike pomoći; jer ako zaista možete osjetiti da vas Bog prati svugdje kao sjenka, vi ćete postati veoma obazrivi i svjesni - jer je on tu! Vi niste sami, ne možete se prepustiti grijehu, neznanju, uspavanosti - on je prisutan. Njegovo prisustva će vas učiniti obazrivim. To je ispravno korišćenje. Ali drugačije, njegovo prisustvo može biti ropstvo, teški teret, tjeskoba.

Čuo sam priču o jednoj hrišćanskoj monahinji koja se čak nije ni kupala bez odjeće. Ne, ona je i pod tuš išla u odjeći, zato je neko upitao: "Zašto to radiš?"

Ona je rekla: "Kako da se svučem kada je Bog svugdje? Ali ako je Bog svugdje - i u kupatilu - on je onda i ispod odjeće, ne možete mu

pobjeći! On je i unutar vas! On je svugdje! To može stvoriti duboku tjeskobu, isto kao kada znate da vam neko viri kroz ključaonicu dok ste u kupatilu - vama biva neprijatno. A Bog je što i kosmički Toma koji viri - on sjedi iza svake ključaonice; ne možete učiniti ništa a da on to ne zna; i dok vodite ljubav, on je prisutan! Bilo što da radite, on to zna, on sve to snima. To može postati duboka tjeskoba, neuroza, može proizvesti krivicu, a onda to možete propustiti. I zapamtite: ako pogešno upotrijebite ključ, on može pokvariti bravu. Postoji način, ispravan način, upotrebe ključa; samo tada on otključava bravu. Ako ga upotrijebite nepravilno, možete uništiti bravu. A kada je um u pitanju, uvijek ste upotrebljavali ključ na pogrešan način; tada je potreban neko ko će vam reći: "Baci taj ključ, sada je neupotrebljiv. To će samo uništiti bravu, neće ti nikako pomoći!"

Buda je rekao da guru nije potreban - jer je u to vrijeme guru značilo *brahmin*. I Krišnamuti je rekao isto: guru nije potreban. Ali postoji i druga mogućnost - ono ti može priuštiti slobodu; ako ti to omogući slobodu, onda je sasvim u redu. Ali on ti može stvoriti egoizam, a tu je problem, tu je teškoća. Ako vam podstakne egoizam, nećete biti rob neke osobe, ali ćete postati rob vlastitog ega. Zapamtite, niko ne može biti tako opasan majstor kao što to može biti vaš ego. Niko vas tako ne može zasljepiti kao što to može vaš um. Niko vas ne može dovesti do pakla kao što može vaš ego.

Ikju je želio da sazna da li je taj čovjek još vezan za knjige ili je već shvatio Budu. Shvatanje je jedno, vezivanje je drugo. Vezivanje znači privrženost mrtvim slovima. Ako je shvatio, onda je Buda najveći Majstor. Ali ako nije razumio, on ga neće prihvatiti; čak i u trenutku smrti, on će i dalje biti vezan za spise.

Ikju je stao pred njega i pitao ga: "Mogu li te voditi? Hoćeš li da te vodim? - zato što je put bio nepoznat. Nikada niste prolazili njime, a ja sam ga upoznao. Ja znam kako se umire, znam kako se slavi smrt. Znam šta znači gubiti se u smrti, i kako poslije toga nikada ništa ne gubite; tada se po prvi put rađa istinsko jastvo. Ja znam tajnu umiranja i ponovnog rađanja. Mogu li te voditi tamo?"

Ninakava uzvrat - on je to odbio: *"Ja sam došao sam, i otići ću sam. Od kakve pomoći mi možeš biti?"*

Zapravo, njemu je bila potrebna pomoć. Da mu nije bila potrebna takva pomoć, on bi se samo smijao, nasmijao bi se tome; on bi tada rekao: "Hvala ti". Nije bilo nikakve potrebe da koristi knjiške riječi. Zašto koristite knjige? One su pojašnjenja. Tamo gdje ste nesigurni, vi koristite spise, zato što je u njima sve jasno. Uvijek kada sumnjate, vi koristite Budu, Krišnu, Hrista jer oni mogu sakriti vaše oklijevanje, vašu stvarnost; oni vam mogu dati lažno pouzdanje.

Uvijek kada koristite tude riječi, vi tako nastojite da sakrijete vlastito neznanje. Taj čovjek nije rekao vlastite riječi, *Ja sam došao sam*. To

nije bilo njegovo iskustvo. On nije rekao... *i otići ću sam*. On je samo ponavljao tude riječi, a vi ne možete obmanuti Majstora takvim riječima.

Ikju odgovori:

"Ako misliš da zaista dolaziš i odlaziš,... " Ovo su najljepše riječi ikada izgovorene; suština svih Upanišada, suština Bude i Mahavire - samo u jednoj rečenici.

*"Ako misliš da zaista dolaziš i odlaziš,
to je samo tvoja zabluda.
Dopusti mi da ti pokažem put
na kojem nema ni dolazaka ni odlazaka."*

Ovo je zaista veoma komplikovano i suptilno.

Reče Ikju: "Ako *ti* misliš da zaista dolaziš i odlaziš, onda je ego prisutan. Ko dolazi? Ko odlazi? Ako misliš da dolaziš i odlaziš, onda to ne znaš; samo ponavljaš Budine riječi - tu je klopka. Ako si dospio do spoznaje, *Ja sam došao sam, i otići ću sam*, onda nema ni dolaska ni odlaska, jer se duša nikada ne rada i nikada ne umire. Život je vječni nastavak; on se nastavlja. On nikada ne dolazi, i nikada ne odlazi. Ovo tijelo može biti rođeno, može i umrijeti - ali taj život, ta energija, jastvo, duša, ili bilo kako da nazoveš tu svijest koja bitiš u tijelu, ona nikada nije rođena, i nikada neće umrijeti. Ta svijest je kontinuitet. Nikada nije bilo nikakvog prekida u njoj. Ako *zaista* to znate, onda znate da nema dolaska, nema odlaska. Ko dolazi? Ko odlazi? Ako to ne razumijete, ako niste to ostvarili, onda ćete reći: "Ja dolazim sam." Ali tada je to "ja" samo ego; tada to "ja" nije jastvo. Kada kažete: "Ja odlazim sam", naglasak je na tom "ja" - a to vaše "ja" je prepreka. Ako ne postoji "ja", iznenada ćete uvidjeti da niste bili rođeni, i da nikada nećete umrijeti; tada nema početka ni kraja.

Isus je rekao... Neko je pitao Isusa: "Jesi li ti mesija kojeg smo čekali? Ko si ti? Govori nam o sebi."

Isus je rekao: "Prije no je Abraham postojao, ja sam."

Abraham je bitisao hiljadama godina prije, a Isus kaže: "Prije no je Abraham postojao, ja sam." Taj navod je zaista bio veoma apsurdan, nelogičan, gramatički neispravan: "Prije no je Abraham postojao, ja sam." Abraham je u prošlosti; Isus kaže: "Prije no je on postojao..." a Abraham je bio prvi prorok. Postoje sve mogućnosti da je Abraham samo izmijenjeno ime Ram jer u starom hebrejskom jeziku ne postoji riječ Abraham već samo Abram. A "Ab" jednostavno znači poštovanje, isto kao "Shree Ram"; to je tek da se ukaže poštovanje. Dakle, postoje sve mogućnosti da Abraham nije ništa drugo do Ram.

Reče Isus: "Prije no je Abraham postojao, ja sam." Za Abrahama je upotrijebio prošlo vrijeme: on je postojao i više ga nema, bio je prisutan i više nije. Ali ono "ja sam" je zato što "ja sam uvijek, ja sam bio, ja jesam i ja ću biti." Najdublja svijest ne poznaje rođenje, ne poznaje smrt; ona ne poznaje prošlost, sadašnjost ni budućnost; ne zna za vrijeme. To je vječno, a vječnost ne pripada vremenu.

Reče Ikju: *"Ako misliš da zaista dolaziš i odlaziš - a misliš da postoje dolasci i odlasci -*

to je samo tvoja zabluda.

Dopusti mi da ti pokažem put

na kojem nema ni dolazaka ni odlazaka."

Šta su Bude činili? Oni su vam samo ukazivali na to da ste savršeni - onakvi kakvi jeste. Nikakva promjena nije potrebna. Vi ne treba da idete nikuda, ne treba ni jedan santimetar da se pomjerite. Onakvi kakvi ste *vi*, takvi ste najbolji, sada i ovdje. Nema nikakvih dolazaka i odlazaka. Samo postanite svjesni vlastitog fenomena, toga kakvi ste. Samo postanite svjesni ko ste! Samo budite oprezni i budni! A tada nije potrebno više ništa da postizete, nikakav napor nije potreban, jer od samog početka, još prije no je i Abraham postojao, vi ste bili. Vi ste vidjeli stvaranje svijeta, vidjećete i kraj svijeta, ali za vas ne postoji ni početak ni kraj.

Vi ste svjedoci, a svjedoci ne mogu da imaju bilo kakav početak ni kraj. Ako ste bili budni, vidjeli ste i vlastito rođenje. Ako možete svjesno umrijeti, vidjećete kako se smrt događa samo tijelu a vi ostajete posmatrač. Tako tijelo umire, a vi ste samo svjedok. Ako možete biti svjedoci za vrijeme umiranja, tada ćete u sljedećem životu, tokom narednog rođenja moći biti svjedoci i toga. Vidjećete kako je um odabrao pogodnu matericu: kako je kružio oko svijeta tražeći ženu, tražeći par koji je vodio ljubav - i to ćete vidjeti.

Upravo kao kada si gladan: odeš u trgovinu, a možeš biti i svjedok kako tvoje oči, kako tvoj um gleda hotele, restorane, kako nastoji da pronade pravo mjesto gdje ćete moći ručati. Vi ste gladni, ali ako budete previše poistovjećeni sa gladu, nećete moći biti svjedoci. Dakle, glad je prisutna, ali vi niste gladni. Kako možete biti gladni? - Inače, ko će znati da ste gladni? Glad, znati da si gladan, potrebno je da je neko izvan te gladi i da može da gleda na sve to, da može biti budan, priseban. Ako možete postati prisebni dok ste gladni, onda ćete moći vidjeti kako vaš um traga za pogodnim mjestom gdje ćete ručati. Isto se događa i poslije smrti: vaš um traga za pogodnom matericom. Vi birate, gledate šta se događa. Ako tragate za određenom matericom, ako ste neka dobra ili neka loša duša, može vam biti potrebno mnogo godina da pronadete pravu matericu - to može biti veoma teško.

Ako ste običan čovjek, sasvim normalan, ni dobar ni loš, ni Hitler ni Gandhi, vi se tada možete odmah roditi; obična, normalna, standardna materica se svugdje može naći. Tada u jednom trenutku umirete a već u drugom se radate - ni jedan trenutak se ne gubi. Ali za Hitlera je potrebno mnogo, mnogo godina čekanja - a to je dobro, mi smo srećni zbog toga, jer je on jedna veoma izopačena duša, veoma izopačena! Ne možete ni zamisliti koliko je izopačen, on sve kvari. A kada neki čovjek postane izopačen, prva stvar koju će pokvariti je njegova ljubav jer seks ostaje u korijenu njegovog bića. Prva stvar koju izopačuje je seks. Kada seks pođe pogrešnim putem, sve onda ide pogrešno; kada je seks prirodan, sve ostalo ostaje prirodno.

Istražujte Hitlerov seksualni život i bićete jednostavno zapanjeni. Nećete moći vjerovati šta je sve on radio. On bi našao neku lijepu djevojku ali nikada sa njom ne bi vodio ljubav. Šta bi činio?

To ne možete ni zamisliti! On bi prisiljavao tu lijepu djevojku... on bi sjeo na pod i naredio joj da mokri po njegovoj glavi. Kakav tip čovjeka...? Šta je sve on radio? A u tome je veoma uživao, i ne samo da je naređivao da ga pomokre, one su vršile veliku nuždu po njemu. Žena bi se tada osjećala veoma loše - šta on to čini? - ali on je bio veoma moćan čovjek, ako ga ne biste poslušali... on je tako ubio mnoge. Sve njegove ljubavi je ili ubio ili su one izvršile samoubistvo - jer je to bila perverzija! Ali on se osjećao veoma dobro. U čemu je bila stvar?

On je osjećao veliku krivicu i zato je nastojao da kažnjava sebe; čak je i kroz ljubav nastojao da kažnjava sebe. On je osjećao veoma snažnu krivicu... ako se osjećate mnogo krivim, nećete moći voljeti jer ljubav dolazi samo kroz srce koje ne poznaje krivicu, koje ne osjeća nikakvu krivicu, koje je upravo nalik djetetu, nevino, bezazleno - tada ljubav teče, tada to biva slavlje! Ali ako ste krivi, nastojite da kažnjavate sebe putem ljubavi ili kažnjavate druge. Vi ne možete uživati u ljubavi jer vidite da ste previše krivi, da ste loši - kako tada možete uživati u ljubavi? Tada od ljubavi stvarate pakao. Ta činjenica o Hitleru je bila nevjerovatna jer je on van svoje sobe izgledao nalik bogu, ljudi su mu se klanjali. A unutar svoje sobe osjećao se inferioran, kriv, proklet, zato je želio da kažnjava sebe čak i putem ljubavi.

Takva vrsta čovjeka neće moći tako lako naći svoju matericu - skoro nemoguće. On treba da čeka vjekovima na to; samo tako će nekako moći naći odgovarajuću matericu, određenog muškarca i određenu ženu dok vode ljubav, koji su toliko griješni, toliko prokleti da mu mogu omogućiti da se rodi. Ali to se događa nesvjesno, zato ne treba da mnogo brinete o tome. Vi umirete nesvjesno, nesvjesno se i radate - to se automatski događa. Tako se i um kreće; pipa u mraku i ulazi u neku matericu. Ali ako umrete svjesno, naredno rođenje će biti svjesno. Ako umrete svjesno i rodite se svjesno, znaćete da ne postoji ni rođenja ni smrti, samo se tijelo bira. Vi ostajete isti, samo se vaš dom mijenja. Ako promijenite svoju staru odjeću,

možete li reći da je to novo rođenje? Ne, zato što tada samo promijenite odjeću; vi ostajete isti. Pojedinaac koji je postao budan ovako spoznaje da su sve promjene tek samo promjene odjeće, domova, mjesta, situacija, okruženja, ali da vi tada ostajete isti; nikada se središte ne mijenja, ono je vječno.

Reče Ikju: *"Ako misliš da zaista dolaziš i odlaziš, to je samo tvoja zabluda. Dopusti mi da ti pokažem put na kojem nema ni dolazaka ni odlazaka."*

Kakav je to put? Da li zaista ima neka staza? Pošto se koristimo jezikom, on je upotrijebio riječ "put". Inače ne postoji nikakav put, jer put vodi negdje. Nikakav put te neće voditi do tebe jer si ti već tu! Ako želiš da dodeš do mene, onda je to put, tako treba da bude. Ako želite da dodete do nekoga, treba da slijedite neki put, da prodete neki prolaz, most, nešto tako - zato što se krećete vani. Ali ako želite da se krećete unutar sebe, tu ne postoji staza. Vi ste već tu. Jedan iznenadni trzaj je dovoljan da osjetite da ste tu.

To je isto kao da sanjate: zaspate u Puni i sanjate da ste se vratili kući u London, u Njujork, u Kalkutu ili u Tokijo; u snu sasvim zaboravite da ste u Puni. Šta je tada potrebno? Samo trzaj. Neko dode i probudi vas. Da li ćete se orobuditi u Londonu, Tokiju, Njujorku ili Puni? To bi bilo veoma teško; ukoliko biste u Puni sanjali Njujork, i ako bi vas neko probudio, a vi bili u Njujorku, to bi stvorilo jedan veoma apsurdan svijet! Tada bi ovaj svijet bio noćna mora. Ali vi se ipak budite u Puni; san iščezava.

Bude su podučavale ovo: da nema potrebe da se ide bilo kuda jer ste već tamo gdje treba da budete; ali vi sanjate. Samo se u snu pomjerate iz svog centra - vi se ne možete pomjeriti iz njega. Vi *jeste* već tu. Milionima života to možete sanjati, ali se nikada nećete maknuti iz centra u kojem se nalazite. Niko to ne može postići. Samo trzaj, tek da vas neko prodrma... vi se budite i iznenada san nestaje - zemlja snova, Njujork, London, oni nestaju - a vi ste ovdje i sada. Taj trzaj, taj šok se može veoma lako primijeniti u trenutku smrti - zato što tijelo-um prolaze kroz velike promjene. Sve je u haosu. U tom haosu se možete prenuti veoma lako jer je tu nelagodno. Kada mu je lagodno, veoma je teško da čovjeka probudite. Zaista, niko ne želi da se probudi iz prijatnog sna. Samo kada san postane noćna mora, vi vrištite.

Čuo sam: jedne noći je Mula Nasrudin vrištao tako glasno da su čak i susjedi došli da pitaju šta se dogodilo. Mula Nasrudin je sjedio u postelji i plakao, suze su tekle, a njegova žena ga je tješila riječima: "Nasrudine, to je bio samo san. Zašto si stvorio toliku buku oko toga? Došli su susjedi, okupila se masa naroda."

Nasrudin reče: "Ali san je bio takav... prvo mi dopusti da ti ispričam san. U snu sam došao na aukciju žena - tako lijepih žena. Jedna žena je vrijedjela deset hiljada rupija, druga pet hiljada, mnoge su bile po hiljadu. A ja nijesam imao novca. Pokušavao sam da ga nadem, ali nijesam ga mogao naći. Zagledao sam u sve svoje džepove." A imao je i jedan specijalni džep u koji nikada nije stavljao ruku. "Čak sam pogledao i u onaj specijalni džep."

Postojao je i jedan poseban džep u koji nije nikada pogledao. A ljudi bi ga pitali, ako bi nešto izgubio: "Pogledao si u sve džepove, zašto ne i u onaj posebn?"

On bi rekao: "Zato što mi taj daje još malo nade. Ako bih pogledao i u taj, nada bi nestala; pomišljao sam da bi makar u tom bilo neke mogućnosti - ali nikada nijesam zagledao u njega, jer sam dobro znao da ni tamo nema ništa. Tada sam pogledao i u specijalni džep - i nije bilo novca. Počeo sam da kukam i plačem."

Ali njegovu ženu to nije zanimalo. Upitala ga je: "Nasrudine, je li bilo tamo supruga kao što sam ja?" Ona je pitala glupost kao što bi svaka supruga to pitala, jer nijedna žena nije zainteresovana za drugu lijepu ženu; obično bi osjetila ljubomoru. Ona je pitala: "Šta je bilo sa ženama kao što sam ja? Koliko su one vrijedjele?"

Nasrudin odgovori: "Zato sam vrištao. Supruge kao što si ti, vezali su u snopove, po deset, po dvadeset, i prodavali ih za jednu rupiju - zato sam i vrištao: nijesam imao novca da te kupim, a to se dogodilo mojoj supruzi!" Ali on je zbog toga kukao i plakao čak i u snu.

Snovi su efektni, oni duboko prodiru, jer u jednom nesvjesnom umu razlikovanje je veoma zamućeno; šta je san, a šta java, to je veoma nejasno. Sve je pomiješano, granice nijesu jasno određene, granice se pomjeraju. Da li si ikada vidio dijete koje plače zato što je u snu izgubilo dragu igračku? "Tražim igračku svugdje okolo, gdje je nestala?" To dijete unutar tebe nikada ne umire. Ono će umrijeti samo onda kada načiniš više napora da se preneš, probudiš; tek tada će san i stvarnost biti jasno podijeljena. A kada se jednom zamućenost izgubi, kada jednom granice ne budu nejasne, kada jednom postanete svjesni šta je san, šta je stvarnost, snovi će prestati - zato što se tada snovi ne mogu nastaviti. Ako ste postali svjesni, snovi se ne mogu nastaviti. Čak i kad sanjate, ako ste postali svjesni da je to san, taj san će odmah prestati!

Zato nikada ne bivate svjesni činjenice da je to san; uvijek osjećate da je to stvarnost. Za sve što treba da se nastavi, potrebno je osjećanje da je to stvarnost. Vi promičete stvarnost kroz svoja osjećanja. Ako odbacite takvo osjećanje, snovi će iščeznuti i samo će stvarnost ostati. To da ste vi u ovom svijetu je *san*, a stvarnost je da bitišete u božanskom. San je kada ste na pijaci; stvarnost je da se nikada nijeste ni pomjerali iz

stvarnog središta egzistencije, da se nijeste pomakli od Boga. To je san da se krećete po pijaci - a taj san se može nastaviti, ne postoji nikakvog vremenskog ograničenja. Ako mislite da ste tijelo, to je san - vi nikada nijeste bili tijelo. Ako mislite da ste se rodili i da umirete, i to je san - vi se nikada nijeste rodili i nikada nećete umrijeti; to je nemoguće.

Reče Ikju: "To je samo tvoja zabluda ukoliko kažeš: "Ja dolazim i odlazim." Ne postoji neko ko dolazi i neko ko odlazi. Isto tako, ne postoji mjesto odakle se dolazi ni mjesto kuda se odlazi. Dopusti mi da ti pokažem put bez staze. Zato tada ne može biti nikakvog puta: pošto nema nikoga ko će doći i nikoga ko će otići; pošto nema mjesta odakle dolazi ni mjesta kuda ide, kako onda može biti ikakvog puta? Zato mi dopusti da ti pokažem put bez staze na kojem nema ni dolazaka ni odlazaka."

Tim riječima

*Ikju je veoma jasno ukazao na put,
na što se Ninakava osmjehnu i ode.*

To se dogodilo! Riječi ste čuli - ali vi nijeste Ninakava, ne zato što nijeste toliko spremni, već još nijeste na samrtničkoj postelji - u tome je problem. Vi se još nečemu nadate u životu, vaš san vam je još veoma značajan, uložili ste mnogo u svoj san. Možda imate želju da izađete iz tog sna, ali ta želja je tek samo polovična. Njen drugi dio kaže: "Sanjaj još malo, to je tako divno."

Jedne noći je Mula Nasrudin pozvao svoju ženu i rekao: "Donesi mi naočari jer sam usnio jedan divan san koji mi mnogo obećava. Donesi mi naočari jer mjesto nije dobro osvijetljeno pa ne mogu jasno vidjeti."

Mora da ste imali noćne more; u tim trenucima osjećate: "Kako da izađem iz ovog sna?" Ali vi imate i divne snove, takode; nemate samo paklene snove, vi imate i rajske snove. Problem je u tome: sve dok ne postanete svjesni da su i rajski snovi samo nekorisni snovi, vi još nijeste na samrtničkoj postelji. Vaše želje se nastavljaju, vi tako samo zalivate svijet snova, prehranjujete ga, pomažete mu da raste.

Ninakava je bio na samrti, umirao je, nikakva budućnost mu nije ostala. On je bio u haosu! Cio sistem, sve tjelesne funkcije, um i duša, sve se gubilo. Sve se odvajalo od njega, više nije bio sjedinjen! Noćna mora je bila veoma snažna jer je ona najsnažnija kada se smrt približava. On je bio jednostavno ojađen: smrt, i više nema budućnosti. Ako nema budućnosti, ne možete ni sanjati jer snu treba prostor, treba vrijeme. Zato smrt izgleda tako opasna, jer ne daje vremena za razmišljanje. Više se ne možete nadati jer nema sjutrašnjice. Smrt ne ubija vas, ona ubija sjutrašnjicu, a ona je bila vaša istinska egzistencija. Vi nijeste nikada živjeli za današnjicu, uvijek ste

to ostavljali za sutra. A smrt ubija sutrašnjicu, ona jednostavno spaljuje vaš kalendar - iznenada časovnik staje, vrijeme se više ne kreće. A šta možete učiniti bez vremena? Kako um može da razmišlja, žudi, sanja? Smrt zatvara vrata - u tome je strah.

Zašto vas smrt toliko plaši da drhtite i užasavate se? Zato što vam izgleda da nema izlaza, da nema mogućnosti da pobjegnute odatle. Ne možete ništa uraditi jer ne možete da mislite, a znate samo jedno - da razmišljate, i ništa drugo. Cio vaš život je bio samo razmišljanje. Sada smrt ne dopušta razmišljanje. Samo čovjek koji je meditirao i koji je još prije smrti ostvario ne-razmišljanje, neće se bojati - on zna da razmišljanje nije život. On zna i neki drugi plan egzistencije; on je spoznao *dubinu* a ne samo širinu bitisanja, nije se kretao samo od jednog do drugog trenutka, nije se kretao od danas do sutra. On se kretao u ovom trenutku sve dublje, i dublje i dublje; u danjašnjicu, sve dublje, i dublje i dublje. On je išao u dubinu, ovdje i sada. Vi samo dotaknete ovaj trenutak i krenete ka drugom trenutku; krećete se horizontalno: od A do B, od B do C, od C do D.

Čovjek koji meditira ide od A, do A do A - u dubinu - a ne do B. On nema sutrašnjicu. To ovdje i sada je jedina egzistencija, kako onda može postojati smrt? Ovoga trenutka ste živi; samo slijedećeg trena možete umrijeti. U ovom trenutku niko nije umro. Ovoga trenutka ste živi, a onaj čovjek koji meditira se kreće u ovom trenutku - kako onda može umrijeti? Smrt će se dogoditi na periferiji; on će biti u mogućnosti da to spozna. To će biti isto kao kad saznate da vam je susjed umro: on će to saznati, spoznaće da je tijelo umrlo - to će biti novost za njega. Možda će čak žaliti to tijelo, ali on ne umire.

Ninakava je bio meditant na ivici prosvjetljenja. Vi možete i skočiti u provaliju, ali ćete nastojati da se uhvatite za puzavicu - i dalje ćete se držati za nešto, bićete uplašeni. Vi ste već u provaliji, prije ili kasnije ćete pasti, ali um i dalje nalaže: "Drži se!" On se i dalje drži spisa, Buda, riječi, doktrina. On i dalje samo ponavlja naučeno znanje. Upravo nalik puzavici - prije ili kasnije će morati da je pusti, jer kada vas život napušta, kako se možete držati riječi? One će vas napustiti. Ali sa tim Ikjuovim objavljenjem, on se oslobodio vezanosti. Osmjehnuo se i otišao.

Vi se nikada ne osmijehujete. Ili ridate ili se smijete, nikada se ne osmijehujete. Osmjeh je nešto između, to je za tebe preteško. Vi se ili smijete ili ridate - a to su različite mogućnosti, dvije krajnosti. Pokušaj da razotkriješ kakav je fenomen osmijeh. Samo se Buda osmijehuje jer je osmijeh u sredini. Osmijeh posjeduje oboje: tugu suza i sreću smijeha. Osmijeh posjeduje oboje. Osmijehivanje nije nikada neko jednostavno smijanje: ono ima širinu smijeha i dubinu tuge - to je oboje. Pogledajte Budu, meditirajte o njemu, i na njegovm licu ćete prepoznati i tugu i sreću; iz njegovog bića teče blaženstvo ali i duboga sjeta.

Sa te dvije, da tako kažemo, hemikalije, stvara se osmijeh. Kada za svakoga osjećate tugu, kada za cijelu egzistenciju osjećate tugu jer se nepotrebno pati... Vi ne možete zamisliti Budinu tugu, to je veoma teško za vas. Vi mislite da je Buda uvijek srećan. On je srećan kada je on u pitanju. Vi ne možete pojmiti njegove teškoće - on vidi da vi nepotrebno patite, a ništa se ne može uraditi, ne može ti se pomoći. To je bolest koja ne postoji - nešto neizlječivo! A on zna da iza ugla čeka razriješenje, potreban je samo jedan zaokret, samo jedan pokret tijelom, i sve bi bilo riješeno. Ali vi ne preduzimate taj zaokret. Vi ćete skočiti i učiniti mnoge stvari, ali ćete uvijek izbjeci taj preokret. Nastojaćete da pipate u mraku, ali ćete uvijek nekako, uistinu nevjerovatno, promašiti vrata. Vi znate kako da promašite vrata, savršeni ste u tome: kako da promašite vrata i da nastavite sa pipanjem u mraku.

Buda je u nevolji jer je ostvario nešto što je već prisutno kod vas. Onu ista blaženu egzistenciju, onu istu ljepotu, istu ekstazu koju on posjeduje, imate i vi! Vi plaćete, šakama se udarate u grudi, teško patite - a ništa se ne može učiniti. Tuga... Kada je Buda dospio do vrata - do konačnih vrata iza kojih više nema nikakvih vrata, odakle se više ne možete vratiti; to je konačište - kada je on dospio do vrata *nirvane*, vrata su bila otvorena i bila mu je ukazana dobrodošlica. To je stoga što se jednom u milion godina dogodi da neko stigne do konačnoga. Ali on se tada osvmuo i pogledao na svijet - oni kažu da je tada zastao, nije ušao unutra.

Vratar ga je upitao: "Šta radite? Za ovo ste činili napore tokom mnogo, mnogo života! Sada su vam vrata otvorena, udite!"

A Buda je rekao ovo: "Prije no što udu svi koji napolju pate ne, ni ja ne mogu ući. Ja ću posljednji ući" - to je tuga.

Ta priča je zaista predivna. Niko ne može zastati ispred tih posljednjih vrata, to je istina; ne postoje ni takva vrata ni takav vratar. Vi tada samo padate i ništa vas više ne može zadržati. Ali priča je predivna; na jedan simboličan način, to ukazuje na Budinu svijest - nevolje, tjeskobu, patnje. To nije bila *njegova* patnja, to je bila tuda patnja koja ga je rastuživala. To je isto kao kada se probudite a svi drugi spavaju i sanjaju, sanjaju noćne more - vrište, skaču, plaču, kukaju. Vi znate da su to samo noćne more, ali ti ljudi su tako opijeni i duboko uspavani da im nikako ne možete pomoći. Ako pokušate da ih probudite, oni će se naljutiti. Reći će: "Zašto nam remetite san? Ko ste vi?" Dakle, ne možete ih probuditi, a morate da gledate njihove patnje i da patite! Buda je tužan - za tebe.

Buda se duboko smije, čitavo njegovo biće je ispunjeno smijehom - upravo kao kada drvo treba da procvjeta, sve postaje ples. Obje te krajnosti se susreću u njemu: glasan smijeh - a zbog vas se još ne može tako smijati - i tuga koju vi stvarate; to se oboje u njemu susreće i stvara osmijeh. Osmijeh predstavlja oboje: smijeh i suze.

Vi se ne možete osmjehivati - možete se smijati, možete plakati. Kada ridate, kako se možete smijati? Pošto ridate, uvijek to činite samo za sebe; to je zaseban element. Kada se smijete, vi se samo smijete, kako možete i plakati? Smijete se za sebe. Buda se oslobodio ega, on je iščezao, susreo se sa svime. Susrela su se dva elementa: njegova svijest koja je postala savršena, i milioni svijesti oko njega koje i *jesu* savršene, ali koje pate - koje nepotrebno pate, koje pate bez ikakvog razloga - to se oboje u njemu susreće; tuga ali i osmijeh sreće, pojavljuje se na njegovom licu.

On ne može ridati, jer je previše glupo to što vi činite. On se ne može smijati jer bi to bilo previše teško za vas. U tom trenutku on se samo može osmjehivati. To se dogodilo; tako je osmijeh postao simbol onoga ko se prosvijetlio.

Tim riječima

*Ikju je veoma jasno ukazao na put,
na što se Ninakava osmjehnu i ode.*

Tada to nije bila smrt već samo odlazak - odlazak u drugi svijet, odlazak ka drugom rođenju; tada niko nije umro. Ako možete umrijeti sa osmjehom, vi ste naučili umjeće umiranja; a cijela religija se zasniva na umjetnosti umiranja, ništa drugo do to.

Sada ću vam ponoviti prvu priču kako je ne biste zaboravili... To je lako zaboraviti, a vi i želite da zaboravljate: zaboravnost je trik.

Ovih deset dana samo razgovarali o "Nema vode, nema mjeseca". To će ostati samo kao razgovor - riječi, riječi i samo riječi - ako niste spremni da umrete. Budite na samrtničkoj postelji! Budite Ninakava! Tada će te riječi biti veoma jasne, jasnije no što je Ikju ikada bio. Rekao sam: ove riječi su tako jasne, jasnije no što je Ikju ikada bio jasan. I vi se sada možete osmjehnuti i otići - zapamtite:

Monahinja Čijono

je godinama učila

ali nije mogla da otkrije prosvjetljenje.

Jedne noći

je nosila stara vedra

prepuna vode.

Hodajući je promatrala

puni mjesec

kako se oslikava u vedrici punoj vode.

Iznenada,

štap od bambusa,

koji je držao vedrice,

je pukao

i vedrice padoše na stranu.

Voda se izli,

odsjaj mjeseca iščeznu -

tada se Čijono prosvijetli.

Potom je napisala ove stihove:

Na sve moguće načine

pokušavala sam

da vedrice održim zajedno

nadajući se da tanki bambus

neće nikada pući.

Iznenada se dno provalilo.

Nema više vode;

nema više mjeseca u vodi -

praznina u mojoj ruci.

Krenite sa prazninom na vašem dlanu jer je to sve... to je sve što vam mogu ponuditi, a to je više od svega. To je moj dar: idite sa prazninom u rukama. Ako možete ponijeti prazninu u ruci, sve je tada moguće. Nemojte nositi posesivnost, ne nosite znanje, nemojte ništa nositi što može ispuniti krčag i postati voda jer ćete tada gledati samo odsjaj. Odsjaj punoga mjeseca ćete vidjeti svugdje: u bogatstvu, u posesivnosti, u vašim kolima, kućama u ugledu. A pravi pun mjesec vas oduvijek čeka.

Neka se dno provali! Nemojte nastojati ni na jedan način da zaštitite to staro vedro. Ono nije toga vrijedno. Nemojte sebe štititi, nije vrijedno! Neka se vedro razbije, neka voda isteče, neka mjesec iz vode nestane jer ćete samo tada podići oči prema pravom mjesecu. On je oduvijek bio na nebu - ali je bila potrebna praznina u ruci. Nastojte da što je više moguće postanete prazni, razmišljajte da budete što prazniji, ponašajte se kao da ste prazni. Malo po malo, malo po malo, okusićete to. A kada jednom to okusite, to će biti predivno.

Kada jednom spoznate ukus praznine, tada ste spoznali pravi smisao života. Nosite prazninu, odbacite krčag sa vodom koji predstavlja vaš ego, vaš um i vaše misli, i zapamtite: nema vode, nema mjeseca - praznina u ruci.



OSHO

Osho je rođen 11. decembra 1931 u selu Kuchwada, Madhya Pradesh, u Indiji. Još od najranijeg djetinjstva je bio buntovnog i nezavisnog duha, nastojeći da iskusi svoju istinu umjesto da prihvata znanje i vjeru od drugih.

Nakon vlastitog prosvjetljenja u dvadeset prvoj godini, Osho završava studije i potom provodi nekoliko godina kao profesor filozofije na univerzitetu u Jabalpuru. U međuvremenu putuje Indijom držeći govore, izaziva religiozne vode na javne debate, remeti tradicionalna vjerovanja, i susreće se sa ljudima iz svih oblasti života. Intenzivno čita sve što bi moglo da proširi njegovo shvatanje religioznih sistema i psihologije savremenog čovjeka.

Od 1960 godine Osho počinje da razvija svoju jedinstvenu Dinamičnu meditaciju. Savremeni čovjek, rekao je on, je opterećen sa prevazidenim tradicijama iz prošlosti i tjeskobama koje nameće savremeni način života, zato mora proći kroz duboki proces prodišćenja prije no se suoči sa otkrićem opuštenog stanja meditacije.

U svom radu Osho je nastojao da razjasni svaki aspekt razvoja ljudske svijesti. On je spiritualnom traganju savremenog čovjeka ponudio ono što je bitno, utemeljeno na doživljavanju vlastitog egzistencijalnog iskustva, umjesto intelektualnih poimanja.

On ne pripada nijednoj tradiciji - "Ja započinjem sa sasvim novom religioznom sviješću. Zato vas molim da me ne povezujete sa prošlošću - to nije vrijedno ni pomena."

Njegovi govori pred učenicima i spiritualnim tragaocima iz cijelog svijeta su štampani u preko šest stotina naslova i prevedeni na trideset jezika. On je rekao: "Moja poruka nije doktrina, nije filozofija. Moja poruka je svojevrsna alhemija, nauka preobražaja, zato samo oni koji su voljni da umru onakvi kakvi su sada, i da se ponovo rode u nečemu novom koje nijesu ni mogli pojmiti, trenutak je upravo sada... samo oni hrabri ljudi će biti spremni da slušaju jer je takvo slušanje riskantno.

Slušajući, vi preduzimate prvi korak ka vlastitom preporođenju. Zato to nije neka filozofija od koje možete načiniti ogrtač i hvaliti se okolo sa time. To nije neka doktrina u kojoj ćete naći zaključke za uznemirujuća pitanja. Ne, moja poruka nije verbalna komunikacija. Ona je daleko riskantnija. To nije ništa drugo do umiranje i preporođanje."

Osho je napustio svoje tijelo 19. januara 1990 godine. Njegova prostrana Komuna u Indiji nastavlja da bude najveći spiritualni razvojni centar u svijet koji svakodnevno privlači na hiljade posjetilaca iz cijelog svijeta željnih učestvovanja u meditacijama, terapijama, tjelesnom radu i kreativnim programima ili jednostavno iskustva boravka u prostoru gdje je bitisalo prosvijetljeno biće kakav je bio Osho.

OSHO INTERNACIONALNA KOMUNA

Osho internacionalna komuna u Puni, Indiji, upravljana vizijom prosvijetljenog majstora Osha, može se opisati kao laboratorija, kao eksperiment na stvaranju "Novog čovjeka" - ljudskog bića koje živi u harmoniji sa sobom i svojim okruženjem, i koje je oslobođeno svih ideologija i vjerskih sistema koji sada dijele čovječanstvo.

Osho Multiversity je tijelo koje objedinjuje Komunu i nudi na stotine različitih kurseva, grupa i programa. Podijeljen je na devet različitih cjelina:

Osho škola za usredištenje i zen borilačke vještine

Osho škola kreativnih vještina

Osho internacionalna akademija zdravstvenih vještina

Osho akademija za meditaciju

Osho institut za ljubav i svijest

Osho škola misticizma

Oshi institut za tibetansko liječenje

Osho centar za transformaciju

Osho meditacioni klub: kreativna razonoda

Svi ovi programi su namijenjeni da pomognu ljudima kako bi pronašli smisao meditacije: pasivno promatranje misli, emocija i djelovanja bez presuđivanja i poistovjećenja. Suprotno mnogim tradicionalnim istočnjačkim disciplinama, meditacija u Osho internacionalnoj komuni je dio svakodnevnog života - u radu, odnosima, ili tek samo u vlastitom bitisanju. Rezultat toga je da se ljudi ne odriču svijeta već da u život unose duh svjesnosti i slavlja, duboko poštujući taj život.

Najvažniji događaj dana u Komuni je skup Osho White Rope Brotherhood. Taj dvočasovni program ispunjen slavljem, muzikom, plesom i tišinom, praćen Oshovim predavanjem, je jedinstven - to je potpuna meditacija gdje hiljade duhovnih tragaoca, po Oshovim riječima, "rastapaju u more svijesti".

Edicija

OSHO LOTOS KNJIGA
16.

OSHO
Nema vode, nema mjeseca

Izdavač

Slobodan Vučković
Rutke 132
85355 Sutomore

Lektor

Ma Dharma Anyu

Korektor

Swami Bodhi Manan

Ostale informacije tražite kod ovog Izdavača ili

OSHO INTERNATIONAL COMMUNE
17 Koregaon Park
Puna 411001 (M.S)
INDIA